

رۆمان خۇدىكا ژيانىيە

ھندەك خواندىن دەرۈونچاكي بۆ رۆمانىن ھەسەن ئىبراھىم

ب سپونسەرى يا سەنتەرى تەكنەلۇژىيا و راھىنەنى ئەورۇپى

European Technology and Training Center (ETTC)

ناقن پەرتۆكى: رۇمان خۇدىكا ژيانىيە

بەرگ: بەرگى چوارى

نقىسەر: د. عارف حىتۇ

بابەت: رەخنە

دىزاین و دەرھىنەنا ھونەرى: نقىسەر

بەرگ: ھىوا كومپىيۇتەر

ژمارا سپاردنى: D-/2695/20 ژ پەرتوكخانا بەدرخانىيان

تیراژ: ۵۰۰ دانە

چاپ: چ ۱، چاپخانا پاك، ھەولېر - ۲۰۲۰

د. عارف حیتو

رۆمان خۇدیکا ژيانییه

خواندنیڭ شروقه کاری یین دەر وونجقاکی
بۆ رۆمانیڭ حەسەن ئیبراھیم

بەرگی چواری

پیشگوین

حەسەن ئیبراھیم رۆماننقیس و چیرۆکنقیسەکی دوورە وەلاتە. ھەر ژ سالای ۱۹۹۵ی، مشەخت بوویە و ل وەلاتی ئەلمانیا دژیت. پرائییا بەرھەمەین خوە ل غەریبیی دئقیسیت و ژ پشت توخییان بەر ب وەلاتیقە دەنیریت. ھەردەم وەلاتی وی ب گوند و باژیر و باژیرک و ھەموو عورف و عەدەت و بەا یین جفاکی کوردەواریی، دناف ناخی نقیسەری و نقیسینین ویدا ب ئاشکرای د دیارن. ھەر بەرھەمەکی نقیسای ژ جفاکی خوە یی رەسەن وەرگرتییە و بەر ب ھەمان جفاکە ئاراستە کرییە. خۆ دەمی سەرەدەریی دگەل ھەقەندی یین جفاکی یین رۆژئاقایی ژ دکەت، ب تیگەھ و عەدەت و بەایین جفاکی یین گوندین کوردستانی د بارکرینە. ل سالای ۱۹۶۶ی، ل گوندی کیتلا چاڤین خوە ل سەر دنیاہەکا مشت ژ ھەژاری و دەرەسەری و بزاف و بەرخوہدان قەکرینە. خواندنا خوە یا سەرەتایی و ناڤنجی دناقبەرا گوندی سیجی و باژیرکی سیملی ب دوماھی ئینایە، کو ل سالای ۱۹۷۴ی مالا خوە قەگوہاستبوو سیملی. پاشی ل خواندنگەھا پیشەسازی یا مالتایی، بەکالۆریا پیشەیی ب داوی ئینایە. ل سالای ۱۹۸۶ی، دیپلوما پیشەیی ل پەیمانگەھا (تیل و بیتتلا) ژ بەغدا وەرگرتییە. وەکو ھەموو گەنجین کورد، مل ب ملی خواندنێ کارین ھەمەجۆر ژبو ھاریکاری یا سەمیانی مالی و داہینکرنا ژیانا خوە یا رۆژانە کرینە؛ ھەر ژ کارین بیستانان و پالەتیی ھەتا دگەھتە کارین سەر بەخوە و پرۆژین بچووک. ل ئەلمانیا ژ

(وهكو ههر په نابره كې كورد)، گه له ك جوړين كاري زه قله كان كرينه وهكو كار كرنال كار گه هان و ل خوارنگه هان و ههر كاره كې دى يې ده ستى كو كومه كا شاره زايى يېن پيشه يى و عورف و عده ت و ره فتارين تاكين هه ردوو جفاكان بو پيدا كرن. ئەف هه موو كارين هه مه جوړ د هه ردوو جفاكاندا بو بوونه هيشيني پرانييا چيروك و رومانين كه فتينه بهر ده ستى خوانده ثانان.

هه ر ژ زاروكينيى هه ز ژ چيروك و داستاين گه ليى يېن كورده واريى دكر، ئوو ده مې هه ز و به هره يېن نفيسيني ل ده ف پيدا بووين، مينا پرانييا ره وشه نبيرين ده قه رى هه ز نفيسينا شعري سهرميرا هه موو هه زان بوو. لى چونكو كومه كا شاعرين به هره مه ند و داهينه ر هه بوون و ني مچه فالاهيه ك د مه يدانا كورته چيروكا هونه ريدا هه بوو، وى ده ستدا كورته چيروكا هونه رى و كاروانى به هره مه ندى يا خوه پى هاژوت. به رى مشه ختى ده رقه ي وه لاتى بيت، هنده ك هه ولدانين نفيسينا رومانى ل ده ف هه بوون، لى ل وه لاتين غوربه ت و غه ريبيى، رومانى ملئ وى گرت به ر ب نفيسينا رومانانقه هاته پالدان. ژبلى به لاقرنا به ره مه مين خوه يېن دناف روژنامه و كوچارين كوردى يېن ده قه رى و ژ ده رقه ي وه لاتى، ئيكه مين به ره مه مې ب شيوه يى كتبه كا كومه له چيروكان ل سالا ۲۰۰۰ى، ب نافي "توخيى مرنى" ل ده وكى چاپ و به لاقريه. ژبه ر ره وشا نه هه قسه نكا چاپ و وه شاندى و ژبه ر كيمى يا خوانده ثانين ب زمانى داىكى و ده قوكا چوارچوقه كرى يا ده قه را به هدينان، چاپكرنا كتبيى وى ل گوره ي هه لكه فت و ده رفه تين پشته ثانى يا چاپكرنى بووينه. مشه جارن به ره مه مې به ره هف بو چاپى دناف كومپيوته رى ويدا د ما هه تاكو ده رفه ته كا چاپى بو هه لكه فت. ئوو چونكو پرؤسه يا نفيسين و به لاقرنى (ب ديالكتا

به هدينى)، پتر بهر ب خه بات و بزاقين پاراستنا زمانى نه ته وه يى و وهلا تپاريزيئفه دچيت، چ نفيسه ران نفيسين نه كريبه پيشه يه ك ژبو ژياندنئ، بهلكو ههردهم وهكو ئهركه كئ نه ته وه يى و ملله تينيئ هاتيه ديتن. دبيت ژى، هه ژارى يا بازارئ كتبان و ره و اجكرنى هوكاره كئ گرنگى نه پيشه ييكرنا پرؤسه يا نفيسينئ بيت. گه له ك جارن ژى، نفيسه ر چه ندادتايه كا داها تئ خوه يئ هه يشانه ل چاپكرنا بهر هه مين خوه خه رج دكه ت، بيئ كو داها ته كئ جيگر بو ژئ بهيئت. هه ر چه وا بيت، نفيسه رى (وهكو پرانينا نفيسه ريئ ده فه رئ)، مل ب ملئ كارئ خوه يئ سه ره كى بهر ده وامى دايه خه باتا خوه يا نفيسينئ و د ثان سيه ساليئ ژيئ نفيسينا خوه دا، كو مه كا رومان و چيروكان پيشكيشى خوانده قانين زمانئ كوردى و ئه ده بدوستان كرينه. ئه قين ل خوارئ بهر هه مين وى يين چاپكرينه دگه ل سالا چاپكرنى:

- توخيئ مرنئ (٢٠٠٠). كو مه له چيروك. چ١، چاپخانا كوليزا شهريئ- دهوك.
- چاقين من .. چاقين وى (٢٠٠٠). كو مه له چيروك. چ١، چاپخانا كوليزا شهريئ- دهوك.
- هه لوو ئه رويا (٢٠٠٤). كو مه له چيروك. چ١، چاپخانا زانا- دهوك.
- دوژه خا سپى (٢٠٠٤). رومان. چ١، چاپخانا زانا- دهوك.
- شهقين سار (٢٠٠٦). رومان. ژ وه شانين ئيكه تى يا نفيسه ريئ كورد/ دهوك، ب سنسله يا ژماره (٨٠). چ١، چاپخانا هاوار- دهوك.
- قاريوونا هه زان (٢٠٠٧). كو مه له چيروك. چ١، چاپخانا خانئ- دهوك.

- شەئىن پراگ (۲۰۰۸). رۆمان. ژ وەشانىن ئىكەتى يا نئىسەرېن كورد/ دەۋك، ب سنسلەيا ژمارە (۱۳۷). چ، ۱، چاپخانا هاوار- دەۋك.
- مەمۇ كەو بەردا (۲۰۰۸). رۆمان. ژ وەشانىن چاپخانا شەھىد ئازاد ھەورامى. چ، ۱، چاپخانا شەھىد ئازاد ھەورامى- كەركووك.
- سەودالىي (۲۰۱۰). كۆمەلە چىرۆك. چ، ۱، چاپخانا هاوار- دەۋك.
- سىلاڧ و مېرېن وئ: تە ئەز فېرى ئەئىنى كرم (۲۰۱۰). رۆمان. ژ وەشانىن كۆمپانیا زووم ل ستەنبۆلى. چ، ۱، چاپخانا هاوار- دەۋك.
- خەجا بەرلىنى (۲۰۱۰). رۆمان. ژ وەشانىن پروژەى قەفتان. چ، ۱، چاپخانى سەركەوتن- سلېمانىي.
- ئەئىن و ئەنڧال (۲۰۱۰). رۆمان. ژ وەشانىن ئىكەتى يا نئىسەرېن كورد/ دەۋك، ب سنسلەيا ژمارە (۲۱۵). چ، ۱، چاپخانا هاوار- دەۋك.
- سقىتلانا (۲۰۱۱). رۆمان. ژ وەشانىن تېلەفريونا گەلى كوردستان. چ، ۱، چاپخانا (?)- سلېمانىي.
- بەرچاڭكا جادۆيى (۲۰۱۳). رۆمان. چ، ۱، چاپخانا پارىزگەھا دەۋكئ- دەۋك.
- سىگۆشەيا تاوانى (۲۰۱۴). رۆمان. ژ وەشانىن رېشەبەرى يا چاپ و ۋەشانا دەۋكئ. چ، ۱، چاپخانا پارىزگەھا دەۋكئ- دەۋك.
- نە ژبەر خاترا چاڧىن عىساي بوون (۲۰۱۶). رۆمان. ژ وەشانىن پروژەى قەفتان. چ، ۱، چاپخانى سەركەوتن- سلېمانىي.
- كوچۆ (۲۰۱۹). رۆمان. چ، ۱، چاپخانا رۆژھەلات- ھەولېر.

حهسه ن ئیبراهیم، د پرانییا چیرۆک و رۆمانین خودا، ریازا که تواری یا
 جفاکی (ب هه موو چقین خو هه)، ژبو ئازراندن و بهرگومان کرنا هنده ک
 بابه تین هه ئه ند ب ژيانا که تواری یا جفاکيه بکار دئینیت ، ههروه سا
 سه ره ده ری دگه ل شیوازی دوکیۆمیتاریی خه بات و بهر خودا نا گه لی کورد
 دکه ت، کو رۆمانا وی پی بیته به لگه یه کی دیرۆکی یی سه ره ده مه کی دیار کری ژ
 دیرۆکا هه ئۆکه یی یا کوردستانی. بابه تین مینا سته ما به عسیان و پرۆسه یا
 نه نفالی و قوتبری یا کاره ساتا شه نگالی و گه له ک بابه تین دی یین هه ئه ند ب
 شیوازی هزر کرن و ره فتارین تاکی کورد هه، کرینه هیقینی ده قین خوه یین
 ویره یی کو ب چاقه کی هه لسه نگاندنه یی و ره خنه گر و ب تیهرزینه کا
 داهینه رانه، سه ره ده ری دگه ل عورف و عه ده ت و هه لویستین تاکی کورد بکه ت.
 ئوو ژبو ئا فاکرنا جفاکه کی هه ئه نکه د ئه رک و مافین هه موو هه ئه لاتیاندا،
 هه رده م دا کۆکی ل سه ر دۆماندا خه باتا چاکسازی و که سی کور په ره ره دکه ت.
 ههروه سا ژ نه گه ری ژيانا وی ل وه لاته کی ئورۆبی، پرانییا کاراکته رین رۆمانان
 برسی یین گو هنیلیینه و هه رده م تیرۆژکین رۆناهیی بهر دده ته سه ر زک و
 بنزکی په هله وانان کو ده برین و ره نگه دانا زربه هری یا سیکی و هه ژاری یا
 جفاکی گوندییه.

ب قی چهندی ژی، خوه ل هنده ک بابه تین نه به حسگری دایه، مینا ئایین
 گوهارتنی ژپیخه مه ت بهر ژه وه ندییه کا تابه تا که سوکی و هه ئۆکه یی یا سه ره ده می
 رۆمانی. ئاماژه ب هه موو سه ر بارکین ده روونی و جفاکی یین قی پرسگریکا
 گرنگ داینه و کریه بابه ته کی تیهرزینی ژبو هه ئه رکرنا ئایینان و په یامین
 ئایینی. دبیت ژی ئاماژه یه کا صوفیگه ری بیت کو هه موو ئایین د خوه یی یا

خوهدا وهكهفن و ب هه مان ئه له ميټتين غه يبي سه ره ده ريي دگه ل عه قلي تاكه كي ساكار و باوه ردار دكه ن. ههروه سا ب ويړه كانه خو ه ل باهه تي نيربازيي (قونده هبي) دايه، كو دبیت بو جارا ئيكييه نقيسه ره كي به هدينان كاراكته ره كي قونده دئخته دناف بويه ريي رومانه كا خوهدا، پشتي كو بلند محمه دي د رومانا (سوټنگه ه) دا ئماژه پيكرى*. جوداهي يا قى بويه ري دگه ل ئماژه پيدانا بلند محمه دي ئه وه كو ل ئيره كاراكته ره كي لاهه كيي روماني رهفتاريي نيربازيي ل نك هه نه (سه ره راي وي چهندي كو جفاكيي ئيسلامي ب نه شازيه كا سيكسي دده نه نياسين). لي د رومانا (سوټنگه ه) دا، تني ئماژه پي هاتيه دان. ههروه سا خو ه ل گه له ك باهه تيي دي ييي نه خواستي ييي جفاكي دايه، مينا زنا يا دگه ل مه حارمان و ئاريوونا كچي ژ مالي و كاركرنا ل قه حبه خانه يان... هتد.

پاشخانا هزري- پهروه ريي، رهفتار و هه لويستين تاكان و بهايين جفاكي كوردي د بويه ريي هه موو روماناندا ئاشكرانه و هه رده م دويفچوونا هه موو هوورهووركين زيانا كه تواري يا جفاكي خو ه يي ره سه ن دكه ت. ئه فه زي نقيسه ري نه چار دكه ت كو هه ردوو جفاكان هه ئبه ري هه ف بكه ت، باشي و خرابي ييي هه ردوو جفاكان (ل گوره ي ديتين خو ه) دئخته بهر تيه زرين و دانوستاندين به ره ووز و لوژيكي. د ئه نجامدا كاراكته ره كي دوودل و په شي مان و گه له ك جاران به رزه بووي و هه رده م خه ريي وه لاتي پيشكيش دكه ت. نقيسه ر ب شيوه يه كي ره شبيي سه ره ده ريي دگه ل زيانا روژئاڅايي دكه ت و گه نجان هانده ت كو بهر ب وه لاتي خوڤه بزفرن و پشكداريي د ئاكارنا وه لاتيدا

* بلند محمدا (۲۰۰۵). سوټنگه ه، رومان. ژوه شائين ئيكه تي يا نقيسه ريي كورد، سنسله يا ژماره (۱۵). چ، ۱، چاپخانا هاوار- دهوك.

بکهن. ئوو چوون و مانا خوہ ژى ل ئورؤپا ب مہزنترين شاشى يا ژيانا خوہ
 ددانيت، ئانکو ئوہ ژى ہہفسؤزہ دگہل پەہلہوانين خوہ کو برپارا فہگہرى بدن
 و بزفرنہفہ دناف باوہشا گہرما وەلاتيدا. نہدوورہ ژى، حہزہکا کەسؤکى بيت ب
 زارى کاراکتہرين رؤمانى دہردبريت، چونکو گہلہک جاران ہہفسارى
 کاراکتہران بہرنادەت و ل دويف حہز و پاشخانا خوہ يا ہزرى دہاژؤت. د
 دیدارہکا ئەلکتروئيدا، ديژيت؛ (بہرى سہرہەلدانى من ئەو ئنيەت ہہبوو، من
 ہزر دکر دى خواندن و پيشہيا نقيسينى ل دەر فہ پيشئىخ، لى کەتمہ دافى...
 ہەر ژ رؤژا ئيکى و ہەتا ئەفرؤ مرادا من زفرينہ، لى زفرين نہ يا ب ساناہيہ،
 زارؤ مہزن بوون و خواندنين وان کەتنہ فى وەلاتى و يا ژ ہہموويئ نہخؤشتر،
 وەلاتى مہ ہيشتا نہبوويہ جہى باوہريئ...)*. ئەف جوداہى يا ثيان و شيانان
 دناقبہرا مان و زفرينيدا، وە کرىيہ کو بہرہژہنگين غەريبيئ و ہاڤيوونى دناف
 پرائيا بہرہمىن ويدا ہەبن. کاراکتہرين چيروک و رؤمانان، ہەم ہەست ب
 غەريبيئ دکەن و ہەم ہەست ب ہاڤيوونى دکەن، گہلہک جاران پەہلہوان ژ
 ہەردوو جفاکان ہاڤيہ و دناف ہەردوو جفاکاندا خوہ ب غەريب دبينيت.
 دەمى ل ئورؤپا غەريبي يا وەلاتى دکەت و دەمى ب سہرەدان دہيتہ وەلاتى،
 ہەست ب ہەمان غەريبي و ہاڤيوونى دکەت. نہ دوورہ ئەف غەريبي يا
 دووناليزمى بيت کو برپارين فہگہرى گيرو دکەت و ب زہحمەتتر دئىخيت.

ہاڤيوون و غەريبي دوو ہەستين ژيکجودانہ و ہەر ئيک ژ ئەنجامى
 رەوشەکا ديارکرى پەيدا دبیت. غەريبي ئەوہ کو مروف برپارا خوہ دوورکرنى

* ئەف گۆتنہ و پرائيا پيزانين ہەبەند ب ژيانا نقيسەريشہ، ب ريکا دیدارہکا ئەلکترونى
 يا فيس بووکى ہاتينہ ئەنجامدان.

بدت (ژ بهر هر نه گهره کي هه بیت!) وه لاتی خوه بهیلت و ل وه لاته کي دی بی
 جودا ئاکنجی بیت. نه فجا هه ردهم دی بیری یا وه لاتی کهت و نه دووره هه ست
 ب گونه هی یان که مته رخمیی بکهت. نه و ب جهسته فه دی ل وه لاتی دووی
 بیت، لی ب گیان دی ل ناف وه لاتی بیت، شیانین خوگونجان و راهاتنی دگه ل
 جفاکی نوو، دی ل بهر بیته پرۆسه یه کا گرچن و نه هیسان، نه دووره ژ ی بهر ب
 دووانیزمه کا کوژه کفه بهت. که کي حه سه ن پتر سه رده ری دگه ل غه ری بی
 دکهت ژ هافیبوونی، له وا هه ردهم په هله وانین وی ره شینن و ل ئارامیه کا
 دهروونی دگه رن کو بشین دگه ل جفاکی نوو رابهین. لی هافیبوون دووربوونه کا
 مینه فی و هزریه ژ جفاکی هه یی (بی گوهورینا جهی!)، خوه فه ده رکر نه کا
 خوه ویستیه ژ هه موو بهر ژه نگین جفاکی و که تواری یا هه یی، ئانکو په رتبوونه
 دناقه را نه هوشیی و ئاگه ها ب که تواری نه خواستیدا، دیت فه ده ربوونه کا
 دهروونی بیت وه کو ریکه کا ره فینی ژ که تواری هه یی. نه ف شیوازی ره فینی
 (هافیبوونی)، هه لویسته کي که سوکیه ل هه مبه ر بیدادی یا جفاکی (لی نه
 مه رجه کو مروف ژ وه لاتی ده رکه فیت)، به لکو دی خوه ژ خه لکی جفاکی
 فه ده رکهت و چ پویته ب هه فبه ندی یین که سان و ئاریشه یین وان نادهت.
 نفیسه ری نه ف شیوازه ژ ی بکارئینایه و وه سا ده ربرین ژ ی کریه کو خوانده فان
 وه هه ست بکهت کو کاراکته ری رۆمانی که سه کي جفاکی نه په نابهره و
 پشکه که ژ جفاکی هه یی نفیسه ر ژ ی خه بهر ددهت.

ره خه (یان کریارا ره خنی) ل ده ف من، نه راستفه کرنا به ره هه مییه، مینا
 ماموستایه کي خواندنگه هی کو باشی و شاشیان هه فبه ری هه ف بکهم و ل
 داوی نمره یه کي ل سه ر بدانم. به لکو خواندنه کا تیرامانی یا تیکه هه له یه ژ

ئىنتىباغىي و دەروونزائىي و جفاكانسىي و نۆژدارى يا دەروونى، لى ب ھندەك ئەلەمىتتىن تىۋرا سايكوسوشىيالى ھاتىبە باركرن. رەخنە د قى شىۋازى خواندنيدا، ۋە كرنا تەلىسم و گرى يىن گرتىبە، لىگەرىانە ل رامانىن ۋە شارتى يىن دناڧ خويىي ھەڧۆك و دەربرىناندا. شروۋە كرنا رەفتار و ھەلوئىستىن قەبوولكرى و نەقەبوولكرى يىن جفاكىبە. خورتكرنا ھەلوئىست و دەربرىنىن ئەرىتىبە. خوە داھىلانا دناڧ ناخى كاراكتەران و نقىسەرىدايە. لەوا دىت ھندەك تىگەھ و شروۋە دووبارە بىن، يان ۋە جوينەكا نەچىكرى د ۋان خواندنانا بەھتە دىتن. لى ھەر خواندەك ب خويىي يەك رۆمانقە گرىدايە و ھەر رۆمانەك دخويىي خوەدا جىھانەكا جودايە. ھەروەسا من يى ھەولداى كو دىد بۆچوونىن خوە يىن ل سەر جفاكى كوردى و ھەبوونا پەنابەرىن كورد دناڧ جفاكىن رۆژئاقايدا، ب رىكا خواندانا ۋان رۆمان دەربىرم و بدانمە سەر مىزا تىھزرىن و دانوستاندنى. ھەڧەركرنا شىۋازى تىھزرىن و رەفتارىن ھەردوو جفاكان بىخمە بەر تىرۆژكىن رۆناھى يا ئەلەمىتتىن رىبازا دەروونجفاكى، كو شىۋازى ژيان و ھەلوئىستى كاراكتەران (د كاودانىن ھەمجور و جوداجودا)دا بى شروۋە بكەم.

ھەر چەوا بىت، ئەڧ خواندنىن دەروونجفاكى يىن ل بەر دەستى خواندەقانىن ھىزا، ھەولدانەكە ژبۆ ۋە كرنا تەلىسمىن دەقى و شروۋە كرنا ھندەك ژ مالخولىانى يىن نقىسەرى (ژ لايەنىن دەروونى و جفاكى و ۋەلسەفىقە)، ھەروەسا ھەولدانەكە ژبۆ شروۋە كرنا ئەوا بووىي و ئەوا دى بىت، يان (ب كىمى) دانوستاندەكە دگەل نقىسەرى ژبۆ راقە كرنا ھندەك دەربرىنىن ھزرى و وىژەيى يىن د چوارچۆڧەيى دەقىدا. ئەڧ دىتنىن بەردەستى خواندەقانا،

به رهه می هزر دیتن و بۆچوونین منه ل سه ر جفاکی کوردی و جفاکین
رۆژئاقایی، من ئەف رۆمانین به ردهست کرینه پیرینه و ئامراز کوب ریگا وان
به حسا جفاکی کوردی بکه م و کۆمه کا عورف و تیگه هان (مینا رۆماننقیسی!)
به رگومان بکه م و بیخمه بهر تیهرزین و دانوستاندنن هه لسه نگاندنهی. مه ره ما
سه ره کی پی، پیشکه فتنا رۆمانییه و لئاندا عه قلی کوردییه. ههروه کو خانی یی
مه زن (۱۶۵۰-۱۷۰۷ ز) دیژیت:

شهرحا غه می دل بکه م فه سانه

زینی و مه می بکه م به هانه

هه موو هیقی یا مه ئەوه کو ئەم شیا بین هه قسه نگیه کی دناقبه را هه رسی
چوکلین سیگۆشه یا (نقیسه ر، دهق، جه ماوه ری) دا بکه یین، کو خوانده قان زی
پشکداریی د دانوستاندن و داهینانا نقیسه رییدا بکه ت. ئوو خودی ب مه ره می
ئاگه هداره.

د. عارف حیتۆ

هه ولییر- ۲۰۲۰

هه و النامه كيتير

۱

دوودلی و په شیمانلی

د ههردوو رومانین "دۆزه خا سپی" و "شه قین سار" دا

هه و النامه‌ی کتیب

۱. دۆزه خا سپی

سمکو گه نجه کئی کوردستانییه، وه کو هه موو گه نجین پشتی سه ره هه لدانی، کارئی خوه دهیلت و دگهل شیرکۆیی هه قالی خوه، بریارا مشه ختبوونی ددهت. ههردوو هه قال وهلاتی دهیلن و بهر ب وهلاتین غوربهت و غه ریبهیقه دچن. قوناغا وان یا ئیکئی باژیروی سته نبولییه، لی دهمی چ قاچاغچی یین باوه ریپکری نه دیتین و ری ب زحمهت کهفتین، بهر ب ئوکرانیاهه دچن. پشتی دهمه کی ل ئوکرانیا دمینن، پاشی ب ریکا قاچاغچییه کی یان گرۆپه کی قه قاچاغچیان (مافیا) ره قاندنا خه لکی بو زده رقی وهلاتی، دگه هه سهر توخییی سلوفاکیا و ل دوماهیی ل که مپه کا ئه لمانیا دهینه وهرگرتن. دقئ وه غه را دوور و دریژ و مشت مه ترسیدا، هه قرویشی کومه کا نه خوشی و دهرده سهری و برس و ترس و ره قئ دبن. کومه کا خه لکی دی یی ب ریکا چوونی یان قه گه ریقه دینن و ب سهر کومه کا سه ربۆرین خوش و نه خوش هه ل دبن. لی هه ردهم وهلات و خوشی یا دناف که سوکاراندا، هه قالجیمکی سه فه را وانه*.

ئه ف رۆمانه سه ره ده ریی دگهل ریکا ب زحمه تا مشه ختبوون و هاقیبوونی دکهت. ئاماژه یین دهروونی ددهته دوودلی و په شیمانی یا مشه ختان، ب دریژی به حسی برس و هه ژاری و ژ ده ستدانا گه له ک باوه ری و ره فتارین جفاکی دکهت. ههروه سا ب تیروته سه لی، ئاماژه ب دانانگه هین وه غه را وان ههردوو

* حه سه ن ئیبراهیم (۲۰۰۴). دۆزه خا سپی، رۆمان. چ ۱، چاپخانا زانا- دهۆک.

ههڤالان دکهت. ئو ل هه ر دانانگههه کومه کا هزرین پيشوهختین په هله وانان ل سهر ديار دکهت و مينا هه ر نفيسه ره کي که تواری یا ره خنه یی، گرنگی ب هوور هوور کین ژيانا وان دانانگه هان ددهت و ب ئاوايه کي ره شپين سه ره ده ری دگه ل برپارا مشه ختبوونی دکهت. ل داویي ژي، چاره نفیسی په هله وانای دکابینه کا ته له فوناندا ب دوماهی دهیت. رومان ب نافی دوزه خا سپی هاتییه وه شاندن کو ژ کومه کا په ره گرافین پیکه گریدایی بین بی نافر پیک دهیت. لی مينا پرانی یا رومانین نفیسه ری، ب شیوه یی له قته یین ژیکه قه تیایی دارشتیه کو خوانده فان دگه ل بویه رین رومانئ بمینته هشیار و نه و ب خوه هه ولا پیکه گریدانا له قته یان بدهت، هه تاکو مینا که کي کاملان و بابه ته کي ئیکگری ل بهر چاقان روهن بیت.

مشه جاران (ناف یان تایتلی رومانئ)، ئاماژه یه کا نه کیم ب ناهه روکا رومانئ ددهت و دیته کلیه ک کو خوانده فان بشیت کومه کا ده رگه هین دی بین ل پشت ریزکان پی شه کهت. نافی رومانئ کو دوزه خه کا ره نگ سپیه، به ری خوانده فانی ددهت دوزه خه کا ل سهر عه ردی، دوزه خه کا مروف تیدا دژیت. د پرانیئا ئایناندا، دوزه خ ئیتوینه کا هه ردهم گه رم و گه شه. د ده قین ویره یی و جه شه نگیدا، ب په نگی سور (کو په نگی ئاگرییه)، یان ب په نگی رهش (کو جه شه نگی چاره نفیسییه) دهیتته وه سفکرن. لی د فی رومانیدا دوزه خ یا سپیه. په نگی سپی، جه شه نگی پاقری و ته هارهت و به فری و خوشبه ختییه. به فر ب خوه زی (سه ره رای جوانی و کوباری یا خوه)، جه شه نگی سه رما و نه کارکرنی و راهه ستانا ژیانیه. ئانکو به ختی سپی دوزه خه، یان نه و مروف هزر دکهت کو به خته کي سپیه، دوزه خه کا نه پیشبینگری دناقدایه. دوزه خه نه و جهه یی مروف

وهريسه كېڤه كو بهر بهره ل سهر حهفكا مروڤي دشديت، هه تاكو نه شيت خوه
ژي رزگار بكهت.

لي ب شيويه كي گشتي و كه تواركي، مروڤ باوهر ژ چاڤين خوه دكهت و
ب ديتنن جفاكي خوه سه ره دهريي دگه ل هه موو بويه رين ژيانن دكهت. مادهم
كه سين زده رڤه هاتين، دهوله مهنن و دچاڤين جفاكيدا بېهانه، هه موو خه لك دي
هه ولدهت خوه ل وي وه غهري بدت: "هه ر كه سي وهك خوه نه وروپا دديت، وهك
هزرا خوه ژيانا وان هزر دكر، هه ميا مراد بوو قي شه ربه تي قه خون... بپا ۲۵". نو وه كو
چاڤليكر نه كا جفاكي، كه سين هه مان جفاك چاڤليكر نا هه ف دكهن و دكه فنه دبن
كار تيكر نا هزر و ره ف تارين ده ردوراندا، هه روه كو كورد ديژن "تباي عامي دي
چمه شامي". ب قي چه ندي ژي، ده مي مروڤ دبنيت كو خه ونا پرانپا گه نجان
چوونا ژ ده رڤه يه، مروڤ ژي دي خوه ل وي موغامه ري دهت: "هه ميا وه لاتي خوه
هپلا، هه ر كه سي هندهك شيانين باش هه بن، وه لات هپلا... بپا ۵۲". پرانپا خه لك
جفاكي و وه لاتين په نابهر ناميز ژي، وه سا هزر دكهن كو خه لك ژ بيكاريي د
ره ف ت و ل ده رڤه تين كاري دگه ريي. دبیت تا رادده يه كي زور وه سا بيت،
چونكو نه و كارين مروڤ ل غه رييي قه بوول دكهت بكهت، دناف وه لاتيدا
كي مېهانه: وه كو كار كرنا ل خوارنگه هان، پاله تي، كريكارين پاڤر كرنن، سه خييري
يا دانعه مران... هتد. لي نه تنن هه ژاري و ليگه ريانا كاريه، مروڤي ده ر ب ده ر
دكهت و ژ كه سوكران دوور دكهت، چونكو د جفاكين كوله كتيفدا هه ردهم
مروڤ هه فكار ي يا هه ف دكهن و دخوشي و نه خوشي يين ژيانيدا پشكدارن
(ئانكو كه سهك ژ برساندا نامريت). مروڤين سمكوي ديژني: "نه چه، ما كي
راهيلايه ته؟ ما چ ژ ته كي مه؟ خاني، ترومبيل، زن و بچووك... تو لاوي دلي خويي...

مادی بۆ ب دەستی خوه مالا خوه خراب کی؟... / دی هەر چم، من دکان فرۆت، خانی فرۆت، شۆلی خوه هیلا، دقیت ئەز بچم.. یا بۆ من بوویه رک و مەرەق... بیپا ۸". ب قی چەندی، خویایه کو سمکۆی هەموو پیددی یین کاری و ژیانەکا هەژی ل وەلاتی هەنە، کو ژ لایی ماددی و جفاکیه سەر بلند و هەژی بژیت. لی حەزا موغامەری و ب سەر هەلبوونی، پالەره کی گرنگ و کاریگەرە کو وی بەر ب مشەختبوونی هەتە بەت.

سمکۆی دقیا ژ که قلوژانکی خوه دەرکه قیت، جیهانەکا دی یا ل پشت دەریا بینیت و بەختی خوه لی ب جیر بینیت: "دقیت ئەز ژ که قلوژانکی خوه دەرکه قم، دقیت ئەز هۆسا ب ساناھی نەمرم.... بیپا ۹". ب قی دا کو کیکرنا مجد، پرائیا گەنجین کوردستانی وەلاتی دەیلن و بەر ب ئاقارەکی نەدیار هە چن. هەموو خەون و هیقی یین وان ئەوه کو ژیانەکا خۆشتر و تەناتر بۆ خوه دابین بکەن. یان ب کیمی، ژناف بیدادی بەر ب دادپەرورەیی هە چن. هەلبەت تیگە هین بیدادی و دادپەرورەیی هەستە که دناخی مروژیدا پەیدا دبیت، ئەو بیدادی یا هەندەک کەس هەست پی دکن، دبیت دادپەرورەیی بیت بۆ هەندە کین دی، یان ئەو دادپەرورەیی یا ل هەندەک جفاکان ب چاف دەیتە دیتن، دبیت بیدادیەک دناف گەوهەری ویدا هەبیت. لەوا دەمی پەهلەوان ل ئورۆپا دژیت و ب سەر ژیان و هەقەندی یین جفاکی یین وان هەل دبیت، ب شیوهیەکی بیزار و بارکری ب هەلچوونی، کۆمه کا پرسیارین بی بەرسف ئاراستەیی خواندەقان دکەت: "ئەقەیه ئورۆپا؟ ئەقەیه پیشکەتن؟ ئەقەیه مروژایه تی یا وان؟... بیپا ۱۶۹". ل هەموو جەهان و دەهەموو سەر دەماندا، تیگە هی دادپەرورەیی و یە کسانیی و

مرۆڤايه تيب، هەر ئه وه يى مرۆڤ ژ جفاكى خوه فيربووى. نه دووره دادپهروهى و مرۆڤايه تى يا جفاكه كى، ب كير كه سين جفاكه كى دى نه هين؟!

دوودلى و برپاردان

دوودلى، چاهه ريكردا بهرى برپاردانيه هه تاكو مرۆڤ ژ هه لبرارتنا خوه پشتراست دبیت و پاشى برپاره كا ئيكلاكه ر ددهت، هه ردهم يى ئالوز و دوودله. ئه فه ژى كرىاره كا سروشتيه و ل دهف هه موو مرۆڤان هه يه. لى ده مى دبیته هه قالجيمكى مرۆڤى و دكه فته دناڤ هه موو هوورهووركين ژيانا مرۆڤيدا، ترس و ئالوزيه كا دژوار ژى پهيدا دبیت، ئه فجا برپاردان ب زه حمه تتر لى ده يت. نه يه قينى يا مرۆڤى و ترسيانا ژ نه ديارى، ئالوزيه كى بو مرۆڤى پهيدا دكهت دبیزنى "ئالوزى يا هه بوونى". ئه فه ئه و ئالوزيه يا مرۆڤى توشى برپارنه دانى (يان گيروكرنا برپاردانى) دكهت، چونكو هه ر لايه نه كى به يتته هه لبرارتن، دى ل سه ر حسيبا لايه نى دى بيت. هه روه كو كورد دبیزن "مرۆڤ دكه فته دناڤه را نال و بزمارى" دا. هه ردوو هه لبرارده يين په هله وانى نه دخوشن، مانا وى ل وه لاتى، دى ئيخته دناڤ چاره نقيسه كى نه دياردا. چوونا وى، دى بيته سه ده مى ژده ستدانا كومه كا به ايين جفاكى و سه ربور و بيره اتنين خوشين ژيانا زاروكينى: "هندى ده م نيزيك دبوو، دكهت به رامبه رى وى راستيا تال... بپ ۲۰".

د فى پيشوپاشكى يا مان و چوونيدا، په هله وان دكه فته دناڤ هه فركيه كا ده روونى يا توند دا، كو هه فركيه كه دناڤه را مه ژ و دلى ويدا. دلى وى دبیزتى هه ره و خوه ژ فى ره وشا ناله بار و مشتى كوشتن و نه ئارامى قورتال بكه. مه ژى وى دبیزتى: ما دى چه وا هه مى خه ون و هيشى يين كه سوكى و ئه وين

ههښه نډب بنه مالا خوښه هیلې و بهر ب وه غره کا نه دیار و نه مسوگه رڼه چی .
 مهژې وې دبیژتې، فوره تۆل پاشه رۆژا خوه بگه ریښې و گرنګیې ب ئافاګرن و
 خه ونښن خوه یښن که سوکی بدهی، چونکو ل داویښی دی هه نه چار بی کو ب
 تنی روو ب روویښ زه حمه تی یښن ژیانې بی . لی دلی وی ژ حه وشا مالی و
 هه څالان و مروڅین وی څه ناپیت . ئه ری ب مینیت و خزمه تا مروڅین خوه و بابی
 خوه یښ پیر و نه ساخ بکه ت، یان گرنګیې ب بهر ژه وه ندا خوه یا که سوکی بده ت؟
 هه څرک یه کا تونده گیانی وی کریه دوو له ت: "بابی وی ئه وی گه له ک فیای، نه و دی
 هیلیت بو نه خوښیا و بو پیراتیښ . نه و دی کته گوری بهر ژه وه نډیا خوه یا تایبه ت، دی
 کته قوربان بو خوښیا خوه... پ ۳۰".

ب څی ئالوگور کرنا دل و مهژې، دناڅه را په سه نډکرنا مان و چوونیدا،
 په هله وان توشی ئالوژی و دوودلیه کا نه ئیکلاکری دبیت . دوودلی مینا
 ستوپه کیه، بریاردانې گرو دکه ت . یان دهمه کی دده ته که سی دوودل کو گروڅ
 و پیزانین پتر کوم بکه ت، یان ب ئاوا یه کی کوزتر هزر د ئه ریښی و نه ریښی
 یا بریاریدا بکه ت . دوودلی پرۆسه یه کا نورمال و فسیولوژیه، کاری هه څه نډی
 یښن دناڅه را په رده یا دماغی و سه نته ری بریاردانیدا هیدیتر لی دکه ت . ئو
 ئه ف هیدیکر نه وه کو ستویښ بهر وه ختین ترومبیللیه کو دهمه کی پتر دده ته
 که سی دوودل هه تا کو دگه هته بریاردانه کا ئیکلاکهر . ل گوره ی شوڅه کاری یا
 دهر وونی، ره هوریشالین ژیان و ره فتارین هه نوکه یی یښن مروڅی، بو سه رده می
 زارو کینیښ دزفرن، کو مروڅ فیږی جوړه کی ره فتارین ژیانې دبیت و پاشی دبیته
 ستایلې ژيانا مروڅی . لی ئه گه ر چ به هانه یښ لوژیکی ژبو وی ستایلې په سه نډ
 و ئه نجامدای نه بن، مروڅ بهر ب حاله ته کی فالنجبونا بریاردانېڅه دچیت،

دبیرنی ئەبولۆمانیا (Aboulomania)*. ئەف حالەتە پیشیلبوونەکا مەژیە کو مروۆف نەشیت ل سەر چ بریاران جھگیر بیت و رەفتارین دوودلیی و ئالۆزیی و خەمۆکیی دگەلدانە. ئانکو مروۆف نەشیت ئەرکین خوەیین جفاکی ب شیوەیەکی کاملان و قەبوولکری ئەنجامدەت. ب ئی چەندی، نەشیت چ بریارین هەقەبەند ب ژيانا خوەقە بەت. ئەگەر بەت ژی، دی مشتى گومان و دوودلی و پەشیمانی بیت. ل دەمی بیری یا هەقالین خوە دکەت، وەسا ددانیت کو نەدووورە ب چوونى ژدەست بەت و چ جارن نەبینتەقە، ئەقە ب خوە ژى فاکتەرەکی ب هیزی دوودلیی و پاشوپیشکییە: "هەقالین وی، ئەوین گەلەک خۆشی پینکە بۆراندین.. ئەو دی هەمیا هیلیت و دی ب دویف سەری خوە کەفت... بپ ۱۱، ئیدی ئەو ژیک خلاس، ئەو خۆشی و کەیف و سەرەدان و هاریکاری ژیک خلاس... بپ ۱۴، یان "ئەقە جەئ شۆلی من بوو، ئەقە هەمی هەقالین من بوون، من هیلان و بەرەف داوییهکا نەدیار... بپ ۳۷". هەلبەت نەگەلەک یا ب ساناهییه کو مروۆف پشکەکا ژیی خوە (ب هەمی خۆشی و خەون و هیقیقە) پشتگوو پاقیت، هەر وەکو نەیی. ئەقجا جار دی بریارا چوونى دەت و کەسوکارین وی دەینە مالا وی ژبو دیتنا داویی و خاترخواستنی، جار ژى لیقە دبیت و ددلا دبیریت: "ئەم ناچن، ئەم مالا خوە، وەلاتی خوە ناهیلن... بپ ۳۷". ئەقەیه ئەو دوودلی یا مروۆفی دەیلتە هەلاویستی دناقەرا پەیفایا بلا و نەخیردا.

* ژبو پتر پیزانینان ل سەر ئی حالەتی، سەحکە: یاسمین الصاوی (۲۰۱۸). التردد المفرط.. اضطراب نفسي يسببه الامل للابناء (مقالة). من موقع (www.elconsolto.com/psychiatric). یان (en.wikipedia.org/wiki/Aboulomania).

ژ لایه کئی ديقه، دهمی په هله وان دگهل هه قالی خوه دگه هنه بنه جهی (یان ل دانانگه هیڼ وهغرا وان یا دریژ)، توښی هه مان ئالوژی و دوودلیی دبن. ئه وان هزره کا جوان بو ژيانا ئورؤیا د مهژی خوه دا چاند بوو، ل گوره ی وی هزرا جوان و ههژی، خه باتا گه هشتنی دکر. لی دهمی دگه هن، ژنوو پی دحه سیڼ کا چهند ژيانه کا ب زه حمهت و گرانه. ل وهلاتی چ جارن نه چار نه بوویه (ئوو ناپیت ژی) کو د کابینه کا ته له فوناندا بژیت، یان ل سهر خیرین دیران بژیت، ئوو چ جارن وهسا نه دیتییه کو نه کارکرن فهیتهیه کا مهزن بیت ههروه کو قبحه ته ک کری: "به رف وی دیرا هه ررؤژ لی میخان چوو، دا نه فرؤ ژی زکی برسی رازی کت. دیسا نه وه قه شهیی هه ر جار و ل وی جهی هه ر جار، ل هیقیا وی بوو... تو بو کار ناکي؟ ما دی هه تا کهنگی هو مینی؟ هیشتا تویی گه نجی... بیپا ۲۱". ئه گه ر ل وهلاتی با و هه ر کاره ساته کا ب سهری هاتبا، دا که سوکار و دهروجیران دهستی هاریکاریی بو دریژکه ن، هه تا کو خوه ل سهر پی یین خوه دگریت. لی ل وهلاتین غوربهت و غه رییی، هه موو وه کو وینه (ب کیمی دبازنه یی په هله وانئ رو مانیدا، یان ل گوره ی په یاما نثیسه ری). دهمی هزرا خوه د هه قنه ته وه و هه قالین خوه دا دکهت: "هندهک بوونه هه قالین دزا.. هند بوونه بیهن کیش.. هند سه ری وان شک بوو، هند ل سهر جهی خوه چاف لی سور بوون... بیپا ۱۶۸". شی رهوشا ناله بارا بارکری ب ئالوژی و په شیمانی و سه تمینی، به ری په هله وانئ دده ته دوودلییه کا توندتر ژ ئه وا به ری هاتنی هه یی: "ئه ری مان باشته ری یان دهر به ده ری؟ ئه ری دی داوی یا مشهختی یا مه چ بت؟... بیپا ۷۳". ئه ف رهوشه یه وی بهر ب هندهک بریاردانین هه مه جوړقه دبهت.

د ئى رهوشا دوودل و ئالوزدا، په هله وانى رومانى روو ب روويى هه موو جوړين برياران دبیت. برياردان ب شيوه يه كى گشتى، كرياره كا كه سو كيه و مروف ب ته نا خوه ددهت، لى بهرى بگه هته قوناغا برياردانا ئي كلاكه ر، سى فاكته رين سهره كى ئاكامى دكه نه سهر برياردانى: فاكته رى بهايين كه سى كو ژ خيزانى و جفاكى دهر دور بو پيدا بوويه. فاكته رى خونرخاندى كو مروف ب ته نا خوه، ل گوره ي كه سايه تى و ديتنن خوه يين كه سو كى ددهت، يى كارتيكرنا چ لايه نين دى يين هه ثبه ند ب ژيانا وى يا كه سو كيه (وه كو دايباب و هه فالان و جفاكى دهر دور). ئو فاكته رى دهره كى كو ب رهوشا سياسى و ئابورى و ئايشا گشتى يا وه لايته گريدايه. ئانكو هه ر كرياره كا برياردانى ب خوه ييتى يا مروفى و دهر دورا ويته گريدايه. هه ر كه سه ك بريارين خوه ل دويف سهر بور و پاشخانا خوه يا هزرى و هه لسه نگاندا خوه يا هه نو كه يى ددهت (ئانكو ب ته نا خوه ددهت)، يان ژى ب هاريكارى و راويژكارى يا كه سو كار و دهر دورين خوه بريارى ددهت. ل گوره ي دويفچوونا پسپوران، گرنگترين جوړين برياردانى نه ئين ل خوارينه*:

۱. بريارا بله ز و سهرپى: وه كو كاردانه وه يا كاره كى ده ملده ست ده يته دان، دبیت هزر كرنه كا لوژيكى دگه لدا بيت، دبیت ژى چ هزرين لوژيكى و به رئاقل دگه لدا نه بن. دبیت به ره مى وى له حزه يى بيت و نه دووره ژ نه نجامى هه سته كا دو مديژ و ل سهر يك كو مبوويى دهر كه ئيت. د ده مى دانوستاندا ل سهر رهوشا سهر ده مى جفاكى خوه دا، په هله وان ئى جوړى بريارى ددهت. بهرى

* ژبو شيواز و جوړين برياردانى، مفاژ ناميلكه يا يونسكو هاتيبه وه رگرتن: كارامه ييه كانى ژيان (يه كه ي برياردان). هه ولير- ۲۰۱۸.

سهره لدانی خهون و هیقی یین گه نجان وه لاته کی ئازاد و ژنه کا جوان و ماله کا خوش بوو. لی پشتی سهره لدانی، کو هه ژاری و بیکاری و نه دادپه روه ری یا به ره هه ست دکه فته جهی نه شعیه یا ئازادی، خهونا هه موویان ره قین و چوونا ژده رفه یه: "هه میا دقیت ژ قی زقروکی دهرکه فن، که سی ئاگه ه ژ وه لاتن ئازاد نه مایه! که سی ئاگه ه ژ نه کا جوان نه مایه! که سی ئاگه ه ژ خواندن و پاره و مالداری نه مایه.. هه ره هیقی نه وه کو بره فن، خوه ژ بهر پرسیاری دویر بکه ن... بپ ۳۳".

ئه فه ژی نیشانان ل سهریک کومبوونا هه ستین نه رازیوون و بیزاری یا ژ سهرده می خوه یه. ده می که سه ک بیژتی ما بوچی ئه م ژی نارهن، ئیکسه ر دیژیت بلا. ئه ف جوړی بریاردانا بله ز و ده ملده ست، بی هزر کرن یان پلانه کا پیشوه خت بو هه بیت، ده فته دان. وه کو ده می که سه ک مروقی داخوازدکه ته سهر خوارنی و ئیکسه ر مروف قه بوول دکه ت، یان هه کو مروف ل بازاری بیت و هه قاله ک بیژیت دا بچینه سینه مای... هتد.

دیت ژی، ژ ئه گهری پاشخانه کا هزری و بیئومییدییه کا به رده وام په یدا بیت. بیئومییدی مروقی بهر ب سه متین هه مه جوړه دبه ت، مروف وه سا هزر دکه ت کو هه ره وه شه کا دی، دی ژ قی ره وشا نوکه باشر بیت یان ب کیمی، خرابتر ناپیت. وه کو وی که سی ل بهر خه ندقینی، خوه ب که فزیقه دگریت. د حاله تین سروشتیدا، هه موو که س دزانن کو که فز مروقی ژ خه ندقینی رزگار ناکه ت. لی ده می بیئومییدی و کیفه راتا خوه رزگار کرنیدا، ئه و ناهیته پیری کو بی مفایه. که له ک جارن مروف ژ بریارین خوه یین بله ز په شیمان دیت، لی چونکو برپاره و ب زه حمه ته کو ب هه مان له زاتی لیقه بیت، توشی دوودلیی دیت و حز دکه ت بویره ک یان روودانه ک بیته ئاسته نگ د ریکا ئه نجامدانا بریاریدا:

"هەر یی پەشیمان دبت، ل هیقیبا دایکا خوه، بابی خوه.. یان هەر کەسەک، هەر بچویکەک بیژتی نه چه، نه چه دقیت تو نه چی، ئەم ناهیلن تو بچی... بپ ۲۷".

۲. بریارین ل سەر خوه و ئەوین پیدای ب دەمەکی درێژ هەیی: ژبەر کارتیکرنا وی ل سەر مروقی و دەردۆرا وی، نه چاره کو ب کووری هزری تیدا بکەت و لایه نین وی یین ئەرینی و نەرینی ب هەلسەنگینیت. دیسا دەردۆران ئاکامەکا کاریگەر ل سەر فی جوژی بریاردانێ هەیه. دەمی پەهله وان هزری د خالین نەرینی یین چوونیدا دکەت، رهوشا برایی وی بو دبیتە میناک: "تو دزانی نه وهسانه وهک ژئ دیژن؟! برایی ته ب شۆلی فه مر، ههتا خوه خودان دکت، ته دیت چهوا به حسی ویری دکر؟... بپ ۹". لی دەمی دبهیسیت کو زارۆکین پەنا بهران ل باشتین خواندنگه ه دخوینن و ژیانەکا ب وهکەهفی دگەل وی وهلاتی دبۆرینن، دلێ وی دچیته وهغەری. ههروهسا ئەوا مروقی د فی جوژی بریاردانیدا ئیکلا دکەت، ههلوستی دەردۆرانه، بابی وی دیژتی: "هه ره تو ژئ خوه قورتال بکه، هەر کەسی ژفی ئاگری دەرکەت ههروهکی ژنوی ژ دایکا خوه بووی... بپ ۲۷". ئەفه دبیتە پالدهرەک کو داکوکی ل سەر پرۆژی بریاردانا خوه بکەت. لی دوودلی یا وی یا دەرووونی سەدەمی گیرۆکرنا بریاردانیه، ل هیقیبا لایه نهکی دیبه کو هندەک ییزانینن جودا بدهتی، دا ههردوو لایه نین ئەرینی و نەرینی ههقهبری ههف بکەت. ههقهبرکرن دی ئەگەرەکی لۆژیکی ئیکلاکرنی بو پیشکیش کەت: "ل هیقیبا دایکا خوه، بابی خوه.. یان هەر کەسەک، هەر بچویکەک بیژتی نه چه، نه چه دقیت تو نه چی، ئەم ناهیلن تو بچی... بپ ۲۷". ژبو هەر کارتیکرەکی، فەرە ل دەستیکی مروف د ناخ و خوهیی خوهدا یی به رههف بیت، ههردەمی کۆمه کا ئەگەری ئیکلاکرنی ل دەف پهیدا بوون، پاشی پرۆسه یا کارتیکرنی دەست پی

دکته. د فئی دوودلی یا دناڅهرا چوون و مانیدا، باب وی هه څرکی یا توند ئیکلا دکته. ل شوینا بیژتی نه چه، به هانه یان بو وه غهرا وی دئینیت کو بریاردان پی پشتراست بیت: "ئوغهرا ته خیر بت، ئەف گۆتته ژ نه دل گۆتی، لی پستی رویدانا بهری چهند روژهکا روویدای، کو پتر ژ سه د کهسا تیدا هاتین کوشتن... هه رن بلا هوین ل پیش چافین من نه هین کوشتن... بپا ۳۱-۳۲". ئەف به هانه یا لوژیکی، وی ژ هه سترنا ب گونه هی رزگار دکته و بهری خوه دده ته وه غه ری.

۳. بریارین هه سترنا ب پیشینی (الحدس): ئەف جوړی بریاردانی، پی هیچ پرۆسه یه کا میتودی یان لوژیکی یا دیارگری بو مروقی پهیدا دبیت، هه سترنا پیشینکرنی (الحدس) مروقی پالدهت کو هزری د بریاره کیدا بکته، رهوشا وی و ژیارا وی پی باشر بیت. ده می هیشتا ل وه لاتی، هه رده م خه ونه کا ب ترس ددیت کو پی د فریت و مروقین وی دمینه دناڅ ئاگریدا: "پی ل بهر په رین نه سمانا هه ری بلند دبت، دبن دا نه رد پی بوویه بزۆته کی ئاگری... هه ری هه ول ددهت خوه راگرت، دا نه که فته دناڅ وی گولا ئاگری دا... ل داوییا وان، هنده ک بوونه ئالی ئاگری... بهری ئاگر لاندکا زاروی وی پی ساڅا دناڅ پیلین خوه دا به رزه بکت، سه روسه ر خوه هافیتی.. وه کی دینا راست رابوو سه ر خوه: بسملا، بسملا.. ته خیره؟ دیسا خه ون بوو؟... بپا ۱۸-۱۹". ئەف هه سترنا ب پیشینکرن ل سه ر رهوشا وه لاتی، به ری وی دده ته بریارا ره قینی. ئانکو هیشتا چ دانوستاندن و هزر د مشه ختبوونیدا نه کری، هه ست و پیشینی یین وی هنده ک هزرین چاره سه رکار بو دئازرینیت. هه روه سا ده می ب ریکا مشه ختبوونیڅه ژی (هه کو هیشتا ل ترکیا)، هه رده م هه ست دکر کو کومه کا دز و گروپین مافیا دی فیلا ل وان که ن و دبیت ب شه لینن یان ئیستغلال بکه ن: "دوو که سا هلدانه ژور، خودانی مالی دا دویف وان، جهی وان نیشا دا..! هه ر ئیکی ژ وان کی ره کا مه زن دده ست دا بوو..! ددانین

خودانی مالی خوین ژئی دباری.. خودانی مالی بلهز بوو، دا پارین وان ببهتا!.. پاره بو منن، سه ریڼ وان، دلئ وان، جلکین وان بو ههوه.. من پاره دقین: دولار.. دولار.. ها ها ها... بهری وئ کیرا دهف تیژ ل سهر ستویئ وی ب هه می هیزا خوه بشدینیت، ب هه می هیزا خوه کره ههوار... نه.. نه، نهو چ بوو؟ ته خیره؟.. چ نینه، خهون بوو.. خهون... بیپا-۵۴" ئی گومان و ههستا پیشینکرنی، وه لی کر کو برپاره کا بلهز بدت و بهرف ئوکرانیا بدته ری. نهو ب خوه، پلان نهو بوو کو قاچاغچیه ک ل سته نبولی وان ژ توخیبی ترکیا دهرباسی لایئ ئورویا بکته. لی ههستین بارکری ب گومان و دوودلیی، بهری وان ددهته برپاردانه کا بلهز و سه ریڼ (بیی هزرکرنه کا پیشوهخت)، کو خوه ژ وهلاتی ترکیا رزگار بکن. نهو پیزانین بو کوم بووین و نهو بویه ریڼ به رههست و بهرچاف، ههسته کا گومانکی بو پهیدا دکهن. د ههردوو حاله تاندا، ب شیوهی خهونین کابیسکی بو دهین و دبنه په یام کو برپاره کا ل سهر شه نگستی ههستین خوه بین پیشینکرنی بدت. نهف پرۆسه یه پتر نیزیکی نه هوشییه، کو نه هوشا مروقی ب ریکا جه هه نگان هنده ک په یامین پیشینکرنی ئاراسته ی هوشی دکته. نه فجا دی شیان و سه ربورا خوه یا بووری بکار دئینیت ژبو شروقه کرن و هه لسه نگاندن و برپاردانی.

۴. **برپارین عهقلانی:** د ئی جوړیدا، مروف پشتبه ستنی ب هزرکرنه کا کوور و شروقه کرنا رهوشا جفاکی و تیده راندنا فه ریژان دکته. بریار ل سهر بنه مایی سنسله یه کا پینگاف و هزرکرنین د کومه کا بژارده یاندا دهیته دان. هزری د خووشی یا وهلاتی و هه فالین ریکا دریژدا دکته. د هه مان دهمدا، هزری دباشترکرنا رهوشا خوه یا جفاکیدا ژی دکته. ههروه سا تیگه ه و ههستا وی یا وهلاتینی ژی دکه فته بهرگومانکرنی، کو ب هیزترین هه فبه ندی یا مروقییه دگه ل وهلاتی. لهوا پیدئی ب دهمه کییه هه تاکو بشیت خوه قاییل بکته، کو نهف

ره‌ئینه پلانه‌کا دییه ژبو زفرینی. ئەف دووربوونه دی نژیکیکرنه‌کا دی یا کاریگەر ده‌تی کو بشیت خزمه‌تا بنه‌مال و جفاک و وه‌لاتی خوه بکه‌ت. کا چه‌وا (به‌ری چوونی) ب شیوه‌یه‌کی عه‌قلانی هزر د ره‌وشا بابی خوه یی نه‌ساختا دکر: "گه‌له‌ک روژین زفستان و سه‌رما، بچوکیین خوه ل که‌ری سوار دکر و دبرنه گوندی فه‌لا خواندنگه‌هی.. پشتی شیای ل سه‌ر دیوی هه‌ژاریی زال ببت، دیوی پیراتیی ل سه‌ر زال بوو. پیراتی ژی نه‌ساختی میشان دکت.. پشتی نه‌فه هه‌می کرین و بچوکیین خوه کرین وچ، چ وچ د وی نه‌ما... ژنوی دی وی بو دیوی پیراتیی و نه‌ساختی هیلن، دی هوسا وان قه‌نجیا ل سه‌ر خوه راکن... بپ ۲۲". ب هه‌مان شیوه ل غه‌ریبیان ژی، پیداجوونی ب ژيانا خوه‌یا بو‌ریدا دکه‌ت: "نه‌فه پتر ژ چوار ساله نه‌ز گه‌هشتیم!.. من چ کره‌ه؟ نه‌ز ل هیثیا چ مه‌ه؟ هه‌تا که‌نگی دی دق‌ی حالی دا بم.. نه‌ز ژبه‌ر خوه بتنی نه‌هاتیمه، نه‌ز ژبه‌ر بچوکیین خوه هاتیمه، هه‌که‌ر نه‌ز ل قیری و بچوکیین من ل ویری.. نه‌فه نه‌ هیثیا من بوو.. نه‌ف باری گران دی هه‌تا که‌نگی ل سه‌ر ملین من بت... بپ ۱۱۴". نه‌فه ب خوه‌داچوونه‌کا لوژیکی و عاقلانه‌یه، کو ماده‌م هه‌مان برس و ترس و بیکاری ل قی وه‌لاتی ژی هه‌یه، ما دی بوچی ژ خیزان و بنه‌مالا خوه دوور بیت. ل قیره ژی دکه‌ئیته به‌رانبه‌ری هه‌قه‌رکنا دوو ره‌وشین ناله‌بار، یه‌ک ل غه‌ریبیی و یه‌ک ل وه‌لاتی، تنی ره‌وشه‌کا عاقلانه و بی هه‌لچوون دشیت ره‌وشه‌کی ل سه‌ر یا دی بچیترینیت.

۵. بریارین که‌سیی: ئەو بریارن کو که‌س بیی راویژکاری و پرسیارکرن دده‌ت، چونکو بابته ب ژيانا وی یا که‌سوکیقه گری‌دايه. هه‌رچه‌نده هه‌موو جوړین بریاران، ژبو که‌سه‌کی یان کومه‌کا که‌سان ده‌ینه دان، نه‌فجا ئەم دکارین یترین بریارین به‌ز و یین عه‌قلانی و ئەوین هه‌ستکرنا ب پیشبینی و یین دی ژی، هه‌ر بریارین که‌سوکینه. لی د قی جوړیدا، بریار د پرۆسه‌یین به‌ره‌ه‌فکرنا

بریاردانیدا، ناهیتته به لیکرن. ناڤه روکا بریارى، دناڤ ناخى که سه کى ديارکريدا
 دغولغليت (بىى کو که سه کى دى يان دهر دورا وى)، پشکدارى د ئاکام و
 بهرزه نگیڤ بریاریدا بکن. ب ئى چهندى ژى، مروڤ ب ته نا خوه دى دگهل
 ههڤرکى و دوودلى يا خوه ژیت، دى پشتبه ستنى ب حهز و بهرزه وهند و هزرین
 خوه یین که سوکى کهت. ههردهم داکوکى ل سهر پرورژى خوه یى بریاردانى
 دکهت و کومه کا به هانه یین عقلی و نه قلی بو دئینیت کو بهیتته په سهند کرن و
 قه بوولکرن. ههردهم دناڤ خوه یى خوه دا ب ههڤرکيه، چونکو بریاردان ب
 ته وهرى بهرزه وهندى و حهز و پالینه رین وى یین تاييه تڤه دهیتته گریدان. ههردهم
 خوه ژ خه لکی ڤه دهر دکهت و حهز دکهت ب تنى دگهل حهز و پلانین خوه دا
 بیت: "د ڤان چرکه یاندا، مروڤ دگهل که سى ناحهوت، تنى دگهل گیانى خوه، گه له ک
 جاران گیانى مروڤى به لا سهرى مروڤيه... بپا۱۰". ئوو ژبو هندى کو بریار بیته
 حاله ته کى که توارکى سه پاندی، ههمى ههول دى بهر ب گستاندا وى بریار ڤه
 چیت: "بى هیڤى خه لک کوشت.. چ نه مایه مروڤ ل هیڤیا وى بهینیت... بپا۱۴۸". لى
 چونکو بریار که سوکيه و خه لکى دهر دور کار تیکرنه کا راسته و خول سهر
 ناکهت، کهس ب خوه بهر هڤانیه ژى دکهت و ب هنده ک ئه رگومینتین عقلی
 به هانه دکهت. ههردهم خوه ژ شاشی و ههستکرنا ب گونه هبارى دور دکهت،
 دا ئاکامى نه که ته سهر بریارا وى و توشى په شیمانى نه بیت. ههر مروڤه ک
 وهسا هزر دکهت کو که سه ک وه کو وى دبهرزه وهندا وى ناگه هیت: "ئه ڤه هه وه
 ژى کوردستان هیلا!.. / نه خیر، مه کوردستان نه هیلايه، کوردستان هه ریا د دلى مه دا، لى
 نه ز دبینم ئه ڤه ژى رهنگه کى شوره شى یه.. / شوره ش؟! شوره ش بهر خوه دانه، نه ره ڤه ژ
 دور هیلى!... بپا۱۴۹".

د بریاردانا که سوکیدا، گه له ک جاران بریاردهری پلانا بریاره کا دی یا نه به لیکری ههیه، یان ئەم دکارین بیژینی پلان (ب). د حاله تی په هله وانئ قئ رۆمانیدا، بریارا چوونئ دایه، لئ د هه مان دهمدا، ئەو بریاره یا مه رجداره ب فه گه ریقه: "ئەز نه گه ریله مه، نه سهیرانگهرم، ئەز خودانئ قئ وه لاتیمه. راسته دئ نهۆ هیلم، لئ بو دهمه کئ کورت.. هه ر دئ زقرم... بپ ۳۸". ئەف بریارا لاهه کی یا فه شارتی، وه ل په هله وانئ دکه ت کو بیژیت (ئەف ره فینه ژئ ره نگه کئ شۆره شییه). ئەگه ر ئەز نه شاش بم، ئەفه گوئنا ره وشه نبیرئ میسری مسته فا کامل بوو، دهمئ سه ره رای هیقی و نه رازیوونا خه لکئ میسری، وه لات هیلائی و به ر ب ئورۆپا فه چووی (?). ل ئیره په هله وان پشکه کا خه ون و هیقی یین خوه یین هه ژئ و په سه ندری ل ده ف هه قوه لاتئ یین وه لاتئ ده یلیت، کو دئ ب هیتر و په رلاختر زقریته فه ژبو دۆماندنا خه باتا چاکسازی و وه لاتینی. دپرانیا وه لاتین بنده ست و داگیرکه ر یان سته مکاردا، هه قوه لاتئ ره فینی ل سه ر به رسینگرتنا سته مکاری دچیترینن، کو بچن خوه ریگ بیخن و ب هیزه کا دی یا زانستی و ئابۆریقه فه گه رن. دبیت ژئ، مه رهم پئ ئەو بیت کو ره فه نده کا کوردی ل ئورۆپا دروست بکه ن ژبو ته دویلکرنا دۆزا ملله تی، ب ریگا چیکرنا فشارین نیقده وله تی و بکارئینانا ناگینین بیانی یین راگه هاندنئ داکو ده نگئ کوردان بگه هیننه ناگینین بریاردانا نیقده وله تی... هتد.

۶. بریارین ب کۆم: ئەو بریارن کو گرۆپه ک یان هه موو بنه مال ب هه قرا ل سه ر کۆک بن و پیکه به بدن. د قئ جوړئ بریاردانیدا (ئەگه ر چه وت بیت ژئ)، مرۆقی ژ هه سترنا ب گونه هئ و په شیمانیی دپاریزیت، چونکو پشتی راویژ و پرسیارکرنئ و هه لسه نگاندنئ هاتییه دان. د بریاردانین ب کۆمدا،

مه‌رج نینه هه‌موو بریارده‌ر ب هه‌مان ئاستی باوه‌ریی بریاری بدنه، لی دگهل کۆمی په‌سه‌ند دکهن، هه‌روه‌کو کورد دبیزن "تبا‌ی عامی دی چینه شامی". ئەف جۆری بریاردانی، نه‌هه‌قه‌نده ب که‌سه‌کی دیارکریقه، لی هه‌موو بریارده‌ر به‌رپرسیاری یا ئاکام و سه‌ربارکین بریاری هه‌لدگرن. هه‌موو بریارین ب کۆم ب چوار ریکا ده‌ینه دان:

(أ) په‌سه‌ندکرنا ریبه‌ر یان سه‌میانی کۆمی (گرۆپی- بنه‌مالی)، ئەف بریاردانا تاکه‌ که‌سی، میناکه‌کی بریاردانا ب کۆمه، چونکو ریبه‌ر نوونه‌راتی یا کۆمی دکه‌ت و کۆم ب هه‌موو‌قه پابه‌ندی بریارا ریبه‌ری دبیت. ده‌می بابی وی دبیزتی: "کوری من، ئەگه‌ر ته‌ هیشتا ئیه‌تا ده‌ری هه‌بت، ئەقه‌ من ده‌ستویر دا ته‌... بپ ۳۲"، ئەو ده‌ستووری یا با ده‌تی، ده‌ستووری یا هه‌موو بنه‌مالیه (نوونه‌ری بریارا کۆمییه).

(ب) بریاردان ب راویژکاری یا که‌سانین هه‌قه‌ند ب کۆمیقه، ریبه‌ر یان سه‌میانی کۆمی دی پرسیارا خوه ب هنده‌ک که‌سین دی یین دناف کۆمیدا که‌ت و شیره‌تین وان که‌سان دی بنه‌ شه‌نگسته‌یی بریاردانی. ده‌می باب کوشتنی و نه‌دادپه‌روه‌ری یا ده‌ردۆرا خوه (ب چاقین خوه) دبینیت، دبیزته کۆری خوه: "هه‌رن بلا هوون ل پیش چاقین من نه‌هینه کوشتن... بپ ۳۲". ئەم د کارین شی دیتنی، ب شیوازه‌کی پراکتیکی راویژکاری بدانین.

(ج) بریاردان ب پشکدارکرنا کۆمی (یان ده‌نگی زۆرینه‌یا کۆمی)، د فی حاله‌تیدا پرسیار ژ پرانی یا ئەندامی کۆمی ده‌یته کرن و زۆرینه‌یا ده‌نگان دبیته بریارا داویین. د حاله‌تی په‌هله‌وانیدا، پرانییا ئەندامین بنه‌مالی و هه‌قالین وی

پڻ ڪاري، چوونا وي پهسند دڪن. نامادهبونا خزم و ڪهسوكارين وي ل مالا وان، نيشانا پهسندڪرنييه: "هندهڪ دهنگان ٿيڪ فهڪرن و گوٽن: درهنگه، ريڪا وي يا دويره... ٣١". ب ڦي چهندي، وهسا دياره ڪو نه تني پريارا چووني پهسنده، بهلڪو پالپشتن و دبیت هسوودي ٿي پي بهن.

(د) پرياردان ب سهرپشڪرنن يان تهفويزڪرنن، ريبهري ڪومي دي ڪهسهڪي تهفويز ڪت (دي دهستهلاتين خواه دهتن) ڪو پريارا ڪومي پيهٿرينيت، يان دي وي تهفويزي دهته خوداني بابهتي؛ بو نمونه دي بيٿرتي تو ب كهيفا خواهي، ههر پريارهڪا تو بدهي دي پهسند ڪهين (ب تاييه تي تهگه بابهت ب ڪهسهڪي ديارڪريهه گريدي بيٿ). تهفجا نهو ڪهسه دي ب شيويهڪي پرياردانا ڪهسوڪي رهفتاري ڪت. باب ب شيويهڪي جههنگي پريارا چووني پهسند دڪت، دهمي بهرههمي شورهي ب دارهنا راهوشا مالا وان دشوبهينيت: "تهفه وهڪ شورشا مهيه، ههر ياشينه و چ بهرههه نينه... ٣٥". تهف گوٽنا جههنگي ٿي، دوودلييهڪي ب خوئه دگريت. نانڪو نه پهسندڪرنهڪا ٿيڪلاڪههه، وهسا بو ديار دڪت ڪو شورهي ههر يا بهردهوامه و فهه مرؤف تييدا پشڪدار بيٿ، لي د ههمان دهمداء، وي شورهي چ بهرههه بو نينه. تهفجا تهفويزي دهته ڪوري خواه ڪو ل گورهي وي گوٽنا جههنگي پريارا خواه بدهت. جوداهي يا ڦي پريارداني ٿ پرياردانا ڪهسي تهوه ڪو د ڦي حالهتييدا، پرياردان دي ٿلايي ڪوميٿهه يا پهسندڪري بيٿ. د قان ههر چوار شيوازين پرياردانا ب ڪومدا، نه مههجه ڪو ههموو تهندام ب يهڪ ئاست و باوهري پهسند بڪهن. بو نمونه هههچهنده دايبڪ ٿي يا ب وههري رازيهه، لي دبیت د دلي ڪووردا ههه نهڪت بچيت(?) .

ههروهسا شه‌ئۆراندنن ل مالا ته‌مارايي ژى (ل ئوكرانيا)، ب برياردانه‌كا كۆمى ده‌يته هه‌ژمارتن، هه‌موو كوردنن مشه‌خت ل وي مالى دبوونه مي‌شان و هه‌موويان ده‌مه‌كى خوش ل ده‌ف ته‌مارايي و هه‌قالين وي دبوړاند (كو نه‌مه‌رجه هه‌موويان نه‌و ره‌وشه په‌سه‌ند دكر). لى وه‌كو برياره‌كا ب كۆم، هه‌م ليك كۆم دبوون و هه‌م ده‌مه‌كى خوش ب خوارن و رابواردنيشه دبوړاند. ئوو ده‌مى ته‌مارا زه‌رگه‌هه‌كا نه‌پيشينكري ل پاشخانا وان يا په‌روه‌ده‌يى دده‌ت، هه‌موو پي‌كفه پى دئيشن: "ته‌مارايي ب دله‌كى ساخ و ژدل پي‌قه‌يى قه‌ گۆت: نه‌قه ژنا هه‌قالي ته يا ناماده‌يه د ژوورا هه‌قه! نه‌قه پتر ژ ساله‌كى يه مي‌رى وي چوويه نه‌وروپا و يا هيلايه ل قي‌رى... بوچى تو ناچى وي ژى رازى كى و به‌لا خوه ژ مه ژى قه‌كى!.. هه‌مى مان گو‌هشور و حيبه‌تى، بى ده‌نگيى ژور تژى كر... بپا ۱۰۱". هه‌تا ئه‌يادى (ئه‌وى ته‌مارا د كو‌شا ويدا) خوه نه‌رازى نه‌كرى، كه‌سه‌كى كلپاته ژى نه‌هات، چونكو ب برياره‌كا ب كۆم نه‌و ره‌وشه قه‌بوول كر بوو، ئوو ده‌مى ئه‌يادى نه‌و ره‌وشه ره‌تكرى، هه‌موويان ره‌تكر. ب قى چه‌ندى ژى، ئه‌ياد وه‌كو ري‌به‌رى په‌سه‌ندكرنا وي بريارا ب كۆم ده‌يته هه‌ژمارتن.

۷. بريارين پاشنيخستى: نه‌و بريارن كو مرؤف زوى ب زوى ناده‌ت و هه‌رده‌م پاش دئىخيت هه‌تاكو بو‌يه‌ره‌ك يان روودانه‌ك دقه‌وميت و كه‌سى دئىخته سه‌ر سكه‌يه‌كى ئي‌كلاكه‌ر. نه‌دوووره ژى خه‌لكى ده‌ردور كارتيكرنه‌كا راسته‌وخو د قى جو‌رى برياردانيدا هه‌بيت، چونكو كه‌س بى گه‌هشتيه پرؤژى برياردانى، لى يا پاشنيخستى هه‌تاكو كه‌سه‌كى دى يان بو‌يه‌ره‌ك دبته پالده‌رى برياردانى. د دريژى يا ريكا مشه‌ختييدا، په‌هله‌وان په‌شيمانى بريارا چوونى دبیت و حه‌ز دكه‌ت قه‌گه‌ريت. لى هه‌رده‌م پاش دئىخيت و د دلدا ده‌يليت. ئوو ل ده‌ستپي‌كى

ژی، ده می دیا بریارا نه چوونی بدهت، هه ردهم پاش دئیخست، ل هیثیی بوو که سه ک وی هانبدت: "هه ر هیثی دخواستن کو هه قالئ وی نه ئیت.. لئ ده نگه کی گوت: نه فه هات... بپ ۳۷". لئ نه تنئ که سه کئ پالپشتی یا نه چوونی نه کر، به لکو هه می هاندان بهر ب نه جامدانا وه غه ر کرنیقه بوون: "سه کو گه له ک جاران دیا ل پشت خوه ب زقرت، لئ له کولومین هه قالئ وی قاهیم دکر: گه ر تو چوووه ریبه کئ ل پشت خوه نه زقره!... بپ ۴۲". هه رچه نده ب ریکا وه غه را دریزفه، گه له ک جاران تووشی سه تمینی و رهوشین فه جنقینی بوویه، لئ هه ردهم ئومیدا گه هشتنی، باری وی سثک دکر و چ پلانین بریارا فه گه ری ل دهف پهیدا نه دبوون. ده می دگه هته نه لمانیا و کومه کا چیروکین دلته زین دبهیسیت، بریاره کا پاشئیخستی ژبو فه گه ریانی د دلدا ددهت. لئ هه تاکو ئه ف بریاره بکه فته دیبائی نه جامدانیدا، فه ره کومه کا بویه ری نازرینه ر د هاریکار بن کو ژ ناخی خوه ده ربیخیت و بکه ته که توار.

هه فرکی یا دناقهه را هه رسی پیکهاته یین که سایه تییدا

هه ر ژ ده ستییکا چیبوونا پروژی بریاری و هه تا گه هشتیه که میا "رویتلنگن". په هله وان د هه فرکیه کا به رده واما دناقهه را هه رسی نه له مینتین که سایه تی یا دهروونی یا مروئیدا بوو. هه ردهم دوودلی و په شیمانی و گومان، هه فریازا ریکا وی یا دریز بوو. ل گوره ی لیکولینین سیگموند فروید، مهژی مرووشی ژ دوو پشکین سه ره کی پیک دهیت: هوش و نه هوش، هنده ک دهروونزان پشکه کا دی ب ناخی به رهوش ل سه ر زیده دکن. فروید پیکهاته و پیقازویا چیبوونا که ساتیی ب نه هوشیقه گریددهت و وه هزر دکهت کو نه هوشی یا مرووشی

كۆئەندامەكى گرىچن و تىكەلەيە، ژ سى ئەلەمىتتىن سەرەكە پىك دەيت: ئەو (Id)، ئەز (Ego)، ئو ئەزا بلند (Super Ego)*.

* ئەو (Id): ئافەرۇكا ئەوى (Id) ھەمى نەھۆشە و مە ئاگەھ ژى نىنە. ئەو غەرىزە و پالىنەرن، يىن ژ لەشى دەردكەفن. ھەرەسا كرىارېن عەقلى و سىكىسى يىن تەپەسەر كرى ب خۆفە دگرىت. بنەمايى سەرەكەيى قى پشكى تىركنا پىدق يىن بايولۇژى و ھەرگرتنا لەزەتتە، چ پويته ب لۇژىك و كەتوار و سنجى نادەت، تنى تىركنا غەرىزە و خوە دووركرنە ژ ئىشانى.

* ئەز (Ego): ئافەرۇكا ئەزى ھۆشە و مينا ئافىژىوانەكى دناقبەرا ئەوى و جىھانا كەتوارىدا كار دكەت. غەرىزە و پالىنەرىن ئەوى (Id) ل گورەى ياسا و عورف و عەدەتتېن جفاكى كونترول دكەت. ئەگەر ئەو (Id) ل گورەى بنەمايى لەزەتتې كار بكەت، ئەز (Ego) ل گورەى بنەمايى كەتوارى كار دكەت. ئەف ئەزە دەرپرىنى ژ تىگەھشتن و ھزركرن و حكەت و ساخلەمى يا مەژى دكەت. ب قى چەندى ژى، ئەز (Ego) دىتە چاقدىر و بەرپرسى ھەمى رەفتارىن مە يىن كرى و گۆتى د ژيانا كەتوارى يا جفاكىدا.

* ئەزا بلند (Super Ego): ئافەرۇكا ئەزا بلند نەھۆشە و ب سنجى ئىدىيالى و وژدانا مرقى دەيتە نياسىن. ھەزىفە يا وى چاقدىرى و كونترولكرنا رەفتارىن كرى و گۆتى يىن ئەزىيە.

* ژبو پتر پىزانىنان سەكە: سىجموند فرويد (۱۹۸۳). الانا والھذا. ترجمە جورج طرايىشى. دار الطليعة للطباعة والنشر، بيروت؛ ص ۲۷-۴۰.

لی فہرہ بزائین کو ئەف ھەرسی ئەلەمیتین پیکھاتنا دەروونی، نہ ھیزین
 خوەسەرن دناف کەساتی یا مروئیدا. لی وەزیفە یین جوداجودا یین کەساتینە
 و کەساتی یەکە یەکا کاملان و ئیکگریبە. ئەم دکارین بیژن کو (ئەو) پیکھاتەیی
 بایولۆژیە و (ئەز) پیکھاتەیی سایکولۆژیە و (ئەزا بلند) دیتە پیکھاتەیی
 جفاکی ژبو کەساتی یا مروئی. ب فی چەندی ژی، پەھلەوان دکەئیتە دناف
 ھەفرکیبەکا دژوارا دناقبەرا پیکھاتەیین بایولۆژی و دەروونی و جفاکیدا. ئازادی
 یا کەسوکی ژبو دەبراندنا ھەزین فەشارتی یین سیکی و تیرکنا نیراتی یا
 خوە، دکاری (ئیلحاحی) لی دکەن کو وەغەری بکەت. ئەف پیکھاتەیی
 بایولۆژی (ئەو- Id) ب ئاشکرای (ل مالا تەمارایی) سەرھەلدەت و
 پەھلەوان ب ھەلچوونەکا ئازەلی گازی دکەت: "ئەری من ژن دقیت، بلا یا پیر بت،
 بلا یا کریت بت، ھزار ئیش لی بن!... بپا ۱۰". تنی وی دقیت ھەزا خوە یا سیکی
 پی تیر بکەت.

پیکھاتەیی سایکولۆژی (ئەز- Ego)، دکاری لی دکەت کو ب عورف و عەدەت
 و بەھاین جفاکی خوەفە پابەند بیت. بپارا چوونا ژدەر فە ب خوە ژی،
 ھەولدانەکا ژبو دەستفەئینانا ھەژیتی و قەبوولکرنا جفاکی. ل وی ھزری
 بوو کو ژیاننا ژدەر فە، دی شارەزایی یین وی یین پیشەیی و زمانی و
 رەوشەنبیری بەرفرەھتر لی کەت، ھەروەسا دی زەنگینتر لی ھیت کو بیتە جھی
 شەھنازی و ریزگرتنەکا تاییەت ژلایی جفاکیفە. ب فی پیکھاتەیی سایکولۆژی
 سەرەدەریی دگەل جفاکی رۆژاقایی دکەت، لەوا ب تیگەھەکی گوندیکانیی
 جفاکی خوە سەرەدەریی دگەل تیگەھی ھەقالینی یا دناقبەرا کچ و کورین
 ئورۆپاییدا دکەت: "ھەر ژ رۆژا ئیک بۆ دیار بوو کو ژن ل فی وەلاتی ھەر تشتە و نہ

چ تشته!... بۆ جگارهكى و شیشهكا بیری ب ساناھی خوه دفرۆشیت... بپ۸۵". ئەف تیگهھی فرۆشتنا وئ ژنا هەر تشت ل وهلاتی خوه كو (خودان مال و دهستهلاته، خودان بچویكه و ریبهرا مالا خوهیه، كاركهره و ژیان ههمی ددهستی وئ دایه... بپ۸۵)، دتیگهھی وهلاتی ویدا كهفتنه كا سنجی و قاریوونه كا جفاکیه. ههروهسا ئەف پیکهاتهیی سایكولوژی (كو بنگهھی وئ هۆشه) دكهئیته بهرانبهری پیکهاتهیی بایولوژی (كو بنگهھی وئ نههۆشه)، دهمی هزری د ژیانه كا خۆشتر و ته ناتردا دكهت. د ئی ههقهبركنا هۆشی و نههۆشییدا، عورف و عهدهتین كونترۆلكری و حهز و پالینهرین خوهرسکی دكهئنه دناف ههفرکیه كا بهردهوام و كوژهكدا.

پیکهاتهیی جفاکی ژى (ئهزا بلند- Super Ego)، كو وژدانا وی یا هشیاره، ههردهم وی دئیشینیت ژبه ر سنج و رهفتارین ئیدیالی یین نه دووره ژ دهست بدت. ئەگه ههردوو پیکهاتهیین بایولوژی و سایكولوژی یین كهسایهتی یا وی، قه بوول بکهن كو واری خوه بهیلت و مشهخت بیت! لی وژدانا وی دبته بهر بهستهکی جفاکی. ژبلی وهلاتی و هزری چاکسازی و بیرهوهری یین زارۆکینی و ههئالان، بابهتی دایابین وی ژى دبنه ریگر و گیرۆکهرین برپاردانا داوی، ب نهمازیی بابی وی یی پیر و نهساخ: "بابی وی ئهوی گهلهک قیای، نهۆ دئ هیلت بۆ نهخوهشیا و پیراتی... نهۆ دئ کته گوری بهرژهوهندیا خوه یا تایهت، دئ کته قوربان بۆ خوهشیا خوه... بپ۳۰". ب ئی چهندی ژى، ئەم د کارین بیژین كو بهرکاری ئی ههفرکی یا دناقهرا ههرسی پیکهاتهیین كهسایهتی یا پهلهوانی رۆمانیدا، ئەو ئیخستیه دناف دوودلی و ئالۆزیه كا نهچارهسهرکریدا. لهوا د هه قوناغه كا ئی وهغهرا (ئهو) ی ل سه ر سه پاندی و (ئهز) ب دوودلی پهسه ندری و (ئهزا بلند) بۆ بوویه بهر بهست، تۆشی

سەتمىن و پەشىمانىيە دىت. بىر پارا قەگەرى و پاشقەزىرىنى وەكو ھۆقەكى ھار گەفى ل ھەقسەنگى يا ھەرسى پىكھاتەيان دكەت و كرىيە دناڧ ھەڧرىكەيا كا بەردەوامدا.

سەتمىن ب سەرھەلبوونى و پەشىمانى

سەتمىن ئەو دەمى مرؤڧ دكەڧتە بەرانبەر رەوشەكا نەپىشىنكرى يان نەچاقەرىكرى. ھەر ئاخفتنەكا مرؤڧ بىڧىت يان ھەر كرىارەكا بكەت، لايەنن ئەرىنى و نەرىنى ھەنە. ب سروسىتى خوە، مرؤڧ ھزرا كۆمەكا خالین نەرىنى بىن ئاخفتن و كرىارن خوە دكەت، لى دەمى كاردانەو مەزىتر بىت ژ وى پىشىنى يا بۆ ھاتىيە كرن، ھىنگى دى تۆشى سەتمىنەكا نەچاقەرىكرى بىت. جوداھى يا دناڧەرا ترؤمايا دەروونى و سەتمىنىدا ئەو كو بۆيەرى ترؤمايى گەڧەكا راستەوخۆ يان نەراستەوخۆ دكەتە سەر ژيانا مرؤڧى و پى دكەڧتە دەترسىدا. لى سەتمىن يان قەجىقن كارڧەدانەكا نە چاقەرىكرىيە يان بۆيەرەكە نە دناڧ جغزا ھزر و پىشىنى بىن مرؤڧىدا بوو، مەرج نىنە كو بىتە گەڧ ل سەر ژيانى، تنى سەرسۆرمانەكا باركرى ب گومانى بۆ مرؤڧى پەيدا دكەت. پەھلەوان و ھەڧالین خوە بىن مشەخت، د ھەموو دانانگەھىن وەغەرا خوەدا، ب سەر ھندەك بۆيەر و مىناكىن سەرسۆرھىنەر ھەل دىن و دىتە ئەگەرى سەتمىنى. ھىشتا ل ئەنقەرە دىنن كو: "ھەمى تىت بەرەڧ نەمانى دچن، تنى لەشكەر زىدە دىت، پۆلىس زىدە دىن، چەك زىدە دىن، گرتىخانە زىدە دىن، چاىخانە و مزگەڧت زىدە دىن... بپە۹". ھەبوونا چاىخانە و مزگەڧتان، نىشانان بىكارى و ھەژارى يان سەتم لىكرنىيە. دەمى سەتم ل ھەڧوەلاتىيان دەھىتە كرن پەنا بۆ ھىزەكا غەبىي دىن كو قورتالكەرەكى جادۆبى ژنشكەكىڧە بەھىت و وان

رزگار بکەت. ل سته نبۆلی ژى، دکەشنه بهرانبهرى هه مان میناکى دلتهزین و سه تمیناوى: "هەر کەسى گهريانهکى دناف ستهنبۆلى دا بکت، دى زانت کافى باژيرى چەند به لهنگاز هه نه، چەند برسى هه نه، چەند بى دل هه نه... بپ ۵۷، ئەو ستهنبۆلا تژى هه ژار و پالە، ئەو ستهنبۆلا مروفا مروفا لى دخون، ئەو ستهنبۆلا بويه گوره پانا پولىس و سيخورا.. ستهنبۆل نهۆيا بويه باژيرى خوه فروتنى.. هند مال و مولكى خوه دفروشن، هند بيروبوچوونا دفروشن، هند لهشى خوه دفروشن، دا پى بژين... بپ ۶۶". ئەف میناکى نه پيشبينکرى ژ وى باژيرى بوويه جهى هه موو گهشتيارين جيهانى، ديبته سه ده مى فه جنقينا وان ژ بريارا وهلات هيلانى. ئوو ئەف سه تمينا نه پيشبينکرى، په شيمانى دناف هزرين مشهختاندا دچينيت.

په شيمانى ئەوه کو قهرىژا بريار يان کريار و ئاخفتين مروفى، نه ل دويف پيشبيني بين پلانکرى بن. هەر بريارهکا مروفا د جه و ده مەكى ديارکريدا بدەت، بريارهکا دروسته بو رهوشا مروفى يا وى جهى و وى سه رده مى (چونکو ئەگەر بزانيت کو يا چه وته)، نادهت. لى هندەک جارەن، مروفا نه بى پشتراسته ژ بريارا خوه، ئانکو هيشتا هه موو پيزانين بو کوم نه بووينه کو بريارهکا دروست و ئیکلاکەر بدەت. دوودلى يا په هله وانى ژ برياردانى، نه ئيقينيه ژ راستى يا بريارى: "تو دزانى کو ئەفه جارا ئيکى يه، ئەز کارهکى هندە مەزن دکم و ئەزى په شيمان... بپ ۱۶". ئانکو په هله وان هەر ل ده ستپيکى بى په شيمان بوو. مشه جارەن دبن کارتیکرنا هه لچوونهکا ديارکريشه يان ژبه ر سوژهکى، مروفا نه چار ديبت کو پيگيرى ب پروژى برياردانهکا نه نه جامداى بکەت. ژبه ر قى چه ندى بوو، په هله وان هه رده م ل هيشيا ره تکر نهکا مجد د ما و برياردانا خوه گيرو دکر: "نيههکا پارين خوه کر نه خير، هەر گاقهکا نه چته قى نوغه رى، هەر گاقا ئيک بيژتى نه چه.. ئەف په يشه ما و گوه لى نه بوو.. دقيا با ژنکا وى ئەف په يشه گه لهک

جارا گوتبا، وی ژى دڤيت بگههته خوشيا، بگههته بهههشتى.. نوغه را ته خير بت، ب
خير بچى.. زوى بزقرى بچويکين خواه... بپ۲۸."

ژ دهرفهى وهلاتى، په شيمانى يا وي خورتتر لى دهيت، ب نهمازهى دهى
دينيت کو مهلايه ک ژنه چارى دپته شقانى دپهله سهيه کى، دوو ماموستايين
هه فرپيازين وي، نيړاتى يا خواه دناښ نښين پيره ژاندا بکار دئين، ل
به رانبهري نان و مانى... دهى سهره دانا هه قالين خواه ل گرتيخانا کيف دکهت
(بيهنه گرتيخانا باستيل و نه بو غريب ژى دهات... بپ۹۵)، دهى چيروکين دلته زين
و پر کاره ساتين وهغره هه قالان دبهيسيت (بپ۱۵۳-۱۵۶)، کا چهوا ب دهستين
ميتى هاتينه قوتان و ب دهستين قاچاغچيان و بى وژدانان هاتينه شه لانندن و
پاشقه برن... هتد. نهڤ چيروکين سمکوى بهيستين و نهو هه موو سهر بورين
ب سهري هاتين، په شيمانيه کا بارکرى ب سهتمينى ل دهڤ په يدا دکهت و
پروژى بر ياردانه کا پاشيخستى ددانيت ژبو زفرينهڤى.

- هند ديت دوو پوليسان ملين وي گرتن و کيشانه دترومبيللا خواهدا و ژوى جهى
دويرکرن... بپ۳۴.
- نهو نهلمانيا نهڤه هنده سالن نهڤ خهونا پى ديينن و بو مه بوويه بهرى
بهيتى، من نهزانى دى ل نهلمانيا بهه نامان شو و پاقرکهري جادا، من
نهزانى دى ل نهلمانيا بهرزه به... بپ۵۵.
- تاما دهڤى وان زانى و هندهک پاره دانى و بهردان.. بو وان ديار بوو کو نهڤ
وهلاته ژ وهلاتى وان ويران تره، دڤيت ب زويترين دهڤ ژى دويرکهڤن.. بپ۶۲.
- هى.. هى، نهڤه وهلاتى لينين و مارکس بوو.. نهڤه وهلاتى چينا پروليتاريا
بوو، چ لى هاتا؟! دى کيفه چتا؟ ژن بو شيشه کا بيرى خواه دفروشيت و مير بو
جگار هکى... بپ۹۸.

ئەف نموونىن ژيگوتى، ژبلى سەتمىنى و ھندەك جاران ترؤمايا دەروونى،
 ئازرىنەرىن سەرەكى يىن پەشىمانىنە. خالا دى يا پەشىمانىي و زىدەكرنا
 دوودلى و گومانى، جوداهى يىن كەلتورى يىن دناقبەرا ھەردوو جفاكاندا
 (جفاكى رەسەن و جفاكى نوو). ل دەستپىكى تىگەھى مرؤفائى سەرنجا
 پەھلەوانى ب نك خوڧە رادكىشيت، ئەو مرؤفانى يا د جفاكەكى كوللەكتىفدا،
 كو ھەموو كەسپن تاك و خىزان پىكفە گرېداينە و د خوڧى و نەخوڧىياندا
 پشكدارى يا ھەف دكەن، دكەڧتە بەرانبەرى جفاكەكى دى يى ھەر تاكەك يان
 خىزانەك ب ژيان و ژيارا خوھيا تايبەتفە مژوول: "ل وەلاتى رۆژى مرؤفائەتى
 رۆلەكى سەرەكى دژيانىدا دبىنت... بپ۱۳، ئەف وەلاتە گەلەك سەيرە! پىشكەتتا وان
 گەلەك ژ مرؤفائەتيا وان پەيوەنديا جفاكى كوشتىە!... بپ۱۵". ئەف رەفتارىن
 ژىكجودا بەرى مە دەتە بابەتى ئازادى يا كەسۆكى، كو د جفاكى رەسەندا
 ئازادى ب كوڧىفە گرېدايە و چ كەسپن تاك نەشپن ب خوھسەرى و دوور ژ
 جفاكى دەردۆر، بپارەكا خوھسەر بدن (خو ئەگەر ب ژيانا وى يا تايبەتفە
 ھەڧبەند بيت ژى). لى ل وەلاتىن ئورۆپى (رۆژاڧايى) ھەر كەسەك خودانى
 خوھ و بپارە خوھىە. ئەگەر جفاكى دەردۆر نەھارىكار بيت ژى، ل دژ
 ناراوەستىت. نفىسەر ڧى جوداهىي ب پەيوەندى يىن مرؤفائەتپى ل قەلەمدەت،
 ئەگەر وەسا بيت؟! پا بۆچى خەلك ژ جفاكىن مرؤفائەتپى درەڧن و بەر ب
 جفاكىن نەمرؤفائەتپىفە دچن؟! ما نە ھەر ئەو مرؤفائەتپىە بوويە پەناگەھا ھەموو
 كەسپن رەڧايى ژ نەدادپەرورى يا جفاكىن خوھ؟! ئوو ئەگەر باجا پىشكەفتنى،
 ژ دەستدانا پەيوەندى يىن مرؤفائەتپى بيت (پىشكەتتا وان گەلەك ژ مرؤفائەتيا وان
 پەيوەنديا جفاكى كوشتىە!... بپ۱۵)، پا بۆچى ھەموو جفاك داخووا پىشكەفتنى
 دكەن؟! نفىسەر ڧى مژارا ئالۆز و بەرگومانكرى دھاڧىتە بەر خواندەڧانى كو ھزرا

خوه د سروشت و رفتارین ههردوو جفاکاندا بکهن. دبیت ژى، مهرهه پى ئه و
 بیت کو هه موو بریار و تیگه هین مروڤى د ریژهینه!.. ئانکو نه هه می رفتارین
 هه څه ند ب پیشکه فتنیڅه قه بوولکری و په سندن، ئوو نه هه موو پاشکه فتن دبنه
 جهی ئالۆزی و نه رحه تی. مروڤ ب سروشتی خوه حه ز ژ هیسانی و ژیانه کا
 ته نا دکهت، لى هه ر ته ناهیهه کا څه ده ر بیت ژ پاشخانا په روه ده یی و تیگه هین
 جفاکى ره سه ن، نه دووره بیته ئالۆزی و ته نگه زاری.

ل مالا ته مارایى ژى، په هله وان هه څرویشی تیگه هه کى ئه خلاقى
 نه پیشبینکری دبیت، ده می ته مارا ب شه هه نازیهه دبیریت: "ئه ز ترانزیتهم.. که س
 نابورت هه که ل من نه بته میشان.. که س ناگه هته مرادا هه که من ته واف نه کت!...
 بپا ۸۹". ئه څه رفتار هه کا نوویه کو گه نه که کى کورد بهیسیت، ژنه ک شه هه نازی ب
 کریارین خوه یین سیکسى ببهت. ئوو چونکو چ کار تیگرنى ناکه ته سه ر
 تیگه هین هه څه ند ب خوه ییتی و که سایه تی یا وی یان جفاکى و یڅه، ئوو ئه څه
 نامووسا جفاکه کى دیه که فتنیه بن پی یین وان، هه موو میشانین (مالا بنی)
 ئه ف گوته دداعووران. لى ده می ب دلساخی و دلپڅه مانه کا مروڤایه تی دبیرته
 سمکوى: هه ره ژنا هه څالى خوه تیر بکه، ئه څه ساله که میر نه دیتین؟! وه کو
 دهنگى توپه کا ژنشکافه هه موو میشانان څه دجنیقینیت (هه می مان گوو شوو و
 حیبه تی، بى دهنگى ژور تژى کر... بپا ۱۰۱). د تیگه هی جفاکى ره سه ندا، فه ره ژن ل
 هیڅیا هه څرینى خوه بمینیت و هه ر کریاره کا سیکسى یا بهیته کرن ب خیانهت و
 بینامووسى دهیته ئه نجامدان. هه روه سا هه ر که سه کى خوه نیزیکى ژنا هه څاله کى
 خوه بکهت، ب که سه کى بى وه فا و ئیڅه لى دهیته هژمارتن، چونکو پى ل
 نامووسا هه څاله کى ژ هه مان جفاکى ددانن. له وا ئه یادی (ته مارا ژ کوڅا خوه

هاقیتته دهر و لی خوهری.. باش بزانه، ژنکین مه نه نئقه لی نه وهک ته.. نئهفه نه کارئ
 وانه، نهگهر هزار سالا بی میر بمینن... بیپا ۱۰۲). ل فیره جوداهی یا تیگه هین
 سنجی و ئیقه لاتیئ دناڤهرا ههر دوو جفاکاندا سهره لدهت؛ ل دهف جفاکی
 رهسهن نامووس تنی ب ژنکیقه گریدایه و فهره ژن پاریزگاریی ل سهر نامووسا
 خوه و یا بنه مالا میرئ خوه بکته. لی د جفاکی نوودا، کریارا سیکسی
 غهریزه یه کا مروڤایه تییه و پیدئی یا ژن و زه لمان (نیر و می) د تیر کرنا فی
 خوهرسکا سروشتی یا هه موو جانداران وه کهه فه. لی د جفاکین مروڤاندا هاتییه
 چوارچوڤه کرن و ههر نیره کی گریدایی ماف هه یه دگهل مییه کا دیارگری جووت
 بیت کو ب گریهسته کا جفاکی هاتییه پهسهند کرن. د جفاکی رهسهندا، ههر
 کریاره کا ژ دهرقه ی چوارچوڤئی گریهسته جفاکی بهیته کرن، ژن ب تنی دهیته
 گونه هبارکرن و جفاک چائی خوه ل خیانه تا زه لامي دنقینیت. لی د جفاکی
 روژاڤاییدا، ژن و زه لام ههر دوو (بی جوداهی) دهیته گونه هبارکرن. لهوا ته مارا
 دهنگی خوه ژ بی وی بلندتر لی دکته و دیژیتی: "ئه ز ئیقه لی مه یان هوین؟
 نئهفه چهند سالن ئه ز یا بی میرم، من چ هه قال نینن، ههر تشتی ئه ز بکم، بو من
 دروسته. لی هه وه هه میا ژنن خوه هیلاینه و هاتینه ب دویف "بنی" خوه که تینه...
 هوین هه می ئیقه لینه، هوین هه می بی وژدان و بی نامووسن، ئه ز ب تنی یا ل سهر
 هه قیی... بیپا ۱۰۲". فی کارقه دانئ، هشین پرانییا وان ئینانه د سهریدا و بیری یا
 ژنن خوه یین جوان دکرن! ههروه سا بیردانکا شیرکوی بهر ب چیروکا خه جا
 مستوی و سوڤی عه مه رقه چوو، ده می هه رو سپیدی خه جی و سوڤی عه مه ر
 دچوونه دناڤ کافله کیدا و سوڤی بهری نقیژئی سهری خوه ب ئاڤا ته زی
 دشووشت. لی پشتی خه جی جووته کی کورا ئینای، ئیدی سوڤی عه مه ر سهری
 خوه ب ئاڤا ته زی نه دشووشت. ئه ف رهفتاره بو وی جهی پرسیری بوو.

که سهک نه دویریا یان نه دثیا هزرا خوه د کارهکی خرابدا بکته، وه کو کریاره کا سیکی دناقهرا خه جی و سؤفی عه مهردا. ئوو ده می ل سهر کانیا گوندی یان ل مزگه فتی سوحبهت د هاته سهر زارؤبوونا خه جی، پرائیا خه لکی بو ئیرادا خودی د زفراند. ئانکو نفیسه ری دثیت بیژیت ل ههر جهه کی نیر و می لی هه بن، دی کریارین سیکی زی لی هه بن. ل هنده ک جفاکین رۆژئاڤایی بیی شهرم دانپیدانی پی دکهن، لی د جفاکی وی یی ره سهندا دهینه فه شارتن. چونکو نه گهر نه هینه فه شارتن، دبیت کوشتن زی پهیدا بییت. نه فه زی داخوازه که ژبو تیهرین و بهرگومان کرنا تیگه هین ره های:

- سؤفی عه مه ر مرقه کی گه له ک خودان ئیمان ه و خودی نیاسه .. لی خه جا مسته که تیه ناف نئینا و خودی جوته ک کورا دای .. وی نه دیت سؤفی عه مه ر سپیده زوی سه ری خوه دشوت بپ ۱۰۳.
- پشتی دوازه سالا ژ نوی جوته ک کورا ئینا؟! .. خودی دزانت کا ژکیفه ئینایه نه ... بپ ۱۰۴.
- چ تشت بیی خودی نابن، ره حما وی گه له که .. هه وه دیت ب چاڤی خوه، چهند دختر و چهند هه کیمین قی وه لاتی مستو نه هیلان و چ چاره بو خوه نه دیتن، لی ره حما خودی ب چهند دوعا و لاقه یا، جوته کی کورا خودی دای .. خودی بو هزار سالی بکته ... بپ ۱۰۴.

ئوو چونکو نفیسه ر داکوکی ل سهر په یاما مانا ل وه لاتی دکته و مه ره ما وی یا سه ره کی نه وه کو مشه ختبوونا ئورؤیا ل بهر گه نجین کورد رهش بکته، زیده رؤبیه کا بهرچاڤ د جوداهی بین دناقهرا هه ردوو که لتوراندا بکار دئینیت، کو ئاکامی بکته ته سهر تیگه هین سه ره کی بین باوه ریی. بو نمونه دبیزیت کو ل قی جفاکی نوو، باب دچیته ناف نئینا کچا خوه و برا دچیته ده ف خویشکا

خوه، هندهک په نابهر پیره ژنه کا څان وهلاتان مار دکن، دابمینن. هندهک ژنښن خوه بهرددهن دا پاره کي پتر ب دهست بکه ښت... هتد: "څیجا برا ما دی چهوا نه م شین دناڅ څان نموونا دا ژین؟... بپ ۱۵۹". هه لبت نفیسه ر دزانت (چونکو نه و ب خوه ژي په نابهره) کو په نابهری نه ب څي ره شاتییه و دزانت ژي کو بابه تی (زنا المحارم) نه رهفتاره کا نورمالا جڅاکي نوویه، به لکو ژ که سانین نه شاز و ئیڅه لی په یدا دبیت. لی ب هزرا من، هه ولدایه کو هندهک باوهری و تیگه هین هه ستدرین جڅاکي ره سه ن بکارینیت ژبو ره تکرنا جڅاکه کي دی.

زیده باری څان چیرو کین نه قه بوولگری د جڅاکي ره سه ندا، داری ترسی ژي دگل بکار دینیت کو نه گهر که سه کي یاخی بیت ژ عورف و عده تین جڅاکي خوه و ژبه ر گه فین ل سه ر ژیانې، وهلاتی بهیلیت، نه دووره هه مان گه ف ل غه ریبي ژي هه بن: "زانین کو مافیا نه وه ه څالی شه فا ئیکی ل مالا وی بووینه میڅان دگل ژنکا وی ب کیرا کوشتینه و پارین وان برینه... بپ ۱۳۰". ئانکو هه موو به هانه یین به رهوژ و نه به رهوژ، یین رهوا و نه رهوا، هه والین راسته قینه و یین چیکری ژبو ناڅراندنی بکارینایینه کو به ری گه نجان ژ وهلاتهیلانی بده ته پاش و هان بدهت کو کار و به رخوه دانا خوه ل وهلاتی خوه و دناڅ که سوکارین خوه دا بکه ن. نه قه ژي مه ره ما سه ره کی یا څي رومانیه. ئوو ل به رانه ری څي ره شکرنا جڅاکي روژاقایی، کریارا شرینکرنا وهلاتی ژي بکار دینیت کو مروڅ پیڅه بهیته گریدان و ژي نه ره ښت. د له قته یه کا هه څبه رکرنیډا، ده می په هله وان ل فرینگه هی دترسیت ژبه ر پاسپورتا خوه یا سه خته، هزرا وهلاتی خوه دکهت کا بوچی مه ژي چ پاسپورتین دانپیدایی نینن. ده می فروکه یان دبینیت، ب سه رسورمایي لی دنیريت و هزری د چهواتی یا به ره ه نگیری یا څي دژمنی مه زن

و ئاسنیندا دکەت. دەمی پۆلیس ب کوردی دگەل دئاخفیت هزری د خوه
فرۆشی یا کورداندا دکەت... هتد:

- ئه‌ری هه‌تا که‌نگی ئەم دئ هۆسا مینین؟ ئه‌ری دئ مه‌ ژێ پاسپۆرتەکا ب بها
و دان پێدایی هه‌بت... بپ ٦٨.

- ئەفه هۆسا، ئان فرۆکا شه‌ری مه‌ دکرن، ئەم دا چه‌وا ب بڕنۆیی شه‌ری ئی
سیمه‌رخێ کن؟.. مروف نه‌شیت شه‌ری ئاسمانا بکت... بپ ٧٢.

- هه‌تا که‌نگی ئەم دئ خزمه‌تا دوژمنی خوه کن؟ هه‌تا که‌نگی ئەم دئ دوژمناتیا
خوه کن؟... هه‌ر شۆره‌شه‌کا کوردا.. هه‌ر کوردا شکانیدیە.. هه‌ر ب ده‌ستی کوردا
ب داوی هاتیە... بپ ٧٢.

ئەف میناکین هه‌ستین په‌هله‌وانی دئازرینن و خه‌یالا وی به‌ر ب وه‌لاتی وی شه
دبه‌ت، ئیشاره‌ته‌که‌ کو هه‌ر مروفه‌کی بچیته‌ هه‌ر جهه‌کی دنیایی، دئ وه‌لاتی وی
ژی دگه‌لدا بیت. هه‌ر ژبه‌ر ئی چه‌ندیه‌ له‌فته‌یین وه‌لاتی و یین وه‌لاتی نوو،
هه‌رده‌م هه‌قه‌ری هه‌ف دکەت، کو خوانده‌قانی به‌یله‌ته‌ هشیار و هزرا خوه د
هه‌ردوو له‌فته‌یاندا بکه‌ت. بو نمونه‌ د وه‌سفکرنا چه‌وشا مالا سمکوی و
گۆره‌پانا په‌نابه‌راندا، ب شیویه‌کی هونه‌ری ته‌قلیه‌ف دکەت: "چه‌وش هه‌ریا
ته‌نگ دبیت و هه‌ر میشان یی زنده‌ دبن... ئەو چه‌وشا ل ده‌مه‌کی نه‌ ژمیژه‌ جهی راهینان
و فیکرنا له‌شکه‌ری... نه‌و بوویه‌ گرتیخانه‌کا بی ده‌رگه‌ه، په‌نابه‌ر خه‌مین خوه لی بن
ئاخ دکن... بپ ٢٧". ئەگه‌ر ئەف میناکه‌ ژبو هندی بیت کو چه‌وشا مالی (ل
وه‌لاتی) جهی ئارامی و خوشیی بوو. لی د هه‌قه‌رکرنا دادگه‌هکرنا سمکوی دا
(ل ئەلمانی)، دگه‌ل دادگه‌هین رژیم بۆری یا عیراقی (بپ ١٦٤-١٦٥)، ئاماژه‌یه‌که
کو سمکو ژناف ئاگره‌کی دژوار به‌ر ب بوهاره‌کا که‌سینکفه‌ یی هاتی. ئەف
هه‌ردوو له‌فته‌یین هه‌قه‌رکرنی، ئاماژه‌یه‌کا دی یا نفیسه‌رییه‌ کو هه‌ردوو ره‌فتار و

هه لویستین چوون و مانئ ریژه بیینه و هه ر ئیک یا مشته ژ خالین ئه رینئ و نه رینئ. ئانکو سه ره رای داکوکی کرنا به رده واما نفیسه ری ل سه ر وه غه رنه کرنئ، ب شیوه یه کی به ره ژ و که تواری، سه رده ری دگه ل بابه تی په نابهری کریمه .

هه ژاری و دهرده سه ری، مه دگه هیته هه ف

د پرائیا جفاکین مرؤفایه تییدا، هه ژاری و دهرده سه ری مرؤفان نیژیکی هه ف دکه ت (ب نه مازه بی، د وان جفاکین کیمه نه ته وه و ته په سه رکریدا). هه رده می کاره ساته ک یان دژمنه کی دهره کی گه فان ل مان و ژیا نا خه لکی بکه ت، خه لک دی هه ف گرن و دی هاریکاری یا هه ف که ن، هه تاکو ژ وی قهیرانی یان گه فی رزگار دبن. ئانکو مرؤف ب شیوه یه کی ئوتوماتیکی دکه فیه دناف نه هوشی یا کو میدا و هه موو ب هه فرا به ر ب یه ک ئاراسته فه خه باتئ دکه ن. لی ده می دبیه به رفره هی و ته ناهی، هه ر لایه نه ک/ گروپه ک بیائی دیتن و کارین خوه بهرته نگتر لی دکه ت و دناف خوه بیی گروپاندا ژئ، داکوکی ل سه ر عه شیرت و گوند و بنه مال و پاشی خوه بیی تاکه که سان دهیته کرن. دبیت ئه فه ساخله ته کی سروشتی پیکفه ژیا نا مرؤفان بیت، کول هه مبه ری گه فین دهره کی ئیک بگرن (ژبو پاراستنا ژیه ری ئه تنی) و ده می ژ بازنه بی گه فی دهرده کهن، بهر ب خوه هه فبه ر کرنئ و خوه چیتراندنیفه بچن. د حاله تین گه فیدا، مرؤف هه فسوز دبیت دگه ل وان لایه ن و گروپین د بن هه مان گه ف و دهرده سه رییدا. ده می که سه کی بیانی د مینته دکا بینا ته له فونیدا (ئه وا بوویه مالا په هله وانی ژ بیمالی و هه ژاری)، ل شوینا به ره شانئ ژ جهی خوه بکه ت و بیته شه ری وان، ب ئاوا یه کی مشت هه فسوزی سه رده ری دگه ل وی رهوشی دکه ت: "وه سا دیاره خه مین وی ژئ گه له ک گرانن، له ورا فی نیف شه فی ل فی وه لاتئ

سیویا، ل کابینا وی بوویه میشان... بپ۶-۷. هه‌فسۆزی هه‌سته‌کا جوانا ساخله‌تین
 مرۆفانه و هاندیره‌کی کاریگه‌ره کو مرۆف بشیت ژيانا خوه یا مشتى خه‌م و
 دهرده‌سه‌رى پى ب دۆمینیت (چ دناف گرۆپه‌کی دیارکریدا بیت، یان دناقبه‌را
 چه‌ندین گرۆپین هه‌مه‌جۆردا بیت). هه‌فسۆزی- ته‌عاتوف (Empathy)
 جودایه ژ کریارا دلپیشه‌مانی- عه‌تف (Sympathy)، د پرۆسه‌یا هه‌فسۆزییدا
 مرۆف خوه ل جهی کسه‌ی به‌رانبه‌ر دادنیت و وه‌کو وی هزر دکه‌ت و هه‌مان
 ره‌فتارین وی دکه‌ت، ب ئاوايه‌کی وه‌که‌ه‌ف و هه‌فته‌ریب یان هه‌قه‌ده‌رد، هه‌ر سی
 نه‌له‌میته‌تین که‌سایه‌تی یا خوه یا جفاکی (هزر، دلینی، ره‌فتار) دئیخته
 ده‌اریکاریکرنا یی به‌رانبه‌ردا، کو دبیته‌ هاریکاری بو وی ب خوه ژى. لى د
 پرۆسه‌یا دلپیشه‌مانیدا- عه‌تف، دلینی یا مرۆقی دکاری ل مرۆقی دکه‌ت کو
 هاریکاری یا که‌سه‌کی دی بکه‌ت، لى نه‌هه‌فته‌ریب و هه‌قه‌ده‌ردن د هزر و ره‌فتار
 و دلینییدا، ئانکو که‌سه‌ک هاریکاری پيشکیش دکه‌ت (ئه‌گه‌ر ب شیوه‌یه‌کی
 مینه‌فی بیت ژى)، بى کو خوه ل جهی وی دانیت و هه‌ست ب ئازارین وی
 بکه‌ت. ئەوی دی هاریکاری و پشته‌فانیی ژ لایه‌نه‌کی خودان شیان وه‌ردگریت،
 بى کو هه‌ست ب هه‌قالینی و هه‌قه‌ده‌ردی یا لایه‌نی به‌رانبه‌ر بکه‌ت.

دبیت ژى، ژ ئه‌گه‌رى هه‌بوونا ئارمانجه‌کا هه‌فیشک کۆمه‌کا که‌سین نه‌گونجایی
 بگه‌هنه‌ ئیک و جوداهی و ململانی یین هه‌یی (بو دهمه‌کی دیارکری!) بقه‌شیرن:
 "ژوورا مه‌ پتر ژ ده‌ه‌ که‌سان تیدا دژین، پتر ژ هه‌شت وه‌لاتانه، پتر ژ چوار دینا و
 گه‌له‌ک هزر و بوچوونا... ل ریزا داویا ده‌فته‌را خوه‌ نقیسی: ئه‌رى شه‌فا من دى چه‌وا
 بته‌ روژ؟!... بپ۵". ئانکو د فی ره‌وشا مشت ئالۆزی و ترسیانییدا، نه‌هه‌فگونجانا
 نه‌ته‌وه‌ و ئابین و جفاکین جوداجودا، بیزارییه‌کی بو مرۆقی په‌یدا دکه‌ت کو

نه شیت بهرده و امیی ب دانوستاندن و ئه رگومینتکرنا هزر و باوهری بین جفاکی
 زی بدهت. لهوا په هله وان پرسیار ژ خوه دکهت (ئهری شهقا من دی چهوا بته
 روژ؟!... بپ ۵۰). لی هه بوونا ئارمانجه کا دیارکری، وان دگه هینته ئیک و
 هه فسوزییه کا ژ رهنگی نه هوشی یا کومی بو پهیدا دکهت کو هه موو هزر و
 باوهری بین جوداجودا، هزری د سه مته کی دیارکریدا بکن: "ئه وین دی کو ژ وان
 دجودانه، هه می ژيانا خوه ب دژاتیا کورداقه و خیانه تکاری و پاره کومکرنی فه
 بوړاندییه.. نهو ئه و ژی برا و هه قایلین وان.. ئیک هیچی و ئیک پاشه روژ.. گه له کا
 جاران دژاتیا شورشی و شهر و لیکدان دگه هشتن ژوورا وان.. لی هزار شورش و هزار
 وهلات گوری پاسپورته کا ئه ورپی بن.. گوری ژيانه کا ته نا ل جهه کی خوهش و بی
 کوشتن بن... بپ ۱۵۷". ل ئیره مه ره ما هه فیشک هه موو تیقه لیان فه دشیریت و ب
 هه فرا کار ژبو ب دهستقه ئینانا ئارمانجی دکن، کو وه رگرتنا مانی په نابهری و
 ب دهستقه ئینانا پاسپورته کا ئوروییه. ب هه مان شیوه یی ئی ئارمانجا هه فیشک
 و نه هوشی یا کومی، ل که مپا "رویتلنگن" کومه کا که سانین دژ و دژمین بهری،
 دگه هه ئیک و ب بسته هی سوحبه تین دژمنداری یا چووی دکن (ههروه کو بی
 به حسی مفای سیقی بو ساخله می یا مروقی دکن، یان یی چیروکا روسته می
 زال فه دگیرن!): "ئه وی رهخی وی یی چه پی، کوری پيشمه رگه کی که فنه، ژيانا خوه
 هه می ب شورش و دهر به دهری فه بوړاندییه.. ئه وی ل سه ر ته ختی رهخی وی یی
 راستی، سه ر یازه کی توپا یی رژیما ئیراقی بوو، ل سه ره له دانی هزار توپ یین ل ناف
 باژیری دهوکی داین.. ئه فی دی خه لکی ئیرانی یه، نه و ژی شو فییری فروکا بوو! هزار
 جارا هیرش کرینه سه ر گوند و باژیرکین کوردستان.. وی ژی چیروکا خوه ب سه ر بلندی
 فه دگیرا... بپ ۱۵۶".

مل ب ملی ئارمانجا هه ڤشک، رهوشا ناله بارا ژيانی، ترس و گهف و
 بۆراندنا ده مین دریزین بیکاریی ژی، دبنه سه ده می هه ڤگرتن و هه ڤسۆزیی.
 ده می کۆمه کا که سین تیڤه ل و ژیکجودا بۆ ده مه کی دریز دمیینه دناڤ رهوشه کا
 ناله بار و ب مه ترسیدا، دی دگه ل ئیک که هی بن و هه ر ئیک دی چیرۆکا خوه
 بۆ یی دی ڤه گیریت... د هه موو دانانگه هین سه فه را ڤان مشه ختین ژیکجودا
 دا، راهاتن و که هیوون ب ریکا ڤه گیرانا سه رهاتیان یان دیتنا خه مین
 کۆمبووی پهیدا دبیت. د ده می ڤه گیرانا سه رهاتیاندا، هه ر ئیک به حسی
 لایه نین گه سین ژيانا خوه یا بۆری دکه ت، ئیدیولۆژی و ته خ و ئایین و هزرین
 خوه یین باوه رپیکری خویا دکه ت، کول داویی که ڤالی جفاکی کوردی ژ پرتین
 ژیکڤه ڤه تیایی یین وان هه لوستان دروست دبیت: "ژبه ر فره هیا ده می و بی کاری و
 روونشتنا وان ل جهه کی بچووک هزر و بیرین بی بنه جه و خاپینۆک، زوی به رزه بوون و
 جوداهی یا چینایه تی نه ما... بپا ۱۱۹". نڤیسه ر ڤان جوداهی یین هزر و
 هه لوستان، ب (هزرو بیرین بی بنه جه و خاپینۆک) وه سف دکه ت، چونکو
 هه موو هزرین ژیکڤه ڤه تیایی یین میناکی مه زن ب ده ست هاتینه چیکرن و هه ر
 تشتی نه د سروشتی مرقیدا بیت، فره بهیته هه رفاندن و ژناقبرن. د ئاماژه یه کا
 جواندا، ئیشه رته ی دده ته نه مانا جوداهی یین ته خایه تی کو ئه و کورئاغایی
 خودانی خولام و خدامان ل وه لاتی، نوکه خوارنی بۆ وان دلینیت و وه کو هه ر
 ئه نداهه کی دی یی گروپی رهفتار دکه ت: "دهنگی وی کورئاغایی بۆ وان خوارنی
 ئاماده دکت، هه می هزر برین و گو ت: وهرن خارنی بخۆن... بپا ۱۲۴". ئه ف هه لوه شیانا
 جوداهی یین ته خایه تی و ئیدیولۆژی، په یامه کا ڤه شارته ی یا نڤیسه رییه، ژ پشت
 ریزکان به ره ف جفاکیه دهیته ئاراسته کرن، کو ئه وا بوویه سه ده می ره ڤینا
 خه لکی، ب هه موو ته خ و ئاستین خوه یین جفاکیه، ئه ف جوداهی یین بی

بنه ما و خاپینوکن، چونکو جفاکی کوردستانی ب هه موو ئابین و نه ته وه و
گروپین ئیدیولوژیفه، ل بن هه مان گه فی و هه مان چاره نفیسینه. لی وه کو هه موو
ره خه گرین دهسته لاتداری یا جفاکی، ئوبالا فی ژیکفه بوونی دئیخته د ستوویی
دهسته لاتیدا.

ئوو ده می مشه ختین فی رۆمانی گه هشتینه باژیرکی "ئوشگراد" ل سه ر
توخیبی سلوفاکیا، وه سا هزر کرن کو ژ ده رده سه ری رزگار بوون و دی ژ ریژگه ها
خوه نیژیک بن، ئەججا جودابوونی ده ست پی کر: "ئه وین خه لکی ده وکی و
ده ور به را، مان دفی ژوورا فی ره خی فه.. ئه وین خه لکی هه ولیر و سلیمانی و ده ور به را
چوونه دژوورا ره خی دی فه، ئه و ژی بوونه دوو جوین!.. گه له کا وه سا هزر دکر کو
جودابوون تشته کی ره وایه.. لی ده ما جودابوون دبت ئایدلوژی، دبت که رب و کین، دبت
به رژه وه ندی، دبت پهیره.. ل وی ده می نه مان و قربوونا گه لان دبت خه لات... بپ ۱۱۶".
ئانکو نفیسه ر فی میناکی فه گیرایی، دکه ته جه فه نکه ک ژبو جودا بوونا
هه فه ولاتی یین ملله ته کی ئیکگرتی، کو ئیک خاک، وه لات، زمان و یه ک
چاره نفیسی ئابینده یی هه یه. ب شیوه یه کی نه هوشی دکه فته دناف ده ربراندا
هنده ک هه ستین فیرهای یین مینا هه فوکین شعراندا و وه لاتی خوه پی وه سف
دکه ت: "رۆژ بو رۆژی تیکا جودابوونی یا فره دبت!.. رۆژ بو رۆژی گوشت یی ژ هه ستی
فه دبت!.. رۆژ بو رۆژی به رژه وه ندیا تاییه ت یا ب سه ر دکه فت!.. بپ ۱۱۶". فی را دچیت
و پتر به ر ب وه لاتیفه ده ییت: "خوارنا وان، ئاخفتنا وان، هه می د جودا بوون،
هنده ک جارا هاتن و چوون دناقه را واندا هه بوو، لی هه ر د جودا بوون... بپ ۱۱۷". ئە فه
ژی مینا که کی هونه ری جوانه ژبو هه لگرتنا وه لاتی دناف دل و مه ژی و چانتک
و پینگائین مشه ختاندا (ئهم دیژینی مشه خت، چونکو هیشتا نه بووینه په نابهر).

دیت گه له ک ژ مشهختان، نهو جودابوونه کربیته بههانه کو وهلاتی پی بهیلن
 و بهر ب نه دیاریښه بچن. لی وهکو پاشخانه کا که لتوری و جفاکی، نهو جودا
 بوون چوویه دناف که سایه تی و بهر ژه وه ندین وان یین تایه تیدا ژی. نهو جال
 گوره ی هزرا نفیسه ری، نهو رکی دهسته لاتا جفاکیه (چ سیاسی یان ئابوری یان
 جفاکی بیت)، کو هه موو لایه نین هه څرک و ژیکجودا بیخته دناف یه ک
 باز نه یی ئیکگرتیدا و یه ک ئارمانجا هه ژی بو بدانیت. کا چهوا ئارمانجا ب
 دهسته ئینانا پاسپورته کا ئوروی گه هاندنه ئیک، بلا ئارمانجا ب دهسته ئینانا
 نازادی و وه که هفی و خوه سه ری ژی، وان ل وه لاتی بگه هینته ئیک. ب فی
 چه ندی، دگه هته وی باوه ری کو ملله تی شیانین ئیکگرتی هه نه، لی
 دهسته لاتین جفاکی بهر به ستن: "نهو پتر ژ بیست که سا بوون دخانیه کی دوو ژووری
 فه. د سه رو بهر که گه له ک بترس و نه خوهش دا.. نهو وه سا دیاره کو ملهات هه می
 دباشن، تنی دهسته لاتدار نه خوهشیا پهیدا دکن، دا هه ر بمینن... بپ ۱۱۷-۱۱۸". ئوو نه
 تنی دهسته لات نه بوویه نهو ریژگه ها هه موو جوکین ژیکجودا بهیته سه ر، به لکو
 برس و هه ژاری و بیکاری ژی پهیدا دکهت!.. نهو گه ر هنده ک که سین فاریووی
 دناف جفاکیدا هه بن ژی، هه ر چیکی یین دهسته لاتینه: "برس و هه ژاری، دوژمنی
 مروقیه تی یه.. وه لاته کی برسی و بی کار، مروقین دز و مروقوژ پهیدا دکت.. نهو فه ژی
 هه ر گونه ها دهسته لاتداریه... بپ ۱۲۰". لی نفیسه ری ژیرکریه کو نهو که سی
 بوویه (یان دیته) دهسته لاتدار هه ر ژ مالچویکی جفاکی دهردکه فیت، نه
 که سه کی دهه کیه و ژبو تیکدانا موزاییکی یا جفاکی هاتیبه سه ر کورسیکا
 دهسته لاتی. نهو پالدانا ئوبالین هه بی بو لایه نه کی دی، رهفتاره کا سروشتی یا
 مروقیه کو هه ردهم هزر دکهت، شاشی دهرقه بیسه و چ جارن هزری د شاشی
 یین خوه دا ناکهت، داکو نهو میناکی کاملانی بو خوه د مه ژی خوه دا چیکی

پئی تیگ نه چیت. ژبیرکریه کو ئەو دەستەلاته هەر ب دەنگین هه‌ڤوله‌لاتیان ده‌چیته سەر حوکمی. ئانکو دەستەلاتدار نه‌گه‌له‌ک جودانه ژ هه‌ڤوله‌لاتیان، ئەگەر رۆلین خوه‌ل هه‌ڤ ب گوهورن، دبیت هه‌مان ئاریشه‌ بمینن و نه‌دووهره‌ خرابتر بن ژی. له‌وا ل شوینا گله‌بیکرنا ژ ده‌ستەلاتداران، فه‌ره‌ هزر د چاکسازی یا جفاکیدا به‌یتته‌ کرن و داکوکی ل سەر سه‌روه‌ری یا یاسایی به‌یتته‌ کرن. ئەو وه‌لاتین گه‌نجین مه‌ لی دبنه‌ په‌نابه‌ر، هه‌مان سه‌روشتی مروشان هه‌یه، لی سه‌روه‌ری یا یاسایی ئەو کونترۆل کرینه‌ و دگه‌ل وه‌ختی بوویه‌ پشکه‌ک ژ که‌سایه‌تی یا وان یا جفاکی.

ل داوی، من دڤیت بیژم کو ئەف رۆمانا مشت ژ سه‌ربۆر و چیرۆکین وان گه‌نجین به‌ر ب به‌هه‌شتا په‌نابه‌ریشه‌ دچن، کۆمه‌کا ره‌ه‌ندیڤ جفاکی و سیاسی و په‌روه‌ده‌یی ب خوڤه‌ دگریته‌. په‌یامه‌کا راسته‌وخۆ هه‌یه‌ کو په‌نابه‌ری ل به‌ر چاقین گه‌نجان ره‌ش بکه‌ت، یان لای ره‌شی وی به‌هه‌شتی بدانیته‌ به‌ر ده‌ستی خوانده‌فانان. نفیسه‌ری هه‌موو شیاین خوه‌ یین ئەپستمی و ویژه‌یی بکارئیناینه‌ کو په‌یاما خوه‌ یا سه‌ره‌کی پئی خویا که‌ت. ئاماژه‌ ب گه‌له‌ک تیگه‌ه‌ین هه‌ردوو جفاکان داینه‌، سالوخته‌دانین دناڤه‌را ل به‌ر خوه‌شکرنی و ره‌شکرنیدا پیشکیشکرینه‌ کو کلیلا تیگه‌ه‌شتن و ب سه‌ره‌له‌بوونی بکه‌ته‌ ده‌ستی په‌نابه‌ریڤ خوانده‌فاندا. شه‌ جاران ژی (ژبه‌ر جه‌ختکرنا ل سەر بابته‌تی په‌یاما سه‌ره‌کی)، که‌فتیه‌ دناڤ هنده‌ک شاشی یین دیروکی و وه‌سفکرئیدا، ده‌می به‌حسی سته‌نبۆلی دکه‌ت، ب چائی په‌هله‌وانی خوه‌ یی گوندی وه‌سف دکه‌ت (کو چ تشتین پیشکه‌فتی تیدا نابینیت ژبلی هه‌ژاری و بیکاری و تاوانباری). هه‌رچه‌نده‌ رۆمان خو‌شیه‌کی دده‌ته‌ مروشی، لی ئەو خو‌شیه‌ فه‌ره‌ یا بارکری بیت

ب مفایه کئی ئە پستمی ژى. هه بوونا مفایى ئە پستمی، ئاستى خوشیى بلندتر لى
 دکەت. د وه سفکرنا جادده و ئاڤاھى یین سته نبۆلیدا دبیریت: "تنى که قلوژانکه،
 نه گەر مروڤ کویر بچت، دى تری دفنا مروڤى که قناتیا ئوسمانیا بت، هه کهر کویرتر
 بچى دى وینى نه تاتورکى ئیته پیش چاڤین مروڤى... بپ ۵۷". ئەو ب خوه، یا فەرە
 به روڤاژى با، چونکو دیرۆکا ئوسمانلییان کویرتره ژ دیرۆک و سته ما کۆمارا
 ترکیى ل سهردهمى ئە تاتورکى. ههروهسا دهمى به حسی سه تمینا په هله وانى و
 هه قالى وى ژ پیشکه فتنا ئوکرانیا دکەت، دیسا خوانده فانی ژ مفایه کئی ئە پستمی
 سه بارهت پیشکه فتنى زربه هر دکەت: "ب دیتنا من، ئەو پیزانینین من ل سهرقى
 وه لاتى خواندین، ل سهردهمى سوشیالیزمى و ئەو پیشکه فتنا من هزر دکر، ب راستى من چ
 ژى نه دیت... ژبلى هندەک ئاڤاھى و میترو و هندەک جهین میژوویى... بپ ۱۱۱". ما
 پیناسه یا پیشکه فتن و شههرستانى چیه؟ وول دیوران ت ب دوو په یقان پیناسه
 دکەت: شههرستانى په یقه و بهره. په یقا گۆتى و تۆمارکری کو ده برینى ژ
 قهریژا هزرى دکەت. ئوو بهر (که قهر) کو ده برینى ژ ئاڤاھیان و بهرهمى
 زه قله کان دکەت. ئەف ههردوو ئە له میتته ژى ب سهروهى یا یاسایى و
 دهستوورى دهینه پاراستن و وه رارکرن. ب هه مان نه فه سا ره خنه گره کى ساده
 سه ره ده ریى دگه ل قهریژ و بهرهمى دهوله تا ئوسمانلى ژى دکەت: "وه سا دیاره
 ریه رین ئوسمانیا هه می داها تویى ئیسلامى ل قان مزگه فتن مه زاختیه. له ورا نه شیاینه
 چ بو خه لکى خوه و پاشه روژا وان بکه ن ژبلى قان ئاڤاھى و مزگه فتن سهر... بپ ۶۴-
 ۶۵". ل قیره نقیسه رى ژبیرکریه کو سالانه ب ملیونان خه لک دهین سه ره دانا
 قان ئاڤاھى یین سهر دکه ن و پشکه کا مه زن ژ داها تى تورکیال سهر
 گه شتوگوزارییه و هژماره کا زۆرا خه لکى سته نبۆلئ پی دژین. لى چونکو
 نقیسه ر ب پیشکى رهوشا خوه یا هه نوکه یی، رهوشا سهرده مه کى بۆرى دپیشیت،

کراسی هه مان رهوشی و رهشبینی دکه ته بهر. ئەف رهشبینی و داکوکیکرنا ل سەر خالین نهرینی یین جفاکی، ساخله تهکی گرنگی ریازا که تواری یا رهخه بیه و نفیسه ری ئەف ریازا و یژه بی دئی رۆمانیدا (ئوو د پرائیا رۆمانین خوهدا) پهیره و کریبه. لهوا پتر گرنگی ب لایه نین نهرینی یین بابەتان ددهت و بابەتین نهرینی (ئه گهر بهینه فه گیران زی) دناف شرکا بویه راندا دهینه بهرزه کرن.

۲. شهفین سار

ئه گهر رۆمانا بۆری سه ره ده ری دگهل دوودلی و ئاسته نگین بریاردانا وه غه ری بکهت، رۆمانا (شهفین سار)* سه ره ده ری دگهل ئاسته نگین بریاردانا فه گه ری دکهت. ئە گهر یا ئیکی لیگه ریانا ل پایه داری یا جفاکی بیت، ئەف رۆمانه دی سه ره ده ری دگهل ژ ده ستدانا پایه داری یا جفاکی کهت. ئازاد دناف هه موو گوندی یین خوهدا، لاهه کی زیره ک و ژیهاتی و خوشه ویست بوو. ل گونده کی بی سه روه بهر و کییم خزمه تگوزاری ل دانگا چیا ی د ژیا. قوتایی کولیزا ئە ندازیاری بوو. ژبه ر زیره کی و ژیرمه ندی یا وی، هه موو ماموستایین زانینگه هی دئه فاند و ب چاهه کی مشت ری زگرتن سه ره ده ری دگهل دکر. چائی هه موو گوندی یان لی بوو کو ره وشا گوندی وان با شتر لی بکهت. وه کو هه موو کوردین گوندی، هه فزینی دگهل که چه کا نیاس پیک دئینیت و زارۆکه ک زی دبیت. پاشی وه کو فه رمان بهر ل ده زگه هه کی حکومه تی ده یته دامه زراندن.

* هه سه ن ئیبراهیم (۲۰۰۶). شهفین سار، رۆمان. ژ وه شانین ئیکه تی یا نفیسه رین کورد/ دهۆک، ب سنسله یا ژماره (۸۰). چ، چاپخانا هاوار- دهۆک.

ژیانه کا خوش و بهخته وەر دگهل خیزانا خوه و کاری خوه دبۆرینیت. لی رۆژه کی هزرا چوونا ژدهرفه بۆ پهیدا دبیت، کو خواندنا خوه یا بلند تمامکته: "کچی ل قیری پاشه رۆژ نینه، من دقیت خواندنا بلند بخوینم، ماجستیر.. دکتورا... بیپا ۸۹". ب ههر ریکه کا هه بیت دگه هته ئورۆپا. ل وهلاتی غه ربییی هه م کار دکر و هه م ل زانینگه هی ژی دخواند، لی پاشی دکه فته داخین ئەئینی یا کچه کا رۆس، ئەفه کچه وی فیری فه خوارنا مهیی و بکارئینانا ماددهیین بیهۆشکه ر دکته، پاشی وی دهیلت و ژ خانی ژی دکه ته دهر. ئەفجا کار و زانینگه ه ژ دهستان و دکه فته کولانا، چه ندین کارین نه یاسایی دکته و دهیته زیندان کرن. پشتی ژ زیندانی دهر دکه فیت فه دگه رینه که مه که په نابهران و ل ویری سی هه فالین دی بین هه فدهرد و هه فچاره نقیس دبینیت و دبنه هه فال. ههر ئیکی چیرۆکه کا جودا هه یه و ب فه گیرانا چیرۆکین خوه یین مشت په شیمانی، شه ئین خوه یین سار و دریز پی دبۆرینن. ههر هه فاله کی وی ب ریکه کی ژی دوور دکه فیت و ئەو دمینه دناف خه مین په شیمانیی و نه ساخییدا. دختور دبیزنی کو ژیه کی کورت مایه و فه ره فه گه ریته فه وهلاتی، لی ژنه بوونی نه شیت فه گهریت، هه تا ریکه خراوه کا خیرخواز پلیته کا فرۆکی بۆ دکریت. لی ل وی دهی، تنی جهنده کی وی مابوو کو فه گه رینه وهلاتی. ئەفه یه هیئیتی چیرۆکا په هله وانی سه ره کی یی فی رۆمانا ل بهرده ست.

ئەف رۆمانه سه ره ده ری دگهل داکه فتن و هه لوه شیانا په نابهران دکته (د جفاکه کی بیانیدا). په هله وان تۆشی فارپیوونه کا جفاکی دبیت، ب دویف هه ز و پالینه رین خوه یین خوه رسکی دکه فیت و ئارمانجا سه ره کی یا هاتنا خوه ژبیر دکته. ئەفه ژی ب نه راهاتنی (یان نه گونجانی) دهیته نیاسین. راهاتن ئەو

کریاره کو مروّف خوہ دگهل دهردور و ناخی خوہ د گونجینیت و ئاھایی
 کہسایه تی و دهروون و رهفتارا خوہ پی دپاریزیت. ب ئی چهندی ژی، دی شیت
 خوہ دگهل کاردانه وهیئن دهردوری خوہ ههفسهنگ کهت (سروشت و جفاک و
 خوهیئی خوہ). د ئه نجامدا ههفسهنگی یا خوہ یا دهروونی رادگریت و ژ
 ئالوزیئی رزگار دبیت. راهاتن ب شیوهیئن راسته و خو (ل سهر ئاستی هوشی)،
 یان ب شیوهیئن نه راسته و خو (ل سهر ئاستی نه هوشی) دهیته ئه نجامدان. ل
 سهر ئاستی راسته و خوئی راهاتنی، کو مروّف خوہ لی ددهت یان دره قیت، یان
 ژی ته سلیمی رهوشا نه خواستی دبیت. لی ل سهر ئاستی نه راسته و خوئی
 راهاتنی، نه هوشی یا مروقی بابه تی ئالوزیئی د نه ئاگه هیدا دته پسینیت و ب
 شیوهیه کی دی و د بیاقه کی دی دا دهردبریست*. پرۆسه یا کارکرنی و
 سه ره دهریکرنا دگهل جفاکی نوو، هه ردهم دبیته پالدهر کو مروّف بشیت د
 پرۆسه یا خوگونجانندی بپوریت و سه مه ته کا دیارکری بو خوہ دهستیشان
 بکهت. لی په هله وانئ رۆمانئ (کو نوونه راتی یا پرانییا په نابهرین کورد
 دکهت)، د چ شیوازیئن راهاتنا پشتی بویه ری سه تمینی ب سهر نه که فتیبه و یی
 ته سلیمی بیچاره یی و بیئومیدییه کا کوژه ک بووی. ئەف رهوشا په هله وان و
 هه قالین خوہ که فتیبه تییدا، نه رهوشه کا سه پاندی یا ژ نشکافیه کو ئەم
 سه ره دهریه کا رویت یا فالنجبوونا راهاتنی دگهل بکه یین، چونکو بهری ئان
 رهوشین وان ب دهستین خوہ و ب شاشی یین خوہ پهیدا کرین، هه موو

* ژبو پتر پیزانینان ل سهر بابه تی جور و شیوازیئن راهاتنی، سه حکه: د. عارف حیتو
 (۲۰۲۰). هزرین گه ریده: چه ند خواندنیئن دهرباره ی هزر و رهفتارین که سی کورد. چ ۱، چاپخانا
 پاریزگه ها دهۆکی- دهۆک. بپ ۱۴۳-۱۵۴.

کسانین زیرهک و سهرکهفتی و راهاتی بوون. لی ژ ئەگه ری خوه رانه گرنا وان ل هه مبهری خو شی یین ژیانئ و نه بوونا کونترۆلی جفاکی، تۆشی وان کاره ساتین فه گیرایی بووینه. ئانکو ئەزا وان (Ego) نه شیا خوه ل بهر نازراندن و پالینه ریئ ئەوی (Id) بگریت، نوکه ژێ ئەزا بلندا هه رسیان (Super Ego)، وان دادگه ه دکهت و دئیشینیت.

ب شیوه یه کئ گشتی، ده می په نابهر به رئا تائی شاشیه کا سه ریچی یا یاسایی دبن، کو مه کا شاشی یین دی ل دو یف خوه دکیشیت و د ئە نجامدا په نابهر دکه فته دنا ف گیزه فانکا سنسله یه کا دریرا شاشیاند، ئە فه ژێ کارئ پرائیا په نابهر ریئ نه گونجایی و به رزه بوویه. ده می مرۆف تۆشی شاشیه کئ دبیت و ژئ نه زفریت، ئەو شاشیه (ب فه ده ری یا ژ جفاکی) ئا فز دبیت و کو مه کا شاشی یین دی ددو یف را ده یین. ل گوره ی سیسته می وه لاتین فه حه وینک، هه ر که سه کئ مافی په نابهر یی ان هه ر جو ره کئ دی یئ نشینگه می وه رگریت، دی که فیه دنا ف سیسته می وی وه لاتیدا و وه کو ئە ندامه کئ وی جفاکی سه ره ده ری دگه ل ده یته کرن. ده می په نابهر ب کار دکه فیت (کاره کئ فه رمی)، یان ل زانینگه هه کئ به یته وه رگرتن، هه موو مافین هه فوه لاتیبوونئ بو ده یته دا بینکرن. هه رده می شاشیه ک یان پیشیلبوونه کا یاسایی ده یته کرن، تۆشی ده سته سه رکرئ و سزایین یاسایی دبن. جو دا هی یا یاسایین فان وه لاتان دگه ل وه لاتئ ره سه ن ئە وه کو یاسا سه روه ره و هه موو که س ب وه که ه فی دکه فنه به رانه ر یاسایی. یاسا بابه ته کئ جو دا یه ژ هه ستین دلینی و بابه تین ئایینی، له وا ب هسکی و مجد ده یته دیتن. لی ل وه لاتئ ره سه ن، یاسا پشکه که ژ

مه نروومه يا ئاييني- جفاكي و ب هندهك ههستين دليني و رهفارين ئاييني، يان ب هيذا ئابوري و سياسهتي دهيتت د سهردا برن.

د قان وهلاتين ياسا سهروهردا، په نابهر دكه فنه دناف گه له ك تيگه هيڼ نوويڼ جودا دا، كو فهره خوه ل گه ل بگونجين و پيگيري پي بكه ن. بابه تي كاري، يه ك ژ پيروزترين تيگه هيڼ روژا قاييه. ئه وي كار نه كه ت، ب كيړنه هاتي و بي رهوش دهيتت ديتن. بابه تي باوه ري، كو ئاخفتنا مروقان گرنكي يا خوه هه يه و هه موو كه س ژه هف باوه ر دكه ن هه تاكو به ره قازي يا وي خويا دبیت. ئوو باجا داهاتي (كو ريژه يه كا مه زن ژ داهاتي وهلاتي پي ك دئينيت)، ئي كه ژ بابه تين گرنك و فهره هه موو كه س ب دو كيؤ مينت دانا باجي بو ده زگه هيڼ په يوه نديدار ب سه لمينيت. ئازادي يا كه سو كي، مافه كي ره وايي ههر هه قوه لاتيه كييه د هه موو بيا ئين ژيانيدا، ئه گه ر كار نه كه ته سهر ئازادي يا هه قوه لاتي بين دي... هتد. ئه قه هه مي تيگه هيڼ نوونه و كه سي موسلمان يان روژ هه لاتي ل سهر رانه هاتييه. پرانييا په نابهرين موسلمان، هه موو شيان و ژيرمه ندي يا خوه بكار دئين كو فيلي ل ياسايي بكه ن و مفايين هه مه جوړ ژ دهوله تي وه رگرن؛ كارين رهش دكه ن و د هه مان ده مدا ژي، بيمه يا پي كاريي (هاريكاري يا سو شيالي) وه ر دگرن، زه غه ليي د كاري خوه دا دكه ن ب هيجه تا ئايرده بين ئاييني، ئازادي يا كه سو كي و باوه رداريي ژبو كه يسبازيي بكار دئين، ب هيجه تين هه مه جوړ ژ باجداني د ره قن و وه سا هزر دكه ن كو باج مينا زه كاتييه و زه كات هه لبرارده ييه، كا چه وا بده ت و بده ته كي... هتد. ئوو ده مي هه قرويشي كرياره كا ده مبوراندي دبن (كو ل وهلاتي وان قه ده غه يه)، د نا قدا به رزه دبن و ب زيده رو يي قه سه ره ده ريي دگه ل دكه ن.

ئازاد ژبەر عەشقا خوه بو وئ کچا رۆس، هەموو ژیان و کار و ئارمانجین
 خوه ژ دەستدەت و دبیتە کورئ کولانا: "چ تشت نەمان خەباتئ بو بکت، تنئ دیتنا
 وئ، راوەستیان ل بەر سینگی وئ هەمی خەباتا وی بوو... بپا ۱۴". ئاسۆ ژبەر قومارا
 جیهازان، کاری خوه ژ دەستدەت، بیکار و بی مال دمییت: "هەر فلسئ من هەمی و
 هەر فلسئ من کار دکر، ئیقاری دکره دوان جیهازادا، هەتا ئەز بوومه هەقائئ ماری، من
 خوه ژ کاری ددزی، من پاریت کارکەرا ژئ لئ دان... داویئ من کار ژئ هیلا... بپا ۶۸".
 سامان بازرگانەکی سەرکەفتی ترومیبلان بوو، فیری قومارا رۆلیتی دبییت و
 هەموو مال و مولکەتین خوه یین ل ئورۆپا و ولاتی ژئ، ددانته سەر. دکەفته
 دبن دەیناڤه و هەردەم د رهڤینه کا بەردەوامدایه: "باوەر بکن، من پتر ژ پینج هزار
 مارکا پویچکرن.. هەمی من ل رۆلیتی دان، ئەوی بقیت مالا خوه خراب بکت، بلا رۆلیتی
 بکت!.. شەف لدویف شەقی هەتا بەی پانزینا ترۆمیبل ژئ من نەمای، من دەست دا
 دەینا، ئیدی کەسئ دەین ژئ نەدان من، ئەو رۆلیت بو خویندارا من، من سویند خوار،
 هەتا ئەز تۆلا خوه لئ قەنەکم، ئەز بەلا خوه ژئ قەنەکم!... بپا ۷۲". ئەف هەر سی
 سەربۆرین داگرتی ب شاشی و پەشیمانی، دبنه ئەگەری داکەفتن و ئارییونا
 وان، چارەنقیسی وان دکەفته دناڤ کەمپەکا پەنابەراندا، کو تنئ نان بو دەیتە
 پیشکیشکرن. ب کورتی، ئەم د کارین بیژین کو هەر چوار کاراکتەرین قئ
 رۆمانی، کەسانین بیکار و بیمەریزن. شەقین خوه یین سار ب چیرۆک و
 سەرھاتی و ب خوه داچوونەکا بەرھۆزقە دبۆرینن. ناڤئ رۆمانی کریه شەقین
 سار، چونکو سەر دەری دگەل قەگیرانا ھندەک سەرھاتی یین نەرینی و
 کارەساتاوی دکەت. شەقین سار بەرکار و هەقوینفا شەقین گەرمە. ل گوندی
 (ئانکو ل جفاکی رەسەن)، شەقین گەرم هەبوون. حیکایە تیژ ھندەک چیرۆکین
 مەرھمدار و مفادار قەدگیرن کو ببنە سەربۆر و وانەیین ھاندەر ژبو شەقاندنا

رووبارې ژيانې و جه ختکرنا ل سهر لايه ني خيړې. که سين گوندي، ههردهم ب
 دلگه رمی و حزه کا فه شارتی يا خوه دانانا ل جهې په هله وانی، گوهداری يا فان
 حیکایه تین گهرم دکرن. لی د فه گیرانین فان چیرو کین دلته زین و سهر بۆرین
 دا که فتیدا، کو که سه کي نه قیت خوه ل جهې په هله وانا دابنیت، ب شه قین
 سار ل قه له مداینه. نه گهر گهرمی هیمایي کار و خه بات و ئارامی و ژيانه کا
 گهش بیت، ساری هیمایي بیکاری و ته سلیمبوونی و ئالوزی و ژيانه کا رهش و
 بی چاره نفیسه. نه ف دووانیا هه فدر، تیگه هه کي نه زه لی بی هه موو دووانی یین
 هه فدرین مروقیه، کو ههر لايه نه ک گرنگی يا خوه ژ هه فدری خوه وهر دگریت.
 نه گهر نه ف شه قین سار نه بانه، وان ب گرنگی هیف نه دکره گهرمی يا وه لاتی و
 زفرینی. ئوو نه گهر شه قین گهرمین وه لاتی نه بانه، وان هزارا موغامه ری ژبو
 باشتر لی کرنا رهوش و شیانین خوه نه دکر. ژ نه گهری حه زین گهرمین وه لاتی،
 بهر ب فی ژيانا سارقه هاتن و ژ نه گهری فی ساری يا توش بووینی، پلانین
 فه گهرا بهر ب هه میزا وه لاتی گهرمه دادن. نه دووره زی، مه رهم پی شه رین
 سار و گهرم بن. ب تاییه تی نه گهر بزاین کو ههر سی کاراکته رین هاریکارین
 رومانی، ژ بهر شه ری گهرمی براکوژی ره قینه و ل وه لاته کي بیانی گه هشتینه
 ئیک کو شه ره کي سار دگه ل ژيانی دکن: "راسته شه ری گهرم نه ما.. لی شه ری سار
 هیشتا یی شدیایه... بی ۱۱۲". شه ری گهرم نه و شه ره یه یی ب شیوه یه کي فیزیکی
 دناقبه را دوو لايه نین هه فکردا دهیته کرن. شه ری سار زی، شه ره کي مینه قییه،
 بی مستی پیلان و ل بهر ئیک داناییه، چه کین هه مه جو رین راگه هاندنی و
 دهروونی و ئابوری و جفاکی تیدا بکار دئینن. هه رچه نده بی کوشتنا فیزیکیه،
 لی دبیت (ژلایي دهروونیقه) دژوارتر بیت. ده می مروف بیکار و بی مال د
 مینیت، یاخی دبیت و هیرش دکه ته سهر وان که سین بووینه نه گهری ژ

دەستدانا پېدقى بېن ژيانەكا نۆرمال. لى ل ئورۇپا تۆشى ھەمان كارەساتى بووينە و نەشىن ھېرشكەنە سەر چ كەسان (يان دامودەزگەھېن حكومەتى)، ئەنجا شەرەكى سارى مشتى فېلبازى و درەوكرن و ماندووكرنا دەزگەھېن حكومەتى دگەل وەلاتى قەحەوينك دكەن.

بەر ل جھى خوە يى ب قەدرە

ب دريژاھى يا ديرۇكا مرۇقاھى تېي (ھەر ژ ئەزەل و ھەتا ب ئەبەد)، مرۇف ب سى غەريزەھېن سەرەكى دېت و گەشە دكەت (برس، سېكس، پاھەدارى). ھەموو ھەولا وى ئەوہ كو فان ھەر سى غەريزەھيان ب شېوہىەكى ھەفسەنگ تېر بكەت. ژيياتى يا مرۇقى بەر ب وى سەمتيئە دچيت، يا گرنگى ب فان ھەر سى غەريزەھيان دەت و تېر دكەت. ھەر غەريزەھىەكا ژ فان غەريزەھېن ژيگوتى ب نەتېركرى بمينيت، دى وەكو كېماسيھىەكى دناف ناخى مرۇفيدا مينيت و ب كۆمەكا رەفتار و گرى بېن دەروونى دەرکەفیت. ھەموو كار و ئارمانج و خەباتا مرۇقى (د ھەموو بيايىن ژيانا ماددى و مينەفیدا)، ب شېوہىەكى راستەوخو يان نەراستەوخو، د جغزا فان ھەر سى غەريزەھياندا دزقرن. ل گورەى رەوشا دەروونى و لەحزەيا كەتوارى و زالگەھا جفاكى، ھندەك غەريزە دەھيەنە ھەلگرتن و غەريزەھېن دى پى خورتتر لى دەھيەن. غەريزەيا برسى ب شېوہىەكى راستەوخو و ل سەر ئاستى ھوش و ئاگەھى دەھيەتە دەرپراندن، لەوا ب گرنگترين و كارىگەرترين غەريزە دەھيەتە ديتن. غەريزەيا سېكسى (د جفاكىن موسلماندا)، ب گرىبەستەكا جفاكى يا چوارچوۋەكرى دەھيەتە تېركرن، لەوا ھندەك ژى راستەوخوھىە و ھندەك ب نەراستەوخوھىە دمىنتە دناف نەھوشى يا مرۇفيدا، ھەردەھى دەرفەتەك بۆ ھەلكەفیت، دى ھەموو زربەھرى و حەزىن

هه لگرتی بین سیکی سهره لدهن و هینه دناف هوش و ئاگه ها مروثیدا.
 غه ریزه یا پایه داری ب تیگه ه و عورفین جفاکفه گریدایه و هه موو کارین
 جوانمیرانه و په هله وانی ژبو هندینه کوئی پایه داری یا جفاکی ب دهستفه
 بینیت. وهرارا فان هه رسی غه ریزه یان دناف جفاکیدا یه و ب که سوکار و
 جفاکی دهر دور دهینه تیرکرن. ده می مروث برسی دیت، که سوکار دهستی
 هاریکاری دریز دکهن و فی کیماسی ب شیوه یه کی هه ژی بو پر دکهن، ئه جفا
 دی ژییاتی یا وی بو جفاکی بیت. لی ئه گه ر جفاک خوه لی نه که ته خودان
 (ژبه ر هه ر سه ده مه کی هه بیت)، هه روه کو ل غه ری بی روودای. هینگی دی
 هه لو یسته کی ل دژی جفاکی وهر گیت و دی ژی یاخی بیت، چونکو پایه داری
 یا وی پی بریندار دیت: "تول کیفه دنستی؟ خوارن و فه خوارن؟.. / ل کولانا، ل بهر
 ده ری دیرا، دکا بیین ته له فونادا، و خوارن ژی تژی هه می سه لکین گلشی یه... بپ ۷۸".
 ئو ئه ف هه لو یستی ل دژی جفاکی نوو، ب ئاشکرای خویا دیت ده می
 پایسکله ت لیده ت: "به راز، ما تو یی کوره ی؟... هه که ئه ز کووره نه بام؟! من مالا خوه
 و وه لاتی خوه نه ده یلان و نه ده اته بهر دفنا ته... بپ ۹۲-۹۳". په ژراندنا هه لو یستی
 خوه ب کووره و به راز دانانی، قوناغا پیحه سیانییه ب بریندار بوونا پایه داری و
 شاشی یا هاتی. هه ژی گوته کو هنده ک جارن، مروث غه ریزه یه کی
 بکار دینیت ژبو تیرکنا غه ریزه یین دی، ده می ئازاد هه ز دکه ت باوه رنما
 ماسته ر یان دکتورای ب دهستفه بینیت کو پایه داریه کا زانستییه، ژبو تیرکنا
 غه ریزه یا برسی و سیکیسه زی. ده می مروث هه ز دکه ت ده وله مند بیت و
 هاریکاری یا خه لکی بکه ت، ژبو خورتکرن و تیرکنا هه ردوو غه ریزه یین
 سیکی و پایه دارییه دناف جفاکیدا. ئو د هنده ک حاله تین ئاقرته بیدا،
 غه ریزه یا خوه یا سیکی بکار دینیت ژبو تیرکنا برسی یان پایه داریه کا

دهروونی یا بریندار: "دهمی دبوو میثانی پیرهژنهکا تیر و پشتی ژ رازی کرنا وی خلاس دبوو، تژی بهرویکا وی پاره دکر و دگوت: سوبههی زوی وهره، بلا؟!... بپ۲۲".

بابه تی پایه داریی، ئیکه ژ بابه تی هره گرنگین تیربوونا دهروون و غرورا مروقی کو بشیت خه بات و ژيانا خوه یا که تواری پی بدومینیت. تنی دهردورا مروقی بها و کاریگری یا مروقی دزانن (چ ژبه ر کار و بهرهمی خوهیی مروقی بیت، یان ژبه ر نه سب و بنه مالی بیت). بهاداری یا نه سب و بنه مالی ژی، هر ژ نه جامی قهریژ و بهرهمه کی هه ژیه کو د سهرده مه کی بوریدا هاتیبه پیشکیشکرن. لهوا کورد دیژن "به ر ل جهی خوه یی ب قه دره". ئەف گوتنا مه زانان نیشانا هنیديه کو تنی که سوکار و دهردورا مروقی، قیمه ت و بهایی مروقی دزانن. ژ ژيانا په هله وانی (د جفاکی ره سەن دا) دیار دبیت کو که سه کی هه ژی و جهی پویته پیکرنا هه موو دهردوران بوو: "ئه ز ئیدی شانیا گوندی ناکم، دی به زیره قانی نازادی، دی دگهل وی چم باژیری، هه بت نه بت دی بته تشتهک گه لهک مه زن!... بپ۱۷". ئوو دهمی دهیته دامه زانندن ژی، ریقه بهر ب ئاوايه کی هووربینانه کراسه کی هه ژیتی و پایه داریی دکه ته بهر کاری وی یی میری. ئەگه ر مروقی خه باتکه ر و شوره شگیر جهی هه ژیتی و شه هنازی یا جفاکی بیت، ئەو کاری مروف ب قه له می ژی دکه ت، ژ وی هه ژیتی کی متر نینه: "خه بات هه ر خه باته، چ ب قه له می بت، یان ب تقه نگی! ل هه رده مه کی خه بات ب ره نگه کیه، هه ر شوره ش و چه کی خوه... بپ۴۳". هه روه سال زانینگه هی ژی، هه رده م جهی شه هنازی و ئەفینی یا ماموستایین خوه بوو. هه ژیتی و پایه داری یا خوه یا ئیکه م، ژ پیگیری یا وی ب زانستی و رینمایی یین زانینگه هی وهردگرت. گرنگی یا بها و پایه داری یا مروقی، ژ جفاکی دهردور دهیته وهرگرتن، جفاک

ژی ل گورهی عورف و عهدهت و یاسایین پهسه ندری، بریاری ل سهر دهستنیشانکرنا ههژیتی و گرافی یا ههر کهسهکی ددهت. نفیسه رب شیوهیهکی هونهری یی جوان، رهوشا پایه داری یا پهلهوانی ل ههر دوو جفاکان، ههقهبری ههف دکهت. ل کوردستانی: "تو مرقهکی گهلهک زیرهکی، تو دی بیه کهسهکی ناقدار، پاشه رۆژهکا گهش یا پیشیا ته... بپ ۵۲". لی ل ئورۆپا: "سوبههی نهئییه کاری، نهز ته نهبینم ل قارا، تو بکیر چو کارا نایی... بپ ۵۶". ل کوردستانی جهی سهرنجراکیش و هیفی یا پرانییا کهسین دهردۆرا خوه بوو: "گهلهکا هیفی د چاقین وی دا ددیتن! دی رییا گوندی کته قیر، دی خواندنگههی ئینته گوندی، دی مزگهفتی ل گوندی ئاقا کت.. گهلهک کچا پاخیلن خوه د پهرخاندن، خوه ل بهر تهنشتان وی وهک بووک ددیتن... بپ ۱۷". ئان هه موو پیشینی و هیفی یین دهردۆرا وی، پایه داری و ههژیتی یا کهسهکی گرافی پی دبهخشین. لی ل ئورۆپا پشتی زانینگههی و کاری خوه دهیلت، فیری کاری رهش و بکارئینانا بیهۆشکه ران و درهوان دبیت، جار خوه دکهته عهه رب و جار کورد و جارنا خوه ب کهسهکی فهله ددهته نیاسین. لهوا ب کهسهکی قاریوویی و نه ههژی دهیته دیتن: "ته دزی کریه، ته شۆلی رهش کریه، ته درهو کرینه، ته دهرمانک کیشاینه... بپ ۲۹". د دهربرینهکا ویژهیی یا جواندا، نفیسه رب پایه داری یا ل وهلاتی دگهل نه پایه داری و پیشیلکاری یین وی یین ل ئورۆپا ههقهبر دکهت و وهسا ددهته خویا کرن کو ئه و ل وهلاتی خوه پایه دار و گرافی بوو. لی پهنا بهریی ئه و کریه کهسهکی ب کیرنهاتی و قاریوویی. بو چه ندین جارن، ههقهبرکرنا ماموستایین وی یین زانینگه هال وهلاتی و سه ره دهری یا جفاکی وهلاتی شه حه وینک هاتییه دووباره کرن. مه ره ما سه ره کی یا فی دووباره کرنی، ته که زکرنا ل سهر ژ ده ستدانا پایه دارییه. دبیت مرۆف د جفاکی خوه دا ژی، نه پایه دار بیت و ب هه مان

رهفتارا نه پایه داریی د جفاکه کئی دیدا بژیت. هینگی دئی کومه کا هوکارین
 جفاکی و دهروونی بو هینه ریژکرن. لی د نمونه یا په هله وانی فی رومانیدا، ژ
 دستدانا پایه دارییبه (نهک نه بوونا پایه دارییبه). ئەفه ژی په یامه کا نفیسه ریبه و
 دقیت بیژته خوانده فانان کو بهر ل جهی خواه یی ب قه دره. ئوو ژبو
 ئاشکرا کرنا فی په یاما ئاراسته کری، دا که فتنا په نابهره دکه ته بابه ته کئی گشتی و
 وەسا دده ته خویاکرن کو پرانییا په نابهران، توشی فان ئاریشین فارپیوونی دبن و
 دبنه که سائین نه هه ژی و بیمه ریژ. ده می دهیته زیندان کرن (گه لهک دهنگان
 بخیره اتنا وی کرن، لی بو وی ژهه میان سهیرتر، گه لهک دهنگ ب زمانئ وی بوون...
 بپ ۲۹)، ل دهستیکی هزر دکهت کو چیروکا وی یا سهیره و شهرم دکهت
 فه گیریت. لی دهما زیندانی لی خرڅه دبن و بو دیژن کو (باوه رنه که ل فی
 وهلاتی مروڅه ک بی نه گهر بیته گرتن!... بپ ۳۰)، ئەفجا ژبو قهره فاندا شه رمینی یا
 وی و پستی تاوانین هه موو زیندانیان بو ریژ کرین، بابهت ژ ئاستی که سوکی
 بهر ب ئاستی کوما په نابهرانه دچیت. ئانکو نفیسه ری دقیت بیژیت کو
 په نابهری و دوور بوونا ژ وهلاتی، مروڅی ژ پایه داریی رويس دکهت (خوه نه گهر
 زک و بنزک تیژ بن ژی). خالا دی یا سهرنجراکیش ئەوه کو ده می په نابهر
 بیمه ریژ دیت و ژ پایه داری یا خواه دهیته شووشتن، تاوانین فارپیوون و
 سه ریچی بین یاسایی ژی ددویف را دهین. د ئاماژه یه کا بله زدا، ئیشاره تی
 دده ته تاوانین هه موو زیندانی بین په نابهر: "ئەقی هه تریاک فروتیه، ئەوی هه
 قاچاغچی بوو، یی دی کچا خواه کوشتیه، من دزی کریه، کابرای هه دتینا کچا خواه
 نفستیه، ئەقی هزار شهر کرینه.. خاف بوو، بی هیژ بوو، چاقین وی تاری بوون، تنی
 شیا پشتا خواه ب دته وی دیواری سار... بپ ۳۶". ئوو فی رهوشا وی یا ناله بار
 هه قبه ری رهوشا زیندان کرنا بابی وی دکهت. ئەو بابی ژ بهر خه بات و

شۆره شگیری هاتییه زیندان کرن: "ئەز ئە دزم، ئەز ئە مروؤف کوژم، ئەز شۆره شگیرم، ئەز خودان وهلاتهکی بن دەستم، دقیت تو شانازی ب من بی... بپ ۲۹". ئەفه ژێ ئاماژەدانه که ب جوداهی یین دناقهرا هەردوو زیندان کراندا؛ یا ئیکی جهی شهنازی پی کرنییه و یا دووی جهی شهرمهزارییه. ل وهلاتی وی یی بندهست و ستهملیکری، هەردەم کهساین شۆره شگیر و هەژی دهاتنه زیندان کرن (پایه دارییه). لی ل فی وهلاتی سهروهری یا یاسایی، تنی کهسین فاریووی و ئیقه لی دهینه زیندان کرن (ژ دهستدانا پایه دارییه).

هەقالین په هلهوانی ژێ، بی بههر نه بوون ژ فی پرۆسه یا پایه داری و ژ دهستدانا پایه داری، هەردەم دناف خەون و کابیسکین بۆریدا د ژیان و په شیمانی پینگافین ژیی وان د خوارن. مه مو ئەندامه کی پارتەکا کومونیسست بوو (ئەز ریکخستنا هەژار و پالا بووم... بپ ۱۱۲)، کو بهرهفانی ژ مافی هەژاران دکر و هەز دکر جفاکه کی دادپهروهی بی تهخایه تی یین جفاکی ئافا بکهت. ئاسو قورتالبووی ئەنفالی بوو، کو ل دەف هەموو دهستەلاتداران (ئەوین گەندەل و یین کوردپهروه) جهی ریزگرتن و پایه داری بوو: "ما دی چهوا ئاسو ژبیر کتا؟! ژ بنه مالا وان تنی ئەو یی مایه ساخ، ئەو ژێ نیف مروقه. هەمی پیش چاقا ب خەردەل و سیانیدی هاتن سۆتن... بپ ۱۲۲". سامان کادرۆیه کی پارتەکا جهماوهری بوو، ژبه ر چالاکی یین وی یین کوردایه تی هاتبوو زیندان کرن. نهۆ یی کهفتییه بن دهینا و ژبه ر دهینداران نه شیت ل چ جهان خوه جه بیت. ترسا دهینداران و کابیسکین زیندانا ئەبوغریب، شیانین راهاتنی یان چالاکی یین قه ره بۆ کرنی ل دەف وی فالنج کر بوون: "شەق شەقا سه قاتین گرتیخانا ئەبوغریب سه ری من هیر کر. وان کتا کته هەقالین من ل پیش چاقین من سه ر ژێ کرن.. کج کریت کرن، دایک رويس کرن،

باب و برا که هرب کرن.. من نه شیا خوه راگرم، خوه ل بهر فان رهنگین نه شکهنجی بگرم... بی ۱۲۱". ئەف خهونین ب ترس (ژ لایئ دهر وونیه)، قهریژا ههستکرنا ب نه پایه دارییه و ب ریکا ئالائی قه گهرئ- پاشاشکیبونئ (ب شیوهیه کی نه هوشی)، قه دگهر نه قه سهرده می پایه داری یا خوه یا بهری بویه ری نه پایه دارییه. ئانکو د نه هوشی و خه یالا خوه دا، بهرف وی سهرده می دزقرن، هه کو بها و پایه دارییه کا جفاکی هه بی. پاشاشکیبون ئالاقه کی میکانیزما بهرگری یا مهژییه و مروف ژبو هه قسه نگرنا ئالوزی و نه ره حه تی یا خوه یا دهر وونئ بکار دئینیت. نفیسه ر ئی ئالائی ب شیوه یی ههسته و هرا تامکرنئ ژئ بکار دئینیت، ده می په هله وان نه ساخ دبیت و خوین دگهل کوخکی تژی دهقی دبیت. ب بیردانکا ههسته و هری، بیرا وی ل تاما دهقی دهیت: "ئەف تامه گه له ک جاران تام کریه، چهند جاره کی که تیه گرتیخانا دوژمانان، چهند جارا ژئ سهرا وی کچا جیرانا وان دبوو شهر و لیكدانا وی دگهل تۆلازین دی، ئەو تام دکه ته دهقی وی.. وی گاقئ ئەو تام ل بهر دهقی وی گه له ک خوهش بوو، دزانی ئەفه بهایی خوه راگرتنی یه... لی قئ جاری ئەو تام نه و هسا خوه شه... بی ۲۳".

ئەف رۆمانه سهرده ریی دگهل دوو رهوشین ژیکجودا و هه قذر دکهت، د رهوشه کیدا گهنجی کورد پایه دار و گرافیه، خو ئەگهر هه ژار و بیکار بیت ژئ. لی ههسته کا ب ئیمناهیئ و خوئر خاندنه کا (Self-esteem) بلند هه یه، چونکو پشکداریئ د ئاقرنا وهلاتئ خوه دا دکهت. ئوو ژبه ر کونترۆلا جفاکی و عورف و عه ده تان، کیتر بهر ئاتاقی هه ز و پالینه رین فارپیوونئ دبیت، چونکو ب هیزا جفاکی و ئازادی یا کۆمی و پالپشتی یا ئالوگور دهیته پاراستن. د رهوشا دوویدا کیمبهایه، خو ئەگهر یئ ئازاد بیت ژئ. ئەف کیمبهایی یا جفاکی، بهر ب خوئر خاندنه کا نرمقه دبهت. ئوو ژبه ر ئازادی یا

که سوکی و نه بوونا کونترۆلا جفاکی، بهرئاتی شاشی یین یاسایی و ئارپیوونی دیت. په یاما ئاراسته کری ئه وه کو مروڤ وهلاتی خوه نه هیلیت و بهرخوه دانی ژبو چاکسازیان بکته، چونکو پایه داری و بهایی مروڤی دناڤ که سوکار و وهلاتی ویدا یه.

ل وهلاتی ههڤرک و ل غه ریبی یا هه قال

پشتی ئازادی یا کوردستانی و ژ ئه گه ری پیک نه هاتنا ل سهر شیوازی حوکمرانی و دابه شکرنا داهاتی، یان ژ ئه گه ری حهزا ب دهسته ئینانا دهسته لاتی، کومه کا ههڤرکی و ململائیان، دناڤه را گروپین دهسته لاتداردا په ییدا بوون. د پرۆسه یا هه ههڤرکیه کیدا، هه موو لایه نین ههڤرک خوه ب راست و رهوا دینن و لایه نی دژ ب شاشی و د سهر داچوویی د هه ژمیرن. هه لایه نه ک کومه کا به لگه و به هانه یین عه قلی و نه قلی ژبو ره وایه تی یا دۆزا خوه دینیت. ئه ف ههڤرکی یین ژ ئه نجامی دیتین جودا جودا په ییدا دبن، ل هه موو جفاکین دنیایی هه نه و دئ هه بن ژی. لی ده می ههڤرکی یین هزر و بیر و راگه هاندنی دگه هه ئاستی شهر و پیکدانانی، هینگی هه موو ملله ت (ب هه موو ته خین خوه یین ژی و نه ژیفه) دیته سوته مه نیی شهری و دکه فنه دناڤ رهوشه کا ناله بار و دلسۆژدا. ده می شهر دگه ل دژمه کی ده رفه یی دهیته کرن، هه موو ملله ت تیدا پشکدار دیت و به ره فانیی ژ مان و خوڤی یا خوه دکه ت. ئه گه رهنده ک کهس و لایه ن دگه ل شهر پیدا نه بن ژی، ئه رکی وهلاتینی و ملله تینی، ب شیوه یه کی نه هۆشی یا کومی، مروڤی بهر ب پشکداری و به ره فانی کر نیقه دبه ت. ئه فه ژی بهایه کی جفاکی و خوڤر خاندنه کا بلندا دهروونی بو مروڤی په ییدا دکه ت. لی ده می شهر بکه فیته دناڤه را کومه کا گروپین هه مان ملله ت و وهلاتدا، هینگی نه

ئەو خۆنرخاندنا بلندا دەروونی ھەبە و نە بەھایەکی جفاکی بۆ دەھیتە دانان، چونکو ھەر لایەنەکی ب سەرکەوتیت، داگەفتییە. د ئەنجامدا، ھەموو مللەت (ب لایەن سەرکەفتی و سەرئەگەفتی) باجا زیانین شەری دەت.

ب درێژاھی یا دیرۆکی، مللەتی کورد شەر دگەل دژمنین دەرەکی و داگیرکەر کریبە و کۆمەکا داستانین قەھرەمانیی و روومەتی تۆمار کرینە. لی پستی ئازادی یا کوردستانی و ھەلگیرسانا شەری نافخۆ (کو ب شەری براکوژی یان خۆکوژی ھاتیبە نیاسین)، دەنگین نەپرازیوونی و رەتکرنا فی شەری نەگریسە، ژ ھەردوو ئۆردی یین ھەقەرک بلند بوون. ب فی چەندی ژ، کوردستان کەفتە دناف رەوشەکا نەئیمن و ئالۆز و ب ترسدا، ب نەمازی پستی ھیزین دەرەکی مایی خوە تی کری و چارەنقیسی خەونا ھەلاویستی یا کوردان بەر ب ئاقارەکی نەدیارقە بری. نقیسەری فی رۆمانی ژ، بابەتی شەری براکوژی بکارئینایە و کریبە سەدەمی سەرەکی مشەختبوونا کۆمەکا گەنجین کوردپەرور و ئۆمیدەوار. بکارئینانا فی بۆیەری گرنگ د دیرۆکا کوردستانیدا، ب تەنا خوە ھیمایە کە ژبۆ رەتکرنا شەری و شیوازەکی رەخنەگرتنیبە ل جفاکی و دەستەلاتداران و سیاسەتا پەیرەوکری. ئەف رەخنەگرتنا دلسۆژ و مشت دلینی یا وەلاتی، ب ئاواپەکی ھونەری یی مستی جەقەنگ و مەرەمپن وەلاتینی دەربراندییە. دوو شۆرەشگێر و وەلاتپاریز، یەک قورتالبوویی ئەنفالان و یی دی زیندانی ئەبۆغریب، کو ھەقئارمانجی و ھەقزیازی، ئەو تۆشی کۆمەکا دەرەسەرییان کرینە، کەفتە دناف شەپەکی مالویران و بی ئارمانجەکا ستراتیژدا. ئارمانجا سەرەکی یا براکوژی دەست ب سەرداگرتنا دەستەلاتەکیبە کو ھیشتا رەھین خوە دئاخێ را موکم نەکرین. دەمی نەشیاین گوللەیی خوە ئاراستە ی ھەف بکەن، کاری رەفی

کرن، داکو پشکداریی دکوشتنا براین خوهدا نه کهن: "ئەز یی رهفیم ژبه‌ر شه‌ری
 براکوژیی، من نه‌شیا خوه خودان کم و نه‌فیا برایی خوه بکوژم، ره‌فین تنی چاره بوو-
 (ناسۆ)... ئەز ژ یی ژبه‌ر شه‌ری براکوژیی ره‌فیم!.. برایی من ئەوی دا من کوژت و ئەز
 دا وی کوژم، دئیک کارتوونی دا بوون!.. ئەوا دبنی وی گه‌میا مه‌زن، ئەوا دده‌ریا
 نیجه‌دا.. ئەز و دوژمنی خوه پیکه‌ ره‌فین و دگه‌ل ئیک گه‌شتین یۆنان و ئەم پیکه
 گه‌شتن ئەوروپا و ئەم که‌تن ئیک که‌مپ- (سامان)... ژبه‌ر به‌رژه‌وه‌ندا که‌سایه‌تی،
 هه‌ردوو دوژمنی ئیک بوون، لی جهی پرسیارییه، بو هه‌ردوو پیکه‌ دوژمنی من بوون؟!
 (مه‌مۆ)... بپ ۱۱۰". وه‌سا دیاره سامان و ئاسۆ ریکخستی یین پارتی و یه‌کیتی
 بوون، لی مه‌مۆ ریکخستی کۆما هه‌ژار و پاله‌یان بوو (کومۆنیست). هه‌ر سی
 نه‌شیان ل وه‌لاتی پیک به‌ین و پیکه‌ بژین، نه‌شیان به‌رژه‌وه‌ندی یین تایه‌ت
 بداننه ره‌خه‌کی و جه‌خت ل سه‌ر به‌رژه‌وه‌ندی یا گشتی بکه‌ن... لی ره‌قی و
 هه‌قه‌ردیی، کۆژان و غه‌رییی، ئەو گه‌هاندن ئیک و ب ساناهی شیان ته‌حه‌مولا
 هه‌ف بکه‌ن و ب هه‌قرا پلانان ژبو خو‌شگوزه‌رانی یا خوه بدانن (نه‌مۆ ئەم
 پیکه‌نه و دئیک ژوردا و گه‌له‌ک شه‌فا ل سه‌ر یه‌ک ته‌ختی ئه‌ستینه... بپ ۱۱۰). ئەفه
 ژی رامانا وی ئەوه کو پیکه‌ ژیان نه‌تنی بابه‌ته‌کی به‌ره‌ۆز و ب ساناهییه،
 به‌لکو فه‌راتیه‌که و چاره‌نقیسی دوماهی، دی هه‌ر پیکه‌ ژیان بیت.

نقیسه‌ری ره‌وشا وه‌لاتی بچوو‌ککرییه و ئینایه دناف که‌مپا په‌نا به‌راند، کو
 بکه‌ته جه‌قه‌نگه‌ک ژبو فه‌راتی یا پیکه‌تان و پیکه‌ ژیان: "ژبه‌ر ته‌نگیا جهی و
 بی ئومیدیا ژیانان وان و بی کاری یا وان، دئیکه‌تنه د گه‌له‌ک شه‌ره ده‌قان دا، ل سه‌ر
 جیاوازیا هزرین وان، ل سه‌ر جیاوازیا پلا تیگه‌شتنا وان، داویا وان هه‌ر پیکه‌ ژیان
 بوو، ژنه‌چاری گه‌له‌ک کیماسی سه‌ر خوه قه‌بیل دکرن، دا ژیانان وان بچته سه‌ری...
 بپ ۶۲". ئەف میناک جه‌قه‌نگی، ده‌ر بپینه‌کا راسته‌قینه‌یه ژ ره‌وشا جفاکی ژی

هاتین، سیاسه تی و جیاوازی یا پلا تیگه هشتن و ئیدیولۆژی یا بهرزه وه ندپاریژی، هه موو لایه ن کر نه هه فِرک و دژمن. ئوو ل داوی ئی ژ ی چ ریگه چاره بی ن دی نین ژ بلی پیکهاتن و پیکه ژ یانی.

دوو سه ده می ن سه ره کی کاراکته ری ن رو مان ئی گه هانده ئیک، کو ب دلخوشی و ئاره زوومه ندانه پیکه بژین. هه ر ئه و دوو سه ده مه نه فه راتی یا راوه ستاندا شه ری و پرۆسه یا هه ف قه بوولکرن ئی پیشچاف دکهن. سه ده می ئیک ئی هه فده ری و هه فچاره نفیسی کاراکته رانه: "هه می یی ل هیقییا مرنئ، مرن تنئ دی وان هنیرته وه لاتئ وان... بپ ۶۳". ملله تی وان ژ ی د هه مان هه فده ری را بو رییه و تنی هه ف قه بوولکرن و پیکه ژ یان دی وان دانته سه ر سکه یه کی دروست، کو پی بگه هه ریژگه هه کا په سند و گه ش. سه ده می دووی خه و نا قه گه ری و پیشکداریکرن د شو ره شا به رده وام و ئا فاکرنا وه لاتیدایه: "شو ره ش هیشتا یا به رده وامه، هیشتا مه گه له ک مایه، ئه م خه باتئ بو بکن. شاشی ب ره قین و ده ست به ردانی چاره سه ر نابن... بپ ۹۹". ئه فه ژ ی هه مان ره وشا جفاکی کور دییه کو ب خه و نه کا دی ریئفه گریداینه، ئه و خه و نا رفیشت بو رفیشتی هیلایی و هیشتا ب جه نه هاتی (خه و نا خوه سه ری و ده وله تا کوردان). ئوو دوو ئارمانج ژ فه ریژا فان هه ردوو سه ده مان به رچاف دبن؛ ئارمانجا ئیک ئی هه فکاری و پالپشتی یا د قه یران و ده رده سه رییدا، کو نفیسه ری ب هؤ ستایانه ده رب رییه و دگه له ک جه ی ن فه گیرانا بو یه راندا، ئامازه ب هه فکاری یا په نابه ری ن هه فده رد دکه ت. ل زیندانی، ده می په هله وان ژ هؤ ش دچیت، هه موو زیندانی هه فسۆزی و هاریکاری بو پیشکیش دکهن: "دوسی که سا ئه نیا وی و ملی ن وی په رخان دن، دله دلی وی ددان، ئه فه ده مه کی در یژه که سی هؤ سا نازدار نه کریه.. ئه فه ده مه کی در یژه چو

سینگین تهنا هه مبیژ نه کرینه... بپ ۴۵-۴۶. ل که مپی، ده می دیندارین سامانی
 هاتین کو بهن، هر سی هه فالان به ره فانی ژئ کر و په نابهرین دی ژئ هاتنه
 هاری وان. ئانکو ته گهر مروف ئیکگری بیت، خه لکی دی ژئ دی هاریکار
 بیت: "هوین وی ژئی ژوئی دهرناینخن، هه تا هوین مه هر سییا نه کوژن.. / نه و
 گه لهک ب ساناهییه.. / ب ناف ئیک که تن وهک گورگین هار! نه و هه فالین دژورین ب ره
 فه ژئ ل تانا وان هاتن و بارئ وان سفا کرن... بپ ۱۳۰-۱۳۱. ئەف هه فگرتن و
 هه فکاری یا ل غه ریپی (کو دبنه رهدا دژ و دژمن بوون)، داخوازه کا نفیسه رییه
 کو وهلاتی ژئ فه گریت و هه رده می کورد شیان هه فبگرن و ب ئیکگرتووی
 بهر سینگی دژمنین دهره کی یان داگیرکه ران بگرن، هینگی نه دووره هنده ک
 وهلاتین بیانی ژئ هاریکار بن. ئارمانجا دووی ژئ حهزا فه گهرییه. ژبلی
 هه فدهردی و په شیمانی، ئەوا هر چوار کاراکته رین رۆمانی کرینه هه فال و
 گه هاندینه ئیک، ئارمانجا فه گهریانی بوو. هه می ل سه ر وی چهندی دکۆک
 بوون کو فه گهریان باشتین چاره سه رییه ژبو ره وشا وان یا هه نوکه یی: "دقیت نه م
 هه می بزقرن وهلاتی خوه. نه م چ دکن ل فان کولانا؟.. نه م شهرم ژ خوه ناکن، ما نه م
 شهرم ژ مالین خوه ژئ ناکن؟!... بپ ۱۲۵. ئەف ئارمانجه دکه فیته هه مبه ری ئارمانجا
 ملله تی وان ژبو ئا فاکرنا وهلاته کی بی کوشتن و دژایه تی، وهلاته کی ئارام و ته نا
 کو هه موو ل هه مبه ری یاسای وه که هف بن، وهلاته ک بیت ریژی ل جوداهی
 یین هزر و ئیدیولوژیان بگریت، ل شوینا توپ و تفه نگان، قه له م و زانست
 چه کی وی بیت، پیشکه فتن و خو شگوزهرانی یا ملله تی ریبازا وی بیت.

ب ئی هه فبه رکرنا کاراکته رین رۆمانی و جفاکی ره سه ن، نفیسه ر هه م
 سه ده م و فه ریژا شاشی یین سیاسه تی خویا دکه ت و هه م نه خشه یی ریکا

رزگار بوونی دادنیت. د ئاماژیه کا بله ز و مه رمداردا، بابه تی فلمین هندی دکه ته ئینسیرت ژبو ره خنه گرتنا ل دهسته لاتدارین جفاکی ره سه ن. ده می هه قال به حسی دژمنداری یا خوه یا ل وه لاتی دکهن و نهۆ بووینه هه قالین هه قده رد، ب روودانین فلمه کی هندی دهیته وه سفکرن: "ئه قه فلمی هندیه.. دوو برا دبنه نه یار، هه ردو ب دنیا یی دکهن، و ل ته نگافیا دگه هه ئیک و هاری ئیک دکن.. بپا ۱۱۱".
 نفیسه ر دده ته خویا کرن کو ژبو هه ر تشته کی نه راست و نه به رئاقل، یان هه ر بویره کی خه یالاوی و توخیب بر، ب فلمی هندی دهیته نیاسین، لی ژبیر دکه ین کو: "هند ملیاره کا مرو قایه و ب هزاره ها مله تن، ب هزاره ها دیانه تن، ب هزاره ها پارتیین سیاسینه، ب سه دان هزار ئایدیولۆژی نه... لی ئیک وه لات، ئیک خاک، ئیک ئالا، ئیک حکومهت و ئیک هیقی و ئارمانجن! نهۆ ب زانست و زانین خوه گه هاندینه به رپه رین نه سمانا، و دنیا هه می بو هزار هزارا دکت... بپا ۱۱۳". مه رهم ژ فی
 ئینسیرتا مینا خواسته ی، ره خنه گرتنه که ل دهسته لاتدارین وه لاتی، کو مؤزاییکی یا جفاکی ئیک وه لات، دشیت یی ئیکگرتی و هه ئارمانج بیت. سه ره رای هه مه جووری یا پارتیین سیاسی و ئیدیولۆژی و ئاین و نه ته ویین هه مه جوور، هندستان شیایه ئیکگرتنا وه لاتی خوه بیاریزیت. لی کوردستان ب سی باژیرکین بچووک و دوو پارتیین دهسته لاتدارفه، نه شیایه هه ف قه بوول بکه ن و پیکفه بژین.

زیده باری فی چه ندی ژی، هه فرکی یین ل کوردستانی، نه دناقهه را ئاین و ئیدیولۆژی یین ژیکجودا دایه. به لکو دناقهه را دوو پارتیین یه ک ئیدیولۆژی و یه ک ئاین دایه (کو هه موو ئاین و کیمه نه ته وه یین هه یی ل سه ر شان هه ردوو پارتاندا دابه ش بووینه). جوداهی یا وان نه هزری و ئاینی و ئیدیولۆژینه،

به لكو چوداهى د ريگين حوكمرانى و ب ريقه برنيديا، د شيوازي سهرده ريكړنا دگه ملله تيدايه، د چهوايه تي يا دابه شكرنا داهاتيدايه، د ريگين ب جهئنا خهونا هه فېشكدايه. ل داويي زي دبسته بابه تي خوه چيتراندني و پاراستنا بهرژه و هندی بين تايهت: "گهس چو جارا نه بيژت فلمي هندی، نهغه فلمي كوردیه... بپا۱۱". نوو نهغه ستمينا ژ وهلات و ملله تيبه بوويه نهگري رهيني و مشه ختبونوي. د پرانييا جاراندا، كه سين هوشيار و زانا و وهلات پاريز، بهري خه لكي هه چكوهه يي ب كاره ساتي دحه سيين و هه لويسته كي دياركري زي وهردگرن. وهكو شيوازه كي راسته وخويي راهاتي، نهگه مروف نه شيا بهر سينگي شاشيي بگريت، دي زي رهقيت.

سياسهت سهری سه به بيه

ل گورهي تيگه هي پرانييا سياسه تمه دارين راسته قينه و فهيله سو فان، سياسهت ب هونه ري موماره سه كرنا كار و چالاكي بين شياو دهيته پيناسه كرن. ئانكو نه جامدانا سياسه تي ب كارين شياوځه يا گريديايي و مه رجداره، چونكو نهگه چالاكي بين نه جامدايي ژ لايي عورف و عدهت و جفاكي و ياسايانځه نه د گونجايي و شياو بن، هينگي دي رمانه كا دي ب خوځه گريت، وهكو فيل ليكرن، دره وكرن، د سهر دابرن، ب جه نه ئينانا سوز و په يمانين دايي... هتد. نهگه سياسه تا ئايني هندهك سوز و چالاكي بين غه يبي و پاشي خستي بن، سياسه تا جفاكي سهرده ري دگه كار و چالاكي بين كه تواري دكهت و فوره بهر هه مه كي بهر هه ست و بهر چاف بو هه بيت. ژ نهگري ديروكا دريژ و سنسله يي يا بزاقين رزگار يخوازي يا كوردستاني، پرانييا خه لكي ب بچووك مه زنځه، ب خوئينده وار و نه خوئينده وارځه، دگه ل سياسه تي ته فلي هه ف بوينه و

هه موو که سین کورد مایی خوه د هه موو لایه نین سیاستا وه لاتیدا دکهن. مشه
 جاران ژی، ئەو سیاسته ته یه یا لایه نین هه فرک بو ملله تی پیشکیش دکهن، ئە فجا
 ب شیوه یه کی سروشتی و رۆژانه، سه ره ده ری دگهل هزرا سیاسی و هه فدرژا وی
 دکهن، سه ره ده ری دگهل سیسته می دهسته لاتی و ئوپوزوسیونی ژی دکهن.
 تیگه هی ئوپوزوسیونی ب خوه ژی، بیافه کی دژاتی و ژناقبرنی ب خوڤه
 دگریت. نه دووره هه مان کهس (یان لایه ن) هه ردوو ئه رکان ب هه فرا ئه نجام
 بدهت، ئانکو د هه مان ده مدا دهسته لات بیت و ئوپوزوسیون بیت ژی. ب قی
 چه ندی، سیاست ژ که فلورژانکی خوه یی ئیدیولۆژی ده رکه فتیه و پتر
 سه ره ده ری دگهل پرۆسه یاد سه ردابرنی و ئازراندنا دلینی و سۆز و په یمانین
 ته ییسۆک و نه شیوا دکهت.

ده می سیاست ب قی شیوازی بهیته نیاسین، خه لکی وه لاتپاریز و
 خیرخواز دی خوه ژی فه ده رکه ن و پشکداریی د ته ثنا فیلین ویدا ناکهن. د
 ئە نجامدا، کۆمه کا که سین خودان شیان و خوانده فان تۆشی ئالۆزی و
 نه هه فه سنگی دبن و ژ وه لاتی دوور د که فن. بو خوه ل په ناگه هه کا دی د
 گهرین، کو هه فه سنگی یا که سایه تی یا وان پاریزیت. ئە ف ره وشه نه تنی ل
 کوردستانی هه یه، به لکو د پرانییا وه لاتین موسلماندا و ئەوین سیاستی ژبو
 مه رم و به رژه وه ندین تایه تین پاراستنا دهسته لاتی بکار دئین، هه یه. د وه لاتین
 پیشکه فتیدا، سیاستی که سین خوه یین تایه ت هه نه و خه لکی هه چکوهه یی ژی
 ب کارین خوه یین ئافره نده یی و به ره مه یینانیقه مژوول دبن. نفیسه ر قی پرسی
 دئازرینیت و ژ زارده قی په هله وان ی دیژیت: "هه کهر مرؤف پرسیارا خه لکی قی
 وه لاتی هه میان بکت و بیژتی ناقی سه روکی هه وه چیه؟ پتر ژ نیقا وان دی خوه توره کن

و دى بیژن، نهو نه خه ما مهیه!... لی هه که رتو نافی رومان نفیسه کی نه مریکا لاتینی بیژی، نهو دى نافی سی چار رومانین وی بیژت... بی ۱۱۶"، ئانکو خه لک گرنگی ب رهوشه نبیری و ژيانا خوه یا که تواری ددهت، نه ب سیاستی. ل وهلاتی مه بهروفاژییه، پرانییا خه لکی گرنگی ب سیاستی ددهن و چ پویته ب رهوشه نبیری و که لتوری جفاکی نادهن: "لی ده ما پرسیارا خویندکاره کی زانکوی بکن و بیژنی نه همه دی خانی کیه؟ دی بیژت، پهیکه ره... بی ۱۱۷". ئەف گرنگیدانا ب رهوشه نبیری و نه پویته پیکرنا ب سیاست و سیاسته تمه داران، پرۆسه یه کا پهروه ده یه و زارۆکی رۆژاڤایی دگه ل مهزن دبیت. سیاست ل دهف وان ژيانا رۆژانه یه، قه بوولکرنا هزرین جودایه، گرنگیدانه ب پاشه رۆژا وهلاتی، باشتریکرنا به ره مییه و پاراستنا ئزادی یا که سوکییه. لی چونکول وهلاتین رۆژه لاتى (کورد ژى دگه لدا)، هه موو کریار و پلان و هزر و ئیدیولوژی ب ئزادی یا کۆمیته گریداینه، ئەفجا هه موو هه ولدانین سیاسیان دی نهو بیت کو هه موو خه لک ب وه که هفی هزر بکن و ب وه که هفی رهفتاری بکن و هه مان هزر و پلان و ئیدیولوژی هه بن. ئەم د کارین بیژن کول وهلاتین رۆژه لاتى، سیاست هه موو ملله تی دکه ته که رییه کی په زی. لی ل وهلاتین رۆژاڤایی، سیاست ملله تی دکه ته کۆمه کا به خچه ئانین ژیکجودا کو هه ر ئیک ره نگه کی گولان بچینیت و به خچه یی وهلاتی پی ره نگین بیت. ل وهلاتین مه سیاسته تمه دار هه ولددهت که سین به هره مه ند ژ خوه دوور بیخیت داکو نهو جوانترین و ژیرمه نترین و شاهه زاترین که س بیت، لی ل وهلاتین پیشکه فتی، که سین به هره مه ند و ژیرمه ند ل خوه کۆم دکه ن کو شه ه نازی ب به ره می خوه و وهلاتی خوه بکن. د له قته یه کا دانوستاندیندا، نفیسه ر فیسته قالا سالانه یا ده ریخستنا گیانین سحر به ند و خرابکار، ب شیوه یی ئینسیرت دئیخته دناف

رۆمانیدا: "ئەرى بلا ئەو سحرەبەندا و مرقۇقین خراب بکنه دەر، و ئەم زانا و خویندەقانا
 بکنه دەر... بپ ۱۱۵"، کو ئماژەیه که ژبو جوداهی یا سیاسەتا جفاکی دناقبەرا
 هەردوو جفاکاندا. ژ بەر ئی تیگەهی چەوتی سیاسەتی، وه ل گەنجی کورد
 هاتییه کو هەردەم ل سەر حسییا ناهەرۆکی، گرنگی ب روخساری بدەت. دی
 بینین د هەموو بیاین ژيانا رۆژانەدا ژی، پتر گرنگی ب روخساری یا بابەتان
 دەیتە دان ژ ناهەرۆکا وان. دی بینین خانی یین مەزنین مینا کەلەهان ل باژیران
 ئاڤا دکەن و دەمی دچییە د ژوورقە، وهکو مالا گوندییەکی دوورە باژیرە. دچنە
 زانینگەهان و باوەرنامین بلند وەردگرن، پی ئەلیف بیتکین تایبەتمەندی یا
 خواندی بزنان. پتر گرنگی ب پەیقین دلینی یین تەیسۆک دەن ژ ناهەرۆک
 و قەرێژا پەیمان... هتد. ئەڤجا سیاسەتمەدار ژ ل گورە ئی رهوشا هەیی
 سەرەدەری دگەل ئی مللەتی (هشیار و نقستی!) دکەن. ئانکو ل سەر هەندەک
 بابەتان هندی هشیارە هەتا ئاگەهدار بوونا ب هورهورکان. د هەندەک بابەتین
 دیدا، پی نقستییه و مینا پەزی ل دویف بلوورا شقانی دەیتە هاژۆتن، رەفتاری
 دکەت. د هەردوو حالەتاندا بابەت ب دلینیڤه گریداینە و هەلبژاردەیینە. د
 ئەنجامدا، سیاسەت و سیاسەتمەدار ب درەوکرنی و کەیسبازی و د سەردابرنی
 هاتنە نیاسین و خەلکی هۆشیار چ باوەری پی نامینیت. ئانکو هەردەمی بەحسی
 سیاسەتی دەیتە کرن، مرقۆ هەبوونا درەوی یان بەرژەوهندییەکی تیدا دبینیت و
 هەست ب نەرەحەتی و دووربوونا ژ سوحبەتی دکەت. د کەتواری مەیی نھۆدا
 ژی، دەمی کۆمەکا برادەران حەز بکەن ب خۆشی و هەقالینی روون کو مفای
 ژ دیتن و بۆچوونین هەف وەرگرن، دی ل دەستیکی بیژن کو فەرە بەحسی
 سیاسەتی نەیتە کرن: "هوین ب خودی کن، خوە ژ رامیاریی دویر بیخن. بەحسی وان
 تستان نەکن، ئەوین ئەم ژبەر رەقین... بپ ۱۲۷". ئەو ب خوە، هەموو بابەت

فهدگه رنه فه سهر سياسه تي، هه موو نهو هزر و بوچوونين دهينه ئالوگوركرن، ههر بابه تين سياسينه و ب ژيانا كه تواريشه گريداينه. لي چونكو سياسه ت ب دره وكرني و هه لپه رستي هاتيه نياسين، لهوا خه لك هزر و بوچوونان و فه گيرانا بوپه رين جفاكي ژ سياسه تي جودا دكه ن.

لي نه مه رجه كو هه موو په نابهر ژبه ر شاشي يين سياسه تمه داران و سياسه تي ره قي بن. نه دووره كو د قي سه رده مي راگه هاندن و پيگه هاندني دا، كو مه كا گه نجين خوينگه رم و هيقيدار ل هنده ك ده رفه تين باشتر بگه ريين ژبو وهراركرنا شيانين خوه يين پيشه يي و هونه ري و زانستي، يان ب دويف تيكرنا هز و خوه رسكين خوه يين كه سوكي كه فت بن. يان ب كي مي، ل بيا فه گي به رفره هتري ئازادي يا كه سوكي گه ريا بن: "نه ز و بارا پتر ژ نه وين هاتينه ده ري، ژبه ر كه سي نه ره قينه!.. چو لايه نا نه راهيلايه مه، تني خوه په رستنا مه بوو، نه م توش كرن، گه ريان ل ژيانه كا خوشتر و بي وه ستيان، مه دقيا پارا كوم كن، ب دلي خوه بكه فن، ژن و ژيان بچه رينن، و پويچاتيا زي روله ك هه بوو ده اتنا گه له كا دا... بپ ۱۲۷". بابه تي پاره كومكرني و ئازادي يا كه سوكي (ب دلي خوه كه فتن و چه راندنا ژن و ژيان) زي، دچيته دچوارچوغي سياسه تي دا. نه تني به حسكرنا حزبان و ده سته لاتداران و به رژه وه ندخوazan سياسه ته، بابه تين ئازادي يا كه سوكي و هه ژاري و هه قبه ندي يين به ره مه پيناني زي سياسه ته (سياسه تا جفاكي). خو نه گه ر مروف دووره سياسه ت بيت زي، ده مي دگه ل كومه كا براده رين هه قده رد و هه قنه ته وه دا به رئاتافي ته نگاڅييان دبن، فيري سياسه تي دبن. سياسه ت هه موو بياقين ژيان ب خو قه دگريت، خو بابه تي عه شق و نه ثيني زي دچيته دبازني سياسه تي دا (هه روه كو نه وال سه عداوي گوتي!)، يان

دگه ل ب ئەختوبار بی، یان ژى دى كەيسبازىي پى كەى!.. ئەقجا ئەف سىاسەتا
 دىتە پشكەك ژ پىكەتەيى كەسايەتى و تىگەهشتنا مرۆقى، پاشخانەكى بۆ
 مرۆقى پەيدا دكەت، كو بشىت سەرەدەريى دگه ل تشتى و هەقدژى وى ژى
 بكەت. وە ل مرۆقى دكەت كو ژ رەوشەكا دياركرى برەقىت و پاشى وە ل
 مرۆقى دكەت كو بەرەف هەمان رەوشى بزقريت. وە ل مرۆقى دكەت كو
 پىداچوونى ب هزر و رەفتارين خوە يىن بۆريدا بكەت و سەر ژنوى
 هەلسەنگىنيت. مرۆقى يىئۆمىد دكەت و بەر ب ئۆمىدانقە پالدهت. هەر ب قى
 سىاسەتا كاراكتەرين رۆمانى ژ بەر رەقىن، وى شىانى ژى ددەتى كو هزرى د
 پاشەرۆژا خوەدا بكەن: "پاشەرۆژا نەپەيقە، پاشەرۆژا خەباتە، كارە، پلانن، خوە
 وەستاندن و خوە ل بەر گرتنە... ئەز ب شەف و رۆژىيى هزرا دكم، ب شەف و رۆژ
 لىگەريانى دكم، دا ب سەر رىيەكى هەلبم، جارەكا دى پەيوەندىي ب مالا خوە بكم...
 بپ ۹۷". ئەف تىهزرىنا د رابردووى و پاشەرۆژىدا، بەرى وان ددەتە سەمتەكا
 دروست (ل گورەى هزر و پەياما نقىسەرى)، كو دانپىدانى ب شاشى يا خوە
 بدن و قەگەرنەقە وەلاتى. داکو بەردەوامىي بدەنە خەباتا نىقەرۆ هىلايى:
 "براكوژىي رۆلەكى سەرەكى هەبوو، گەلەك ژ گورەپانا خەباتى دویر كەتن.. لى
 دویركەتن نەچارەيە. دقىت ئەم دان ب شاشىين خوە بدن. وەلات پىدقى مە بوو، نەوژى
 پىدقى مەيە... بپ ۹۹". ژبۆ قى برىارا گەلالەبووى، نقىسەر ژى هارىكار بوويە
 كو دانپىدانا ب شاشىي ل دەف وان هيسانتى لى بكەت. ئەقجا پەنا برىيە بەر
 تىگەه و رەفتارين جفاكى كۆللەكتيف، كو ب سروشتى خوە كرىارين هەفسۆزى
 و پالپشتىي بۆ كەسانىن لىقەومايى پىشكىش دكەن. ئەگەر ل جفاكىن
 رۆژئاقايى، ئەف پالپشتى يا تۆرا جفاكى، تەكنىكەكا چارەسەرى يا دەروونى
 بيت، ل جفاكى رەسەن پشكەكە ژ كەلتۆر و رەفتارين قەبوولكرى. دەمى ل

زیندانی که سهک ب هه‌سۆزی و شیره‌تکرن دگهل په‌هله‌وانی دئاخثیت و وه‌کو چاره‌سه‌رکاره‌کی دەر وونی ره‌فتاری دگهل دکه‌ت: "لاوی من، نه‌وا ته‌ کری، ته‌ کر و بۆری، په‌شیمانی فایده‌ ناکت، یا باش نه‌وه تو مفای ژ وی خه‌له‌تی وهریگری... بپ ۵۰". هه‌روه‌سا ده‌می مامی وی ته‌له‌فۆنی بۆ دکه‌ت و ژئی دخوازیت کو فه‌گه‌رپه‌ته‌فه، ب هه‌سۆزی ده‌کدلی وی دده‌ت و پشته‌فانییه‌کا دەر وونی یا دوور ژ لۆمه‌کرنی و گازنده‌یان بۆ پیشکیش دکه‌ت: "نه‌ز دی ته‌ و بچویکی ته‌ خودان کم.. / پشتی شه‌ش سالا غه‌رییی، ژنوی بزقرم و تو من خودان بکی؟ ب راستی نه‌فه ب خوه‌ مرنه‌کا دیه‌!.. ما که‌س خه‌له‌ت نابت؟ ما که‌س خوساره‌ت نابت؟ ما به‌لا نائینه‌ سه‌ری که‌سی؟.. کا بیژه‌ ته‌ چه‌ند پاره‌ دقین؟ نه‌ز دی بۆ ته‌ هنیرم، کاری خوه‌ بکه‌ و بزقره‌... بپ ۱۳۶".

ئه‌و کاراکته‌رین ژبه‌ر سیاسه‌تی و براکوژی و وه‌لاتی بیئۆمیدی ره‌ئین! ب ئۆمیده‌کا دی یا فه‌ژاندیقه، برپارا زفرینه‌ئی دهن. پشتی سامان ژبه‌ر ده‌یندارین خوه‌ دره‌ئیت. مه‌مۆ برپارا داویی دده‌ت: "ب خاترا هه‌وه، دبت نه‌م ئیدی ئیک نه‌بین، لی من ژدل برپارا دا، نه‌ز بزقرم وه‌لاتی. نه‌م دی ل وه‌لاتی هه‌ف بین، هه‌ر دی مین هه‌فال، هه‌ر که‌س و بیر و باوه‌ری یا خوه‌... نه‌ری وه‌ک هه‌فال و برا، نه‌ وه‌ک هه‌قدژ... بپ ۱۴۰". ئاسۆژی ب ئی برپاری داخبار دبیت و کاری زفرینه‌ئی دکه‌ت. تنی ئازاد دمینیت و مه‌رگ وی بیافی ناده‌ته ئازادی کو جاره‌کا دی چاقین خوه‌ ب دیتنا وه‌لاتی روهن بکه‌ت. لی نفیسه‌ر ب شیوه‌یی خه‌ونه‌کی وی ب ساخی فه‌دگه‌رینیت و هه‌موو مروّقین وی ل پیشوازی ب ده‌هۆل و زرناقه‌ دراوه‌ستاینه، وه‌سا خویا دکه‌ت کو شه‌هیانا وییه، لی ل شوینا به‌نه‌ سه‌رشۆیی، ده‌نه‌ مزگه‌فتی و پاشی ده‌نه‌ گورستانی کو دبیته‌ میثانی دایابین خوه: "دی کیفه‌ چن؟ ما هوین من نا بنه‌ مالا مه‌؟ ما نه‌ز نه‌ زاقامه‌؟.. ل پشت خوه‌ زقری، ژنا وی نه‌دیاره، بچویکی وی یین دناف ده‌ستین هنده‌ک ژنکادا دگرین... ل سه‌ر

ملیٰ خوه زڦری، گوندی وان یی مهن بووی، جادده یا بوویه قییر، خویندنگهه یا نافییه،
مزگهفت یا هه ی، دارتیلین که هره بی تژی کولانانه... بی ۱۵۰."

ئهف له قته یا هونه ری یا بارکری ب مه جازی، کومه کا ده لاله تان ب خوڤه
دگریت؛ ل دهستیکی ب جهینانا وه سیه تا وییه، کو د ده می نه ساخی یا خوهدا ژ
هه فالان داخواز کر بوو ل غه ری بی نه هیته شه شارتن (هه که نه ز مرم، که له خی من
بینه کوردستانی، من ل نافیان نه شه شیرن... بی ۶۲)، کو نیشانا تامه زرووییه کا توند
و په شیمانییه کا دژواره. تامه زرووی یا هه مییزا وه لاتی و په شیمانی یا هاتنا
ژدهرڤه. زالبوونا هه لبرارده یا وی یا دووییه: "ژییر بکه، خوه فییری ژبییرکرنی بکن..
مه دوو هه لبرارتین هه ین!.. ژبییرکرنی بووری، یان ژبییرکرنی یا بیت، نانکو ژیانن...
بی ۱۲۳". چونکو نه شیا بووری یی خوه ژبییر بکهت و ره هوریشالین خوه ژ وه لاتی
بپریت، تهرمی وی شه گه ریاقه وه لاتی. نانکو هه ردهم وه لات دگه ل مروڤیدا دژیت
و دگه ل مروڤی وه غه ری دکهت، نه گه رب له شی ژئی دوور بیت ژئی، وه لات
دناف ناخ و دهروونی ویدا دمینیت. دهوات نیشانا به رده وامی یا ژیانیه،
پیشکهفتنا گوندی؛ ئامازه یه که کو شورش و ئاقه دانی هه ری یا به رده وامه، نه گه رب
که سه ک ژ کاروانی شه قه تییت ژئی، کومه کا که سین دی جهی وی دگرن و
خرخالا پیشه چوونی راناوه ستیت. گریانا زاروکین وی دناف ده ستین ژنکادا،
به رده وامی یا کوژان و هه سترکرنی ب هیتیمییه. رازانا وی دناقبه را دایک و بابی
ویدا، شه گه ریانه به رده ف ته ناهی و پالپشتی و ب دوماهی هاتنا کوژان و
به رزه بوونییه، نانکو خوه دیتنه قه یه.

دوو روّمانین ههفته مامکەر

د روّمانا "دۆزه خا سپی" دا، په هله وان یی دوو دله و نه شیت برپاره کا ئیکلاکه ر بدت، ژ په شیمانیی دترسیت و د هه موو دانانگه هیڼ وه غه را خوه دا، هه ر یی دوو دل و په شیمانه. ب ره شینییه کا هه لچوویی، سه ره ده ریی دگه ل هه موو هه قال و هه قبه ندی ییڼ ریکا وه غه را خوه دکه ت، هه تاکو دگه هته که مپه کا په نابهران. لی د "شه ښین سار" دا، په هله وان یی برپاره کا مجد دایه و گه هشتیه بنه جهی. بوویه په نابره کی فه رمی و گه هشتیه وی ئارمانجا ژ بهر چوویی (ته مامکرنا خواندنا زانینگه هی). لی خوه ل بهر نه گرتنا ره وشا جفاکی نوو و نه راهانتی دگه ل ئازرینه ریڼ خو ش یی یا ژ یانی، نه و ژ ریکی قاری کرییه و بهر ب بهرزه بوون و سه ریچی ییڼ یاسایقه برییه. ئانکو د حاله تی ئیکیدا ئالۆزی و ترسا په شیمانییه ژ هنده ک کارین هیشتا نه کرین. لی د حاله تی دوویدا په شیمانی یا کار و کریارین خوه یه. په شیمانی یا حاله تی ئیکی په هله وان یی دئیکته دناف ترس و ئالۆزییدا، په شیمانی یا حاله تی دووی په هله وان یی بهر ه خوه گونه هبار کرنی و نزمبوونا خو نر خاندنیقه دبه ت. په هله وان یی ئیکی بهر سینگی ئالۆزیی دگریت و هه ولدده ت کول سه ر زال بیت، په هله وان یی دووی یی ته سلیمی هه لوه شیانی و خوه ئازاردانی بوویی و روندکان ل سه ر روژین بووری دبارینیت. هه ردوو په هله وان، ژ نه گه ری نه دیاری و نه ئیقینی یا ب پاشه روژا وه لاتی، ژئ دهر دکه فن و بو خوه ل پاناقه کی بهر فره هتر دگه ریڼ کو که سایه تی و خوشگوزهرانی یا ژ یانا خوه پی ئاڤا که ن. وه لات و جفاک و هه موو عورف و عده ت و تیگه هیڼ پاشخانا په روه رده یی یا هه ردوو په هله وانان هه قالجیمکین وه غه را وانن و ل که مپی ژئ، دگه ل ئاکنجی دبن. هه ردوو

په هله وان نه شين هزرين خوه بيخنه سهر جفاكي نوو، نه شيان يان نه ثيان مفاي
 ژ پيشكهفتنا وهلاتي فه حه وينك بينن. تني هندهك رهفتارين نه جفاكي يين ل
 گوره ي تيگه هي جفاكي ره سهن دكه فتنه بهر چاغان. په هله وان ييكي خهم و
 خه ريب ي خوه د هه مييزا ته مارا ييدا فه دره فاند، په هله وان ي دووي د چاين
 نه تاشا ييدا خوه ژبيرفه دكر. هه ردوو په هله وانان رهفتارين پيشكهفتي و شيوازين
 بهر هه مهينانا وهلاتي نوو، پشتگوه دهاقنين و تهركيز دكره سهر هندهك رهفتارين
 قاريووي يين هه ردوو جفاكان، مينا دهرمانك كيشاني، تهنگه زاري يا په نابه ران،
 ژيانا ل سهر ناني خيرخوازين ديران، فيلبازي و دزي و شه رين په نابه ران،
 نازادي يا سيكي يا بي ناريشه و كريارين زناكرنا دگهل مه حره مان... هتد.
 هه ردوو ان نه ف رهفتاره دكر نه سه ده مي فه جنقيني ژ جفاكي نوو، كو هه ست ب
 په شيماني بكن و هزري د فه گه ريانيدا بكن. د هه ردوو حاله تاندا، هه فركي
 يين حزبايه تي و مملاني يين جفاكي دگهل وان گه هشتنه د ژوورين وانفه.
 لي ديسا د هه ردوو حاله تاندا هه زاري و بيكاري و هه فده ردي تيقه لي يين وان
 يين هزري ل پشت هه فسوزي و هه فكاربي فه دشيريت. شيواز و نافه روكا
 گه له ك هه فوكين دهربرينا رهوشا وان وه كههف بوون، يان نيزيكي هه فبوون.
 مروف وهسا هزر دكه ت كو هه ردوو يه ك رومانن، لي ده مي په نابه رين روماننا
 دوزه خا سپي ل "نوشگراد" دگه هه نيك و هه فركي يين وان دناف ناريشه و
 ترسييدا بهرزه دبن، دبیت نفيسه ري هزرا "شه قين سار" كر بيت، كو پتر
 داكوكي ل سهر نه مانا هه فركي يين جفاكي ره سهن بكه ت. دقيا بيژيت كو نه و
 گه نجين نه شين هه ف قه بوول بكن و پيكفه بژين، غه ريب ي وان دگه هينته نيك
 و ب هه فرا خه باتا ماني ژبو ژياني د دو مينن. لي وهسا دياره كو بهري نفيسه ر
 ژبن كارتيكرنا دوزه خا سپي خلاس بيت، يا ده ست ب شه قين سار كرى، له وا

دەربرین و ھەلوئیسیتین ھەشپۆز و ھەقواتا د ھەردوو یاندا زۆرن. خالا
 سەرکەفتی یا ژ ھەفجودا کرنا ھەردوو دەقان، رەوشا دەروونی یا ھەردوو
 پەھلەوانانە. د "دۆزەخا سپی" دا، پەھلەوان یی د ھەفکێیەکا دەروونی یا
 دژواردا، (ئەز) و (ئەو) و (ئەزا بلند) د دانوستاندنەکا بەردەوامدانە ژبۆ
 سڤکرنا ئالۆزیی و دوودلی یا برپاردانی. د "شەئین سار" دا، پەھلەوان یی د
 رەوشەکا دەروونی یا ھەلوەشیاییدا، ھەست ب نەپایەداریی و خۆنرخاندنەکا نزم
 دکەت، ئەقە ژ ی وی بەر ب بکارئینانا ئالاقین نەراستەوخۆیی ن راهاتن و
 خۆگونجاندنیقە دەت. ھەر چەوا بیت، نقیسەر ب ئان ھەردوو رۆمانان،
 کۆمەکا پەپامین راستەوخۆ و یین نەراستەوخۆ ئاراستە ی خواندەقانا دکەت،
 کول وەلاتی بمین و بەردەوامیی ب خەبات و ئاقەدانی یا جڤاکی خوە بدەن.
 ھەر وەسا خواندەقانی خوە ئاگەھدار دکەت، کو ئورۆپا نە ئەو بەھەشتە ئەوا بۆ
 ھاتییە گۆتن. بەلکو ژیانەکا ب زەحمەتترە و کەدەکا پتر پی دڤیت، ھەتاکو
 مەرۆف دڤیت خوە ل بەر خۆشی و ئاستەنگین ژیان ژ دەرڤە بگریت. د
 ھەردوو رۆماناندا سەر دەری دگەل سروشتی مەرۆقی کرییە، کو دار دەستی
 خوەرسک و بەرژەو ەندی یین خوە یین پاشئێخستییە. ژبۆ ئازراندنا ھندەک
 بابەتین جڤاکی یین ھەقەند ب ژیان تاییەتا کەسان و ژیارا کۆمییقە،
 رۆماننقیسی رییازا کەتواری یا جڤاکی بکارئینایە. ئوو د ھەردوو رۆماناندا،
 شپۆازی لەقتە یین سینەمای بکارئیناینە ژبۆ ھەقەر کرنا رەوشین ھەقەدژین
 ھەردوو جڤاکان.

*

۲

بیرھاتنن ترۆمایى و پەراویزکونا شۆرەشگىران

د رۆمانا "شەئین پراگ" دا

شەقین پراگ

حسین و حەسەن دوو ھەقالن، ھەردوو ل غەریبی دژین و ھەر ئیکی کارى خوە ھەیه. ھندەک جارەن سەرا ھەف دەن ژبو ب ھیزکرنا ھەقەندی یین جفاکی و ژبیرنەکرنا کەلتوری پیکشەگریدانا خیزانین پەنا بەر. د سەرەدانەکا وان یا خیزانیدا، ھەردوو بریاری دەن کو ژن و زارۆکان بەیلنە ل مال و وەغەرەکی بەر ب بازاری (پراگ) ھە بەن. مەرەما سەرەکی یا قی وەغەری ئەو بوو کو دەمەکی خوەش دگەل کچین گەنج و سیکسی یین باژی پراگ بپورینن. دەمی دگەھنە پراگ، بپرا حسینی ل کوشتنا ھەقالین وی (ئازاد ھەولیری و عەلی نەجەفی) دەیت کو بەری دەمەکی د بارودۆخەکی مژداردا ھاتبوونە کوشتن. ژ ریزەوا ھەگیرانا بویری، وەسا دیار دیت کو ھەر سی شۆرەشگیرین ئازادی یا عیراقی، ژ کۆمبوونەکا سیاسی ھەدگەریان و سیخورین رژیم بەغدا ئەو کوشتن. ب قی بیرھاتنی، حسین دکەفیتە دناف دووبارەبوونا ھندەک نیشانین ترۆماییدا و وەسا دیار دیت کو ئەو ب خوە د حالەتەکی پیشیلبوونا پەستا پشتی ترۆماییدا بوو. لی دگەل قان بیرھاتنان تۆشی ترۆمایەکا دی یا سفک دیت، کو ترۆمیلا وی ژی دەیتە دزین. خەم و فھیتی یا دزینا ترۆمیلا و ھەگیرانا نیشانین پیشیلبوونا پەستا پشتی ترۆمای، وی بەر ب تیکچوونەکا دەروونی، بایولوژی و جفاکیە دەت. ئەف رەوشا نوو، ئاکامی دکەتە سەر ھزر و دلینی و رەفتارین وی. د ئەنجامدا، دیتە کەسەکی تەنگەزار و نەبەرەمدار د جفاکیدا. ئەف حالەتی داوی ژی، وی بەرەف بەرزەبوونی و ئاریشین پترقە دەت. د قی وەغەرا لیگەریان کچین جوان و گەنجدا،

هه‌ئاله‌کێ عه‌ره‌ب دنیا‌سن و ئه‌و هه‌ئاله‌ی عه‌ره‌ب ب ئاوايه‌کێ هه‌ئسه‌ۆزی هاریکاری یا وان دکه‌ت، وه‌کو قه‌بۆیه‌ک بۆ قه‌نجی یا که‌سه‌کێ کورد ل سه‌ری وی. ئه‌فه پوخته‌یا رۆمانا (شه‌ئین پراگ)* بوو، کو رۆمانه‌کا رۆمانئیسێ دووره وه‌لات (حه‌سه‌ن ئیبراهیم)ییه. ئه‌ف رۆمانه‌ ژ ۱۷ پشکین پیکه‌گریدا‌یی یین مشتی فلاشباک و خه‌ون و دیارده و تیگه‌هین دوو جفاکان پیک ده‌یت. ب فه‌گیرانه‌کا تامه‌زرووی، به‌حسی روودائین بۆری و نها دکه‌ت. هنده‌ک جارن ژ، ئاماژه ب پاشه‌رۆژا وه‌لاتی دایک ده‌ت. ئوو دناف فه‌گیرانا بۆیه‌راندا، کۆمه‌کا په‌یامین ئاراسته‌کری ل سه‌ر نه‌خۆشی و زه‌حمه‌تی یا غوربه‌ت و غه‌ریبیی ده‌ته‌ خویاکرن. وه‌کو هه‌ر نفیسه‌ره‌کێ که‌تواری یا جفاکی، داکۆکیی ل سه‌ر خالین نه‌ریتی یین جفاکی دکه‌ت و په‌هله‌وانی خوه‌یی ل غه‌ریبیی، به‌ر ب ته‌نگه‌زاری و به‌رزه‌بوونیقه‌ ده‌ت. هه‌رده‌م ب ره‌شبینانه‌ سه‌رده‌ریی دگه‌ل جفاکی نوو دکه‌ت. ده‌مان ده‌مدا، هزرین ره‌شبیناوی ل سه‌ر جفاکی دایک ژ هه‌نه. لی ب شیوه‌یه‌کێ سه‌ره‌کی، سه‌رده‌ریی دگه‌ل دووباره‌بوونا نیشانین په‌ستا پشتی ترۆمایي دکه‌ت. کۆمه‌کا شیواز و ته‌کنیکین چاره‌سه‌رکاری یا ده‌روونی دناف ریزکاندا پیشکیش دکه‌ت، کو هه‌م پیزاینین زانستینه و هه‌م خۆشییه‌کا وێژه‌یی ژی ژ فه‌گیرانا بۆیه‌ران په‌یدا دکه‌ت.

به‌ری بچینه سه‌ر بابه‌تی ترۆمایي و خوه‌ئازادانا په‌هله‌وانی سه‌ره‌کی، دی تبا‌به‌کێ ل سه‌ر نافی رۆمانی و په‌هله‌وانین وی راوه‌ستین. شه‌ئین پراگ، ناهه‌کێ به‌رنیاس و دیارکرییه، کا چه‌وا دبیزین سیفین به‌رواری بالا یان هنارین

*حه‌سه‌ن ئیبراهیم (۲۰۰۸). شه‌ئین پراگ، رۆمان. ژ وه‌شانیت ئیکه‌تی یا نفیسه‌رین کورد/ ده‌وک، سنسله (۱۳۷). چ، چاپخانا هاوار- ده‌وک.

نهمشتی، هموو تی دگهن کو په سن و سیفه ته کی تایبته هیه، ههروه سا
 ده می بیژین شه فین پراگ، مینا که کی دیار کری د مه ژئ مرو فیدا دهیته
 نه خشاندن. دبیت نه و مینا که یی مستی کچین جوان و سیکی بیت: "خه ملا کچ
 و ژنا، سه رنج راکیشه، میاتیان وان یا ناشکرایه، ژ دوور گازی دکت... بپ ۷۱، ... ب
 ساناهی سه ردا دبه ردن، زوو رازی دبن، زوو سل دبن، مارا وان جگاره ک و په رداغه کا
 بیرئ یه... بپ ۷۲". نه دووره ژئ مینا کی شه فین پراگ یی مستی فیلبازی و دزی
 و دره و کرنی بیت. هه ر مرو فه کی لی بیته میقان، فه ره ئاگه ه ژ خوه و به ریکا
 خوه هه بیت: "هشیار به ته له فونا خوه نه هیله دبه ر قاییشا خوه را و هشیاری پارین
 خوه بن، نه فه باژیری دزایه... بپ ۱۷". ئوو دبیت ژئ، شه فین پراگ جهی
 بیره وری یین نه خوش و ئازاردانی بیت (بو په هله وانی رومانئ)، چونکو
 بویره کی نه خوش دبیردانکا ویدا چاندیبه و دیتنا جهی دبیته سه ده می فه گه رانا
 هه ستین بیچاره یی و خه مساری و خوه گونه هبار کرنی: "هه که ر من زانیبا نه ز دی
 هیمه فی جهی، چه ند جوانین پراگ ل هیقیا من بان، نه ز نه دهاتم!... بپ ۱۰". ههروه سا
 هه لبرارتنا نا فین په هله وانا ن ژئ، هنده ک ئامازه یین ئایینی و سیاسی و جفاکی
 تیدا هه نه. هه ردوو په هله وانی سهره کی ب نا فین حسین و حه سه ن هاتینه ب
 نا فکرن، یی ئیکی ب ئیکه مین شوره شقانی سه رده می ئیسلامی دهیته هژمارتن و
 ل داوی ب دهستی هه قالبه ندین خوه دهیته کوشتن. یی دووی برایی مه زنی
 حسین بوو، پستی کوشتنا بابی خوه (ئیمام عه لی) بو ماوی سی هه یقان دبیته
 خه لیفی موسلمانان و پاشی ب پیکه اتنه کا سیاسی دهست ژ خیلافه تی به رده دت
 و بو معاویه یی کورئ نه بو سفیان دهیلت. مه رهم و نه گه رین هه ردوو ان چ بن
 و چه و بن (فیره نه جهی دویفچوونا کووراتی یا فی بابه تیه)، نه م دشین ب
 ره و شا هه ردوو په هله وانا فقه گریده یین؛ حسین پیشمه رگه یه کی شوره شقان بوو،

ژبهر نه دادپهروهی یا هه‌قالبه‌ندیڼ خوه ییڼ شوهره‌شگیر مایه ل غه‌ریبی،
 حه‌سه‌ن ژبه‌ر هه‌ر ته‌گه‌ره‌کی دی یی هه‌ثبه‌ند ب ته‌ناهی و خوه‌دانه‌پاشا ژ
 هه‌فرکیان و چیترا‌ندنا ژیانا بی قه‌رقه‌شه (مینا حه‌سه‌نی کوری عه‌لی)، وه‌لاتی
 غه‌ریبی هه‌لبژارتیه و لی دژیت. دبیت ته‌فه بیت سه‌ده‌می وی چهن‌دی کو د
 گه‌له‌ک په‌ره‌گرافین رو‌مانیدا، حه‌سه‌ن و حسین ب ئاشکرای ناهینه دیارکرن کا
 کی حسین و کی حه‌سه‌نه. نه‌دوو‌ره ته‌فه شیوازه‌کی ل جه‌دانانی بیت، ژبو
 په‌یامه‌کا دیارکری. دبیت ژی، ژبه‌ر ته‌رکیزکرن نفیسه‌ری ل سه‌ر وه‌سفکرنا
 بو‌یهری و گه‌هاندنا په‌یامی، ئەف ته‌قلیه‌ثیه روودا بیت.

په‌هله‌وانین دی ییڼ لاهه‌کی ژی، عه‌لی نه‌جه‌فی کو عه‌ره‌به‌کی شیعه‌یه و
 ئازاد هه‌ولیری کو کورده‌کی کومونسته (ئومه‌میه)، ئامازه‌یه‌که ژبو هه‌فگرتنا
 هه‌قده‌ردیی و شوهره‌شا مرو‌قایه‌تی ل دژی دکتاتوره‌کی سته‌مکار و خوین‌پژ.
 ته‌گه‌ر بابه‌تی ره‌شیدی جه‌زایی تی‌دا نه‌با، دبیت مه‌ه‌زرا ئیکپارچه‌یی یا
 عیراقی کربا، لی نفیسه‌ر ژ ئاستی وه‌لاته‌کی دیارکری د بو‌ریت و هه‌موو
 مرو‌قایه‌تی دئ‌یخته‌ دناف په‌یاما خوه یا ئاراسته‌کریدا، کو شوهره‌ش پرۆسه‌یه‌کا
 وه‌لاتینی و جفاکیه، ل سه‌ر هنده‌ک بنه‌مایین مرو‌قایه‌تی ده‌یته‌ دانان. ژ لایه‌کی
 دیقه‌ ژی، نیشانا هه‌فکاری یا دناقه‌را نفی مرو‌قاندایه. ره‌شید د به‌رسقا
 سوپاسی ییڼ حه‌سه‌ن و حسین دا دی‌ژیت: "به‌ری چهند هه‌یقه‌کا، نه‌ز ژی ل
 نه‌لمانیا تو‌شی نه‌خوشیه‌کی ببووم، کابرایه‌کی کورد ژ با‌ژیری هه‌وه.. ل من بو‌خودان،
 نه‌ز ژ ده‌ستین پو‌لیسان رزگارکرم و بهایی پلینا من ژی دا. ئانکو نه‌فه قه‌نجیا وی کوری
 کورده، نه‌ز نه‌ول سه‌ر خوه رادکم... بپ ٦٨". ئەف هه‌لو‌یسته نیشانا هه‌ستا
 مرو‌قایه‌تییه‌ دناقه‌را مرو‌قاندایه، ب نه‌مازیه‌ی ده‌می هه‌قده‌رد و هه‌قده‌رد بن. ئەف

ئامازەيىن بلەز، وئ چەندى بۆ مە خويادكەت، كو رۇمانا "شەئىن پراگ" ژ بلى سەرەدەرى يا راستەوخۇيا دگەل بابەتئى ترۇمايئى و حالەتەكئى پىشئىلبوونا پەستا پىشتى ترۇمايئى، كۆمەكا بابەتئىن دى يئىن ھەئبەند ب كەتوارى يا جفاكئىقە، دەربارەى شۆرەشال دژى رژئىما عىراقئى، ئەزمۇنا ھەريما كوردستانئى، ژيانا پەنابەريئى، ھەزئىن قەگەريانا وەلاتى و كۆمەكا ھەستئىن مىشت دلينى يئىن مەرۇقايەتئى ژى ب خۇقە دگريت.

ترۇما و بىرھاتئىن ترۇمايى

ترۇما وەكو ئىديؤم، پەيقەكا گرىكى يا كەقنە و رامانا برىنداربوونئى ددەت. بۆ وان برىنئىن لەشى يان مەژى دەھتتە گۆتن، ئەگەر ژ ئەنجامئى ھىزەكئى پەيدا بىن. د نۆژداريئىدا؛ ئەف ئىديؤمە (ترۇما) رامانا وئ رەوشئى ددەت ئەوا ژ برىنداريئى پەيدا دىت. د دەرووناسيئىدا؛ رامانا سەربۆرئىن دلينىئى، يان ھەلنگفتئى ددەت كول داويئى ھندەك ئاكام و بەرەژەنگئىن دەروونى ژئى پەيدا دىن. ترۇمايا دەروونى پالىئەريئىن سەربۆرئى دگوهوريت، يان ژى پىشئىلبوونئى دلينىئى و/ يان مەژى زىدەتر لئى دكەت. لئى ل گورەى بەرگئى چوارئى يئى كتئىبا ئەميرىكى يا ئامار و دەستئىشانكرنا نەساخى يئىن دەروونى (DSM-IV)، پىناسەكرنا ترۇمايئى ئاشكراترە و تاييەتمەنديەكئى ب خۇقە دگريت؛ "بۆيەرەكە يان چەندىن بۆيەرن د سەربۆرا مەرۇقيدا، كوب سەرى دەيئىن يان دىنيت، زەرگەھ پئى دگەھنى و/ يان دىتتە ئەگەريئى گەفئىن مرنئى، يان ژى دىتتە ئەگەريئى قرومبوونا وى يان كەسەكئى دى". ھەرچەوا بيت، ئەف بۆيەرئىن ژىگۆتى دەيئە ھژمارتن كو پالدهريئىن ترۇمايئىنە. ئەگەر كاردانەوہ يا مەرۇقى بەرئئاتاف يا پىر بيت ژ ترسا دژوار و ھەستكرنا ب بئى ھارىكارىئى و قەچغاندن و پاشقەبرنئى، ھىنگى

دئ تۆشى پېشېلبوونېن فسيولۆژى و دەروونى بيت. شرۆڤه كرنا ترۆمايى* ب تېگه هشتتېڤه ههڤه نده، ئانكو ل شوونا شرۆڤه كرنا خوهيى بۆيهرى، حاله تى مهژى د ده مئى ترۆمايىدا شرۆڤه دكه ت. ل گوره تىورا فرويد؛ "هه ر بۆيهره كئى ده زگه هئى ده ماران نه شيا ب رىكا هزر كرنا ههڤه ندىان ژى ب كار تىكر نېن لقاندى، سه ره ده رى دگه ل بكه ت"، ب بۆيهرىن ترۆمادار ده ينه هه ژمارتن. ئانكو حاله ته كه مهژى دئىخته دبن پالده ره كئى ب هيزدا، داكوب شيوه يه كئى نۆر مال و سروشتى سه ره ده رى دگه ل بكه ت. ب كورتى، ئەم دكارين بېژين كو كۆمه كا هزرين جودا جودا ل سه ر شرۆڤه كرنا ترۆمايىا دەروونى هاتينه دناڤ ده رووناسيىدا، لى خالا ههڤشكا هه موو پېناسه يان ئەوه كو ترۆما بۆيهره كئى ديار كرى يى ههڤه نده ب كارڤه دانا مروڤيڤه بۆ وى بۆيهرى. ئەڤه ژى وئ چهندي دگه هينيت كو ناڤه روكا راسته قينه يا بۆيهرى، هند يا گرنگ نينه وه كو رامانا خوهيى بۆيهرى (ب خوه) بۆ كه سى به رئاتاڤ. ئانا فرويد، ئەڤ هه ردوو ئەله ميئته بكار دئىنان ژبو شرۆڤه كرنا ترۆمايىن زاروكان. ب قئى چهندي، ئانا فرويد وه سا هزر دكه ت كو هه ر بۆيهره كئى نه د هزرا مروڤيدا و ب سه رى به يت، دبېته ترۆما. نه مازه ئەگه ر د شيانين ويدان نه بيت كو د قئى بۆيهرى بگه هيت يان ژى سه ره ده رى دگه ل بكه ت و خوه دگه ل بگونجىنيت.

د بۆيهرىن قئى رۆمانىدا، سه ره راي هه موو شه ر و ديتنا شه هيدىن بزاقا رزگار يخوازيى (چ ترۆما بۆ په هله وانى دروست نه كرن)، ئەڤ بۆيهرى ژ

* ژبو پتر پېزانىنن ده رباره تى ترۆمايى و حاله تى (PTSD)، سه حكه: د. عبدالباقي مايبى (۲۰۰۷). زاروكين ترۆمادار و پېشېلبوونېن په ستا پشتى ترۆمايى. وه رگيران ژئىنگليزى: د. عارف حيتو. چ۱، چاپخانا هاوار- دهوك.

نشکافه و نه ل هزرا پهلهوانی، کو ههقالین وی ل باژیری پراگ بهینه
 کوشتن (نه ل سهنگهړین بهرهقانی)، دهروونی وی تیکددهت و بهر ب
 ترؤمایه کا دهرووونیه دبهت. دهمی سهر بؤرا مروقی یا پیشین نه شیا سهردهری
 دگه ل بؤیه ری نووی ترؤمایه بکهت، ئەزا وی (Ego) دی قورمچیت و دی
 هنده ک نشانین ههمه جورین پیشیلبوونا دهروونی ل دهف پهیدا بن. لی دگه ل
 وهختی و سهردهری کرنا دگه ل جفاکی دهردور، مروف دشی دگه ل رابهیت و
 ئەو بؤیه ره دبیته هیز و بهرگری ژبو ههر ترؤمایه کا دی. هنده ک جارن،
 بؤیه ری ترؤمایه دمیتته دبیردانکا مروقیدا و ههردهمی بؤیه ره کی دی یی ترؤمایه
 ب سهری بهیت، بیردانک دی بؤیه ری کهفن ژی ئینته دناف ئاگه ها مروقیدا و
 سهر ژ نوی نشانین ترؤمایه پهیدا دبنه قه (دبیت توندتر بن ژی). نفیسهری
 ب شاره زایی ههر دوو بؤیه ر تیکه له کرینه (بؤیه ری هه نوکه یی و بؤیه ری
 بیردانکی): "ئه قه هیشتا ترومبیللا وی ژنییه، نه قه هیشتا ئەو بچووی دگه ل دایکا خوه
 یاریا دکن، نه قه ئەو جهه... ئەا ل فی جهی بوو، نه قه هیشتا شوون گولین وانن، نه قه
 جهی گه وزکا عه لی نه جه فییه، نه قه جهی که له خی ئازاد هه ولیرییه... ئەا که تن فی
 جهی... بیپا ۲۱". ئەف بیره اتنه ب بؤیه ری ترؤمایه دزینا ترؤمبیلی هاتینه
 نازراندن و سهر ژ بؤیه ری نازرینه ر دستینیت و دکه قته دناف نشانین ترؤمایا
 پیشیندا. بیره اتنن ترؤمایه، ئەو بیره اتنن یین ژ ئەگه ری ترؤمایه کا دهروونی
 دناف مه ژی مروقیدا چیبوون. ژ ئەنجامی کارقه دانا مروقی بو ههر بؤیه ره کی
 ترؤمایه، کومه کا کارلیک کرنین ئالوز دناف پشکین مه ژیدا روو ددهن و دچنه
 دناف بیردانکا مروقیدا. ساخله تین بیردانکی و جورین پیزانینن هلگرتی، ل
 گوره ی کاری تایبه تی جهی یان سیسته می مه ژی ژیکجودانه. ل گوره ی فی
 زانشی، چوار جورین بیردانکی دهینه نیاسین: "بیردانکا تیگه هشتنی کو ژ دهمی

فیربونی پەیدا دیت. بێردانکا لڤۆک کو ژ دەمی لڤلڤینی پەیدا دیت. بێردانکا دلینی کو ژ دەمی سەربۆرین دلینی پەیدا دیت. بێردانکا حالەتی کو ژ دەمی چالاکیان د حالەتەکی ریکخستنا پشکین مەژیدا پەیدا دیت". ئانکو بێرهاتین ترومای ل گورە یان هەر چوار جۆرین بێردانکی ڤەدگەریتە دناڤ ئاگەها مروڤیدا. دەمی بێرهاتنا بۆیەری کەڤن ب بۆیەری نوو سەرەهلدا، هەر چوار جۆرین بێردانکی ل دەڤ پەهلەوانی چالاک دبن و ڤەدگەریتە دناڤ بۆیەری ترومای کەڤندا.

* ل سەر ئاستی تیگەهشتنا مروڤی بو دەردۆر و بۆیەری، بێرا وی ل سۆز و پەیمانین وی دەیت دەمی داینە هەڤالین خوە یین شەهید و ب جە نەئینان: "تو مروڤەکی دروین و بی وهڤایی.. تە هەڤالین خوە ژبیرکرن، تە گۆتبوو ئەز چ جارن هەوە ژبیر ناکم، ئەز چ جارن ناھیمە پراگ. پراگ ل من حەرام بت، تە گۆتبوو ئەز دئ چمە مائین هەو، ئەز دئ دایک و بابین هەوە بینم، دئ راستی بۆ وان بێژم.. / بەس درەوا بکە، تو ژ وی هەمیان یی ڤیری درەوا و خوشی بووی... بپ ۷۷". ئوو ژ ئەگەری ڤی بێرهاتنا ژ نشکانڤه، بەر ب خوەدادگەهکرنی و خوە ئازاردانیڤه دچیت. ئەڤجاب تەڤاشی ڤەدگەریتەڤه دناڤ بۆیەر و روودانین سەردەمی تروماییدا و بێرا وی ل نەینی و ئیمانەتی هەڤالی وی دەیت: "دەستی خوە برە وی بەرووکا ئیمانەتی عەلی نەجەڤی تیدا، هەروەکو کورەمارەکی بریندار خوە تیدا ڤەشارتی.. ژ وی رۆژا بریار دای، هەمی نەینین هەڤالین خوە باش پیاڤرت، ماف نەدا خوە چو تشتان دیار بکت.. زانی دەرمان سەرئیشا وی ئەو نەینینە... بپ ۱۳۱". ئانکو ژ ئەگەری هەلگرتن و ڤەشارتە ڤی نەینی، یی تۆشی حالەتەکی دەروونلەشی بووی. حالەتین دەروونلەشی ژ ھندەک نیشانین لەشی یین وەک سەرئیشی پیک دەیت، کو ژ ئەگەری ئازارین دەروونی یین ڤەشارتی پەیدا دبن. حالەتین سایکوسۆماتیک (دەروونلەشی) ب پروسەیا تەپەسەرکرننا ھندەک بێرهاتین نەخۆش سەرەهلدەن و چارەسەری یا وان، تنی چارەسەرکرننا ئاریشا دەروونییە.

* ل سەر ئاستى لىنىن جەستەبى و دەردۆرپن بۆيەرى؛ دەمى پەھلەوان جەھى روودانى دىنىت، ھەموو ھوورھووركىن كىرا بۆيەرى تەقەلىكىرنى دەھتە بىرا وى: "ئەقە ھىشتا شوون گوللېن وانن، ئەقە جەھى گەوزكا ەلى نەجەفبىيە، ئەقە جەھى كەلەخى ئازاد ھەولېرىيە... ئەا كەتن قى جەھى... بپا۲۱". ئو ھەمان لىنىن لەشى بۆ دزقرن (وەكو دەمى روودانىدا ب سەرى ھاتىن): "رەجفكا دەستىن وى زىدەبوو، چاقىن وى زىدەتر لى ھاتن، لىقىن وى دلەرزىن... بپا۱۲".

* ل سەر ئاستى دلنىيى ژى، ھەردەم ھەست ب تاوانبارىيى و كەمتەرخەمىيى دكر. پىشتى بىردانكا وى ب دىتنا جەھى بۆيەرى ھاتىيە ئازراندن و ب ھەموو ھەست و نەستىن خوە يىن ھەلگرتىقە، قەگەرىايە سەردەمى قەومىنا بۆيەرى. ھەستا وى يا ب گونەھبارىيى خورتتر لى دەھت. ھەردەم خوە قەدەردكەت و تۆشى كابىسك و خەونىن ب ترس دىت. د خەونەكا خوە يا ب ترسدا دىنىت: "شوورى ئىمام ەلى يى دەستىن كورى وى دا، وەكو عاشورىيى خوە ددنه بەر مست و قامچىيان و ل دۆر كەلەخى وى زكرى دكن.. تە چەوا كەلەخى بابى مە ھىلا ل غەرىبىيان؟... بپا۱۰۸، ئەرى ھەر دگۆت ئەو من ناھىلنە ب تنى، دى من پارىزن، ئەو ھەقالبىن مان و نەمانى نە!.. وى نەزانى براىيى وى، دى كەلەخى وى ل غەرىبىيا قەشىرىت و دى بتە ئىخسىرى نىراتيا خوە... بپا۱۰۹". خوە دەمىن كەيف و خۆشياندا ژى، ئەو ھەستا دلنىيى ب رىكا ھەستەوهرپن دىتنى و بەھىستنى (يان ھەلوسەيان)، ئەو خۆشىيە لى تىكددا: "چەند جارەكى ژ دل كەنىيە، يان دگەل ھەقالبان گەرىبانەكا خۆش كرىيە، گەقزكا ئازاد دناف خوينا ەلېدا ھاتىيە پىش چاقان... بپا۹". ئەف ئالۆزى و ترسا ژ خۆشىيى پەيدا دىت، رەفتارەكا جفاكى يا كەلتۆرى كوردىيە. ھەردەمى مروث گەلەك بكەتە كەنى يان دەمەكى خۆش بپورىنىت، ئىكسەر دى بىژىت "خودى خىركەت": "خىر بىت، ئەقە دەمەكى درىژە ئەز ھوسا ژدل نەكەنىيە... بپا۲۹". نەدوورە كو ئەف ترسىيانا ژ خۆشىيى، ژ ئەنجامى ترومايىن

دەر وونی یین دۆمدریژ هات بیت. ملله تی کورد ب دریژاهی یا ژیانا خوه یا که تواری، ههردهم دبن گهڤین مرنی و فهچغاندنن و پاشفه برنیدا ژیايه، ئەڤجا یی دگه ل خهم و کوفانان راهاتی و که نی (خۆشی) یا ل دهف بوویه رهفتاره کا سهیر. په هله وان ژی، ژبو خۆشیی و ده مپۆراندنی دچیته پراگ و خۆشی د تیگه هی ویدا گونه هه که، لهوا خوه گونه هبار دینیت و د نه هوشا خوه دا، خوه دادگه ه دکه ت: "دادوهری دینی رابوو سه رخوه، جهی ته جه هه ما سۆره، تو زناکه ری. مروقی زناکه ری هه تاهه تایب ب ئاگری جه هه می سۆزت. دادوهری رهوشتا رابوو.. لی دژیانا خوه دا دی مروقه کی روو رهش و شه رمه زار بت. دادوهری بنه مالی... ته نه بتنی روویین خوه رهش کرن، ته ئەم ژی بی بها و شه رمه زار کرن.. ئەڤه ته چ ئینا سه ری 44... بپ 64-65". ئەڤ دادگه هکرنا جفاکی و ئایینی و بنه مالی، بهرکاری تیگه هی وی یی گونه ها خۆشییه. ئوو مروقی ب وه فال گوره ی باوهری و په سه ندی یا جفاکی، ئەو که سه یه یی خۆشیی ل خوه حه رام دکه ت و ههردهم دگه ل بیره اتنا که سین ژ ده ستدای دژیت. ئەڤجا کریارا لیگه ریانا وی ل خۆشیی و سیکسی، ژ ههرسی لایه نین ئایینی و رهوشتان و بنه مالیڤه ژی د ره تکرینه و مروقی دانا پی شه رمه زار دبیت. مشه جارن، بیره اتنا هه ر بۆیه ره کی ترۆمایی، مروقی ل سه ر تیگه ه و رهفتارین جفاکی هشیار دکه ت. ههروه سا عورف و عه ده تین جفاکی ژی، دبنه ئەگه ری ژبیرنه کرنا بۆیه ری و خوه ئازاردانه کا بهرده وام.

* ل سه ر ئاستی ریڤخستنا کاردانه وه یا چالاکی یین حاله تی د مهژی که سی ترۆماداردا، ده می بۆیه ری ترۆمایی دهیته بیره مروقی، هه موو هووره وورکین ریڤخستنا حاله تی بۆیه ری د مهژی مروقیدا سه ره له لده نه ڤه، ههروه کو بۆیه ر ژنو و قهومی. هه ر پینج ههسته وه ر د شی کریارا ڤه گه راندنا بۆیه ری دا پشکدار

دبن و کهسی ترۆمادار دئێخنه درهوشهکا دی یا ترۆماییدا: "راوهستیا، بیهنا وی گهلهک ب زهحههت ب سهر دکهت.. خوهی لهشی وی تهپر کر، وهستیا... بپا ۸". دیتن و ههستیپکرنا ب جهی روودانی، ههستهوهرین دی ژی (ب شیوهیهکی خوهنهویستی) پی د ئاریین و میناکی بویهری ب تهقافی د مهژی ویدا کاملان دبیت، ب نهمازیی ههستهوهرین دیتن و بهیستن و بیهنکرنی. ههروهسا ههستهوهرین لهسکرنی و تامکرنی ژی دگهلدانه، لی دبیت ب شیوهیهکی راستهوخۆ و ئاشکرا نههینه دهبراندن. ههروهسا نفیسه ریی سهردههریی دگهل رهوشهکا ئالۆزا دهروونی دکهت و دقیت بیرهاتنین ترۆماییی بین پههلهوانی پیشچاقکهت (نه نفیسینا گۆتارهکییه ل سهر بیردانکا ترۆماییی)، کو دهبرینی ژ هه موو ههستهوهرین ئازراندی بین پههلهوانی بکهت:

- دیتن: "ئها ل قیری بوو.. ئه ری، ئها ل قی جهی بوو.. ئهقه شوون گهقرکا عهلی نهجهفی یه. ئهقه رهنگی خوینا ئازاد ههولیری یه... بپا ۷".
- بهیستن: "دهنگی گوللا تژی گوهین وی بوون، قیریین عهلی نهجهفی، دسهریدا دهنگ قه دان... بپا ۹".
- بیهنکرن: "هیشتا تژی دفنا وی بیهنا خوین و بارووتی بوو... بپا ۱۰".

د پرائیا جاراندا، ترۆمایین سفک دگهل وهختی و دگهل سهردههریکرنا رۆژانه یا جفاکی دهینه ژبیرکرن و مرۆف ژی ساخ دبیت. چهند مرۆف پتر خوه ب چالاکی بین رۆژانهقه مژوول کهت و سهردههریی دگهل ههز و ئارهزوویین خوه بکهت، دی زووتر ساخ بیت. لی چهند خوه قهدهرکهت و تیکههلی یا خه لکی نهکهت، دی نیشانین ترۆماییی پتر ل دهف مینن. ئوو ههردهمی ترۆماییهکا دژوار بهیته پشتگوو هافیتن و نههیته چارهسهرکرن، یان کومهکا ترۆمایین ئیک ل پهی

ئېك ب سەرى مەرى مەرى، نەدوورە كو نەساخت تۆشى پېشېلبوونا پەستېن پىشتى ترومىي (PTSD) بېت. ژبەركو ئەفە حالەتەكې نووېە دناڤ ئېشېن دەروونىدا، ب فەر دېنم كو تبابەكې ب درېژى ل سەر راوەستېم و نىشان و دەستىشانكرنا وى بدەينە نياسېن .

حالتى پەستا پىشتى ترومىي

پېشېلبوونا پەستا پىشتى ترومىي، نەساختىيەكا دەروونىيە و پېدڤى ب دەستېوەردانىن نۆشدارىي و چارەسەركارى دەروونى و تورا جفاكى يا پالپشت ھەيە. ئەف ھەرسى لايەنە ب ھەڤرا كار دكەن كو نەساختى فەگەرېننەفە سەر دوخى وى يى بەرى ترومادارىي. ل گورەى كتېيا ئەمېرىكى يا ئامار و دەستىشانكرنا نەساختى يېن دەروونى (DSM-IV)، حالتى پەستا پىشتى ترومىي (PTSD)، ب فى شېوھىي ل خوارى دەھىتە دەستىشانكرن*:

أ. بۆيەرېن ترومىي: ھەركەسەكې بەرئاتاقى بۆيەرەكې ترومىي بېت. فەرە ئەف ھەردوو خالە ل دەف ھەبن، ئېكەم: بۆيەر ب سەرى بھىت، يان بېنىت، يان ژى بەرئاتاقى بۆيەرەكى يان ھندەك بۆيەرەن بېت كو بېتە ئەگەرى ھەبوونا گەفا مرنى يان برېنداربوونەكا دژوار يا وى كەسى، يان بېتە ئەگەرى گەڤلېكرنا ل

* ژبو پتر پېزانېن دەربارەى ئامار و دەستىشانكرنا نەساختى يېن دەروونى، سەحكە:

American psychiatric association (2000). **Diagnostic & Statistical Manual for Mental Disorders (DSM-IV-TR TM)**. 1st edition. Washington-DC: APA.

سەر ژيانا خەلكى دى. دووھم: وەكو كاردانەوھيا بۆيەرى ئەو كەس دى گەلەك
ترسىت و دى ھەست ب نەبوونا ھارىكارىي كەت.

ب. نىشانىن دووبارەكرنا سەربۆرى: ئەگەر يەك (يان پتر) ژ قان نىشانىن خوارى
ل نك كەسى ترۆمادار ھەبن، سەربۆرا بۆيەرى ترۆمايى ب بەردەوامى ل نك
دەيتە دووبارەكرن:

1) جار جارە بۆيەرىن ترۆمايى ژنشكەكىقە دەيتە پىرا كەسى، وەكو ويىنە
يىن بۆيەرى، ھزر يان تىگەھشتا بۆيەرى. د زارۆكاندا ئەو يارى
دەيتەكرن ئەويىن دەرپىنى ژ ميناك و شىوازي بۆيەرى ترومايى دكەن.

2) جار جارە خەونىن دەربارەى بۆيەرى پەيدا دبن. د زارۆكاندا خەونىن ب
ترس دەيتى و قان خەونان چ ناقرۆكىن ئاشكرا نىن.

3) وەسا ھەست پى دكەت يان رەفتار دكەت كو بۆيەرى ترۆمايى دى جارەكا
دى ژى قەومىت (وەكو ھەستكرن ب بەردەوامى يا سەربۆرا ترۆمايى،
ھەپارە، ھەلوەسە و قەگەريانا بۆيەرى ب شىوھىكە پەرت و بەلاڧ بۆ
ناڧ مەژىي كەسى ترۆمادار)،

4) دەمى ھەمبەرى ھندەك ئىشارەتىن دەرەكى يان نافخۆيى دىت، كو ئەڧ
ئىشارەتە مينا جەقەنك و شىوازي بۆيەرى ترۆمايى بن، پىشىلبوونەكا
دەروونى يا دژوار بۆ پەيدا دىت.

5) دەمى ھەمبەرى ھندەك ئىشارەتىن جەقەنگى يىن دەرەكى يان نافخۆيى
يىن بۆيەرى ترۆمايى دىت، ھندەك چالاكى يىن فسولۆزى بۆ پەيدا
دبن.

ج. خۆدانەپاش يان سربوون: خۆدانەپاشەكا بەردەوام ژ ھەر پالدەرەك يان
ئازرىنەرەكى ھەقەندى ب ترۆمايىقە ھەيت. ھەروەسا سربوونا كاردانەوھە يىن

گشتی یین کەسی (کو بەری بۆیەری ترومایێ ئەف سربوونە نەبوو). ئەف ساخلەتە ب سێ (یان پتر) ژ ئان نیشانین خواری دەردکەفیت:

- 1) ھەر سوحبەتەك یان ھزرەك یان ھەستەكا ھەقەندی ب بۆیەری ترومایێ ھەبیت، خوہ ژێ دەتە پاش.
- 2) ھەر چالاکییەك، یان جھەك یان كەسەكی پیرا وی ل بۆیەری ترومایێ دئینتەقە، خوہ ژێ دەتە پاش.
- 3) نەشیت پیرا خوہ ل ھندەك پشكین گرنگین بۆیەری بینتەقە.
- 4) ب ئاشکرایێ، چ زەوق یان ھەز نامینیت و نەشیت پشكداریی د چالاکی یین گرنگدا بکەت.
- 5) ھەست دكەت كو ژ كەسین دی یی دوور و قەقەتیاپھ.
- 6) چوارچوقە بوونا دلینیی (بۆ نموونە: نەشیت ھەستا ھەژیکرنی ھەبیت).
- 7) ھەست ب كورتیا پاشەرۆژی دكەت (بۆ نموونە: ھەست دكەت كو نەشیت ژیانەكا سروشتی بھتە سەر، كارەك ھەبیت، ژنەكی بینیت، زاروك ھەبن یان ژێ ھەست دكەت كو شیواز و ماوہیی ژیانا وی د سروشتی نابن).

د. **زیدە ھشیاری:** نیشانین زیدە ھشیاری ب بەردەوامی ل نك نەساخی ھەنە (كو بەری ترومایێ نەبوون). ئەف ساخلەتە ب دوو (یان پتر) ژ ئان نیشانین ل خواری دەردکەفیت:

- 1) ب زەحمەت د کاریت یی نقتی بیت یان یی رازایی بیت.
- 2) ھەردەم یی ئازریاییە و زوو تورە دبیت.
- 3) ب زەحمەت دشیت تەركیزی ل سەر تشتان بکەت.
- 4) گەلەك دمیتتە ھشیار.
- 5) ژبۆ ھەر كاردانەوہیەكا بچووك ژێ، د رەجفیت یان جرف ئی دكەفن.

۵. ماوه یی پیشیلبوونی: پتره ژ هه یقه کی بو (نیشانین خالین ب، ج، ئوو د).

و. ناکامین پیشیلبوونی: ئەف پیشیلبوونه دبیتە ئەگەرئ ژ کارکەفتنەکا بەرچاف د وارئ جفاکی، کارکرنئ و بیافین دی یین گرنگین چالاکی یین رۆژانە. حالەتی دژوار: ئەگەر ماوه یی نیشانان کیمتر بوو ژ سئ هەیفان. حالەتی کەفتار: ئەگەر ماوه یی نیشانان پتر بوو ژ سئ هەیفان. درەنگ دەرکەفتنا نیشانان: ئەو کوب کیمی نیشان پشتی شەش هەیفان ژ بۆیەری ترومای پەیدا ببن.

پرانیا وان کەسین تۆشی ئی جۆره حالەتی پەستا پشتی ترومای دبن، زنان کو نەساخن و فەرە خوە نیشا دختورەکی دەروونی بدن، ھندەک جارن ب لاوازی یا کەسایەتی دەینە دیتن و ب سروشتی رەفتارین کەسیقە دەیتە گریدان. ھندەک جارن ئی، خەلک وە ھزر دکەت کو ئەف رەفتارین سەیر و نەجفاکی، نیشانین شیتبوونینە. پشتی کوری حسینی ھندەک رەفتارین سەیرین بابئ خوە دبینیت (کو بەری ھینگی ل دەف نەبوون)، دبیرتە دایکا خوە: "دادئ.. بابئ من یی دین بووی؟!... بپا ۱۱۱". لی دراستیدا ئەو نە د دینن و کەسەک ژ قەستا وان رەفتارین سەیرین شیتانە ناکەت. ئەو نەساخن و پیدئی ب ھاریکاری یین نۆشداریی و پشتەفانی یا جفاکی و خورتکرنا کەسایەتی یا نەساخی ھەیە. خیزانی و جفاکی دەردۆر، رۆلەکی کاریگەر د چارەسەرکرنا ئی حالەتیدا ھەیە. مشە جارن، تەکنیکین چارەسەرکاری یا دەروونی (ب شیوہیەکی سروشتی)، ژ سەربۆرین پەرودەیی و سەرەدەری یین ئەریتی یین جفاکی ب خوە دەردکەفن.

نقیسه‌ری کۆمه‌کا ته‌کنیکین ب ئی شیوازی بکارئیناینه‌ کو دبیته‌ ئه‌گه‌ری
 سفکبوونا بارگرانی یا نه‌ساخی. یه‌ک ژ ته‌کنیکین پشته‌فانی یا جفاکی
 گشتاندنه‌، هه‌ر گشتاندنه‌کا جفاکی به‌ر ب نۆرمالیزه‌کرنیقه‌ دجیت، هه‌موو تشتی
 نۆرمال (تا رادده‌یه‌کی) ده‌یته‌ قه‌بوولکرن و مرۆف دشیته‌ خوه‌ دگه‌ل
 بگونجینیت. هه‌ر ل ده‌ستیکی هه‌فالی وی ب شیوه‌یه‌کی هه‌چکوه‌یه‌ی دبیتتی:
 "ژییر بکه‌، ئه‌فه‌ رییا شۆره‌شگیرایه‌... بپا، ۸، خوه‌ راگه‌ر، ئه‌و به‌ای ئازادییه‌... بپا".
 ئانکو تشته‌کی سروشتیه‌ مرۆف یان هه‌فالی مرۆفی د رییا شۆره‌شیدا شه‌هید
 بیت، چونکو ده‌می ئه‌ف ریکه‌ ده‌یته‌ هه‌لبژارتن، مرۆف دزانیته‌ کو یا پر
 مه‌ترسییه‌. دبیت ئه‌ف پشته‌فانییه‌ یا کاریگه‌ر با، ئه‌گه‌ر هه‌فالی وی د شه‌ره‌کی
 به‌رگرییدا شه‌هید بان، هینگی کوشتن و شه‌هید بوون یا پیشینکرییه‌ و هه‌ر
 بۆیه‌ره‌کی پیشینکری (کول هه‌را مرۆفی بیت)، نابیته‌ ئه‌گه‌ری ترۆماداری.
 هه‌رچه‌نده‌ هه‌فالی وی سه‌را سیاسه‌تی و شۆره‌شگیری شه‌هید بووینه‌، لی ل
 جه‌ه‌کی هاتنه‌ کوشتن کو ده‌زرا ویدا نه‌بوو، له‌وا پی ترۆمادار بوویه‌ و پاشی
 بوویه‌ (PTSD). داکوکیکرنه‌ نقیسه‌ری ل سه‌ر پشته‌فانی یا جفاکی، ب ریکی
 هاندانی، گشتاندن و سروشتیکرنی، به‌هانه‌کرنی، مژوولکرنی و ترانه‌کرنی و
 که‌ناندنی... هتد، ریخۆشکه‌ره‌کا کاریگه‌را چاره‌سه‌رییه‌. ل گه‌له‌ک جه‌ان ب
 ریکا گشتاندن و سروشتیکرنی، نه‌ساخی هاندده‌ته‌ کو هه‌ست ب پشته‌فانی
 بکه‌ته‌: "هلو ماموستا ئه‌فه‌ ته‌ خیره‌؟ تو مرۆفه‌کی ره‌وشه‌نبیری، دنیا ب شه‌هیدبوونا دوو
 هه‌فالا خراب نابته‌، ملله‌تی مه‌ سه‌دان هزار شه‌هید داینه‌، هه‌ر که‌سی هه‌فاله‌کی وی
 شه‌هید بوو، وه‌ک ته‌ کر، پا دوژمن ل چ دگه‌رت؟!... بپا". ئه‌ف گشتاندن و
 سروشتیکرنه‌ کریارا شه‌هیدبوونی، پالده‌ره‌کی به‌یژه‌ ژبو خۆگونجانندی.
 هه‌روه‌سا سه‌ره‌ده‌ریکرنه‌ دگه‌ل جفاکی ده‌ردۆر و هه‌بوونا که‌سه‌کی هاریکار،

ئارامبیه کی دده ته مروقی و ههسهنگی یا وی دپاریزیت کو بهر ب
 هه لوهشیانیقه نه چیت: "به ری خوه دا هه قالی خوه، هه ست ب ته ناهیئ کر، زانی نه یئ
 ب تنی یه وهک جاران!... بیپه". شیوازیئ ژبیره کرنی و مژوول کرنی ژی، رۆله کی
 کاریگهر هه یه د سفق کرنا نیشانیئ ترۆماییدا. ده می حسین دگهل پۆلیسان
 دچیت و هه قالی وی و رهشید جه زائیری دمینه ل هیشی، دوو کچ دهینه دیوانا
 وان و دکه ثنه سوجه تی: "ههر گاقهک دهاقیتن، دوسی جارال پشت خوه دزفرین.
 ژکه نیا وان و گرنژینا وان تیر نه بیوون... بیپه ۷". ئانکو وان دقا ئه و خوه
 مژوول کر نه (خوه ژبیره کر نه) یا بهرده وام با. چونکو هه رده می مانه ب تنی، دی
 قه گهرینه قه سهر بابه تی دزینا ترومیلی و ترۆمایا سهره لدایی ل ده ف حسین.
 ههروه سال دانانگه ها ترینی ژی، دکه ثنه د هه مان رهوشیدا: "دهسته کی وی حوسین
 کیشا و ئیک ما ددهستی وی کچا وهک قه قتا گولادا. د وی گاقیدا، ژ دل دقا بته دوو،
 ئیک دگهل حوسین و خه مین وی بزقرت، و ئیک ب که قته دا قین پرچا قی حوریا ژ باغین
 بهه شتی ده رکه تی... بیپه ۷". دبیت خوانده قانه ک وه هزر بکه ت، کو ئه قه
 که مته ر خه مبیه و هه ست نه کر نه ب بهر پرسیاری، یان ژی ژبلی سیکی و
 ده مپورانندی، چ تشتین دی کار ناکه نه سهر باز نه یی مه ژی وی. لی ئه گهر قی
 بۆیه ری بکه یه دنا ف میناکی کاملانی رۆمانیدا، دی وه هه ست پی که یه کو
 حه سه ن ب هه موو ری کین پالپستی یا جفاکی، هاریکاری یا هه قالی خوه یی
 ترۆمادار دکه ت و هه ولده ت ژ تنیاتی یا وی ده ربیخیت.

نوکته و سوجه تین ب که نی و بیرئینانا هنده ک هه لویست و موفاره قه یین
 ترانه ئامیز، شیوازه کی دی یی خوه ژبیره کرنیه (یان وی ژبیره کرنیه)، ب
 تابه تی ئه گهر دنا قه را دوو هه قالا ندا بیت، یان دنا ف جفینه کا بهر ته نگدا بیت.

گوهورینا هزارا نه ساخی سه بارهت ب بابه ته کئی دیار کری، دبسته نه گهری
گوهورینا هست و هه لویستین وی زی. هه قالی وی دبیرتی: "ته ب چاقی خواه
دیت و ب گوهرین خواه گوهر لی بوو، کا برایی وی چهند خه ما وی هه لگرتییه؟! دنیا هویه،
یی چوو، نهو هاته ژبیرکرن... بپا ۱۵۳".

لايه نئی دی یی هاریکاری یا پالپشت، خورتکرنا لایه نین نه ریتی یین
که سایه تی و دلده ریژکرنه. خورتکرنا لایه نین نه ریتی، هه ر تشته کئی جوان و
نه ریتییه د که سایه تی یا که سی ترؤماداردا، کو هه قالین هاریکار و جفاکی
دهردور ل دهف خورت بکن و بهرچاقر لی بکن. ب فی کریاری، دی لایه نین
نه ریتی یین که سایه تی یا نه ساخی ل سهر لایه نئی نه ریتی زال بن. زال بوون و
خورتبوونا لایه نین نه ریتی و خالین ب هیزین که سایه تی، هاریکاری یا
نه ساخی دکهن کو ژ ره شینی و خواه نازاردانی رزگار بیت و بهر ب
چاکبوونیفه بچیت: "هیشتا گوتین ته ل بیرا مه نه، ده ما ته دگوت، شورش نه بوومه
ب تتی یه، دبت نه بو کورین مه زی بت، بو نه فیین مه یه، بو کورین شه هیدانه.. ته
دگوت نهو وهلاتی مروف نازادیا خواه تیدا نه بینیت، نهو نه وهلاتی مروقییه.. بپا ۱۰۱".
ههروه سا هاندانا زه لامینی یان ویره کی و شیانین جفاک ب ههژی دبینیت،
ریکه کا دی یا پشته فانییه. مروف دی هندک بابه تین په سه ندین جفاکی بو
که ته نمونه، کو پرانییا خه لکی جفاکی ههز دکهن نهو رهفتار ل دهف هه بن:
"چو تشت ب زه حهت نینن، نه گهر مروف زه لام بت... بپا ۱۳۹". نه ف ناقتیدانا
زه لامینی، تیگه هه کی جفاکی خواستییه و هه موو خه لک ههز دکهن ب
زه لامینی ب هیته ب ناقرن. دلده ریژکرن زی، پرؤسه یه کا دی یا ده براندانا
خه م و ئالوزی و په ستین په نگیایه د ناخی نه ساخیدا. هه رده می هه فساری وان

خه مان هاته بهردان، دئ ههست ب ته نابوون و رهحه تیی كهت. ئەف دله ریژكرنه ب ئاخفتنی یان ب رفتارین مینا كه نیی یان گریی، یان ژی ب پشكداریكرنی دهیته كرن. هندهك جارن ژی ب تۆره بوون و خه بهرگۆتنی یان ب شكاندنا تشتان دهیته دهربراندن. ده می په هله وان خوه گوشه گیر دكهت و بهر ب خوه هه لوه شانديقه دچیت، ژنا وی دهیته هنداف و ب گریی دلی خوه بو دهریژ دكهت: "به ری خوه دا نافچاقین وی، ئەو كه نی بشكورینا بهری وی گافی نه مایه، تژی چاڤا روندك بوون. وهك بچووكه كی ساڤا خوه هاقیته ناف سینگی وی و پیكفه گریان. گریا وان سه رنجا بچووكه كی كیشا، قهستا برایی خوه كر: بابی من و دایكا من یین دگریین!... بپ ۱۳۷". ئەف جورئ دله ریژكرنی ب ههستكرنا ب هه قدهردیی یان هه فسۆزیی دهیته كرن، چونكو ئەگه ر په هله وانی ههست نه كربا كو ژنا وی یا هه فسۆزه دگه ل خه مین وی (ئەو كه نی و بشكورینا بهری وی گافی نه مایه... بپ ۱۳۷)، نه دشیا ل هه مبهری وی بگرییت. ژبه ر قی چهنديیه هه ردهم چاره سه ركار دكاری ل نه ساخان دكهن كو دلی خوه دهریژ بكهن. چهنه مرؤف پتر خوه دله ریژ بكهت، دئ پتر ههست ب دهردؤرا خوه كهت ژنا وی دبیزتی: "ئەز ته ناهیلمه ب تنی، دقیت ئەوا ددلی ته دا دهركهفت، دا له شی ته ته نا ببت... بپ ۱۶۰". ئەف دله ریژكرنه، نه تنی ژبو كه سانین ترؤمادار یا ب مفایه، د رهوشین نورمالین هه چكوهه ییدا ژی، هه موو كه سان پیدفی پی هه یه كو ژ پهستین دهروونی یین كاری رزگار بین.

به شداریكرن دخه میدا، جوره كی دی یی دله ریژكرنییه. په هله وان دهیته ته كلیفكرن كو پشكداریی د به هییا شۆره شگیراندا بكهت. ئەفه ژی شیوازه كی دله ریژكرنی و ئارامبوونییه بو كه سی ترؤمادار ب بۆیه ره كی ژ دهستدانی: "ب

بريارا شورشی، تو دگهل هندک ههڤالا دی بهشداریی دبههیا نازادی کن... باشه نهز نامادهمه... بپا۱۰۲-۱۰۳". بهشداریکرنا خهمی یان دانانا بههی، رهفتارهکا جفاکی کوردییه و ههردوو لایه ن پی مورتاح دبن (بههیشان و خودانین بههی). لی دلدهریژکرنا ژ ههموویان کاریگهترتر و ب مفاتر نهوه، دهمی مروڤ روو ب رووی ناریشه و بویه ری ترؤمای دیبیت. نهوا سه ری شه و ئالوزی یا دهروونی بو پهلهوانی پهیدا دکن، خوه تاوانبارکن و نهگه هاندنا ئیمانته شیهیدان بوو، سه رهدان نه کرنا که سوکارین ههڤالین خوه بوو. خوه بهند کرن بوو ب هزرهکا هه لگرتیقه. لهوا ههڤالی وی دیبیرتی: "دقیت تو فان ئیمانته ب دیه خودانان دا تو ژ بهندا وان رزگار بی. ههول بده، د سه رهدانهکا وهلاتی دا، بچییه مالین وان. دگهل که سوکارین وان ب ئاخقه، راستیی بو وان بیژه.. نهز باوهر دکهم دی بیهنا ته فرهه بت... بپا۱۴۰".

ب فان ته کنیکین ژینگۆتی نفیسه ری ههولدایه، پیچهکی ژ بارگرانی یا پهلهوانی خوه سڤک بکهت، ب نهمازییه دهمی تۆشی پرۆسه یا خه مۆکیی دیبیت. خه مۆکی یا پهلهوانی چ ژ نهجامی نیشانین ترؤمای و حالته پیهستا پشتی ترؤمای بی، یان ژ نهگه ری سه تمینا وی ب به رهه می شورهش و خه باتا وی بیته. لایه نهکی دی یی ههڤکیشا دهردی پهلهوانییه. ئوو چونکو نفیسه ر خوه ب خودانی پهلهوانی دزانیته، ب نهچاریقه دهستیوهردانین هزری و جفاکی د ژیان و ریروا نهساخی یا ویدا دکهت. جارنا نیشانین خه مۆکیی ژ حالته پیهستا پشتی ترؤمای پهیدا دبن. دیبیت ژ نهگه ری ئاکامین ترؤمای بن و دیبیت ژ نهگه ری کارقه دانا جفاکی بن (ژبو رهفتارین سه یرین کهسی ترؤمای)، یان ژ نهگه ری سه تمینهکا جفاکی بن کو سه ره رای کار و خه باتی،

ههست ب پهراویزی و نه ههژیته دکت. ب ئی چهندی، پهلهوانی رومانی
 (چ ژ نهگه ری ئی سه تمینا جفاکی بیت، یان ژ نهگه ری ترؤمایا دهروونی بیت)،
 بهر ب خه مگینییه کا کوژه کفه دچیت و ل داویئی دپسته خه مۆکی. د حاله تی
 خه مۆکییدا، زیده باری کومه کا نشانین بیگیولی و خه مگینی، چوار نشانین
 سه ره کی، ژيانا نه ساخی دوورپیچ دکه ن؛ گوشه گیری (Loneliness)، کو
 ههردهم یی فهدهره و حهز ناکه ت تیکه لئی دگه ل چ که سان بکه ت، ته نانه ت
 خوه ژ خیزان و دهردؤرا خوه یا نیزیک ژی دوور دکه ت. بیئومیدی
 (Hopeless)، کو توشی بیئومیدییه کا کوژه ک دیت و نه شی ت پیشینی یا چ
 پاشه روژین گهش بکه ت: "و چاره؟! ههتا کهنگی نه م دی ل بن رهحما وان بین...
 ههتا گا د زیت... بیپه ۸۴". لی چ جاران گا نا زیت، لهوا دی ههتا هه تای ل بن
 رهحما وان لایه نان بن یین نه ب دلی وان. هه رچه نده نه فه نیشانه کا
 خودانه پاش و سربوونیه (د حاله تی په ستا پشتی ترؤماییدا)، لی د خه مۆکییدا
 ژی هه یه. ههست نه کرن ب هه بوونا هاریکاره کی (Helpless)، ئانکو وه هزر
 دکه ت کو کهسه ک نه شی ت هاریکاری یا وی بکه ت. نهو ب خوه ژی چ
 هاریکاریان قه ببول ناکه ت و چ کارقه دان ژی ژبو هاریکاری یا دهردؤران نینه:
 "دقیت نهز بزانه، دا بشیم هاریکاری یا ته بکه م.. کهس نه شی ت هاری من بکه ت، تنی
 شهف و روژ دی من کنه مروفا... بیپه ۱۵۳". ته نگه زاری و بی ئاراسته یه کا دیارگری
 (Aimless)، کو چ ئاراسته یین دیارگری نین و ههردهم خوه ب کهسه کی
 بهرزه بووی دینیت: "بزقره، چ ژ ته کیهه؟ تول چ دگه ری؟.. نهز یی ل خوه دگه رم.
 نهز یی بهرزه مه، ههردهم من خوه دیت، نهز دی زقرم... بیپه ۲۲۳". ئوو نه شی ت چ
 چالاکی یین ژيانا که تواری نه نجام بده ت. نهگه دهست ب کاره کی بکه ت،
 نه شی ت ته مامکه ت: "نهز نه شی م چ کاران بکه م... سه ری من بپر، نهز نه شی م کار

بکەم... بپ ۱۸۰". ژبلی فان هەر چوار نیشانین سەرەکی، کۆمەکا نیشانین دی یین هەقەند ژى هەنە، وهکو گێژبوون و دلپۆرین، گرنگی نەدان ب سەرۆبەری خوه: "سەحکە خوه، تو دى زانى... ئەز باوه‌رناکم، ئىدى بهيلن تو هوسا بيه دختيه... بپ ۱۰۰". ب مشه‌بى به‌حسى مرنى دکەت و نەدوو‌ره پلانين خوه‌کوشتنى ژى هەبن: "ئەقە جارا ئىکيه من گوھ لى دبت تو به‌حسى مرنى دکەى، خودى خير که‌ت... بپ ۱۴۶". هەروەسا بەر ب خوه تاوانبارکرن و خوه‌ئازاردانئيه دچیت، وه‌سا هزر دکەت کو هەموو ئاريشه خەتايين وينه و ئەگەر بى که‌متەر خەم نەبايه، دبیت ئەو ئاريشه روو نەدا با: "ما تو نه‌يارى گيانى خوهى، ب توره‌بوونى چو نازقرت، تە ژن و بچووک يين هەين، وان ژى ماف ل سەر تە هەيه... / ئەرى راسته، لى بو دلى من بيژه، بو مه‌ژى من بيژه، بو وژدانا من بيژه... بپ ۱۱۳". ئەقە ژى نيشانه‌کا دی یا په‌ستا پشتى ترۆماييه و دگەل خەمۆکى تیکه‌هل بوويه.

هەبوونا که‌سه‌کى خەمۆکى يان بى ترۆمادار دناف خيزانيدا، کار دکە تە سەر هەموو ئەندامين خيزانى. زيده‌بارى دلپئيه‌مانى و ئاکامين ئابورى (ئەگەر نەساخ سەميانى مالى بيت)، دبیت کار بکه‌تە سەر گوهورينا ره‌فتارين زارۆکان ژى. ئوو د ئەنجامدا سيستم و شيوازي خيزانى پى تىک دچیت. ژنا وى ب مونا‌جاته‌کا دلسۆژ گازی هەژينى خوه دکەت: "وه‌ره مال کچا تە چوو.. وه‌ره بزقره کورئ تە ناهيته مال.. وه‌ره ئەم دى به‌رزه بن.. وه‌ره مه ژقى زقروکى بينه دەر، ئەم پيدى تەنە... بپ ۲۲۵". لى هەروەکو کورد ديژن: "گازيا ل دويف گورگيه"، چونکو ئەو نەبى سلە داکو ب قى گازى ئاشت بيت و بزقريت، ئەو بى نەساخه و نەساخى یا وى پيدى ب چاره‌سەرييه‌کا سى لايەنى هەيه (نۆشدار و چاره‌سەرکارى دەرروونى و پالپشتى یا جفاکى).

کئی کر و کئی خوار؟

چیرۆکا دی یا دناڤ هنافین ئی چیرۆکا ژینگوتیدا، چیرۆکا وهلاتی و گه ندهلیی و نه دادپهروه رییه. چیرۆکا شۆره شگیران و قوربانیدانی و به رهه می و ییه. چیرۆکا سه تمینا ژ نه جامی کاری و به رزه بوو نییه دناڤ خه م و داکه فتن و هه فرکی یین ناخی مروقی ب خوه دا. من ئەف ناهه بو ئی په ره گرافی هه لبرارت، چونکو دی سه ره ده ری دگه ل خه باتا شۆره شگیران و مفاداری یا هه لپه رستان که یین. د پرانییا شۆره شی جیهانییدا، ده می دگه هه نه ئارمانجین خوه، ئەف هه فکیشا دی رین به رچاف دبیت؛ "ئه وین شۆره ش کرین و زه حمه ت دیتین، نوکه ژبیرکرینه و هه نده کی دی هاتینه سه ر سفرا حازر، ئوو شۆره شگی رین راسته قینه ده یینه پشتگو ه هافیتن..". ئی ئاریشا گه له نه پهری و دی رین وه کریه کو هزر مه نده ک بیژیت*؛ "شۆرش ژلایئ هزر مه ندانه ده یته دارشتن و ژلایئ خوینگه رمانقه ده یته کرن و هه لپه رست به رهه می وی دخۆن".

پشتی شۆره شا کوردستانی گه هشتیه ئارمانجین خوه (ب چیکرنا حکومه ت و په رله مانه کی فیدرالی)، پیشینی یا پرانییا خه باتکه ر و شۆره شگیران ئه و بوو کو ب سه رفه رازی و دلخۆشی حوکی بکه ن و مفای ژ ده سته کفیتین شۆره شی بینن. یان ب کیمی، ژیا نه کا هه ژی و ب روومه ت بو به یته دا بینکرن. لی ئه وا قهومی نه وه سا بوو (خه بات هاته ژبیرکرن، ئه وین ل ده سته یکی واستیاین نه و پتر د واستیاینه، شه هید تنی ل ئاههنگان ده یینه بیرا وان... بپ ۱۵۰). ب ئی چه ندی،

* نه ل بیرا منه کا کیژ هزر مه ندی ئەف گۆتنه گۆتییه، لی گۆتنه کا به ره به لاقه و پرانی یا ره خه گران فه دگی رن.

کۆمهكا خهلكى نوويى نەپشكدار د شۆرهشىدا (هندهك جاران ژى ل دژى شۆرهشى) هاتنه دناڤ پرۆسا سياسيدا و كره بهريكانى ل سەرب دەستقەئينا پارە و كورسيكىن دەستهلالاتداريى. د ئەنجامدا، كۆما گەنجين شۆرهشگير و وهلاتپاريژ، بەرب پەناگههكا تەنا و دادپەرورقە رەقين. لى وهلات هەردەم د دل و دەروونى واندا بوو، لەوما د هەڤرکيهكا دەروونى يا دژواردا د ژيان و هەردەم ب گلهيى و دەڤ ب گازندهنه: "ل دەمى شۆرهشى دگۆتته كهسوكارين مه چو تشت بۆ ههوه نينن، ههون خوه فرۆشن! مروفين ههوه يين ژدەرڤه! نهۆ ههروى چكيى ددنه نافچاقين مه. كهس نهبيژت ژبهر چ ئەم ل دەرڤه نه؟! ئەم ژبهر كى ل دەرڤه نه... بپ ۲۰۶". بكارئينا دەستهواژەيا (ژدەرڤه)، جارهكى بۆ دەرڤەيا ژ بازنه يى رژیما دكتاتور بكارئينايه (كو دناڤ شۆرهشىدا بوون). جارا دووى ژى ژبۆ دەرڤەيا پەنابەريى بكارئينايه. جارا ئيكى ب ياخييون و خوڤرۆش هاتينه ل قەلەمدان كو دژى رژیمني، جارا دووى ژى ب رەڤۆك و قەدەر هاتينه ل قەلەمدان كول وهلاتهكى تەنا و خوشتەر (ژڤى وهلاتى هەيى) د ژين. لى كهسهك بهحسى هەلويسى مروفايه تيبى ناكەت، كول هەردوو جارن دەرکهفتنا ژدەرڤه ژ ئەگەرى وەرگرتنا هەلويسى مروفايه تيبى و وهلاتپاريژى بوو. هەردەم مروف داخووزى يا ئازادىيى دكەت ژبۆ دەستقەئينا هەژيتى يا جفاكى و خوڤگوزەرانى يا ژيارا كهتوارى. ئەگەر جارا ئيكى ژبهر نه بوونا ئازادىيى و ستهمكارىيى، هەلويسى نەرازىيونى وەرگرت بيت، ل جارا دووى ژبهر بيدادىيى، بيكارىيى، سۆز و پەيمانين قالا ژ راستىيى و وەر نهگرتنا مافين رهوا، هەمان هەلويسى وەرگرتيه: "ل سەردەمى شۆرهشى دگۆتن بيهنا خوه فرهه بكن، شۆره شه. ل سەرهه لدانى دگۆتن سەرهه لدانه دوژمن يى هاره. ل دەستپينكا حوكمهت گۆتن، حكومهت ساقايه و سەدام يى ساخه. ل شەرى براكوژين، گۆتن شەره و نهخه شيه. ل پيكهاتنى گۆتن دوو

حوکه تن. نهۆ دبیژن پرسگریک ل به غدایه؟!.. سوبه هی دی بیژن ههتا ئەم تیر دبن..
هه لبهت چو جارن تیر نابن... بپ ۸۵."

ژبو هاویشکرنا فی سه تمینا جفاکی، نقیسه ر ب ریکا گشتاندنی ئیشاره تی دده ته
هندهک وهلاتین دی ژی، کو د هه مان پرۆسه یا فی بیدادی و پهراویژکرنا
شۆره شگیڕین خوه را بۆرییه. ده می رهشیدی جه زائیری به حسی سه ده می ره فینا
خوه دکهت، ب دلشه واتی دبیژیت: "ئه گهرین مه ئیکن، خه باتا چه ندین سالا،
شه هید و مال ویرانی.. هه می بوونه پاره و کورسیک و بهرژه و نه دین هندهک که سین
نه زان و شۆره ش نه دیتین!.. مه پتر ژ ملیۆن شه هیدان دان، نهۆ هه ره نه و خودان شه هید
دبرسینه، هه ره شۆره شگیڕ ژبیرکرینه.. خودان پاره ل هه ردوو کوزا دچهرن... بپ ۸۳."
ئه فه بوو به ری وی دایه وهرگرتنا هه لویستی ره فینی، لی سه ره رای وهر نه گرتنا
مافی په نابهری ل چ وهلاتان، هه ره مایه ل ناف کولانین غوربهت و غه ربیی.
ئه گه ره خوه دوورکرنا ژ وهلاتی، هه لویسته کی سیاسی و جفاکی بیت، برپارا مانا
وی ل غه ربیی، هه لویسته کی دهروونی مشتته ژ گری بین دوودلی و ئالۆزی و
بیئۆمیدی: "مافی په نابهری ل چو وهلاتان وهر نه گرتیه.. ل چیک دکۆشا ژنه کا چیکی دا
په نابهری وهرگرتیه. نه و ژن وهلاتی ویه، دایکا ویه، هه قالا ویه، پاشه روژا ویه...
بپ ۵۰." ئوو وهرگرتنا هه لویستی مانا ل وهلاتین غوربهتی، دبیته سه ده می
نازراندنا ترۆمایین دهروونی بین که فن و ویره کی یا فه گه ری ل ده ف نامینیت.
ره وشا ترۆمای ییا وان که سین دووکه ره و دوودل، وان بهر ب هه مبیژا ژنین
له شفرۆش و کریارین گوهنیلیقه دبهت کو پرۆسه یه کا خوه ژبیرقه کرنی و
تیرکرنا گری بین هه لگرتیه. دبیت ژی کریاره کا قه ره بووکرنا شکه ستین دی
بیت. مشه جارن ژی، خوه دئیخه دنا ف دا فین ئه فینی یا پیره ژنه کا هه بیدا
(ناکه فنه دا ف، لی خوه دئیخه دا ف)، داکو مافی مانی هه بیت. لی راستی یا

بابه تی، لینگه ریانه ل هه مبیژه کا گه رما وه کو هه مبیژا دایکی کو خه مین خوه یین ته پساندی پی هاویش بکه ن و هه ست ب ته ناهیه کا دهروونی بکه ن.

سه تمینا دی یا توژی په هله وانی بووی، نه و بوو ده می فه گه ریایه وه لاتی کو دلج که سوکارین هه ردوو هه قالین خوه یین شه هید، ب فه گیرانا راستیان خوش بکه ت. یان ب کی می، خه مین خوه ب دیتنا که سوکارین هه ردوو هه قالین ژ ده ستدایی ده ریژ بکه ت، داکو هه سترنا ب گونه هبارین ل ده ف کی م بیت (یان نه مینیت). لی ده می دگه هته مالین وان، سه رتیرا وی ب به ری دکه فیت و پاشقه دزفیت. نازاد هه ولیری ژ لایی که سوکارانقه هاتیبه ژبیر کرن: "براستی نه ز دگه ل بووم ده می شه هید بووی.. / نه ز دزانم چوو خوه گوری وه لاتی کر.. / ههروه کی هه وه ژبیرگری؟! / دقیت نه م بژین، ل بیرا مه بت یان نه... بپ ۱۵۲". عه لی نه جه فی ژی بی ناسه وار مایه، دایک و بایین وی د زیندانیه مر بوون، دوو پسمامین وی هاتبوونه سیداره دان، کوری وی ب ده ستی تیروستان هاتبوو کوشتن، ژنا وی شوو کر بوو. نانکو چ که سوکار نه ماینه: "ژنا وی شوو کر، کوری وی شه هید بوو، عه لی کییه؟ شه هید؟! بابی وی و دایکا وی، پسمامین وی، کهس نه ماینه... بپ ۱۵۷". نه ف هاتنا کوردستانی، ل شوینا وی به ره ف باشتریقه ببه ت، توژی سه تمینه کا دی یا جفاکی دبیت و هه موو هزر و باوه ری یین وی یین جارن به رگومان دبن. که سی سه تماندی، هه رده م خالین نه رینی یین میناکی دبینیت. ل شوینا پیشکه فتنا هه ولیری بینیت و پی دلخوش بیت، وه کو پیره ژنه کا نه ساخ ده یته پیش چافان: "هه ولیر، ل پیش چافا وه ک پیره ژنه کا نه ساخ خوویا دکر. کولانین وی، وه ک که زی یین سپی و نه فه هاندی بوون. که لها وی وه ک سینگی پیره ژنه کا خودان نه قیین

ههژار، تژی ههژار و بی مال بوون.. چو تولاز نه ماینه ل شه قین سه رما و روژین برسی،
خوه گوری کچه کا ههژار ل تاخه کئی بی موختار بکتا!.. هه ولیر یا پیر دبت... بپ ۱۵۸."

په هله وان ب فان سهر و دلین بریندارفه، بی دستکفت و بی وهرگرتنا مافی
خوه بی رهوا، دکه فیته دناف کومه کا خهون و فلاشباکین کوژه کدا: "پاشه روژ نه یا
دیاره، ترسا وی زیده بوو، دناقههرا وهفاداری یا وی بو هه قالینی و راستیا ژیان،
شه رهک دژوار روو دا!.. له شی وی یی وهستیای و لاواز، دلئ وی یی ژار و ب کوفان،
مه ژیی وی یی ئالۆز، گۆره پانا وی شه ری دپنده یه... بپ ۱۵۷". ئه قجا فه دگه ریته فه
غهریبی ل دهف وی هه قالئ خوه بی خه بات کریهه دپیسیرا خوه را (حه سه ن)،
ئه وهه قالئ هه ردهم هاریکاری یا وی دکه ت. ئه وی هه ردهم وی هاندهت کو
هه موو تشتان ژبیر بکه ت و تنی هزر د خو شیا خوه یا گو هنیلییدا بکه ت.
هه رچه نده ئه ف خو شیهه، رهفتاره کا نه قه بوولکری یا جفاکیه و حسین ب ترس
و دوودلی سه ره ده ری دگه ل دکه ت. لی وه کو گه ره و تریکرا نا شکه ستنه کا دیه کو
هه قسه نگی یا دهروونی پی بهیته راگرتن. هه قالئ وی دبیژتی:

- پارتی بین که سی بو چو ناکن!.. لی هه قال بو هه قالئ خوه ددته کوشتن...
بپ ۱۴۸.

- ته ب چاقین خوه دیت و ب گو هین خوه گوه لی بوو، کا برایی وی چهند خه ما
وی هه لگرتیه؟! دنیا هویه، یی چوو، ئه وهاته ژبیرکرن... بپ ۱۵۳.

- تو ژیا خوه قه نابی!.. / هه تا مرنئ هه ر کرنه! کرن بو پاشه روژی یان بو
پیسیری؟!.. / ما پاشه روژهک ژ پیسیری باشتر هه یه؟!... بپ ۱۶۱.

- تو دهست ژیا خوه بهر نادئ؟! وه ره، ئه ز دئ بهایی واستیانا ته ل قیری کمه
نیقا دهستی ته.. بپ ۲۱۰."

لى ئەگەر ژ لايەكى ھزرى و فەلسەفە، ھزرا خوە د پرۆسەيا وەلاتىنىي و
 شۆرەشگىرىيدا بکەين . دىت بشىين ھندەكى ژ قى بارگرانى يا سەتمىنى سىک
 بکەين . ل ھەر جھ و سەردەمەكى مروف کار بکەت، دى ل ھىيا پاداشت و
 بەرھەمى کارى بىت . ئەگەر وەلاتىنى و شۆرەشى ژى ب ھەمان پىقەرى پىقەين،
 فەرە شۆرەشگىر پاداشتا خەبات و زەحمەتا خوە وەربگرن . لى ئەگەر ئەم
 شۆرەشگىرىي ب ھەلوستەكى ھەلبژاردەيى و کەسۆكىي پايە بلندقە گریدەين،
 دى کەقىنە بەرانبەر کۆمەکارەھەندىن دى يىن ھزرى و فەلسەفى . ئاشکرايە کو
 ھەردەم شۆرەشگىرى ب ھەلوستەكى ھەژى و پايە بلندقە گریدايە، ئەوى
 شۆرەشى ژبو ئازادى يا وەلاتى يان سەرخوہبوونى دکەت، گيانى خوە ددانته
 سەر دەستان و بەر ب پىشقە دچىت . چ موساومە ل سەر قى ھەلوستى ھەژى
 ناھىنە کرن . مشە جاران، لايەنىن دژ کۆمەکا خوشى يىن ژيانى و مسۆگەرکرنا
 پاشەرۆژا شۆرەشقانى و خىزانانى بۆ پىشکىش دکەن، لى شۆرەشگىر ژ
 ھەلوستى خوە ناھىتە خوار: "توژى وەکا ھەمىيان، پرسىارا خوە بکە، داخوازا مافى
 خوە بکە، تە ژى بچووک يىن ھەين، تە ژن و مال يىن ھەين.. من ژبو پارە و کورسىکان
 خەبات نەگرىيە... بپا۱۶". ب قى چەندى، ئاشکرايە کو ئارمانجا سەرەكى يا
 شۆرەشى نە پارە و پاداشتىن دنيايىنە، بەلکو ھزرەکە يان ئارمانجەکا بلندترە ژ
 ھەر مال و سامانەكى دنيايى . ھەر کەسەكى شۆرەش کرى ب برىار و
 ھەلوستى خوە يى کرى، نە ژبو چ دەستەلاتداران کرىيە . ئەگەر وەسا با،
 پەنابەران وەلاتى خوە دگەل خوە نەدبرە غەربىيى و ھەردەم روندک بۆ
 نەدباراندن . ئەو روندکىن بۆ وەلاتى دەينە باراندن، نە ژبەر مافخۆرىي و
 پەراویزکرىيە، لى ژبەر ھەستا مینەفى يا وەلاتىنىيە . دەمى مروف ھەست بکەت
 کو وەلات يى دەھىتە ھەتکرن، دى ب ھەمى شىيانان پشتەقانى وەلاتى بىت (نە

یئ دەستەلاتداران). نقیسەر ژ زاردەشی پەهلەوانی ددەتە خویاکرن: "ئەری ئەو شۆرەش و قوربانی، نە بۆقی ب تتی بوو، ل گەلەک وەلاتان چو داگیرکەر نینن، لی ژیانان وان وەک دۆزەخی یە... بپ ۸۵". ئانکو ئەو مەرۆقین وەلاتی ب ریڤە دەبن، جەیی پرسیارینە، ئەری دزانن ب شیوەیەکی دروست ب ریڤە بەن؟ یان تتی ژبو بەرژەووندا دەستەلاتداران کار دکەن؟ ئەری بەرژەووندا دەستەلاتداران هەفتەریبە دگەل بەرژەووندا هەڤوولاتیان؟ یان دەستەلات ب سەرکوتکرنا مللەتی دەیتە پاراستن؟ ئەری ئەو کەسین وەلاتی ب ریڤە دەبن، جەیی باوەریینە یان جەیی گومانینە؟... هتد. ئەڤا شۆرەشان هەردەم داکۆکیی ل سەر دکەن، وەلاتە نە ریڤەبەرین وەلاتینە. ئەختوباری یا وانە بۆ بەرھەمی وی توڤی وان چاندی، نە چەواتی یا دابەشکرنا بەرھەمیە. ب ئی چەندی ژی، ئەم دگەهینە وی تیھزرینی کو نە مەرجه مەرۆف شۆرەشی ل دژی داگیرکەرەکی بکەت. لی ھزرا شۆرەشی د ھەموو کاودان و سەردەماندا ھەبە و نەدووورە مەرۆف نەچار بیت کو ل دژی نفسی خوە و بۆچوونین خوە یین بۆری ژی بکەت (!؟).

خالەکا دی یا ھەڤبەند ب ئی ھەلووستی شۆرەشگێرانەڤە، ئەو ھە کو دەمی پەهلەوان ل خۆشی یین ژیانن دگەرییت، ھەردەم یئ ترسیایی و شەرمکریبە. چونکو ل سەر بنەمایین شۆرشی ھاتیبە پەرورەدەکرن (کو ھەردەم شۆرەشگێر زاھد و بەخشندەنە)، ھەموو تەرکیزا وان ل سەر ئارمانجەکا دیارکریبە و خوە ژ خۆشی یین دنیایی ددەنە پاش. لەوا ھەردەمی ژنەکی رويس دکەت، بیرا پیشمەرگاتیی دەیتە بیرا وی: "کی ژ ھەو ھەو سینگێ کچکەکی دیتیە؟.. / ئەڤە چ پرسیارین بئ مەعریفەتن؟.. / ئەوین ل ئەشی ژنان دگەرن، ناھینە ئی جەیی... بپ ۱۶۶". ھندەک جارن ژی ترسا خوە یا لیگەریانا ژنان ب ژیی خوەڤە بەھانە دکەت:

"هیشتا تو دترسی؟.. ئەز ناترسم، ئەز شەرم ژ ژینى خوه دکم... بپ ۱۶۵". لى راستى يا بابەتى باوهرىيه، وى باوهرى ب خوشى يين ژيانى نينه، هم ژبهر بيرهاتنا هه قالين خوه يين شهيد (چهوا كرم له شى وان بخون و ئەو له شى ژنين ئەورويى بخوت)، هم ژبهر خه ما شورە شى يه كو هيشتا پيدى ب كه سائين وه لاتپاريز هه يه و فەرە داكوكيى ل سەر ئارمانجا خوه يا بلند بكهت: "ترس نه ب ميرانى يه! ترس ب باوهرى يه! هه كه مروقى باوهرى ب خه باتا خوه هه بت، ناترست، قيجا دبه مېرخاس... بپ ۱۶۳". ئو ئەف باوهرى يا ب كارى، ئەقيني يا ژ دل بو وه لاتی، وه ستیان و ماندوو بوونى ژى ژ بيرا مروقى دبهت. دەمى هه ژينا په هله وانى قىاي پشتا وى بو قه ماليت كو پيچه كى ته نا بيت، په هله وان خوزى يين سەردەمى بهرى رادهيلىت كو هه موو وه ستیان و خه مين وى ب پشت قه مالينه كى نه دمان، لى نو كه ئەو ژى بى مفايه: "ئەو نه ب تنى ژبهر قه مالينا پشتى بوو! ئەو ژبهر هندەك ئەگەرین دى بوو!.. ئەگەرین چ؟!.. / ژبهر قيانا ته بو من بوو، ژبهر قيانا ته بوو بو وه لاتی، ژبهر باوهرى يا ته ب كارى ته.. / نهۆ ژى من تو ژ گيانى خوه خوشر دقئى.. / ئەز باوهر دکم، لى ته گيانى خوه ژ دل نه قئیت، گيانى ته يى ل ته بوويه به لا!.. بپ ۱۸۶-۱۸۷". ئەم دشين قى رهوشى دگەل رهوشا ئيسلامخوازيى هه قبهر بكهين، كو په يامه كا خودايى و پيروزه. دەمى بانگه شه بو په ياما ئيسلامى دهاته كرن (دهيته كرن!). ههردەم ب بابەتى پاداشتى و سزايقه دهيته گريدان (تهرغيب و تهرهب). لى ريبازا صوفيزمى وه سا دده نه خوياكرن كو عه شقا وان بو خودى، نه حەزا به هه شتييه و نه ترسا ئاگرييه، به لكو هه سترنه ب مهزناهى يا خودى. ئەقجا هه موو ئايين ته قليهف دبن (چونكو هه موويان باوهرى ب ئيكانه يى يا خودى هه يه) و هه ر ئيك خوه يى خودى دناف ناخى خوه يى باوهر داردا دينيت. ههروه كو شورە شقائين دوزا

رزگاربخوازی یا وهلاتی کو ههر ئیک خوه ب خودانی وهلاتی دزانیت و دهمی بهره‌فانی ژ وهلاتی دکهت، ئەو بهره‌فانی‌کرنه ژ خوه‌یی خوه و باوه‌ری یا خوه.

نقیسه‌ر وه‌کو په‌هله‌وانه‌کی قه‌شارتی رۆمانی

نقیسه‌ری رۆمانی، خودانی هزری و ده‌برینی و داریژهری لقینا بویه‌رانه، ئەفجا زۆر یا سروشتیه کو ئەزا وی دناڤ پرانییا رووداناندا بهیته دیتن. هنده‌ک جاران نقیسه‌ر هه‌فساری په‌هله‌وانین خوه ل دویف هه‌ز و پیتاژویا بویه‌ران به‌ر دده‌ن و په‌هله‌وانی رۆمانی، هه‌روه‌کو که‌سه‌کی راسته‌قینه ده‌یته سه‌ر ده‌پی شاتویا ژیان. ئەف کریاره خوشییه‌کی دده‌ته وه‌گری کو بشیت دگه‌ل په‌هله‌وانین هه‌مه‌جۆر بژیت و هه‌فیشکی یا خه‌م و موغامه‌ره یین وان بکه‌ت. لی د رۆمانین ئاراسته‌کاردا، یان ئەویین رۆماننقیس هه‌ز دکه‌ت بینه رینیشاندەر بۆ خوانده‌فانان و کۆمه‌کا هه‌ز و تیگه‌هان بۆ پیشکیش دکه‌ت، دی بینین کو ژ بۆ گه‌هاندنا هه‌زه‌کی یان به‌رگومانکرنا تیگه‌هه‌کی دیارگری، رۆماننقیس مایه‌ی خوه د هه‌وره‌وورکین حیواریدا دکهن. هه‌ر ل ده‌ستپیکه‌ی نقیسه‌ر کلیلا فه‌کرنا ده‌رگه‌هی په‌یامین شی رۆمانی ب په‌یامه‌کی ده‌ستنیشان دکه‌ت: "هه‌رده‌می بی‌مه‌ کوشتن، بلا ب وه‌رمه‌م. هه‌رده‌می بی‌مه‌ گرتن، بلا د زیندانن دا ب رزم. هه‌رده‌می بی‌مه‌ دوورکرن ژ وه‌لاتی، بلا من بینه‌ جه‌هنه‌می... لی ئەفه‌ هه‌می نه‌ ب ده‌ستین وی شوره‌شا من گه‌له‌ک فیای و کار و خه‌بات بۆ کری... بی‌په‌". ب شی گۆتنا نه‌ فالان هه‌لچوونی و سه‌تمینی، نقیسه‌ر ئاماژه‌یه‌کا ئاشکرا دده‌ته مه‌ کو دی سه‌ره‌ده‌ریی دگه‌ل چاره‌نقیسه‌ی هنده‌ک په‌هله‌وانین ژبیرگری که‌ت و دی ره‌خنه‌یه‌کا که‌تواری یا جفاکی ل ده‌سته‌لاتا وه‌لاتی گریته. ئەو ژ ره‌وشا جفاکی نه‌رازییه‌ و دقیت چاره‌نقیسه‌ی شوره‌شقانه‌کی بکه‌ته به‌هانه‌ کو ره‌خنه‌ی ل

دهسته لاتا جفاکي بگريت. زيده باري وي چه ندي کو ئەف بههانه يه، راستيه که و
 ل پيش چاين هه موويان دقه وميت، ههروه سا هه فسوزي و دليني يا خوانده فانين
 نه رازي زي دنارينيت. ما چهوا دبیت کو بابه ک هه موو ژيانا خوه ژبو
 پيگه هاندنا زاروکين خوه تهرخان بکهت و پاشي ژ لايي زاروکين خوه فه بهيته
 پاشقه برن و دهريخستن؟! خه م و سه تمينا مه زن نه وه کو زه رگه ه ژ که سين
 نيزيک و خوشتشيانقه ب وه شيينه مروقي: "ئه فه هه مي نه ب ده ستين وي شوره شا
 من گه له ک قياي و کار و خه بات بو کري... بپه". ژ لايه کي ديفه زي، ئيشاره ته که
 فه شارتی یا ل پشت ريزکان هه يه، کو هه ر چاره نفيسه کي د شي چيروکيدا بهيته
 ديتن، ژ نه نجامي کريارين بيدادي يا به ره ه مي شوره شييه. سه تمين نه وه؛ ريبازا
 مروقي يا خوشتشي و مشت قوربانيدان، وه نه يي يا خوه ژ مروقي بکهت. ئوو
 ئەف هه ستا ب سه تمين و داکه فتني، به ري مروقي بده ته گله و گازنده و
 خه مگيني (ئه گه ر نه بيژين په شي ماني). ههروه سا نفيسه ر شي روماني دکه ته
 ديارى بو: "هه ر که سي پي ل دلي خوه ناي، ژبو سه ربلنديا خوه و وه لاتي خوه... بپه".
 ئەفه زي ئامازه يه که ديه، کو دي سه ره ده ريبه که تايهت دگه ل شي روماني که ت،
 لهوا کريه ديارى بو هنده ک که سين ده ستنيشانکري، نه وي ن هه موو به رژه وه ندين
 خوه يين که سوکي پشتگو ه هافيتين و خه باتا خوه کريه د بازنه يي به رژه وه ندي
 يا گشتي يا وه لاتيدا. ئانکو دياريه بو وان وه لاتپاريژين وه لات دلي واندا و
 ب جهسته يي خوه ل وه لاته کي دي د ژين. پي ل چه ز و دلي خوه دانايه کو
 پشکداري د هه تکرنا وه لاتيدا نه که ن و ب ده ستی که سانين نه زان نه هي نه
 پاشقه برن. ئەز د کارم بيژم کو بابه تي گله و گازنده يين په راويزخستنا
 شوره شقانان، نه سه ده مي دوور که فتنا ژ وه لاتيه، لي ئه رگومينت يان بههانه يه که

ژبو خویاکرنا نەرازیبوونی. ئەڅجا وەکو پەهلەوانەکی ل پشت پەردی دەیتە دیتن و مشە جاران خواندەشان هەست ب هەبوون و تیبینی یین وی دکەت.

ل دەمی دادگەهکرنا گریمانکی یا پەهلەوانی کو ب شیوی خەونەکا ب ترس بو هات بوو. بابەتی دادگەهکرنی ب هەڤرکی یین دەروونی و هەستکرنا ب گونەهیڤه گریدا بوو، لی ژ نشکەکیڤه رهشی نقیسەری دەیتە دناڤ حیواریدا: "هە ی هەوار.. من چ نەکریه! من کەس نەکوشتیه! من مائی کەسی نەخواریه! چما هوون بەحسی وان نا کن ئەوین وەلاتی خوه دفرۆشن؟! ئەوین گیانی خەلکی خوه دکنه دولار و ل بانکین ئورۆپا دڤه شیرن؟! چما هوون بەحسی وان نا کن، ئەوین تەر و هسکا پیکڤه دسوژن... بپ ٦٥". ئەڤ خوه ئینسیرتکرنه شارەزاییه کا نقیسەرییه، کو هەردوو بویرهین ترۆمایا دەروونی و سەتمینا جفاکی پیکڤه گریددەت و ئیشارەتەکی ددەتە خواندەشانان، کو د شیاندایه ترۆما لیک بهینه گوهورین و ئیک بکەڤیتە جهی یا دی. ئەگەر پەهلەوانی رۆمانی ژبەر ترۆمایه کا دەروونی تۆشی فالنجبوونەکا جفاکی بوو بیت، ب دەهان پەهلەوانی دی هەنە، ژبەر سەتمین و بیدادی یا جفاکی، بەر ب پەنابەری و بەرزەبوونیڤه چووینه. ئوو دەمی ل پێشمەرگاتی بهحسی دیتنا سینگێ کچکا دکەن، دیسا نقیسەر خوه دهاڤیتە دناڤ حیواریدا و زیدهییه کا شروڤه کاری ل سەر تیگههێ شۆرهشانی یا پەهلەوانی زیده دکەت: "ئەوی ل لەشی ژنا دگەرن، ناهینه فی جهی!.. بو؟ ما ئەم ئەڤین ل فی جهی نە مرۆڤن؟ ما دلێ مه ناچته لەشی ژنا؟!... بپ ١٦٦". ئەڤ زیدهییه بەهانەکرنا حەزین خوەرسکی یین مرۆڤینه و کراسەکی مرۆڤان و مرۆڤایهتی دکەتە بەر شۆرهشانیان، کو نه مینا روبرۆتان بن، ژبو ب جهئینانا فرمانان. هەروەسا داکو توندوتیژی یا شۆرهشگیری وان ژ مرۆڤایهتی یا وان

دهر نه ئیخیت. ههرده می شورەشی هه مان کریارین هۆفانه یین سته مکاری کر، هینگی چ رمان ژبو بهایی شورەشی نامینیت. ئەفه ژی وه کهه فاندنا رهوشا جفاکی یا مشت بیکاری و نه داد پهروه رییه، کو ئەو که سین شورەش ل دژی هندەک رهفتارین نه قه بوولگری یین جفاکی کرین، نوکه یین که فینه بهرانبەر هه مان رهفتارین بیدادی و نه قه بوولکرنی. لی ئەفجاره بیدادی ژ خوشتی یین وان دهر دکه فیت، نه ژ دژمنی داگیرکەر و سته مکارفه دهیت. ئوو داکو نفیسه ر دلخ خوانده فانی ژ وی وه لاتی رهش نه کهت (ئەوی قه هره مانین خوه ژ بیر کرین و پشتگوهر هافیتین)، بهری کامیره یا خوه دده ته مرو فین ریقه بهرین وه لاتی (نه خوه ییتی یا وه لاتی): "هه می وه لات دخوشن، تنی مرو فین وه لاتان نه خوش دکن، ده می نه زان جهی زانا دگرن... بپ ۸۳". ئەف داخویانی یا ب تویشل، ئامازه یه که ژبو وه لاتی وان یی مشت نه زان و وه لاتی قه حه وینکی مشت ژ ریقه بهرین زانا، کو دبیته به هانه کر نه کا قه شارتی یا مانا په نابهران ل وه لاته کی بیانی داد پهروه. ئەفه ژ لای فالیکیفه په ژراندنا وی گوتنییه، ئەوا دبیریت حاکمه کی بیانی داد پهروه ر باشته ژ حاکمه کی خویانی سته مکار و نه زان. لی ژ لای ناخ و دهروون و دلینی یا نفیسه ریقه، تامه زرووییه کا کوور ل دهف دهیته ئازراندن و وه کو بیلایه نه ک خوه دکیشته دناف دانوستانداندا: "لی دقیت مرو ف بیه ختی نه کهت، ئازادیه.. گه لهک ژ داگیرکه ره کی بی دل باشته.. کوردستان یا به رهو باشته دچت.. هیهین مه ده زنی! مه گه لهک تشت دده مه کی کیما دقیت... بپ ۸۵".

نفیسه ری په هله وانین رۆمانا خوه ژ کۆمه کا پارتین جودا جودا هه لبرارتینه؛ عه لی نه جه فی (شیعه یه)، حسین ژ حزبه کا نه ته وه پاریزا کوردیه (چ پارتی بیت یان ئیکه تی بیت). د شه ره کیدا ههردوو بریندار دبن و ل نه خوشخانا شورەشی،

ئازاد ھەولپىرى (كومونىست) سەخپىرى يا وان دكەت. ھەرچەندە ھەر ئىك ز
 پارتەكا جودايە و دىتەكا تايەت ژبۇ رىياز شۆرەشگىرى ھەيە، لى ئارمانجا
 ھەرسىيان ئىكە و دىنە ھەئال. ل كۆمبۇونەكا بەرەيى يا شۆرەشى (ل پراگ)،
 سىخورىن رژىمى بويىسەكى ل بەر ئەدەن و گوللەباران دكەن، ئازاد و ەلى
 نەجەفى شەھىد دىن و حسىن دىمىتتە ساخ كو دگەل كول و كوئان و ھەستاب
 گونەھبارى بژىت. ل غەربىيى ژى كەسەكى ەرەبى جەزائىرى لى ب خودان
 دەردكەئىت و ھارىكارى يا وان دكەت. كۆمكرنا ئان كاراكتەرىن جودا جودا
 يىن ھەقەرد و ھەئارمانج، ئامازەيەكە ژبۇ ھەقگرتنا ھەموو مروفايەتى ل دژى
 زۆردارى و ستەمى. قى تىكەھەلەى دكەتە پىرىنەيەكا باوهرپىكرى كو ھەموو
 حزبىن دەستەلاتدار پى گونەھبار بكتە و بىلايەنى يا خوە راگەھىنىت:
 "پارتىيىن ئەو ئەندام تىدا، نەشيان چو بو بكن... بپ۱۴۷، پارتىيىن كەسى چو بو نا كن!
 لى ھەئال بو ھەئالى خوە ددەتە كوشتن... بپ۱۴۸". ئەف ئىنسىرتە مىنا پەيامەككە بو
 پرائىيا حزب و لايەنىن دەستەلاتدارىن جفاكى، كو ب ھەقگرتن و ھەئالىنى
 دى شىن ئارىشەيان چارەسەر كەن (نە ب شاشى دىتن و تەخوينكرنى). ئوو
 ھەر ئەف بابەتە بوويە كو ب ھەلچوونەكا بەرچاڧ ھاتىيە دناڧ رەوشا
 دەستەلاتدارىن جفاكىدا و ب ئىستەزايى دىبژتى: "ھەر كەسى دوو تەفەنگ بو
 ۋەلاتى ھاقىتتە دوژمنەكى، دقىت ۋەلاتى بو خوە بفرۇشىت و بدتە ب نانەكى... بپ۲۲۸".
 ئەف پەياما نە ئالا ژ ترانەپىكرنى، بەرسقەكە بو وان لايەنىن دزى و گەندەلى
 ۋەكو پاداشتا خەباتا خوە دىنن. ل جەھەكى دى ژى، ب ھەمان ھەلچوون
 بەحسى گوھورىنا رەفتار و ھەلوئىستى مروفىن ھەقچەپەر و ھەقريازىن جفاكى
 خوە دكەت: "نەبىژە مروف ژى ھاتن گوھورىن؟ تنى مروف ب ساناهى دەينە گوھورىن.
 شەڧ و روژ ھەر ۋەك خوەنە!... بپ۱۷۴". ئوو ل گەلەك جەين دى يىن رۇمانى،

رهشی نفیسهری ب ئاشکرای بی هاتییه نافی بویهران و هندهک هزر و تیگههین
زیدهبار هافیتینه سهر حیواری.

ههروهسا هندهک رینمای بی کهلئوری کوردی (د سهردهمی شهر و
هیرشاندا)، ژ زاردهشی پههلهوانی دهریژ دکهت: "هشیار به؛ ههقالین خواه ل
تهنگافیا نههیله!.. هشیار به؛ خواه نهده دهستی دوژمنان!.. هشیار به؛ ژ قادا شهری
نهرهقه!... بیپه۵۶". ئوو دناف حیواری دنابهره ههردوو ههقالاندا (دهمی دچنه
پراگ)، کومهکا تیگههین جفاکی رهسهن و جوداهی بی دنابهره ههردوو
جفاکاندا دنازرینیت کو بینه بابتهین تیهرزین و ل سهر راههستانی: "ههره ریکی
بلا یا دویر بت، کچی مار که بلا یا پیر بت.. / ههکه مه نانی وان خار، نابت، نه
داخوازا ناموسا وان بکن.. / ل نک وان، نان و گان ئیک ریژن، مروفا بی ههردوو
نازیت.. / نهو دیژن ناموس نه دناف لنگادایه، ناموس دسهری مروفیدایه، نهو تشتی
دناف لنگادا بو بکارئینانی یه... بیپه۳۳". نهف جوداهی بی دنابهره ههردوو
جفاکاندا، ههقهندن ب ناههروکا رومانیقه، کو دشیاندایه بهینه بهرگومانکرن و
گوهارتن. ب شیویهکی نهراسته وخو دقیت بیژیت کو فهره نهم ژی ل سهر
تیگههی ناموسی راههستین و هندهک رهفتار و تیگههین نوو بو دانین. ههکه
وهلات ناموسا مروفی بیت، فهره بپاریزیت و موساوهمی ل سهر نهکهت. ئوو
ههگر کهسهک دزیی ژ مللهتی خواه بکهت و وهلاتی بفروشیت، ههروهکو وی
بی ل ناموسا خواه دانای. نهفه سیستهمی وهلاتپاریزی یا ئورویبیانه، بی گوتار
و ناقتیدان و ریکلام پهیرهو دکهن (تنی نهو ژ خیانهتکاریا وهلاتی و درهوا توره
دبن... بیپه۴۴). ههر دبابهتی جوداهی بی دنابهره ههردوو جفاکاندا، ئماژه ب
کارکرنی کرییه، کو کار ل نک ههموو جفاکین پیشکهفتی رهوشتهکی ههژی و
پیروزی ههر تاکهکی جفاکییه: "نهم ل خواندنگههی شهرم دکن، دهما دیژن بابی ههوه

یئ بئ کاره... بپ۱۸۸. ب شیوهیه کی گشتی، رۆماننقیس یئ شیای دهقه کی ئافز ب جیمکه کی چیرۆکان داهینیت (چیرۆکا ترۆماداری یا حسینیی و چیرۆکا پهراویز کرنا پهله وانین شۆره شی). ئوو دناف جهسته یئ فان ههردوو چیرۆکین سه ره کیدا؛ کۆمه کا رهه ندين دهر وونی و تیگه هین دهر باره ی شۆره شان و مرۆقايه تیئ و ژيانا په نابهران پيشکيشی خوانده فان دکهت. ئوو وه کو هه موو رۆمانین خوه یئ دی، ئماژه ب حهزا فه گه ريانا په نابهران ددهت، کو هه ردهم کولان و جاده یئ وه لاتی د چاف و ببردانکا واندا د ژین و ئۆمیدا فه گه ريانی هه قالجیمکا هه موو پینگافین وانه. لی کۆمه کا ئاسته نگان د ریکا گه هشتا فی ئۆمیدیدا هه نه: "راسته، ئەم ژ دیر و مزگه فتا بوون، ئەم نه شین وهک فان بژین و ئەم نه شین بزقن... بپ۲۱۷، ئەم دی میننه هه لایوستی.. ژيانا مه هه میئ، ئەم د هه لایوستینه، ئەم یئ ل هیثیا فریئ گای... بپ۲۲۱". ئەف ئاسته نگه نه بووینه هیثینی فی رۆمانی و پرانییا رۆمانین نفیسه ری، ما ئەگه ر مرۆف دناف وه لات و جفاکی خوه دا یئ گرافی و ب بها بیت، دی بۆچی خوه ته نگه زاری دنیا یئ کهت و بهر ب بهرزه بوونیقه چیت؟ ترسا بهرزه بوونی و هه لوه شیانی مینا سیتافی ب په نابهرانه نووسیا یه و دگه ل هه ر هه لنگفتنه کا بچوو ک ژی، بهر ئاتان کو تۆشی فی بهرزه بوونا پيشبینکری ببن (ب هزرا نفیسه ری). سه ره رای هه بوونا پاشخانه کا شۆره شگیری و دهر فه تا کاری و مافی په نابهری و هه بوونا هه قاله کی هاریکار و هه ژینه کا پالپشت، په هله وانئ رۆمانی بهر ب بهرزه بوونیقه بریبه: "وه ره مال کچا ته چوو.. وه ره بزقره کوری ته ناهیته مال.. وه ره ئەم دی بهرزه بن.. وه ره مه ژ فی زقروکی بینه دهر، ئەم پیدقی ته نه... بپ۲۲۵". ب هزرا من، ئەفه زیدهرۆییه که د ترساندنا په نابهراندا و دکاره کا (ئیلحاحه کا) هسکه ژبو فه گه ری، دبیت ژی هه ولدانا ئاگه هدار کر نه کا مجد بیت، ئاراسته ی

جفاکي دايک دکهت کو د ههوارا ههڅوله لاتی یین خوه بهیت و ژ بهرزه بوونی
رزگار بکهت.

ل داویځ ژي، فهره ژبیرنه کهین کو نڅیسهری دگه له ک پهره گرافاندا، شیوه یه کي
هونه ریځ جوان بکارئینایه. ب ههسته کا شاعرانه دهربرین ژ وه سفکرنا هه ولیري
و خوه دادگه هکرنا په هله وانی و گه له ک بویه ریځ دی یین دهربراندی کرییه.
ههروه سا ب نه فه سا سیناریسته کي شاره زا، له قته یین حیواران دناڅه را
په هله وانی و خیزانین واند، دناڅه را قه ومینا بویه ره کی و پیڅه گریځدانا وی ب
بویه ره کي پیشینه، یان دناڅه را روودانان و خهون و فلاشباکین ئینسیرتکریدا
پیشکیشکرینه... هه ره وشه کا کهفت بته دریکا په هله وانیدا، ب فلاشباکه کا
مینا هه قته ریځی یا هه قذران هاتیبه بارکرن. نیژیکي بیست و دوو جارن
فلاشباک بکارئینایه و نیژیکي نه هه خهونان ژي (خهونین سروشتی و یین ب
ترس) دناڅه رومانیدا هه نه.

*

۳

سروشتى مرقى

د رۇمانا (بەرچاڭكا جادوى) دا

به رچاڤاكا جادويي

شوفيره كي تاكسيي، ل بهر ده رگه هي فروكه خانه يا ميونيخ كار دكه ت،
ريڤينگان ژ فرينگه هي دبه ته ناف باژيري، يان ژ باژيري دئينته فرينگه هي.
روژه كي گه شتياره كي ياباني دبسته نه فري وي و ژي داخواز دكه ت كو بهري
بگه هينته سه نته ري باژيري، وي ل هنده ك جهين گه شتوگوزاري بگيرينيت.
پشتي ژ گه ريانا خوه ته فاف دبست، شوفير ب دلخوشي فه دگه ريته فه مال،
چونكو تيرا وي روژي كار كر و فيا ده مي مايي دگه ل زاروكين خوه ببورينيت.
ده مي ژ تاكسي يا خوه دادبه زيت، چانته كه كا بچووك (كو به رچاڤاكه كا سه ير
تيدا بوو) ل جهي گه شتياري دبست. نه ف به رچاڤاكه هه موو ژيانا وي سه روبن
دكه ت، چونكو هه رده مي دده ته به رچاڤين خوه و ستيركا خوه دئخته نه نيا هه ر
كه سه كي، هه موو نهيني و رازين دلي يي به رانبه ر بو ئاشكرا دبن. برياري
دده ت ب فئ به رچاڤاڤه فه گه ريته وه لاتي، داکو راز و نهيني يين كه سائين
جڤاكي خوه بخوينيت. بهري ديتنا به رچاڤاكي، په هله وان په نابره كي كورد بوو
ل وه لاتي نه لمانيا. ژبو دابنكرنا پيدئي يين ژيارا خيزانا خوه، كاري شوفيري
يا تاكسيي دكر. نه گه ر هنده ك پاره ي ژي زيده كربان (وه كو هه موو كوردين
په نابهر)، دا هني ريته وه لاتي كو هاريكاري يا كه سوكارين خوه يين هه ژار
بكه ت، يان دا هنده ك مال و مولكان پي بكريت ژبو مسوگه ركرنا پاشه روژا
خوه و زاروكين خوه. ل نيڤا دووي ژ سالين نوتان، نه و پاري ژ ده ف په نابهران
دهاته كوردستاني، ژيده ره كي گرنگي هاريكاري يا هه ژاران و چالاكركنا
بازرگانيي بوو. له وا پرانييا گه نجان بهر ب باژيرين نه ديارين ئوروپاڤه چوون

و ھەر خیزانەکا کەسەک ژ دەرڤە ھەبا، رەوشا وئ یا ئابوری باشتەر بوو ژ
 خەلکەکی دی. ژ ئەگەری ئی ھاریکاری و ژیانال وەلاتەکی پیشکەفتی، کەسی
 پەنابەر دچاقین خەلکی و دەستەلاتیدا، ھەژیتەر و گرنگتر بوو ژ خەلکی
 جھوار. ھەر کەسەکی بۆ ماوہیەکی کیم ژی چوو با ژ دەرڤە وەلاتی، دەمی
 (ژبەر ھەر ئەگەرەکی) ڤەدگەرپاڤە، دەستەلاتی باشتەین وەزیفە و پلە و مۆچە بۆ
 دابین دکر. مەرەم پی ئەو بوو، کو مفای ژ سەرپورا وی یا ژ دەرڤە وەلاتی
 بینن و وەلاتی مە ب شیانین وان پیش بکەڤیت. ژ لایەکی دیڤە، ھەموو
 خیزانان و خوہیی کچان ژی، حەز دکرن کەسەکی پەنابەر بیستە رزقی وان و
 دگەل خوہ ببەنە ژ دەرڤە. ب ئی چەندی ژی، ھەم دی ژیانەکا خوڤ بۆ کچی
 ھیتە دابینکرن و ھەم دی بیتە ژیدەرەکی ھاریکاری بۆ خویشک و براین وی
 بین مایی. ژبەرکو کچان ئەڤ جۆرە کەسە ل سەر خەلکی وەلاتی دچیتراندن،
 کۆمەکا خەونین ھەلاویستی بین گەنجین ئەڤیندار، ھەلوہریان و چوونا ژ
 دەرڤە وەلاتی، ببوو مەزنتەین خەون و ھیتی یا پرانییا خەلکی. ھەمان رەوش
 ل دەڤ کوران ژی ھەبوو، دەمی کچەکا پەنابەر دەھاتە کوردستانی، پرانییا
 گەنجان حەز دکرن بۆ خوہ بخوازن، داکو دگەل خوہ ببەنە ژ دەرڤە. ئەڤجا
 ئەگەر مەرۆڤی پرسیارا خەونا ھەر گەنجەکی کربا، دا بیژیت من دڤیت چەند
 سالەکا بچمە ژ دەرڤە وەلاتی، ھندەک پارا کۆمکەم و بەھیمەڤە. ئەڤ حەزا
 ڤەگەریانی، وە لی کر کو پەنابەر ب جەستەیی خوہڤە ل وەلاتەکی بیانی بیت و
 دل و گیانی وی ژی ل کوردستانی بیت. ئەڤ پیڤەگریدانا گەنجین پەنابەر ب
 وەلاتیڤە، نە تنی ژبەر ژییاتی و ئەڤینی یا وەلاتی بوو، بەلکو ژبۆب
 دەستڤەئینانا ھەژیتی یا جڤاکی ژی بوو. ھەر کەسەکی غەریزە بین وی بین
 برسی و سیکسی تیر بین، دی ل غەریزە یا پایەداریی گەرییت کو دچاقین

خه لکي ده ورو به ردا بيته که سه کي هه ژي و چيتراندي. ئە فه يه نا فه رۆک و په يامين سه ره کي بين رۆمانا (به رچاڅکا جادويي)*.

سه تمين ژ شه رستاني

يه ک ژ کيشه بين سه ره تاي بين په نابهران، سه تمينه. سه تمين ژ شه رستاني و مرؤقايه تبي و نازادي و ريزگرتي. ده مي که سه کي کوردي گوندي، ل وه لاته کي رۆژاڅايي جهوار دبیت و مافي هه څوه لاتييونني و هردگريت، دگه ل سه ره ده ریکرنا رۆژانه يا دگه ل جڅاکي نوو، توشي هافييوننه کا ب ميناکي سه تمينه کا ده رووني دبیت. ره فتارين مшти گياني مرؤقايه تبي و هه بوونا نازادي يا که سوکي (بي که سه ک مایي خوه تي بکه ت و بو بيته شيره تکار و وه کيلي خودي)، نوو ريزگرنا جوداهيان و که لتورين جياواز، که سي په نابهر دئخته دناف گيژه څانکه کا هزریدا و نزانیت کا دي چه وا خوه دگه ل څان تيگه هين نوو گونجینیت. ئە څجا دي که څيته دناف هه څرکيه کا دژوارا دناڅه را جڅاکي ره سن و جڅاکي نوودا. څانکو هه څرکيه که دناڅه را شوپاريزي و نوو خوازييدا. هنده ک په نابهر، څي نازادي و ريزگرتي شاش ب کار دهينن و به ره به ره به ره ف به رزه بوون و که فتنیڅه دچن. ده مي گه نجه ک بي پليت ل ميتروي سوار دبیت، يان کاره کي بي موله ت دکه ت (کاري رهش)، د هه مان ده مدا ژي موجه يي بيکاريي (سوشيالي) ژ حکومه تي و هردگريت، وه سا هزر دکه ت کو زيره کيه که

* حه سن ئيراهيم (۲۰۱۳). به رچاڅکا جادويي، رۆمان. ژ وه شائين ئيکه تي يا نفيسه رين کورد/ دهوک. چ، چاپخانا پاريزگه ها دهوکي- دهوک.

و یی فیله کئی ل فی وهلاتی نهزان و ساویلکه دکهت (!). لی د راستیدا، نهو یی
 فیلی ل خوه دکهت و یی خوه دهیلته دناف گومه کا مه ند و گه نیدا. ئەف
 شیوازی مروشان ژ جفاکی خوه یی رهسهن فهدقه تیین و نهشین خوه دگهل
 جفاکی نوو ژی بگونجینن. جوړه کئی دی یی په نابهران، ب جفاکی رهسهنقه
 گریدایینه و پیگیری ب یاساین وهلاتی نوو دکهن، داکو ژسککه یی نارمانجا
 خوه فارپی نه بن و جهی خوه دناف جفاکی نوو دا بکه ن. د هه مان ده مدا ژی،
 ریژگرتن و هه ژیتییه کا پتر ژ جفاکی رهسهن ب دهستقه بینن. ئەف جوړه
 په نابهره، هه رده م ب کاریقه د مژوولن و هه ر کاره کئی یاسایی ب دهست
 دکه فیت، خوه لیدده ن و ب ئەختوباری نه جامدده ن. هه م ژبو ب دهستقه ئینانا
 پارهییه کئی پتر و هه م ژبو خوه ژبیرقه کرنی و خو پاراستنی ژ سه تمینین
 شه هرستانی. ئانکو هه ولدانه که ژبو ئالیسه نگکرنا دژواری یا هه فرکی، بهر ب
 نارامبوون و راهاتنیقه. گهنجی کورد، ب درپژاهی یا ژيانا خوه یا دناف جفاکی
 رهسهن دا، توشی گه له ک ترؤمایین دهروونی دبیت، هنده ک ژی دبنه گری یین
 دهروونی و بو ماوهیه کئی درپژ دگهل دمینن. هه ر که سه کئی د ژيانا خوه دا،
 بهر ئاتاقی ژ دهستدانه کئی یان ژیکه فقه تیانه کئی، یان ژی توندوتیژییه کئی بوو بیت،
 هنده ک نیشانین ترؤمایا دهروونی ل دهف پهیدا دبن. ئەگه ر ب ته فاقی نه هیته
 چاره سه رکرن، دبیت بیته سه ده می حاله تی پیشیلبوونین په ستا پشتی ترؤمای،
 کو نه ساخییه کا دهروونییه و پیدفی ب دهستیوه ردانین دهروونی و پالپشتی یا
 تورا جفاکی هه یه. ئەفجا په یوه ندیکرنا دگهل جفاکی رهسهن، یان نه جامدانا
 هنده ک چالاکی یین هه فبه ند ب جفاکی رهسهنقه، ئارامی و هه فسه نگیه کا
 دهروونی بو وان جوړه نه ساخان په ییدا دکهت. ههروه سا وه کو پیشگره کئی
 سروشتیی هاقیبوون و خه ربیی (Home sick) دهیته هژمارتن. لی هه رده می

بکەڤتە بەرانبەری بۆیەرەکی یان ھەر ئیشارەتەکا ھەڤبەند ب ترۆمایا کەڤتە، دى
 نیشانین ترۆمایى ب میناکى دووبارەبوونا رهوشا ترۆمایى بۆ پەیدا بنەڤە. وەسا
 دیارە کو پەھلەوانى ئى رۆمانى ژى ترۆمادارە و ئاکاما ترۆمایان وەکو برینەکا
 داخداى دناڤ نەھۆشى ویدا مایە و ھەردەمى بەیتە ئازراندن، کۆما نیشانین
 ترۆمایى لى دووبارە دبنەڤە. دەمى ل ھەمبەرى گرتیخانا داخاو رادووستیت
 (ژۆرین گازی و ژۆرین تاقیکرنان و سۆتنگەھ، و ژۆرین بەخشینا خوینى، ئەوین ب زۆرى
 ژگرتییان داستاندن بۆ بریندارین شەرى... بپ۷)، ھەموو ھەستین وى یین
 مروفایەتیی دئازریین و ھەست ب ھەڤسۆزییەکا بالبەرانە دگەل مللەتیی
 ستەمدیدەیی جوھییان دکەت. لى دەمان دەمدا ژى، نیشانین دووبارە بوونا
 ترۆمایى ل دەف وى سەرھەلددەنەڤە. ئەڤ نیشانە ب ریکا خۆدانەپاشى یان ب
 ھندەک نیشانین دەروونلەشى دەینە دەبراندن:

– لى چو جاران نەشیایمە ل ھەموو بەشان بگەرم، نەشیایمە خوە ل بەر وى زولم
 و زۆرا ھاتینە سەرى گرتییان بگرم. تژی دفنا من بیھنا گۆشتى سۆتى دبوو،
 تژی مەژینى من بیھنا خوینى دبوو، تژی گۆھینى من نالین و ھەوارین گرتییان
 دبوو... بپ۸.

– دەمى دکەتە بەرامبەرى ژۆرا سۆتنگەھى، من گۆھینى خوە دگرتن، دا قییرین
 وان دناڤ پیلین ئاگریدا نەگەھنە گۆھینى من... ل ژۆرا سەرشوویى ل من دبوو
 ترس، من خوە دبەر شرکا ئاڤا کەل دا ددیت.. ئاڤا کەل ژ بانى سەرشوویى و
 ژ دیواران دزا.. تنى ھەستیین سپی ل نیڤا سەرشوویى دبوونە کۆم... ل ژۆرین
 گازی لەرزكى ئەز دگرتەم، بیھنا من تەنگ دبوو، تژی گەوریا من گازا زیلکۆنى
 دبوو... ترسا من بۆ تاسار.. ژترسا سەربازین ھیتلەر، من دەرگەھین ترومبیلنى
 گرتن... بپ۹.

ههروهسا دیتنا کابیسه کئی کو بهرپرسی سهربازگهها داخاو وی دگریت و
 بهر ب گرتیخانیشه دبهت، ئامازهیه کادی یا دووباره بوونا نیشانین بۆیه ری
 ترۆماییه: "تیودۆر ئایکی، بهرپرسی له شکهریی سهربازگهها داخاو دگهل کۆمهکا
 سهربازین ئیس ئیس... بهرهف ترومبیللا من من هاتن، فهومان دا سهربازان، ملین من
 گرتن و کیشامه ده... ل بهرامبهری تهنوورا سۆر و تژی ئاگر، راوهستاندم.. دهست و
 پین من باش گریدان، بلند کرمه ده ری تهنوورا شاریایی... پالهک ب سندوقی فهدان،
 هاقیتمه دناف جههنه ما سۆردا... بپا". سهره دانا ئی گرتیخانئ - سهربازگه هی، بیرا
 پهلهوانی ل گرتیخانین وهلاتی وی دهینیت، ده می رژیم دکتاتور گه نجین
 هیفیدار و بیگونه ه دکر نه ئالفی گرتیخانه یان و کهسه ک ژئ نه دزفری. ئەف
 ههستا ههقه بهرکرنی و بیرئینانا بۆیه رین ترۆمای، دبیته هاندانه ک کو بشیت
 ترۆمایا خوه کونترۆل بکهت و فهگهریتته فه ناف چالاکی یین ژيانا روژانه.
 گه له ک جارن، که سوکارین کهسی ترۆمادار هه ولدهن کو بیرا وی ل بۆیه ری
 نه ئینن، یان به حسی بۆیه ری ل دهف نه کهن، دا برینین وی نه هیینه هه لکۆلانندن
 (ههروه کو کورد دبێژن). لی ل گوهی زانستی چاره سه ری یا دهروونی، چند
 مروف پتر سه ره ده ری دگهل وان بیره وه ریان بکهت، دی پتر بهر ب نۆرمالبوونا
 رهوشا ترۆماییشه چیت (ب تاییه تی ئه گه ر د قوناغا ساخبوونیدا بیت). هه بوونا
 شینوارین ئان جوهره گرتیخانه یان (چ ل وهلاتی بن یان ل هه ر جهه کئی بن)،
 هزرین کهسی ترۆمادار فه دجه مینن کو ب شیوه یه کئی که تواری سه ره ده ری دگهل
 بکهت و هیزا بهر خوه دانی پی بهرچاقر لئ بهیت. هه ژئ گۆتنه کو هیزا
 بهر خوه دانی خاله کا ئه ری ئیه د پرۆسه یا چاره سه رییدا.

تېگەھى چارەسەر كرنا كەسپن ترۇمادار ل سەر سى قۇناغان رادوھستىت:
 قۇناغا گشتاندنى، كو ئەفا ب سەرى من ھاتى، دىت ب سەرى ئىكى دى يان
 گەلەكپن دى ھاتىت و نە بۇيەرەكى ئاھەرتەيى ئىكانەيە د ژيانىدا. پەھلەوان
 قى تەكنىكى بكار دىنىت، دەمى گرتىخانپن ۋەلاتى خوە ب گرتىخانا داخا
 دشوبەنىت: "گرتىخانەيىن ۋەلاتى من يىن ل بەرقى دروست كرىن. گرتىخانا
 ئەبوغرىب، گرتىخانا كەركووك، ئەمنە سۆرەكەى سلېمانى، گرتىخانا ئەمنا ھەولپىر..
 ئەمنا دھۆك... بپە". ئەف گشتاندنە ئارامىيەكا دەروونى و باوهرى ب خوەبوونى
 ل دەف مرقى پەيدا دكەت، ۋەكو بەرھەفكرنەكپە ژبو قۇناغا ددويف را.
 قۇناغا نۇرمالكرنى، كو ھەر تىتەكى ب سەرى گەلەك خەلكى بەيىت و د
 گەلەك گەھپن دىرۆكىدا قەومى بيت، مىناكەكى سروشتى ب خۇفە دگرىت،
 ھەرۋەكو ئۇلدار دپىژن: "ئەفە قەدەرا مرقۇانە و حكەمەتەكا خودايى تىدا ھەيە".
 ئەفجا دى مىناكەكى سروشتىبوونى ب خۇفە گرىت و دى بەر ب قۇناغا سىيئە
 چىت، كو قەبوولكرنە. ھەر بۇيەرەكى گەلەنپەرى و گىتى بيت (ب سەرى
 گەلەك خەلكى بەيىت)، ب كرىارەكا سروشتى دەيىتە دىتن و فەرە مرقۇف
 قەبوول بكەت. ھەر تىتەكى گەلەنپەرى و سروشتى و قەبوولكرى بيت، دى
 شىانپن خۇگونجاندى بۇ ھەبن. ھەرچەندە ئەف تەكنىكا چارەسەرىي ژبو ژ
 دەستدان و مرنا عەزىزان بكار دەيىت. لى د شىاندايە ژبو بۇيەرپن دى يىن
 ترۇمايى يىن مىنا توندوتىژى و ژىكفەقەتىاننى ژى بكار بەيىت. خالا دى يا
 ھارىكار ژبو خۇگونجاندىن و كونترۆلكرنى، ھەفسۆزىيە. ھەفسۆزى رىكەكا
 ئارامبوونا دەروونىيە، ھەستكرنا ب مفادارى و بەھادارىيە ل ھەمبەرى خەلكى.
 ھەردەمى مرقۇف ھەست ب گرنگى و مفادارى يا خوە دكەت. دى شىت ب

شیوه‌یه‌کی ئه‌رینی سه‌رده‌ریی دگه‌ل جفاکی بکه‌ت و دی شیاین پلاندانان و ئه‌نجامدانئ بو په‌یدا بن .

ل ده‌می گیراندنا گه‌شتیاری، دوو بابه‌تین گرنگ خوه ده‌هائینه دناف هزر و مالخولیانین په‌هله‌وانیدا: بابه‌تی ئیککی خوه‌نرخاندن و پیداجوونه‌کا خوه‌یه ل سه‌ر کارئ خوه یی ل فی وه‌لاتئ: "ئه‌فه پازده سا‌له، نه‌زل فی باژیری، هیشتا من ژ مارکیتین خوارئ و چایخانین قوماری پیقه نه‌دیتیه... ئه‌م یین ماینه ب خوارئ و نقتنی فه.. تنئ یا دسه‌ری مه‌دا زک و بن زکه... بپا". ئه‌ف پیداجوون و خو‌ه‌له‌سه‌نگاندنا ژنشکافه، دانپیدانه‌کا نه‌راسته‌وخویه ب خه‌مساریئ، کو هه‌تا نه‌و تنئ ب زک و بنزکانفه مژووله و نه‌شیایه چ سیمایین فی وه‌لاتئ ل سه‌ر که‌سایه‌تی یا خوه زیده بکه‌ت، کو بیته که‌سه‌کی داهینهر و به‌ره‌مه‌ینهر ژبو پاشه‌روژا وه‌لاتئ خوه. خوه ئا‌فاکرن، نه‌تنئ کومکرنا پاره و ئه‌ملاکانه، نه‌تنئ ده‌وله‌مه‌ندییه، به‌لکو بکارئینانا وی ده‌وله‌مه‌ندییه ژبو چیکرنا به‌ره‌مه‌کی کو بیته جهی فه‌خر و شانازی یا وی و یا چه‌ژیکه‌ر و هه‌ثوه‌لاتئ یین وی ژئ: "هه‌که‌ر میفانه‌کی بقیت ل وه‌لاتئ من گه‌ریانه‌کی بکه‌ت. دی کیقه بم؟ دی چ نیشا دم؟... بپا ۱۲". فی ب خوه‌داچوونئ، ئه‌و پالدا کو هزرئ دبا‌به‌تی دوویدا بکه‌ت، ئه‌و ژئ هه‌ثبه‌رکرنا وه‌لاتیه دگه‌ل فی باژیری. یان خه‌ونئ ب وی چه‌ندیقه دینیت کا دی چه‌وا وه‌لاتئ خوه ئینته ری‌زا فی باژیری پیشکه‌فتی. ئه‌ف باژیری گه‌شتیاران ژ هه‌موو دنیایی، رادکیشیته باوه‌شا خوه (د هه‌مان ده‌رده‌سه‌ری و ویرانکرین وه‌لاتئ ویدا بورییه). لی کا چه‌وا مرو‌فان (ل جه‌نگا جیهانی یا دووی) ئه‌و وه‌لات تارومار کر، هه‌ر ب ده‌ستی مرو‌فین رزگاربووی هاته ئا‌فاکرن: "ل فی وه‌لاتئ ژئ هه‌ر مرو‌فن لی دژین.. ئاخخخ بو سه‌رکردین خودان وژدان و

باوهری.. مروفن وهلاتان ئاقهدان دکن، ههر مروفن وهلاتان کافل دکن.. تنی ئەم پیدای وژدانا خوونه، ئەری ئەم ژى وهک وان مروفن.... بپ۱۳-۱۴". خووه لسه نگاندن و خووه قبه رکن، پالینه ره کى گرنکه ژبو دۆماندنا کار و خه باتى. ههردهم مروف ههز دکهت کو ژ هه موو خه لکی هه ژیتتر و زهنگیتتر و ناقدارتر بیت، مروف ههز دکهت کو وهلات و جفاکى مروفى ژ هه موو دنیایى خوشتر و ریکوپیکتتر بیت. نقیسه رى ب شاره زایى ئەف دهستپیکا هه قبه ند ب ترۆمایین دهروونیقه، ئیخستیه دناف بابه تى بهرچاچکا جادۆییدا، کو ریخوشکر نه که ژبو سه تمینه کا دى یا په هله وانى (دهمى بهرچاچکا جادۆیى بکار دئینیت). ب دیتنا من، ئاماژه یه کا نه راسته و خوویه ژبو ترۆمایین ئیک ل دويف ئیکین دناف جفاکى ویدا د قه ومن. ههردهمى ملله تى مه ژ ترۆمایه کى چاک دبیته قه، بهرئاتافى ئیکا دبیت و ئەف سنسله یا پیکقه گریدایى یا ترۆمایان، مللهت هیلايه دناف فالنجبوونه کا چیکریدا، کو ههردهم بیته داردهستى هیزین دهورو بهران و خه ونا دهوله تبهونى ژى دوور دکه قیت.

هیزا غهیبی و سه تمینا ب سه ره له بوونى

ههردهمى جفاک دکه فته دناف گیزه فانکه کا ده رگرتى و بى چاره سه ریدا، په نا بو هیزین غهیبی و جادۆیى دهیته برن. ئەف ههزرا فهنته زهیبى (وهکو تیگه ه)، ب دریزاهى یا دیرۆکى هه بوویه و ب شیوازین جودا جودا و هه مه جور ده رکه فتیه. ئەوى نه شیت ل هه مبه رى دژمنى یان دهسته لاتا جفاکى ب راوه ستیت، دى ههزى د پیرینه یه کا جادۆییدا کهت، کو ب ئاوايه کى سه رکه فتى و روو سپى ژى ده رباز بیته. بو نموونه، ئەوى زیندانى و دبن ئەشکه نجه دانیه، ههز دکهت ئەگه ر بانى زیندانى بیته هه لم و سیمه ر خه ک

بهیت مروّقی ژناف په نجین ئەشکه نجه دانئ دهر بیخیت و به ته سه ری چیا به کئ
 بلند کو چ زه بانئ ی[ان جه هه مئ لئ نه بن . نفیسه ر ژئ، د لیگه ریانا خوه یا
 دهر باره ی هزر و رهفتارین خه لکئ جفاکیدا، ل ئاو یزه کئ جادوئی دگه رییت کو
 هزرین خه لکئ ده ورو به ریځ خوه پئ بخوینیت و راستی ژ دره وئ جودا که ت.
 هه رده م مروّف هه ز دکه ت هزر و پلانین یئ به ران بهر بزانی ت (ب تایه تی
 ئەگه ر ب مروّقی شه دگریدای بن). ژبو خواندنا هزرین که سین دهر دور،
 نفیسه ری ئاو یزی بهر چا فکه کا جادوئی بکارئینایه، کو هه رده مئ بده ته بهر چا فین
 خوه و ستیرکا خوه بیخته سه ر ئەنیا که سی به ران بهر، داکو هه موو راز و هزرین
 نه یئ یئ وی که سی بو روهن و ئاشکرا بن . ب ده سته که فتنا بهر چا فکئ،
 په هله وان دکه فته دنا ف ترسه کا مه زندا: "ئه فه خزینه کا مه زنه ... و کاره ساته کا
 کوژه که ... بپا ۲۶". دئ چه وا مایئ خوه د هزرین خه لکیدا که ت؟ هه ر که سه کی
 کو مه کا هزر و نه یئ یئ فه شار تی هه نه، دئ چه وا خوه لی ده ت و ژسه ری ئین ته
 دهر؟ نه دووره خه لک ب چا فئ تاوان باره کی لئ بنیرن و بیژنی: "ته چه وا ماف دا
 خوه مایئ خوه د هزرین مه دا بکی؟ تو ناترسی، ما تو شهرم ژئ ناکئ؟ تو باش دزانی
 که س بی هزر کرن و هیقی نینه ... بپا ۴۳". لئ هه موو کریار ژ پینگا فین ئیکئ ده ست
 پئ دکه ن. ده مئ ل ده سته یئ بهر چا فکئ ددان ته بهر چا فین خوه و دنیا به کا جودا
 دبینیت، هه زه به رده و امیئ ل ده ف په یدا دبیت: "من نه شیا خوه بگرم. من دا
 بهر چا فین خوه، دنیا ل پیش چا فین من وهک به هه شتی خوه یا کر.. من بهر چا فک ژ چا فین
 خوه دوور کر، دیسان دنیا وهک خوه دیار بوو... بپا ۱۹". خالا دی یا ئەو پالدای کو
 فئ بهر چا فکئ ل سه ر هه موو مروّقان بکار بینیت، خیزانا وی بوو. کچا وی، ژ
 مایته کرن و جیرباندن ددان ته بهر چا فین خوه و بو خویا دبیت، کو خویشکا وی
 هه ز ژئ ناکه ت و برایئ وی ل به ره هه موو یاریو کین وی پافیز ته د ته نه کا

گلیشیدا. ب ئی چەندی ژى، وهغەرا وی یا خویاکرنا هزرین مروشان دەست پی
دکەت و ل هزرین فەشارتی یین دناف ناخی مروشاندا دگەرییت:

ل ناڤ جفاکی ئەلمانی: دەمی پەهلەوانی بریار دای کو هزرین خەلکی
بخوینیت، ژ جفاکی خوهی هەنۆکەیی دەست پیکر، ئانکو ئیا دیتن و
بۆچوونین کەسین تاکین جفاکی ئەلمانی ل سەر پەنابەران بزانییت. ئەری ئەو
ریزگرتن و هیسانکاری یین بۆ پەنابەران دەینە پیشکیشکران، رەفتارەکا چیکریه
یان گەوهەر و تیگەهین ئی وهلاتی وهسانه؟ ل بەر دەرگەهی، هەفسوویه کا خوه
یا ئەلمانی دبینیت، دەمی ستیرکا خوه ئیخستییه ئەنیا وی، هزرین وی گورگور
بوونه بەر دیتنا وی: "خوهزی هیتلەر بۆ تهیی ساخ با.. تو هاقیتبایه دسۆتنگەها
داخاودا، پوونی ته بۆ فرۆکین شەری کربا پانزین... رووی وی یی سپی رەش بوو،
ددانین وی چیق بوون، سهیی وی بۆ گورگ، ددانین خوه بۆ رانین من تیزکران... ل سەر
ملی خوه زفریم، تژی دیمی پیری بشکورینه و سهیی وی کوریا خوه دههژنییت... بپ۲۰".
ئەف هەستی دژمنکاری و مستی کەربوکین، دگەل بانگەوازی و رەفتارا وی یا
مشت ئەفینی و مروقیایه تی ناگونجیت. ئانکو هزرا وی یا راستەقینه کەربوکینه،
رەفتارا وی یا جفاکی ژى قەبوولکران و هەفکارییه.

ل فرینگەهی: دەمی ستیرکا خوه دئێختە سەر ئەنیا فەرمانبەرا پاسپۆرتان: "هزار
نەفرەتان ل دەستەلاتا وهلاتی خوه دکران، کو کەسین وهک من دهیلن ل ئی وهلاتی بژین
و ببنه خودان پاسپۆرت... بپ۴۴". د سەر هندی را ژى، ب بشکورینه کا چیکری
داخوازا وهغەرەکا خوش و ب سەلامەت بۆ دکەت. ئوو دەمی ستیرکا خوه
دئێختە سەر پۆلیسهکی دهوله تی، کو هەردەم هاریکار و میرین ته نگافیانن
(جهی ریزگرتن و ئەفینی یا وی بوون)، ب شانازیقه بهحس ژى دکەت: "ل ئی

وهلاتى كەس ژ پۆلىسان ناترسىت، ھەموو ژ وژدان و ئەركىن خوە دترسن... بپ۱۳. لى
 دەمى ھزرىن پۆلىسى بۆ خويا دبن: "تف دكره سياسه تەدارىن وهلاتى خوە، چەوا
 ھەو ھە ئەف پۆرەشىن دن، تژى وهلاتى مە كرن. ئەف تىرۆرسىتىن مروف كۆژ، دگەل مە
 دژىن... بپ۴۵"، تۆشى سەتمىنە كا نەپىشېنكرى دبىت، چونكو ئەو ل گورەى
 ياسايى پەنابەرن و پۆلىس پارىزگارىن ياسايىنە. دبىت مەرج نەبىت كو ھەردەم
 نافەرۆكا ياسايى ب دلى پارىزەرېن وى بيت؟! ھەرچەندە ھەستە كا نەخۆشە كو
 مروف بزانىت، ئەوئ ھارىكارى يا مروفى دكەت، ھەز ژ مروفى ناكەت، لى
 پىگىرىكرنا ب ياسايا وهلاتى (خۆ ئەگەر ب دلى ھەئەلاتىيان نەبىت ژى)،
 نىشانان ئەئىنى و ژىياتىيە كا موكمە بۆ وهلاتى. ياسا (چ باش بىت يان خراب
 بىت) ژبۆ رىكخستنا ھەئەندى يىن دنائبەرا ھەئەلاتىيان و وهلاتىدا ھاتىيە
 دانان، ئەرك و مافىن ھەر كەسەكى پى دەئتە دەستىشانكرن. ئەگەر يا چەوت
 بىت ژى، بىافى راستەكرنى ھەيە. لى ئەگەر مروف رىزى ل ياسايا وهلاتى خوە
 نەگرىت (ب ھىجەتا ھندى كو چەوتە)، ھىنگى دى ھەموو وهلات بەر ب
 ئاژاوە و سەربەردايىئە چىت. ئوول ھۆلا چاھەرېكرنى، ستىركا بەرچاڤكىن
 خوە ئىخستە سەر رىئىنگىن چاھەرې فرىنى، ھەر ئىكى ھەزە كا ھەشارتى ددلا
 ھەبوو، ھەر ئىكى كىشەيەك يان كەربوكىنە كا ھەشارتى ھەبوو (كتە كا كىم،
 داخووا ئارامى و ئاشتى بۆ مروفايەتې دكن... بپ۴۶).

ل فرىنگەھا ستەنبۆلى: دەمى دگەھتە ستەنبۆلى، خەلكى ھەمەجۆرى ل
 ھىشيا ژفانىن خوە يىن وەغەركرنى، ژ چاڤكى بەرچاڤكا وى ھەدەر نەبوون. خوە
 نىزىكى كۆمە كا مروفان كر كو ژ سەروبەرى وان خويا بوو، دى چنە بەرى
 بەتې (ژبۆ ئەداكرنا عومرى). ل دەستىكى ستىركا كامىرا خوە ئىخستە سەر

که سه کی ب ته قوا و ریهدریژ (به پرسئی عومره کاران بوو): "به ری خوه ددا وان
 کچین جوان، خوزیا چارده سالییا خوه دخوست.. خوه زی جارها دی، به پرسین ئیسلامی،
 فه رمانا نه نزالا کافران دابان، دا نه ز که تبام ناف هه وه، من هون ل قی مهیدانی
 کرمانه ری ز و که تبام سهر سینگین هه وه یین رووس. یا ره بی تول من نه گری، نه فه
 هه می کافرن.. کج و ژنین کافران بو مه ده لالن... بپ ۵۳". پاشی ستیرکا خوه بادا
 سهر پیره ژنه کی کو هزرین به هه شتی دکرن، کا خودی چ بو ژنین ئیماندار
 به ره هه فکریه، نه ری دی هفتی میران ده تی یان ژی تنی میری وی؟ پا هه که
 میری وی جه هه می بیت؟ "ژیانا من هه موو بی میری بوری. دبت ل بن دنیایی خوه دی
 تو لا سهر دنیایی بو من فه کت... بپ ۵۴". به ری ژفانی فرۆکا وی یا دیار به کر بهییت،
 قیا بزانت کا گه نجین ئیماندار و حه جی چ هزر دکن، ستیرکا خوه ئیخسته
 سهر نه نیا گه نه کی ریهدریژ (دیمی وی تژی ته فنین تولفه کرن و دژایه تی بوون.
 نه فه من چ ئینا سهری خوه؟ ژنا خوه یا گه نج هیلا ب تنی، نه ز باش دزانم نه و
 بیناموس جیرانی مه به لا خوه ژی فه ناکت.. دی ئاقلی وی دسهدا بت.. سو ز بت نه ز بو
 ته نه هیلم، نه ز ژفی ئوغه ری بزقرم، خوه بگه هینمه ژنا ته یا پور دریژ و چاقره ش،
 نه ز تو لا خوه ل ژنا ته فه که م... بپ ۵۴-۵۵). که سه کی ژ فان هه ر سی مسافرین مالا
 خودی، هزر د هیدایه تا وان که سین ل فرینگه می نه دکر. هه ر ئیکی یا خوه ل
 بهر بوو، هزرین ره وشا ژینا خوه یا که سو کی دکرن. هزرین وان وه کو هه ر
 که سه کی دی بی نه ئیماندار و نه ری فینگی مالا خودی بوون. حه ز و پالینه رین
 وان بین نه هوشیی ل سهر ئیمانان وان د زال بوون. ل ده ف به پرسئی حه جاجان،
 جیهاد تالان کرن و سه بی کرنا ژنانه، ل ده ف پیره ژنی چوونا به ری به یتی دی وی
 که ته به هه شتی و به لکی ل به هه شتی زربه هری یا وی یا سیکیسی بو بهیته
 به ده ل فه کرن، نه وی گه نج ژی چائی وی ل سهر ژنا جیرانی وییه، لی ل

هېڅه ته کي دگه ريت کو خوہ نيزيکی وئ بکته و کریارا سيکسي دگه ل بکته. ئە گەر هزرین ريتینگین مالا خودی ب فی شیوهی بن پا دی هزرین خه لکی دی یی دوودل و ئالۆز و ههژار دچهوا بن؟

ل سهر توخيبي: ده می په هله وان دگه هته سهر توخيبي و دکه فته دناف قه ره بالغا ريتینگین ل هيقيا مۆرکنا پاسپورتان. حه ز دکته هزرین پۆليسين قاپی ترکان بخوينيت. ستیرکا خوہ دئخته سهر ئە نيا پۆليسي مۆرکنا پاسپورتان کو ديمه کي مشت دژمنايه تي و که ربوکين هه بوو، حه ز دکر وان هه موو ريتینگین ل هيقيا مۆرا وي، بکوژيت و ب خابووري را به رده ت: "به ري گه ويجا خوہ دا ريزا وان، دهنگي که نيا وي دگه ل تيليپن گه ويجي تیکه ل دبوون. بيهنا وي ب فی هه مووي نه هات، که له خين وان يين تژي خوين، راکيشانه هنداف خابووري، و ژووردا به رده انه خواري... بپ ٦٨". ئوو ده می به ري بهرچاچکا خوہ دايه شوفيران، هه مان که ربوکين د چاچين واندا ديت. لي نه ل دژي کوردان، به لکول دژي سيستم و رژيما ترکي بوو. هزرین شوفيره کي خواندن: "هه وه براي من گوشت، هه وه خووشکا من گوشت، هه وه گوندي مه سۆت.. هه وه ب سه دان که س و کارين مه کوشتن... بپ ٦٩". ئیکسه ر چاچکي بهرچاچکي بادا سهر ئە نيا شوفيره کي دی یی کریاره کا تۆله کرنی دلددا ئە نجام دده ت: "هه وه چ ژ مه دقيت؟ هوون دی چ ل مه کن هه ی گاورين بي دين.. ددانين خوہ ده اقيتنه قرکا پۆليسي و نه دبه ردان، هه تا چاچين وي زيقي دبوون... بپ ٦٩". ئە ف که ربوکينين ئالوگۆر دنافه را فه رمانبه رين ده وله تا ترک و کوردین باکۆردا، نيشانا خه باتا به رده واما گه لي کوردستانيه ل هه ر چوار پارچه يان. ئوو ده می ئالايي کوردستاني ل لايي دی یی پري دبينيت، به ره مه ی خه باتي ل بهر چاچان روهن دبیت و دلئ وي خوښ دبیت: "ل دۆر خوہ

زفریم، چائی من ب باژیری زاخو کهت. ئالایی کوردستانی ل رهخی دی یی بلند بوو. بیهنا من فرده بوو... بیپ ۶۹".

ل دهرگههی کوردستانی: دیسا هه ولدهت، هزرین هندهک که سین راوه ستایی ل فرمانگهها پاسپورتان بخوینیت. ل دهستیکی بهرچاچکا خوه ئیخسته سهر ئه نیا سهر بازهکی گه نج و هیقی یین کوردستانا مهزن تیدا دیتن: "پیلین ئازادیی ژ رهخی کوردستانی ب سهر سلۆپی دا دچوونه خواری، ههتا دگه هشته هه موو پارچین وهلاتی... وهلات ئازاد دبوو، سنور نه دمان، ئالا کوردستانی ل سهر بورجا به لهک بلند دکرن... بیپ ۷۰". ئهف دهسپیکه خاله کا گهش و دلخوشکهره دکه ئیته سهر کومه کا ههستین بارکری ب ئالۆزی و دووودلی یا کوژهک. لی دهمی بهری بهرچاچکی ددهته پۆلیسهکی ل سهر توخیبی: "کلاشینکوف خوه دفرۆت، پاسپورته کا سهخته پی دکری. چانتهکی بچووک دهافیتته ملی خوه. بهرهف نه ورۆپا ددا ری... بیپ ۷۰". ئوو دهمی ستیرکا خوه ئاراسته ی دیمی فرمانبهری پاسپورتان دکهت، ب گرئینه کا نه ئالا ژ هه سوودی، ددلا دیژیت: "مرۆقین کهر تژی دنیایی نه.. تو خودانی پاسپورتا نه لمانی، و قی گهرمی هاتیه دناف قی تۆزی دا... بیپ ۷۵". ئامازهیه که ژبو بیزاری یا فرمانبهری حکومهتی. هه رچه نده دناف وهلاتهکی ئازاد و نیمچه خوه سهردا دژین، لی گرانی یا بازاری و نه دادپهروهی یا دپۆست و پله یین کارگیریدا، هه موو بیای هزرکرنا وان گرتیبه و بهر ب بیزاری و تهنگزاری یا خوه یقه برینه. ئهوی پۆلیس ههز دکهت بچیته ئورۆپا، داکول فهگهری کارهکی باشر و رهحه تتر بهنی. فرمانبهری پاسپورتان ژی، بیزاره و ههز دکهت دهرفه ته کا باشر بو هه لکه ئیت. هه کو پله بلندکرن، نه ب زیرهکی و شاره زایی بیت، دی چائی هه ر که سهکی ل هه ر پله یه کا دلخواز بیت.

ژلايه كې ديشه ژى، هەر كه سه ك (ب سروشتى خوه) وه ههست دكهت كو ب
 كېر هه موو كار و كريان دهيت، تنى دهرهت و پالپشته ك ژى كيمه. هه كول
 هيشيا مؤركرنا پاسپورتى (ل هولا چاهه پيكرنى)، چاڅى وى ب ژن و زهلامه كى
 فه گه ريباى دكهت، زهلامه كى سه ره و ژنه كا گه نج (ل ژيى كچا وى)، ميناكى
 ژنوميران پيشه ديار بوو. ستيركا خوه ئيخسته سه ر هزرين زهلامى: "چهند
 پارچين عهردى، چهند خانى من كرين، چهند جاران پاره هنارتن، دا بو من كاره كى پى
 بكن. هه موو خوارن و تير نه بوون. من نهف كچا جوان بو دلى خوه مار كر. نه ب دلى
 وان، وان نه قيت دلى من خوش بت.. نهفه نهز هاتمه گيانى هه وه.. سوژ بت نهز
 تشته كى بو وه نه هيلم.. دا هوون بينه مروف و بهايى من بزائن... بپا ۷۱". پاشى
 ناراسته يى بهرچاڅكى دئخته سه ر نه نيا ژنى: "نهفه نهز هاتم دلى من، خه ما نه خو
 نهز دى ته دگهل خو بمه دهرقه ي وه لاتی، هه ر روژ ته ل سه ر سينگى خوه كمه ميشان،
 نهز بو سينگى ته دين بووم... من شوو ب قى سه يى كر و تو مايه بى ژن... شهقا نهف
 پيره ميړه بوويه زافا، دلى من ژترسا قهتيا. من هزر كر دى زانت نهز نه كچم، ته ژى
 هزرا كوشتنا من دكر.. مه نه دزاني، نهف خولى سه ره يى نيڤ نه ميړ و گيژه.. سه د قه دا
 ب نه وروپا و هه ژاريى بكهفن، ما نهز دا شوو ب قى كم... بپا ۷۲".

ل ناف جفاكى كوردى: كا چه وال ئه لمانيا نه دويړى يا بهرچاڅكى بيخته
 سه ر ديمى ژنا خوه، ژترسا هندى كو هزر يان رهتاره كا نه ب دلى خوه ژى
 بينيت، هزرين وى نه خواندن: "ژترسا هزره كا كريت تر، ژيانا من شيلي بكتا، من
 بهرچاڅكا خوه هيللا دبهرووكا خوه دا... بپا ۴۲". ل وه لاتی ژى نه دويړى يا هزرين
 فه شارتى بين دايبابين خوه و خویشكين خوه بخوينيت: "نه نه نهز هزرين بابى
 خوه ناخوينم.. بلا هه ر ل پيش چاڅين من پيروژ بمينيت... من نه قيت وى ژدهست بدم...
 بپا ۴۸". پاشى دگهل خوه دبيژيت: "نهفه تاوانه كا درنده يه، نابت مروف مايى خوه ده

زړین دایک و بابی خوه دا بکت... بپا ۷۹". ئەڅجا هه څرینا خوه و دایبابین خوه و هه موو ژنن مه حرم وه کو خویشک و ژنبرا... ژ څی خواندنا خوه څه ده ر کرن، کو ژيانا وی پتر شیلی نه بیت و هه ست ب گونه هباریی نه که ت: "ده ما خوشکین من هاتینه ریژی، من چاقین خوه دنقاندن، من نه دقیا مای خوه دژيانا وان دا بکم. دترسیام هزرین وان ژيانا من سه روبن بکن... بپا ۸۲". ژنن مه حرم ب ناموسا بنه مالی دهینه هژمارتن، ده می بیناموسیه کی ژ هه ر ئیکی بینیت، نه و بیناموسیه وی ژی څه دگریت. مه ره ما وی یا سه ره کی، نه وه کو دوروویاتی و بیناموسی بین خه لکی خویاکه ت (نه که سوکارین نیژیکی خوه). پسمام و برا و هه څال و دل به را خوه یا که څن به رچاف دکه ت کو هزرین وان بخوینیت. هه روه سا مزگه فته کی و ده هواته کی ژی دهه لبرژیریت (هه رچه نده سه ره ده ری دگه ل څان هه ردوو جوینان کرینه: یه ک ل فرینگه ها سته نبولی و نه وا دی ل سه ر توخیی)، لی دقیت د ره وشه کا سروشتی یا ژيانا روژانه یا جفاکی خوه دا بخوینیت.

پسمامی بچووک: "پسمامی من دی پارچه کا نه ردی خوه فروشت، دی بو من پاسپورته کی پی کرت، و دی من دگه ل خوه بته نه لمانیا و دی کچا خوه ل من مارکت و... بپا ۸۶".

پسمامی مه زن: "څی جاری ژی څی دهینین من دابان.. بو من خانیه ک گرتبا. نه نه، دی من کته دخانیی خوه څه. نه و نه پیدقی کریی یه... دی بیژت هه ما بلا بو بچووکین ته بت... بپا ۸۶".

برایی بچووک: "نه ز دی چه وا شیم هنده ک پارا ژبرای خوه چیکم؟.. دقیت نه ز دره وه کا ب هیژ بکم.. دقیت نه ز ناگری بهر دمه دل وی یی نازک... بپا ۸۶".

برایی مەزن: "دیسان ئەقە هات. تژی مائی میشان کرن. هەر جار ل رۆژا ئیکئی هندەک دولار ددانە من بو میشانین خوە. قی جاری خوە شر کر.. سەرۆبەری وی نە ب دئی منن، نەکو خانی و ئەردین خوە بیخته سەر ناقی خوە؟!... هەکەر مر؟! خودی نەکت، لی چ بیی خودی نابت. مائی وی یی ل سەر ناقی من، دی بو من مینیت. ما کی دی پرسیار کتا؟ ژنا وی نازقرت... بچووکیی وی چو نزانن.. هەکەر ژنا وی بزقرت، ئەز دی مار.... بپ ۸۷-۸۸."

ئەقین (دلبەرا وی یا کەقن): "باش بوو من شوو ب قی نەکری. وی شەفا ئەز دگەل وی بەرپرسی نقستیم، ئەز کرە مروق، ئەز کرە ریشەبەر. ئەگەر من دگەل قی کربا، دا نەویا کوشتی بم، یان ل دەرقەهی وهلاتی یا برسی بم... سەیدا هەر چەند رۆژەکا میشانی منە. دا چ ل قی کم؟ دا من بتە ژدەرقەهی وهلاتی؟ هەردەمی من بقیت، ئەز دشیم بچمە ژدەرقە. قیزە و نینوکا من، میر و پیلایا من... بپ ۹۲."

فەرهادی هەقالی وی: "دی من دتە سوندی، کا من چەند دەین هەنە. ئەز دی قی جاری وەک جارا دی، سی جارا پتر بیژم، دا بو خوە ترومیبلەکا نوو بکرم.. دی قی جاری ژێ هندەک دولاران کتە دبن سینیا چایی قە... بپ ۹۶."

ل مزگەفتی: دناقەرا دوو سۆفیاندان نقیژی دکەت و سەح دکەتە نافچاقین سۆفی ملی راستی، دگۆت: "ئیتیم ئیتیمین منن، من یین خودان کرین. من بابی وان ژێ خودان کربوو، مائی وان یی منە.. ئەز دی ئیتیمین خوە خودان کم و دی ژنا وی مار کم، ئەو ژێ وەک بچووکیی منن... بپ ۹۸." ل سەر ملی چەپی زقری، سۆفی ملی چەپی د حسابکرنەکا کووردا بوو: "بازار هوویە، کرین و فروتن هەلالە... برای من دقیا فیلا خوە ل من بکتا.. راستە من پەز ب ئەرزانی کپی بوو، لی پەز گران بوو. وی دقیا ب ئەرزانی بدمی. راستە وی نە بو بازاری بوو، دا بچووکیی خوە پی خودان کتا، لی

برا براهه.. بازار جودايه... بپا۹۹". ل مه لايي ل بهر مينبهري زفري، مه لا دگه ل ژنا جيرانئ خوه، دناف خهونه كا خوشدا بوو. دبره دناف گه ليه كي تزي ئاف و گيادا و دريژ دكره سهر پشتي، بهري خوه بي نقيژ بكهت، سوڤيان نه و ژ وي خهونا خوش هشار كر. ده مي ستيړكا خوه ئيخستيه سهر دي مي مه لاي، دلددا دگوته نقيژكه ران: "روژي و نقيژين وه ژ خونه، تني ژبو روومه تي يا دونيايي يه. گهر من سلافا ملا دا.. وهك مشكين ژبه ر پشيكان دره فن، هوون دي به زنه پيلاقين خوه و دي خودئ ژبير كن... بپا۱۰۰".

ل تازيي: په هله وان به ره ه شي تازيه كي دبیت و دقيا بزانيت كا خودانين تازيي چ هزر دكه ن، هزرين بابي ل سهر بووكا وي يا گه نج بوون: "كوري من مر، بووكا من يا جوان و گه نجه، چاقي گه له كا يي لي.. يا بي شهرمه، خودئ مه ستار كهت... بپا۱۰۱". هزرا براي مه زن ل سهر ده ستالاتا بنه مالي و مالي براي بوو: "نه ز براي مه زنم، مال بو من ما.. ژنا وي ژي ما دي چ كت؟ دي كيښه چتا؟ دوو بچووك هه نه، دي بو كي هيلت؟ ههر دي شوو كت، نه ز ژه ر كه سي فهرترم... بپا۱۰۱". هزرا براي بچووك زي ل سهر له شي ژنبرا وي بوو: "نه فه براي من مر، ژنا وي ما بي خودان.. هه موويان دزاني نه م نه قيندار بوون، وي ژي دزاني يارا من بوو... ژناف به هيشانا كيشا دهر، بره جهي ژفانين وان يين هه رجار. جلكين وي يين ره ش ژبه ركرن و دريژكره سهر پشتي... بپا۱۰۲".

ل دهواتي: بهري بهرچاڅكا خوه بيخته سهر بووك زاقاي، دقيا چاچهرينيه كي ل هزرين به ره ه ثبوويان بكهت. دوو زه لام و دوو ژن ل سهر ميژه يه كي ديتن، وه سا دياره كو دوو خيزانين هه قالن و ب هه قرا هاتينه شي دهواتي. ده مي سه حكرييه نافچاڅين وان، وه سا بو خويا دبیت كو ژنه ك چه ز ژ

میڙی هه ڦالا خوه دکهت و دخه یالا خوه دا یی بریبه ژوورا خوه یا نقشتی. میڙی وی ژی چاڙلکانی دگه ل ژنا هه ڦالی خوه دکر و دخه یالیډا ب بهر سینگی ویشه بوو. ده می بهر چاڙک ئیخستییه ئه نیا زاقای: "زاڦا ل سهر ملی خوه زڦری، یارا وی یا گه لهک ڦیایی و نه گه هشتی ل جهی بووکی یا روونشتی بوو... بپه ۱۰۵". بووکی ژی هه مان هزرا زاقای دکر: "یاری وی هاته ژور، دهستی وی گرت و ژبه ر ته نشتا زاقایی چڦیل راکر... بپه ۱۰۵".

بهر پرسهک: "دڦیت نه ز هندهک گوتنن خوهش بو ڦان گولکا بیژم، دا ههر بهمین نقشتی. مله تین خه لکی ب حه شیش و هیروینی سهرخوش دبن، نه ڦه ب ناخفتنن خوهش... بپه ۱۱۲".

ب خویاکرنا ڦان هزرین نه پیشینکری یین وان که سوکارین نه و کار بو دکهت و ژيانا وی ب هه بوونا وان گرنګ دبیت، تو شی سه تمینه کا دهروونی دبیت و ب ریکا خوه ژی ڦه ده رکرنی کونترول دکهت. نه ڦه ژی ره شیبیبه کا کوژهک ل دهف په یدا دکهت، کو که سه کی دروست و راستگو نینه، هه موو خه لک دره وین و بهر ژه وه نډپاریژن. نه ڦجا هاواره کا بارکری ب دا که فتن و سه تمینی ژ ناخی وی ده ر دکه ڦیت: "نه ی هه وار که نگی مرو ڦ دی تیر بن؟ که نگی مرو ڦ دی بنه مرو ڦ... بپه ۱۱۲". لی نقشه ری ژبیرکریه کو په هله وانی وی یی سهره ده ری دگه ل مرو ڦان دکهت، نه دووره نه و هزرا وی ل سهر مرو ڦان و مرو ڦایه تی ئاڦاکری، نه وه سا بیت وه کو وی بو خوه دانایی. لهوا فهره هم ل سروشتی مرو ڦی بگه ریپین و ژ هزرا نقشه ری (ژ زارده ڦی په هله وانی) ده ربازی قالبی په روه ده کرنا وی هزری ببین، کو جڦاک و سروشتی مرو ڦیبه.

سروشتی مروّقی

پرائیا ہزرمہ ند و نقیسہرین سہرہدہریں دگہل رھوشا مروّقی دکہن، ہہردہم ددہنہ خویاکرن کو مروّقی یی بہر ب ہہلہوشیانئقہ دچیت و چ گرنگیی ب رھفتارین مروّقیہ تیئ نادہن، ہہردہم ب تیّرکنا حز و پالینہرین خوہقہ مژوولہ و ہہموو کاران ژبو پاراستنا بہرژہوندا خوہ دکہت. ب قی چہندی ژی، جار ب کہسہکی ئەزئەزینی دھیتہ نیاسین و جار ژی ب دوروویاتیئ دھیتہ وەسفکرن. جفاکناس وەسا ددہنہ خویاکرن کو ئەو ئەرکین فہیلہسؤف و نقیسہر ژ مروّقی داخواز دکہن، ہندہک ہزرین ئیدیالی یین نہگونجایینہ دگہل ژینگہہا وی یا راستہقینہ. لەوا ژبو لیکۆلینا ہزر و رھفتارین مروّقی، فہرہ ئەم ل سروشتی مروّقیان قہگہرین* . مشہ جاران، مروّقی (ب تاییہ تی نقیسہر و باوہردار) رھفتارین خوہ دکہنہ مہستہرہ و ل گورہی وان رھفتارین ئیدیالی، مروّقیان پی ہہلدسہنگین. ئەقہ ژی مہزنترین شاشیہ، کو دبیتہ ئەگہری قہدہری و سہتمینا کہسی شیرہتکار یان بانگخواز. ہہردہمی ئەم د سروشتی مروّقی گہہشتین، دی شیین سہرہدہریہکا بہرہۆز دگہل حز و دیتن و خہونین وی یین کہتواری کہین، کو پی بییتہ کہسہکی بہرہہمہینہر و قہبوولکری د جفاکیدا. مروّقی ب سروشتی خوہ ئازہلہکی ب ئاقلہ، یان جفاکیہ، یان ئاخفتنکہرہ. ب دریژاہی یا دیروکی، فہیلہسؤف و ہزرمہندان و ہزر دکر،

* ژبو پتر پیزانیان ل سہر سروشتی مروّقی، سہحکہ: د. عارف حیتۆ (۲۰۱۷). تیگہہین جفاکی و لۆژیکا ہزرکرنی: خواندنہک بو جفاکینی یا عہلی وەردی. جفاکی. چ، چاپخانا شہہاب. ہہولیر.

ئەگەر خەلك بىشەت د ھزرېن وان بگەھىت و مومارەسەيا وان رەفتارېن
 پېشكىشكرى بگەت، دى شېن خۆشى و تەناھىي ل ھەموو جىھانى بەلاشكەن و
 دى جفاكېن مروفايەتېي بەر ب نموونەبېشە چن. لى ل گورەى سەربۇرېن
 جفاكان، كەسەك ب نموونەبېي داخبار نەبووئە. ژيان وەكو ھەي، ھەر يا
 بەردەوام بووئە. ھەر ھزرەكا ب درېژاھى يا سەردەمى، چ كارتېكرى ل سەر
 خەلكى نەكەت، نا بيت ئەم گازندان ژ خەلكى بگەين كا بۇچى و چەوا تى
 نەگەھشتن، يان پېگىرى پى نەكر. لى فەرە ئەم گازندان ژ خوەبېي ھزرى
 بگەين. فارابى د باژىرى خوە يى ھەژىدا خويا كر بوو كو تەناھى و
 خۆشگوزەرانى يا خەلكى ل سەر سەرۆكى كاملان و دادپەرور و نموونەبېي
 رادووستىت، پاشى ساخلەتېن وى سەرۆكى رېز كر. لى پرسىار ژ خوە نەكر،
 دى وى سەرۆكى ژ كېشە ئېنېن؟ ئوو ئەگەر مە دىت دى چەوا خەلك دەنگېن
 خوە دەنى و پى رازى بن. ئوو ئەگەر پى رازىبون، ما نە يا سروشتيە كو
 كەسەكى دى ھەبىت و ۋە ھزر بگەت كو كاملانتر و باشتەر و ھەژىترە.... ھتد.

ئەگەر مروفى ب جاندارەكى ئاقلەند حساب بگەين، فەرە سەردەرىي
 دگەل خوەبېي مەژى وى بگەين كو ئورگانەكى لەشېيە (ۋەكو ھەر ئورگانەكى
 دى)، مروف ژبو پاراستنا ژيانا خوە بكار دئىت. كا چەوا لمبىسا فىلى و
 كېلېن تېژىن شېرى ئالائىن كارىگەرېن پاراستن و مانا وانن، ھەرۋەسا مەژى
 (ئاكل) ئورگانەكە ژبو پاراستنا مروفى ژ ھەر مەترسىيەكى. ئەو ھزرەندېن مەژ
 ژبو ژىكفارتنا باشىي و خرابىي دادنن، خوە ژ جفاكەپەرورى يا مروفى خافل
 دكەن. مروف بەرھەمى جفاكى خوەيە و گرنگى و كەسايەتى يا خوەيا ھەژى د
 چاڧىن جفاكىدا دبىت. ھەر تىشتەكى جفاك گرنگىي پى ددەت، ئەو بەر ب

وئ سەمئىقە چىت. دەمى جفاك ب چاقەكى ھەژى و رىزگرتن سەردەرىي دگەل دەولەمەندان دكەت، دى ھەموو خەما مروقى دەولەمەند بوون بيت. ئەگەر رىزى ل پەھلەوانان بگريت، ھەموو خەلك دى بەر ب كرىارن پەھلەوانىقە چىت (دۆنكىخوتى سىرفانتىس، باشتىن نمونەيى ئى ھزىيە). دەمى كەسەكى ژ دەرقە ھاتى، جھى رىزگرتنا خەلكى بيت، ھەموو كەس دى ھەزكەن بچنە ژ دەرقە و ھەگەرنەقە، دا بگەقنە دناف ھەمان رىزگرتن و ھەژىتىدا. دىت ئەقە بيت، سەدەمى سەردەكى قەگەرانا پەنابەران. پەنابەر نەشپن دەستبەردارى ژيانا پەنابەرىي ببن، چونكو ھەموو ھەز و پىدقى يىن ژيانا وان تىر دكەت (زىدەبارى ۋەرگرتنا كۆمەكا پىزانىن و شارەزايى يىن دى يىن پىشكەفتى). ھەروەسا نەشپن دەستبەردارى جفاكى خويى رەسەن ببن، چونكو ھەژىتى و گرنكى يا خوە ژى ۋەردگرن. خالا دى يا مروقى ژ ئازەلى جودا دكەت، ئاخفتنە. ئاخفتن، پىرىنەيەكا كارىگەرا سەردەرىكرنا دگەل جفاكىيە (نە تىشتەكى دى)، ھزىن خوە پى دگەھىنتە خەلكى و ھزىن خەلكى ژى ژبو ئافكارن و ھەژىكرنا خويى خوە دناف جفاكىدا ۋەردگريت. خويىتى (ذات) بابەتەكى دى يى ھەقەندە ب ھزر و رەفتارىن مروقىقە. ھەستكرن ب خويىتى ئەو دەمى مروف دىژىت (ئەز) يان (من)، كو ھەردەم د چاين خەلكى دىدا ھەژىتر و بلندترە. ئەف ھەزا خوە ھەژىتر و بلندتر دىتنى، وى ب شىوہەكى ئوتوماتىكى بەر ب ئەزئەزىنقىقە دبەت (كو فەرە ھەموو تىشت بو من بن و ھەمى گوتىن پەسندار ل سەر من بن). ئەقە ژى گرىيەكا سروسىتى مروقىيە و دىژنى گرى يا كاملاننى، ئانكو مروف خوە كاملان دىنىت. ھەر مروقەك مىناكەكى كاملان (ل سەر خوە) د سەرى خوەدا دئافرىنىت و كار بو دكەت. ھەر دەمى ئەف كاملاننىيە د چاين جفاكىدا نەھاتە دىتن، دى گلە و گازندەيان ژ

قه‌دهری و بهختی و ریگران کهت. دبیت ژی، بهر ب فیلبازیان و دوروویاتیغه
بچیت، ژبو ب دهستقه‌ئینانا وان پیداویستی یین ژئی کییم.

ئه‌ئه‌زین و دوروویاتی

گه‌له‌ک زانا و‌هسا هزر دکهن کو مروّف ب سروشتی خوه که‌سه‌کی
ئه‌ئه‌زیه. مه‌به‌ست ب ئه‌ئه‌زیی ئه‌وه کو مروّف چه‌ز ژ خوه ب تنی بکه‌ت و
هموو کار و کریاران ژبو پاراستنا به‌رژه‌وه‌ندا خوه یا که‌سوکی بکه‌ت. لی
چونکو دناف جفاکه‌کیدا د ژیت و ل نک وی هموو عورف و عه‌ده‌ت و
بهایین جفاکی وی د دروست و پیروژن، ئه‌فجا نه‌چاره کو قی ئه‌ئه‌زینا خوه ل
بن په‌رده‌یه‌کا جفاکی بقه‌شیریت. ده‌می برایی مه‌زنی که‌سی مری (هزرا ژنبرا
خوه دکهن)، هزرا خوه ب په‌رده‌یه‌کا جفاکی یا قه‌بوولکری دادپوشیت: "ههر
دی شوو‌کت، ئه‌ز ژ ههر که‌سی فه‌تریم. دی بچووکیین برایی خوه خودان کم و دی ژنا وی
پاریزم. ناموسا منه... بپا۱۰". ئه‌ف شیوازی دهربرینی، ئه‌ئه‌زینا وی ل پشت
په‌سه‌ندی یا جفاکی فه‌دشیریت و وه‌کو که‌سه‌کی خوه‌گوریکه‌ر یان پاریزه‌ری
عورف و عه‌ده‌تین جفاکی ده‌یته هژمارتن. مشه جارن، ئه‌ئه‌زینه‌کا دی یا
قه‌بوولکری هه‌یه، کو مروّف ئه‌ئه‌زی یا خوه د پاراستنا که‌سین به‌رانبه‌ردا
دینیت. ئه‌و قوربانی یا دایک یان سه‌میانی مالی ژبو مال و زاروکیین خوه
دده‌ت، جوړه‌کی دی یی ئه‌ئه‌زینییه، ب میناکی خوه‌گوریکرنی ده‌یته خویاکرن.
ئو که‌سین ب شه‌ف و روژان ل دهرقه‌ی وه‌لاتی کار دکهن و کپوریی د هه‌موو
پیداویستی یین خوه یین روژانه‌دا دکهن، ده‌می ده‌ینه وه‌لاتی ده‌ست فه‌کرینه و
بیی دوودلی هاریکاری یا مروّفین خوه دکهن، ژ قی جوړی ئه‌ئه‌زینا
قه‌بوولکرییه (کو د چاقین جفاکیدا بلندتر و هه‌ژیتر لی ده‌یت). لی چونکو

ئەم نەشىپىن ئان ھەردوو جۆرىن ئەزئەزىنى بىكەينە د خانەيەكىدا، چونكو يەك
 ژى ھند ب خويى كەسىقە گرىدايە تا راددەيى ئىشاندا خەلكى دى (وہكو
 وان بەرپرسىن وەلاتى ژبۆ پاراستنا بەرژەوۋەندى يىن خوە د فرۆشن)، يان وەكو
 ئەئىنا دلەرا پەھلەوانى كو لەشى خوە ژبۆ پاراستنا بەرژەوۋەندى يا خوە د
 فرۆشيت: "ئەقىن... توژى تووش بووى، تويا خواندەقا و رەوشەنبىر... بپە۹". يان
 وەكو ھەر كەسەكى كو ژبۆ بەرژەوۋەندا خويە كەسۆكى مالەكى ويران دكەت
 (باشترىن نمونە كوردىن راپۆرتچى ل سەر دەمى رژیما چوويى). ئەف جۆرى
 ئەزئەزىنى، نەقە بوولكرىيە و جفاك ب چاقەكى كىمبھايى لى دئىرىت. جۆرى
 دى يى ئەزئەزىنى، ب ھارىكارى يا خەلكىقە گرىدايە و ژ لايى جفاكىقە ب
 پەھلەوانى و بەخشندەيى دەيتە پەسەند كرن، لەوا دى ناغى (پاداستا جفاكى)
 دانىنە سەر جۆرى دووى. ئەو پەھلەوانىن (ژبۆ رزگار كرنا كەسىن دى) خوە
 دئىخنە د مەترسىيدا، ژ جۆرى دووى يى ئەزئەزىنىنە، چونكو ل ھىقىنە ب
 رىزگرتن، سەرەدەرى دگەل بەيتە كرن و ب پەسنىن جوان و ھەژى بەيتە
 وەسفاكرن. ئەقەيە ئەو پاداستا مرۆف ژ جفاكى وەردگرىت. ل گورەى قى
 تىۆرى، ھەر كرىارەكا مرۆف دكەت، نە بى بەرانبەرە (چ ماددى يان مەعنەوى
 بىت). ھندەك دەرووناس دىژن كو ئەئىنا دايبان ژى، ھەر ژبۆ پاداستاكا
 جفاكىيە و ب ئەزئەزىنا مرۆقىقە گرىدايە. دەمى زارۆكىن مرۆقى باش
 دەردكەفن، دى شەھنازى پى كەت و بىژتە خەلكى ئەقەيە بەرھەمى پەروەردەيا
 من، يان ئەزم خودانى قى بەرھەمى مفادار ژبۆ جفاكى. ئەف پاداستا جفاكى،
 مەرەم و ئارمانجا ھەر كەسەكى پابەندە ب عورفىن جفاكىقە. ئەگەر نەشيا
 باشى بكەت ژبۆ ب دەستقەئىنانا پاداستا جفاكى، دى خرابى كەت ھەتاكو ئەو
 شىانە بۆ پەيدا دبن كو باشى پى بكەت. مشە جاران مە بەيستىيە (يان دىتییە)

به پرسین گه ندهل و بازرگانین دز، ب شیوهیه کی بهرچاف هاریکاری یا خه لکی هه ژار دکهن، یان پشکداریی دئاقارنا خواندنگه هه کی یان مزگه فته کیدا دکهن، مه ره ما وان یا سه ره کی پاداشتا جفاکییه. جاره کی هه ژاره کی گوته من (ئه ز گه له ک حه ز ژ گه نده لکاران دکهم و ریژی لی دگرم)، ده می من ب سه رسورمایقه به ری خوه دای، گوته گه نده لکار هاریکاری یا مه دکهن و ئاریشین مه چاره سه ره دکهن، ما مه شوله ژیه کا پارین خوه ژ کیشه دئینیت، یا گرنگ ل ده ف من ئه وه زاروکی من نه میننه برسی و خواندنین خوه ته فاقه کن. نمونه یین ژ فی جو ری، مشتی دیروکا جیهانینه: وه کو وی سه ماکه را هیتیمان ب خودان دکته، یان ئه وه له شفرؤشا پاشه روژا خویشک و براین خوه دابین دکته ... هتد.

د گهرمه گهرما ب خیرهاتنی و خویاکرنا خه رییبی و ئه فینیی، په هله وان پرسیری ژ خوه دکته: "ئهری بوچی بهری ئه ز بچمه ده رفه ی وه لاتی، ئه ز هنده یی شرین نه بووم... بی ۷۷". هه له بت که سه ک ژ جفاکی ره سه ن زانیت کا چ کار دکته و پارین خوه چه وا پهیدا دکته، لی ئه وه دزانن کو پشکه ک ژ وان پارا بو چاره سه ره کرنا ئاریشین که سوکاران دهیته خه رجکرن. بهری بچيته ژده رفه که سه کی هه چکوهه یی بوو. پشتی چوو به ژده رفه، یی بوویه که سه کی هاریکار و په هله وان د چافین جفاکیدا. ب فی چه ندی، ئه م د کارین بیژین کو ئه زئه زین ره فاره کا سروشتی یا مروقییه و مروف ل گوره ی ئاستی تیگه هشتن و ره وشا خوه یا دهروونی و جفاکی، ده برینی ژی دکته. ئه گهر د ره وش و ئاسته کی ره وشه نبیری نزمدا بیت، دی ب شیوهیه کی ساویلکه یی ده بریت، کو دی بیته ئه گهری قه رفین و نه قه بوولکرنا جفاکی. لی ئه گهر د ره وش و ئاسته کی بلندی

رهوشه نېرېدا بيت، دې ب شېويه كې قه بولكري ده بریت و دې بيته جهې
 ريزگرتن و هه ژيتي ل دهف جفاكي. نه جبال شوينا هندي كو مروث
 هه ولدهت، ب گوتن و شيرت و وه عزين ئايني، بهري وي بده ته رهفتاره كا
 نمونه بي و قه بولكري، باشته نه م سهره دهري دگل حز و سروشتي مروثي
 بكهين، حزين وي بين قه شرتي و هه ژيتي يا وي يا جفاكي پاريزين و تير
 بكهين. ل وي ده مي، نه و ب خوه دې بهر ب سه متين قه بولكري بين جفاكي شه
 چيت. خالا دي يا هه شه ند ب نه زنه زينا مروثي و سروشتي وي شه، پيشينكرنا
 سوپاسي و پاداشتيه (ژ وي كه سي هاريكاري بو ده يته پيشكيشكرن). د ئايني
 ئيسلاميدا هاتيه كو خير و صه ده قه و هاريكاري ژ هيزا ئيمانينه. ئوو ده مي
 مروثه ك خيره كي بكهت، فهره كه سه ك پي نه زانيت و چاهه رپيا چ پاداشت و
 سوپاسي ژ كه سي مفادار نه كهت، چونكو پاداشتا مه زن ژ نك خوديه.
 هه رچه نده پرانيا موسلمانان باوهري ب پشكا ئيكي يا بابه تي هه يه و موماره سه
 دكهن. لي كه سه ك نه شيت موماره سه يا پشكا دووي بكهت. هه ردهم مروثي
 خيركه ر ل هيفيا سوپاسي و پاداشتيه (پاداشتا خودي يا گيروكريه، لي پاداشتا
 جفاكي يا ده ملده ست و بهرچاهه). نه ججا ده مي كاردانه وه يه كا پيشينكري بو
 كريا را خيري/ هاريكاري نه بيت، دې كه سي خيركه ر دلگران بيت و دې
 هه ست ب بي بهايي يا خيرا خوه كهت. ژ لايه كي دي شه زي، نه وي خير دگل
 ده يته كرن، دې هه ردهم چاخي وي ل خيره كا دي بيت. ده مي هاريكاريه كا
 نه چاهه رپكري بو كه سه كي پيدفي ده يته كرن، ب دانا خودي ده يته هژمارتن. ب
 في چه ندي زي، كه سي هاريكار نه كه كي دگيريت مينا نه ركي خوديه. ئوو
 ته ماحي يا مروثي يا بي دوماهيه ل هه مبهري به خشينا خودي. نه ججا زور يا
 سروشتيه كو كه سين مفادار پتري ژ كه سي هاريكار بخوازن.

بابەتتى دى يى ھەقەند ب ئەزەزىن و سروشتى مروثىقە، دورووياتى يا
 جفاكىيە. دورووياتى ژ ئەنجامى ھەقركى يىن نافخوىى يىن مروثى پەيدا دبىت.
 ل گورەى لىكۆلىنىن جفاكناسان، مروث بەرئاتاقى دوو جورىن ھەقركىى دبىت:
 ھەقركى يا دناقبەرا عورف و عەدەتىن دوو جفاكىن ژىكجودا دا، ۋەكو جفاكى
 گوندى يى پاشكەفتى و جفاكى ئورۆپىي پىشكەفتى. پرائىيا پەنابەران ب
 ئاستىن جوداجودا، بەرئاتاقى قى جورى ھەقركى يا دناقبەرا دوو جفاكاندا د
 بن. جورى دووى، ھەقركى يا دناقبەرا دوو تىگەھىن جوداجودا يىن ھەمان
 جفاكە، كو ژ ئەگەرى پىشكەفتن و گوھورىنا ھەقەندى يىن بەرھەمەينانا دناق
 يەك جفاكدا پەيدا دبىت. ئوو ھەقركى دناقبەرا تىگەھىن دنيا و ئاخەرەتيدا
 (دناقبەرا ئابىن و كەتۋارى يان ژيانا ماددى و نمونەيىدا) ژى، ژ قى جورى
 دووينە. نقىسەر دگەل شان ھەردوو ھەقركىيان ژىايە (ھەم پەروەردەكرىى
 باژىركەكى كوردستانىيە و ھەم ل ۋەلاتەكى ئورۇپا دژىت). ھەردوو جورىن
 ھەقركىى (ب شىۋەيەكى راستەوخۆ يان نەراستەوخۆ)، د پرائىيا رۇمانىن ويدا
 بەرچاف دبن. د جورى دوويدا، مروث دكەفتە ھەمبەرى كۆمەكا بەايىن
 نمونەيى يىن ئابىنى يان جفاكى كو دگەل ھەز و پلانين ژيارا رۇژانە
 ناگونجن. ئەقجا دى باۋەرىى ب وان تىگەھىن نمونەيى ھىنىت و بانگەوازيى
 بۆ كەت (دى د گۆتار و شىرەتىن خوە يىن رۇژانەدا بكارئىنىت ژبۆ خەلكى
 دەوروبەر). لى د رەفتارىن خوە يىن رۇژانەدا، ئەو ب خوە پىگىرىى ب وان
 گۆتىن خوە ناكەت. ئوو ژ ئەنجامى قى جوداھى يا دناقبەرا "نمونەيى" يا
 گۆتتان و "كەتۋارى" يا كرىاراندا، سىستەمەكى دى پەيدا دبىت، دبىژنى
 "سىستەمى دورووياتى".

ل گورہی ئی سیستہمی داوی، مروؤ دبیته داردهستی دوو سیستہمین
 ژیکجودا (ئەگەر نەبیرین هەشدژ)، ژ لایەکیڤه باوهریی ب هندهک بەها و
 تیگههین دیارکری دئینیت و ژ لایەکی دیکه هندهک کریارین دی ئەنجام ددهت.
 هەر جار ب سیستەمەکی داخبار دپیت و ل گورہی بەرژەوهندا خوه یا تاییهت،
 سەردهریی دگەل هەردوو سیستەمان دکەت. د دەمی بیکاری و تەناهییدا، بەر
 ب سیستەمی نمونەییڤه دهیت و دبیته پاریزهری عورف و عەدەتین جفاکی.
 ئوو د دەمی کارکرنی و دابینکرنا پیدئی یین ژیانا روژانەدا، گرنگیی ب
 هەڤهندی یین کەتوارکی یین ژیارئ ددهت، کو دگەل نمونەیی یا تیگههین
 جفاکی ناگونجیت. ب ئی چەندی ژئ، دی رەفتارەکا دووانی بو پەیدا بیت، کو
 دی تشتەکی بیژیت و تشتەکی دی کەت. مشه جارن تاکین جفاکی ب فان
 هەردوو روئین جیاواز د حەسیین و ژبو پاراستنا هەڤسەنگی یا دەروونی و
 هەست نەکرنا ب گونەهی، هەولدهن پیکهاتنەکی دنابەرە هەردوو رەفتارین
 ژیکجودا دا دروست بکەن. ئانکو رەفتارین خوه یین کەتواری (دنایی)، ب
 هندهک رەفتارین نمونەیی یین قەبوولکری (ئاخرەتی) قەرەبوو دکەن.
 بازرگانەک ب فیل و دزیی دەولەمەند بوویە، سالانە زەکاتا خوه ددهت و روژی
 و نغیرین خوه ب تەڤائی ئەدا دکەت. ژنەک ب قەحبەتی دەولەمەند بوویە،
 هیتم و هەژاران ب خودان دکەت. کەسەکی وەلاتی خوه هیلایه د تەنگاڤیدا و
 بەر ب وەلاتین تەنا و خووشیڤه چووویە، ژییاتی یا خوه ب پارە و هاریکاری یا
 کەسوکارین جفاکی خوه دپاریزیت. کەسەک دبیته جاش یان ئەمنا رژیمەکا
 ستەمکار، چاڤی خوه ل شورەشگیران دنقینیت کو بەردەوامیی بەدەنە خەباتا
 خوه.... هتد. ئەڤ پیکهاتن و هەڤسەنگی، ئی رەفتاری ژ نەسازی یا جفاکی یا
 ب ئاگە، بەر ب دوروویاتی یا دەروونی یا بی ئاگەڤه دەت. دوروویاتی

جودایه ژ دره و کرنی، چونکو دره و کرن ژ بو مه رهمه کا دیار کری (ب ئاگه ه) دهیته کرن. لی دوروویاتی دبیته پشکه ک ژ پیکهاته یی که سایه تی و مروّف ب ره حه تی سه رده ریی دگهل دکه ت، کو ره فتاره کا جفاکی یا دروسته. نفیسه ر ژ زارده ئی په هله وانی دبیزیت: "راسته هه موو ژنن جیهانی دهر کرئیدا قه حبه نه.. هه موو که سین جیهانی دهر کرئیدا گه ندهل و دزن.. هه رکه سی ژ مه دقیت تری دؤرا ژنن جوان بن... هه ر که سی ژ مه دقیت سه رده ز و گه ندهل و ناغا بت... که سی ژ مه نه قیت ژنا وی، خووشکا وی.. یا دهف ب که ن و ده ننگ کورت بت.. یا مه بو خوه نه قیت، مه بو هه قالی خوه دقیت... یا نه م خوه ژی قه دشیرن و شهرم ژی دکن.. ل هندهک جهین دی و ل دهف هندهک که سین دی لی دگهرن... هه ر که سی تو بیژی، تو دزی؟ تو قه حبه یی؟ تو خایینی، دی دربه کی ل سه ری ته ده ت. و ل دادگه یی، تو دی یی نه هه ق بی... بپ ۱۰۶".

د ئی رۆمانیدا، نفیسه سه رده ریی دگهل جوړی دووی یی هه فرکیی دکه ت، کو دبیته نه گه ری دوروویاتیبه کا دهروونی و هه موو خه لکی هه ردوو جفاکین ئه لمانی و کوردستانی پی وه سف دکه ت: "ئه ی هه وار.. ئه قه چ دو روئین ژیک جودانه، مروّف دگیریت... بپ ۱۰۷". لی د ئی وه غه را لیگه ریانیدا کو راستی یا هه ستین مروّفی خویا که ت، بابه تین سروشتی مروّفی، ئه زئه زینی، دره و کرنی، فیلبازی، نه سازی یا جفاکی و دوروویاتی تیکه له لی هه ف دکه ت. ئوو بابه تین دهروونی یین میکانیزما بهرگری یا مه ژی (نه هوش)؛ مینا قه ره بوو کرن، هه فکه سی، گستاندن، غه فراندن، به هانه کرن، ماندلا کرن، خزاندن و گه له کین دی، دگهل بابه تین جفاکی یین مینا دره وی و دوروویاتی تیکه له دبن و میناکی ره شبینییه کا گشتی بو په هله وانی رۆمانی په یدا دبیت: "که سی پاقر نینه، که سی هه ست مروّف نینه، که سی دلساف نینه... بپ ۹۷". ئوو ب ئی ره شبینی هه لویسته کی نه چاهه ریگری (ب هه مان شیوازی ره فتارین نه پیشینگری یین جفاکی خوه)

وەردگريت: "ئەز و ئەف وەلاتە ژيک خلاس.. ئەز و مروڤين من ژيک خلاس... بپ ۱۱".
 ھەر ھەمان ھەلوڤستى ۋى پيرەميڤى دگەل ژنا خوھيا گەنج ڤەگەريايە وەلاتى
 ژبو ټولڤه کرنى (بپ ۷۳). ئەف ھەلوڤستى بلەز و سەريڤى، کو ھەلچوون و
 کارڤەدانا دەملدەستا سەتمينيڤە، ڤەگەريانە بەر ب خوھ نازاردانيڤه (قورنەتگيرى
 و خوھ ڤەدەرکرن). ھەردەمى کەسى ترۆمايى و خەمۆكى، نەشیا ل ھەمبەرى
 جڤاكي دەردۆر راوہستيت (يان چاک بکەت)، دى بەر ب خوھ نازاردانا
 کەسۆکيڤه زڤريت، ئەڤه ژى نيشانەکا خەمۆکي و سەتمينا دەروونيڤە. ئەف
 سەتمينە بەرھەم و چيکرى يا پەھلەوانى ب خوھيە. ۋى ب تيگەھەكى
 نمونەيى مژدار (کو نڤيسەرى ب پەھلەوانى ڤەنايە) سەردەرى دگەل
 رەوشەکا کەتواری يا جڤاكي کربيە. مەزنترين شاشى يا ڤەکۆلەر و ليگەرڤين
 سروشتى مروڤى ئەوہ کو ب پيڤەرەكى دەستنيشانکرى، سەردەريڤى دگەل ھەموو
 مروڤان دکەن. جوداھى يڤن کەسۆكى، دناڤ ھەڤوہلاتى يڤن ھەموو جڤاکاندا
 ھەنە و کۆما رەڤتارڤين تاکەکەسان، سروشتى مروڤى پيک دەينن.

ئەگەر ئەم ل نمونەيڤين رۆمانى بزڤرين، ل جڤاكي ئەلمانى دورووياتى يا
 ھزرکرن و رەڤتارى ب ئاشکرايى يا ديارە. پيرەژن و ڤەرمانبەرا ڤرينگەھى و
 پۆليسى ئەلمانى، د ھزرکنا خوھ دا دژى پەنابەرانن، لى وەکو پيگيريەک ب
 عورف و عەدەتڤين جڤاكي ديموکراسيخواز و پاريزەري مافى مروڤى، ب
 رەڤتارەکا مروڤدۆست سەردەريڤى دگەل پەنابەران دکەن. ل ليگەريانا ھزرڤين
 ئيمانداران، ھزرڤين وان يڤن مشتى سيکس و مالداريڤى کو ھەڤدژن دگەل
 رەڤتارڤين پيشبينکرى يڤن پەياما ئايىنى، ئاماژەيەکە ژبو جوداھى يڤن دناڤبەرا
 رەڤتارڤين دنيابى و ئاخەرەتيدا. ئانکو دورووياتيەکە دگەل خودى و جڤاكي دەيتە

کرن: وان دڙيت ل سهر دنيايي مالدار بن و حهزين خواهين سيكسي تير
 بکن. د هه مان دهمدا ژي، دلي وان دچيته پاداشتا خودي تهعالا کو هفتي
 حوري بين بهه شتینه! لي هندهک هه لويستين ئيمانداران، پتر ب سروشتي
 مروثانقه هه فبه ند بوون (ژ دوروياتي). نهو پيره ژنا لاقه ژ خودي دکرن کول
 روژا قيامه تي تير سيكس بکهت، وهکو قه ره بووکر نهک ژ زربه هري يا وي يال
 سهر دنيايي (سروشتيه مروث هزي د پاداشتا خوديدا بکهت). هه لويستي
 ههردوو سوڤيان نه زنه زينا دنيايي يا مروثي بوو، لي د ثيان ب ريکا ئايني و
 قه بوولکرنا جفاکي بو خواه حالکه... هتد. ل تازي هه لويستي بابي و براي
 مهزن، دگه ل عورفين قه بوولکري يين جفاکي د گونجيان و زيده تر ب
 نه زنه زينقه يا گريدي بوو (سهره راي وي چه ندي کو نهو هه لويسته يي کرته
 د عه شيره تيدا). لي هه لويستي براي بچووک، هه لويسته کي بي شهرم و نه
 جفاکيه، هه لويسته کي قه رفانديه ب هه موو عورف و عه دت و بهايين
 جفاکيه. هه لويستي فراهدي هه قالي په هله واني، فيل و دره وکر نه کو ب ناگه
 دکهت ژبو ب دهسته ئيانا بهر ژه وهنده کا که سوکي. هه لويستي ژنا هه قالي وي و
 هه موو برا و پسمامين وي، رهفتارين سروشتي بين مروثي بوون سه بارهت ب
 پيشينکرنا باشيه کي ژ مروثه کي باش. هزرين بووک و زاڤا و نهو ژنا گه نجا
 ل سهر توخيبي، دهبريني ژ رهوشا جفاکي دکهت، کو پيگيريکرنا ب هندهک
 عورفين قه بوولکري يين جفاکي ديهته نه گهري سهر ژيکرنا خهونين ره وايين
 تاكين جفاکي. هزرين ههردوو ميهقائين دهواتي پتر بهر ب دره وکرني و
 خيانه تکارينه دچيت، ژ دوروياتي يا که سايه تي. نهوي بهر پرس، نمونه يه کا
 بهرچاڤا دوروياتي و نه شازي يا جفاکي بوو. هه لويستي نه ئينا دل بهرا
 په هله واني، پتر نه زنه زين و بهر ژه وهند پاريزيه، ژ دوروياتي... هتد. نهف

هه موو هزرین نه گونجایی دگهل رفتارین نه جامدایی، وه سفکر نه کا کووراتی یا سروشتی مرۆفانه (ل هه می جه و سه رده مان). لی کا چه وا مرۆقی دوروویاتی ل دهف هه ی، نه ڤیت روو ب رووی دوروویاتی یا خوه بییت و هه ردهم خوه ژئی دده ته پاش، نه دووره ب دهان ئه رگومیتین عه قلی و نه قلی بینیت کو رفتارین هه یی سروشتینه و نه دژی عورف و تیگه هین ئایینی و جفاکینه. ئه ف خوه دانه پاشا ژ راستی، هه ولدانه که ژبو خوه پاراستنا ژ ئالۆزی و شه پلین و سه تمینا دهروونی. ئه فه زی ئاماژه یه که کو مرۆف د کووراتی یا خوه دا هه ست ب دوروویاتی و رفتارین خوه یین نه فه بولکری دکه ت. یان ب کیمی، هزرکر نه کا ره خنه یی تیدا دکه ت. لی چونکو ئه و هزرکر نه دی ره حه تی و هه ڤسه نگی یا وی یا دهروونی تیکه ت، د نه هۆشی یا خوه دا هه لدگریت و د دلی خوه دا دبیریت: "سه ری که چه ل د کومدا یی باشه".

ئه رکئی سه ره کیی نفیسه ری د ڤی رۆمانیدا، خویاکرنا هزرین مرۆفانه و ب سه ره له بوونا چه زین وان یین فه شار تینه. له وا نفیسه ری (ژ زارده ڤی په هله وانی)، پیدا چوونی ب کریارا خوه دا دکه ت و تۆشی په شیمان یی دبیت. چه ند مرۆف پتر بزانی، ئالۆزی یا وی پتر لی دهیت. ئوو ماده م ئارمانجا سه ره کی یا مرۆقی د ژیانیدا، ب دهسته ئینانا ئارامی یا دهروونییه، ئه گه ر ئه ف لیگه ریانه نه کربا، دبیت ژیانای وی خوشتر با: "ئه ز په شیمان بووم، من ئه ف بهرچا فکه بکارئینای، ئه ز په شیمان بووم، مای خوه دهرین خه لکی دا بکم.. تنی هزرین مرۆقی، یین مرۆقی بوون، نه و ئه و ژی من تالان کرن... بپ ۶۲". ڤی په شیمان یی به ری وی دا وی چه ندی کو به ری خوه بده ته خوه ژی، ئه ری هزرین وی، ژ رفتارین وی د جودانه؟ یان ئه و نمونه یی یا بو په هله وانی هاتیه دروستکرن،

مهستهرهيه كه و دقيت هه موو جفاكي بيخته سهر سكه يي وي؟ ب شان پرسيار و پيداچوونين خواهي، هه فركيه كا توند دناف ناخي ويدا سهره لدهت، دهنگه كه ژ كووراتي يا وي دهر دكه ثيت: "تو ژ فان هه موو مروشان خرابتري، تو دلخ خواه دبیه مالي خه لکی.. هه ر ژنا جوان تو دبيني، وي شه قی ب بهر ته نشتا خواه دتيني... بپ ۱۰۸". لي ناگه ها وي يا نمونه يي بهر سقي ددهت: "نه.. نه، نه فه دره وه، من چ جارن دلي خواه نه بريه مالي كه سي. من دست دريژي ل سهر ناموسا كه سي نه كريبه.. هزر كرن تشته كه و كار پي كرن تشته كي ديه... بپ ۱۰۸". لي هه مان دهنگي كووراتي يا ناخي، لي فه دگه رينيت: "هه ر كار كرنه ك ب هزر كرنه كي دست پي دكت... بپ ۱۰۸". ب شيوه يه كي گشتي، رومان سه دهر يي دگه ل هزر و هه ست و ره فتارين مروقي دكه ت. د پرانيبا جاراندا، هه ست و هزرين ناخي مروقي جودانه ژ وان ره فتارين ل پيش چاين خه لکی نه نجام ددهت. نفيسه ر قی پرؤسه يا سروشتي يا مروقي دگه ل بابه تين فيلبازي و دره وي و دورووياتي تيكه هل دكه ت كو په يامه كي پي بگه هينته وه رگري. ژ په يامين فه شارتی بين ل پشت ريژكان، وه سا ديار دبیت كو هه ست و هزرين فه شارتی بين مروقينه، بهري وي دده ته هنده ك ره فتارين چه وت و نه گونجايي دگه ل عورف و عه ده تين جفاكي. ب كورتی و ساكاري، دقيت بيژته خوانده فانان فره مروف هزرين خواه پاقر بكه ت و خواه ژ هه ست و خواه رسكين نازه لي دوور بيخيت، دا ميناكي ره فتارين وان د چاين خه لکی دهر دوردا جوان و حه باندي بن. هه ر چه وابيت، رومانه كه مشتي هزرين ره خه يي و وه سفكرين ره وشين هه ردوو جفاكانه.

بهرچاكا جادويي، پيرينه يه كا جادويي بوو ژبو هليقرتنا ناخي مروشان. لي چونكو دويفچوونا ناخي مروقي و ليگه ريانا ل سروشتي وي يي گوهور كرياره كا نه ب ساناهيه، نفيسه ر ژي هه ردوو ده ستين خواه بلند دكه ت و

ته سلیمی دهسته لاتا جفاکی دبیت. ئەگەر ژبه ر چ نه بیت، ژبه ر ئاسووده بی و رهحەتی یا خوہ یا کہ سوکیه. لهوا دهستبەرداری بهرچاڤکا خوہ یا جادویی دبیت و فەدگەریتە فە ولاتی خوہیی دووی: "بهری خوہ دا ولاتی خوہیی ویران، تژی چاقین من روندک بوون. بهری خوہ دا رهخی دی، پارچەک ولاتی من داگیرکریه. تژی دلی من ناگر بوو... من بهرچاڤکا خوہ ژپاخلا خوہ ئینا دەر، هاقیتە بن تاییرین ترومیلهکا بارهه لگر. بهرچاڤک پرت پرت بوو، ئەز چه میام پرتین وی، ژوردا بهردانه ناڤا خابووری یا شیلی... بپ ۱۱۵".

هەرچه نده پرائیا بویه رین رۆمانی، رهنگه دانا رهوشا جفاکی کوردیه ل سەر وان ههڤرکی و دوروویاتی یین ل دهف خه لکی ههیی یان ژنوو چییوویی. لی وهکو هه موو رۆمانین دی، هندەک ئاماژه یین بلەز ددهته فەریژا رهوش و رهتارین گشتی یین جفاکی زی. د وهسفرنا شیوازی وی پیره ژنا ب رهخه نان دخوار، بیرا وی ل رهقین بهردهوامین جفاکی وی دهیت: "ل رهقین مه یین هەر سال دوو سی جاری. گه لهک جارن ئەم نه دگه هشتن چو خوارن و تشتان دگه ل خوہ ببن. برسی د رهقینه بنی چیا و شکه فتا تار... بپ ۵۰". ئانکو ئاماژه ب جفاکی خوہ یی ههردەم دبن گه فیقه ددهت. دبیت زی ئاماژه یه کا رهخه ئامیز بیت، کو ئەم پتر د رهقین و کیتر بهرخواهانی دکه یین. ل جهه کی دی، ئاماژه ب نه دادپهروهی و ئاژاوهیی یا کارگیری یا جفاکی ددهت کو بوویه ئەگه ری نه ئارامی و تیکچوونا مۆرالا خه لکی: "بهرپرسی من دقیا ئەز به ندوشکا سینگی خوہ فه کم، من نه قیا. گوت جهی ته ل قیری نینه. ئیکا دی یا سینگی وی رووس دانا جهی من... بپ ۹۴". ئەف بکارئینانا دهسته لاتتی ژبو تیرکرنا خوهرسکین سیکسی، لادانه کا ئەخلاقیه که فتیه دناڤ شیوازی کارگیری یا وه لاتیدا. ههروهسا ئاماژه ب زۆرداری یا ترکان و ههژاری کوردان ددهت: "هەر ولاتی بچووکین وی ژ خواندنگه هان رهقین.

ئەو ۋەلاتا يىڭ برسپە يان يىڭ زۆردارە... بىپ۶۴". ئو ۋو خو ە ل گە ل ە ك بابە تىن دى يىن
ھەق بە ن د ب ھەردو ۇ جفاكانقە دا يە و جوداھى و بەرەژەنگ ژى بەرچاقكرىنە.
لى سەرەراى قان بابە تىن جفاكى يىن كە توارى يا رەخنىيى، ئەم د كارىن قى
رۇمانى بگە يىنە د خانا كە توارى يا دەروونىدا، چونكو نەتنى كە سا يە تى يىن
رۇمانى ۋەسف دكەت، بەلكو ئامازە ب سەدەمى ئەنجامدانا وان رەفتاران ژى
دەت. كە توارى يا دەروونى ژى، پشكەكە ژ رىيازى كە توارى يا جفاكى كو
داكۆكىي ل سەر خوياكىرنا مەرەم و ئەگەر يىن ل پشت رەفتارىن خويىي
كاراكتەران دكەت.

*

٤

ناینگوهارتن و نازادی یا که سوکی...

د روماننا (نه ژبه ر خاترا چاښن عیسی بوون) دا

نه ژبه ر خاترا چاځين عيسايي بوون

ټه ټين و سرود دوو كچين خانه دان و ژبنه ماله كا ټايندارا سليمانينه،
ټه ټين هه ز ژ ټازادي يا خوه يا كه سوكي دكه ت، ژ بن قه يدن ميړي خوه
دهر دكه ټيت و د ره ټيته ټه لمانيا. سرود شوو ب پسمامي خوه دكه ت و كچه ك
ژي هه يه، لي چونكو بهري مه هر كرنې سرودي خوه ب ده ست پسماميځه به ردا
بوو، ل پيش چاځين هه موو بنه مالي ره ش بيوو، سه ره ده ريه كا گه له ك خراب
دگه ل وي و كچا وي ده اته كرن و د بن داڅا مالا ميړي خوه ټه يا زيندان كړي بوو.
ټه ټين ب هاريكاري و پاره يي كه نيسه يه كا ټه لمانې، سرودي و نه رمينا كچا وي،
ژ سليمانيني دره ټينيت و دگه هينته ټه لمانيا. هه رسي دبنه مه سيحي، ژيانه كا نوو
ل ټه لمانيا ده ست پي دكه ن و هه رسي هاريكاري يا كه نيسي دكه ن ژبو راکيشانا
خه لكې موسلمان بو ناف ټاينې مه سيحيه تي. ټه ټين كوره كي عه رب قايل
دكه ت، بيته مه سيحي و شوو پي دكه ت. كورده كي موسلمان ب نافي ټازاد،
هه قالي ټه ټينيه و ب ريكا وي سرود و كچا وي ژي دنيا سبت. ب هيجه تا خوه
نيژيكرنا ټان هه ردوو ژنين جوان و كچا وان يا سنيله، خوه ب ده ستې هزرين
وان بين مه سيحيكرنا موسلمانانځه به رده ت. هه رچه نده چاځي په هله واني كورد
ل سه ر سرودي بوو، لي هه رسي ټافره ت لي عاشق دبن و هه ز دكه ن كو ټازاد
به ټته سه ر ټاينې وان بي نوو. "ټه ټين وه سا هزر دكه ت ټه ز عاشق عيساي مه، دي
ب ريبا چاځين خوه بين ره ش من خا پينيت. سرود من وهك ميړي خوه يي پاشه روژي ددان ت
و ژ دل خوه بو ټه ټينه كا نوو ټاماده دكت. نه رمين هه رزه كاره كا دل مه زن و عاشقه كا
هارودينه، يا له زي ل ژي خوه دكه ت دا خوه بو من بكته بووك... بي ٧٠".

نقیسەر قان بۆیهرین سهره کی دکه ته که رهسته یین نقیسینا رۆمانا (نه ژبه ر خاترا چاقین عیسی بوون)*، کو پی بجیته دناف کومه کا بابه تین ئایینی و فهلسه فی و جفاکیدا. دبیت ئەفه بۆ جارا ئیککی بیت، رۆماننقیس ب فی شیوه یی راسته وخۆ سهرده ریی دگهل بابه تین فهلسه فی و گه وهه ری ئایینی دکه ت. د پرانییا رۆمانین خوه یین پیشیندا، تنی ب ریکا ئاماژهدان و بهرکارین جفاکی یین ئاییرده یان، سهرده ری دگهل ئایینی کریهه. لی د فی ئەزمۆنییدا، نقیسەر خوه ل ئازراندا هنده ک پرسیارین فهلسه فی دده ت، کو ب ژیان و ئازادی یا مروقیفه هه قبه ندن. ههروه سا خوه کوورتر داده یلته دناف جوداهی یا ئاییناندا و هه قبه ندی یا مروقی و خودی ددانته بهر کومه کا تیهرزینین گومانکی و ئالوزدا. ههروه سا بابه تی ئازادی یا که سوکی ژی دئیخته دبن میکروسکوپا دیتین خوه یین ره خنه گرته. ئو ههروه سا سهرده ریی دگهل هه قبه ندی یین دناقهه را ئایینی و نه ته وهی دکه ت. وه کو پرانییا رۆمانین وی یین دی، کو هه رده م بابه تین جفاکی دکه ته ئازرینه ری بنگه هین ژبو پرانییا ئەنجامین که تواری. د فی رۆمانییدا ژی، ئازرینه ری سهره کیی پیقاژویا بۆیهران، ژ جفاکی ژیده ر ده ست پی دکه ت و بهر ب هنده ک ئاقارین دیقه دبه ت، کو ئاماژه هه که ژبو ره تکرنا هنده ک عورف و عه ده تین جفاکی سهره کی و په یامه که ژبو تیهرزین و دووباره دارشتنا هنده ک تیگه هان. ئەف دووباره کرنا که تواری یا جفاکی (د پرانییا رۆمانین نقیسه رییدا)، نیشانا دا کوکیکرنی و به رده وامی یا خه باتا وییه، هه تاکو جفاکه کی پیشکه فتی و ل گوره ی سهرده می نهۆ دبیته خۆدیکا ژیانا مروقین کورد و مروقایه تی.

* حه سه ن ئیبراهیم (۲۰۱۶). نه ژبه ر خاترا چاقین عیسی بوون، رۆمان. ژ وه شانین ناوه ندی که لتوری ئەلمانی- کوردی، چ، ۱، چاپخانا قه فتانیا- سلیمانیه.

دؤزا ژنی ئیکه ژ بابه تین هه ره سه ره کی یین پرانییا رومانان و نفیسه ری
 فی رومانی، ب شیوهیه کی تایهت سه ره ده ری دگه ل هه موو بابه تین هه فه ند ب
 دؤزا ژنیفه دکهت. ل شوینا گوتار و شیره تین ده رباره ی مافی ژنی و چه وایه تی
 یا سه ره ده ری کرنی، خوه به رده ته دناف خوه رسکین مرؤفایه تی یین ژنیدا و ب
 ریکا هنده ک مینا کین بارکری ب ئەئینی و ئیرو تیکئی، په یامین خوه یین
 چاکسازیی ئاراسته دکهت. د جفاکی کوریدیدا، هه ردهم به ری ژیی هه ژده سالیی
 کچان دده نه شوو. نه دووره سه ده می فی چه ندی ژی، ژبو پرسا نامووسی و
 کریارا سیکی فه گهریت. ئەنجامدانا کریارا سیکی د کورده واریی و د هه موو
 جفاکین ئیسلامیدا، ب پرۆسه یا هه ژنیی ده ست پی دکهت. ئەفجا ده می کچ و
 کور پی دگهن، ب زووترین ده م دی هافئنه دناف پرۆسه یا هه ژنییدا، ئابین
 ژی فی کریاری پرۆز دکهت، ده می دیژیت کو هه ژنیی ته ماکرنا ئابینییه.
 ئانکو ئیمانا گه نجی پیگه هشتی و سه لت نه یا ته واوه، هه تاکو دچیه دناف
 قه فه سکا هه ژنییدا. هه روه سا وه سا هزر دکهن کو هه ردهم قه ته ک ژ گه نجی
 سه لت پی کیمه و کچا نه شوو کری، نه یا ستاره کرییه هه تاکو شوو نه کهت.
 له وا له زی ل دانه شوو یا کچان دکهن. هه لبهت کومه کا کیشه و پرسین
 ساخله میی و جفاکی ژ فی هه ژنیی یا زوو پهیدا دبن: "ژیی من هه قده سال بوون
 ده ما من شوو کری... بی ۱۷". پرسا ژ هه موویان بهرچا فتر ئەوه کو پشتی ده مه کی بو
 هه ردوو هه ژنinan خویا دبیت؛ ئەفه نه ئەو که سه یا/ یی خه ون پیقه هاتینه
 دیتن. ل ده ستیکی زه لام هه موو تشتین خوش بو ژنی دیژیت هه تاکو رازی
 دکهت، پشتی دبیه هه ژنیا وی، دبیه که سه کی دی و هه مان پرۆسه یا
 ته په سه رکرنی دووباره دبیت: "به ری من ماره بکت، یی ناماده بوو خوه گوری من بکت.
 پشتی ئەز بوویمه ژنا وی.. یی ناماده بوو من لسه ر میزا قوماری ژده ست بدت... بی ۸۵".

بابه ته کئی دی بی که لتوری هه یه و ب رهفتارا کچ و کورین کوردقه گریدایه،
 ئەو ژى خوه نازاندنه، یان رهتکرنا ل دهستپیکیه. ل هه موو دنیایی ده می
 زهلامه ک داخوازا ئەفینی یان سیکیسی ژ نه کئی بکهت و ئەو ژن رازی نه بیت،
 زهلام دی ب ریژگرتن خوه ژى دوور کهت. لی د کورده وارییدا، چەند ژن
 رکویبتر و توندتر رهت بکهت، زهلام پتر پیقه دهیته گریدان. چونکول وی
 باوهریه کو فوره ئەو ژى خوه رکویب بکهت و دهست ژى بهرنه دهت. دبیت ژى
 خوه گرانکره ک بیت د چافین زهلامیدا کو هه ر تشته کئی ب زهحمهت بیت،
 گرنگی یا وی پتره و دی عهشقا وی ژى دژوارتر بیت. ههروهسا چەند عهشق
 و ئەفینی دناقههرا کچ و کوران دا یا دژوار بیت، نابیت کریارا سیکیسی دگهل
 کچی بهیته کرن، چونکو ئەو کریاره (بهری هه فزینی) ب ته عداپی و بی
 وهفایی دهیته هژمارتن. دبیت سهده می وی ژى ئەو بیت کو هه کهر ژنه کئی خوه
 ب دهست دلدارى خوه بهردا، نه دووره دلدارى وی هزرکهت کو خوه ب
 دهست هه موو خه لکیفه بهرددهت. ژ بهر قی چەندیه عاشق نهشین کریارا
 سیکیسی بکهن هه تاکو شهفا زافایی. مشه جاران چیوویه، کچه کئی ل بن
 دکارا (ئیلحاحا) دهزگری خوه بی فه رمی، خوه ب دهستقه بهردایه و پاشی دلی
 دهزگری ژى سار بوویه. خو ئەگەر ژ نه چاری ماره بکهت ژى، هه ر دلی وی بی
 ژى ساره و سه رهدهریه کا نه مرؤفانه دگهل دکهت. ئەفه کیشه یه که د رهفتارا
 زهلامین کورد دا، نفیسه ری خوه لی کریبه خودان و دناف بویره رین رومانا
 خوه دا دئازرینیت: "ژ وی رؤژا بن دارا کاژى من سه ری وی دنایه سه ر سینگی خوه، ژ
 وی رؤژا من ناموس و گیانی خوه کریبه دبن پیلافا ویشه، ئەو مرؤف بو دوزمنی من...
 بی ۱۱۸". ل فیره پسمام کو دهزگری وی بی فه رمیه و ل بن داره کا کاژى سیکیسی
 دگهل دهزگرا خوه دکهت (کو دی بیته حه لالا وی)، ده می دبنه بویک و زاقا، ب

پيترانكيڤه ديپرتي: "دهرپيٰ خوه نهئيځه، ژميژه من ييٰ ئيځستي.. / نهويٰ دهرپيٰ دوتماما
 خوه بيځيت و نه پاريزيت، بو وي دروسته ئيک دهرپيٰ خووشکا وي ژي بيځيت... بپ ۱۰۷".
 گه له ک جاران چيويوه کو ژنه کا بيگونه ه دهيتته تاوانبارکرن و پاشي دهيتته
 کوشتن، ژبه رکو گوتگوتک ل سهر هاتينه گوتن. نه فجا ژبه ر خاترا چاين
 جفاکي دهيتته کوشتن (ئانکو ژني دکه نه قوربان کو گومانا گوتگوتکان
 نه مينيت). لي د ثي بويه ريدا، پسمام دزانيت کو وي ب تني نه و کار ل گه ل
 کريه و که سه کي دي نزانيت، ده زگرا وي و دوتماما وي بوويه، ئانکو ناموسا
 وي هر يا ويه. نوو نه و دزانيت کو وي ژي ب ساناهي خوه ب دهستته
 به رنه دا، هه تاکو کومه کا سوزين مارکني نه دايني، نه شيا نيزيک بيت. لي
 گريه که و د کووراتي يا که سايه تي يا ويدا هه يه: "نه و ژنا بو پسمامي خوه پشنا
 خوه دانته عه ردي، نه و ژن ناماده يه بو گه له کين دي وه بکت... بپ ۱۰۹". خالا دي يا
 گرنگ د ثي بابه تيدا، هر کرياره کا ژ ثي ته رزي، تني ژن دهيتته گونه هبارکرن و
 که سه ک خوه دگونه ها زه لامي ناگه هينيت: "نه و گونه ها مه لبن دارا کاژي کري، نه ز
 بتني تاوانبار کرم.. بابي من وهک له شفرؤش و بي رهوشتان نه ز ددانام و نه و وهک
 خوشمير و ناموس پاريزي بنه مالي ددانا.. من درهنگ زاني بابي من تيگه هاند بوو، نه ز
 نه کچم، نه و د زکي مندا بيژيه، ژشه رما دنيايي نه چاره من قه بوول بکت... بپ ۱۱۵".
 نه فجا هه ردهم ل بن گه فا کوشتن دژيت. نه يا به رئاقله کو دا يکي بو بابي
 نه گوت بيت کا راستي يا نه کچيني يا وي چيه، لي باب ژ برازي دترسيا کو
 بيژيت دوتماما من نه کچ بوو. نه فجا نه گه ر راستي بو خه لکي بيژن، دي
 هه تکا بنه مالي چيت، هه روه کو ديژن عزرا ژ قبه تي مه زنتر. دبیت که سه ک
 باوه ر نه که ت کو پسمامي وي ب تني چوويه ده ف، خه لک دي ته رکيزي که ته
 سهر نه کچيني يا وي و که سه ک خوه ل چه واتي يا نه کچيني ناکه ته خودان. د

هه موو حاله تاندا، سومعهت و ناموسا وان دى كهفته بهر بگره و فه كيشان، ب
 سانا هيترين چاره سهر ئه وه كچ و زاروكا خوه بكه نه قوربان و ناموسا بنه مالى
 پاريزن. هه ردهم ميري دگوتى: "تو بچيه بهر په رين ئاسمانان دى ته كوژم.. تو
 بچيه دبن جهفت نهومين ئه رديقه دى ته كوژم... بپ ۲۶". سرود ب كچقه، دناف
 ترس و پاشقه برنه كا به رده و امدا د ژيا و كه ربوكينه كا دژوار د دل و دهروونى
 ويدا هاته چاندين. هه ردهمى مرؤف ل بهر خه ندقيني بيت، خوه ب به لگه چليا
 ژى فه دگريت. ئه ف ترسه دبېته پشكه ك ژ ژيانا وى (خول ئه لمانيا ژى)،
 ترس هه ر يا به رده و امه و نه و يريت ب ئاشكرايى خوه ديار بكهت. د
 ئينسيړته كا نقيسه ريډا، سرود دبېرته ئازاد: "هشيار به چيروكا مه نه نقيسه! تو باش
 دزاني ژيانا من و يا كچا من دهه ترسيى دايه... بپ ۱۵". هاتنه ژوورا نقيسه رى بو
 ناف بوپه رين رومانى، نيشانا بيلايه نى يا وييه سه بارهت وان بوپه ر و روودانين
 دهينه فه گيران. ژ لايه كى ديقه ژى، حزوورا وى يا به رده و امه د ئازراندا هه ر
 هزره كى يان رهفتاره كيډا. ئه ف بيلايه نى و حزوورا به رده و ام د هه موو
 هوور هووركين فه گيرانيدا، شيوازي پيقه گريدانا نقيسه رى و دهقى خويا دكهت.
 ئانكو هه م شاهده و هه م په هله وانه ژى، هه م ئازرينه ره و هه م ئازريايه ژى. ب
 ديتنا من، هه تا نقيسه ر ب بابه ته كى دياركريفه نه هيتته ئازراندين، نه شيت وى
 بابه تى ژبو دانوستاندنى بئازرينيت. هه رچه نده ئه ف شيوازي حزوورا به رده و اما
 نقيسه رى، بوپه رين فه گيراىي ژ دهقه كى هونه رى بهر ب چيروكه كا رويت و
 سه رهاتيانقه دبهت. ئوو پتر نيزيكى ويژه يى دانپيدانان دبیت ژ رومانه كا
 هونهرى، لى نقيسه ر ب شاره زاييانه يى شيای هه ردوو جه مسه رين روخسار و
 ناهه روكا رومانانا خوه پاريزيت و دهقه كى هونه رى پيشكيش بكهت.

ناینگوهارتن: مرؤف و خودی

بابهت یان ناههروکا سه ره کی یا ئی رومانئ، ناینگوهارتنه. ئانکو مرؤفه ک دهست ژ ئایینی خوه به ردهت و باوه ری ب ئایینه کی دی دئینیت. ئه ری ما ئاین مینا حزبه کییه یان مینا ریخسته تۆکه کا پیشه یی یان جه ماوه ریبه کو هه کو مرؤف ژئ تیر بیت، یان شاشیهه کا بچووک ژئ بینیت، دی هیلیت و چیته دناف ریخسته تۆکه کا دی یا حزبی یان ریخراوه ییدا؟ جوداهی یا ژییاتی یا ئایینی و ریخسته تۆکه ریخراوه یی ئه وه کو یا ئیکی نه هه لبراره ییه و یا دووی هه لبراره ییه. مرؤف ژ دایک دبیت و ئایینی مرؤفی یی دگه ل مرؤفی. لی د ژییاتی یا ریخراوه ییدا، مرؤف ب ئاگه ه و پلان و زانیوون دگه هتی. د یا ئیکیدا مرؤف نه یی ئازاده، لی د یا دوویدا مرؤفی ئازادی یا قه بوولکرنی و ره تکرئی هه یه. د یا ئیکیدا هه موو تیگه ه و ره فتار و ئاییره د به ره ه فکرینه، مرؤف ب شیوه یه کی ره هایی باوه ری پی دئینیت و موماره سه دکه ت. لی د یا دوویدا، مرؤف پشکداره د چیکرن و گوهارتنا هزر و تیگه ه و ئاییره یاندا. ب کورتی ئه م دشین بیژین کو ئاین تیگه هه کی نه گوره و هه رسی پیکهاته یین که سایه تی یا مرؤفی (هزر، دلینی و ره فتار) دنخیتیت. لی هه موو ژییاتی یین دی، گوهورن و ل گوره ی تیربوون و گه شه سه ندنا جفاکی یا هه رسی پیکهاته یین که سایه تی یا مرؤفی دهینه ده ستیشانکرن. ئاین دگه ل مرؤفی دبیت و دگه ل وه رارا به ره به ره بی یا مرؤفی دچیته دناف هوش و نه هوشی مرؤفیدا و ب هه مان ئاواپی به ره به ره بی یا وه راری، ئه زئ و ئه زا بلند ئافا دکه ت هه تاکو دبیته پشکه ک ژ پیکهاته یی ئه زئ و ئه زا بلندا (وژدانا) مرؤفی، ئه له میتتی سیی کو (ئه وه)، دناف نه هوشی یا کوورا مرؤفیدا دهیته ته په سه رکرن و مرؤف پی دبیته

که سه کئی قه ببولکری دجفاکیدا. ب فئی چهندی ژی، دی گه له ک یا ب زه حمهت
 بیت کو مروّف دهست ژ ئەزا خوه بهردهت و سه ر ژ نوو ئەزه کا دی ئاڤا کهت.
 لی ئەگەر ئەزا دی یا جودا، ههروه کو ئەزا بنگه هین بیت د گه وهه ری خوه یی
 غه یی و تیگه هین خوه یین باشی و خرابییدا (تنی جوداهی د روخساری و
 ئایبرده یاندا بیت)، هینگی ری دچیتی کو مروّف ئایینی خوه بگوهوریت و
 بهرده و امیی بدته تیگه هی خوه یی مروّفایه تی (ب هنده ک ئایبرده و روخساری
 دی یین هه مان گه وهه ر و ناڤه رۆک). ل ڤیره بابته تی بهردهست دی مینا هیکی
 که لاندی یین رهنگا ورهنگ لی هیت، هه موو هیکان هه مان تام هه یه، لی رهنگین
 وان جودانه. ئەگەر سه حکه یه دیرۆکا ئایینی ئیسلامی و ئایینی پیڤه گریدایی،
 دی بین کو سی ئایینی ئاسمانی یین ناڤدار و بهر به لاف ل دهڤه ری هه نه
 (ئیسلام، جو هیاتی و فه له یاتی). گه له ک هزر مه ند وه سا هزر دکه ن کو هه رسی
 یه ک ئایینی ئاسمانی، لی ب سی روخساری جودا جودا هاتینه ده براندن.
 هه ر سی ئایین ل سه ر شه نگستی یه کتایی یا خودی و ژ هه ف جودا کرنا باشی و
 خرابی هاتینه دانان، ههروه سا هه ر سی ئایین ژبو خوشگوزهرانی و رزگار کرنا
 مروّفی ژ ئالۆزی و سته ملیکرنی، پشتبه ستنی ب هیزه کا غه یی یا رزگار دکه ن.
 ئەگەر د مه سیحیه تییدا رزگار که ری مزگینه یه نه ر ئومیدا مروّفایه تی بیت، د
 ئیسلامیدا ژی مه هدی چاڤه ریگری هه مان رۆلی و هه مان ئومیدی دده ته جفاکین
 مروّفایه تی. د جو هیاتییدا، هه رده م ل هیڤیا قه هره مانه کئی رزگار که ر بوون کو
 بهیت و وی سۆزی ب جهینیت. ئەوا خودی دای. مه سیح ب خوه یه ک ژ
 وان رزگار که ران بوو کو بهیت و مزگینی یا رزگار بوونی بدته تی. د ئینجیلا
 (مه تی) دا هاتییه: "ئەز یی هاتیم ژبو کۆمکرنا بهرڤین سه رگه ردانین ئیسرا ئیلییان". لی
 پاشی وه سا دیتن کو هه موو مروّفایه تی پیدتی ب رزگار بوونی هه یه، ئەڤجا

عيسايي مه سيح دبته رزگار کهري هموو مروثايه تيي (نه تني يي جوهييان).
 ئەڅجا ئاييني جوهيياتي زي، يي ل هيشيا قههره مانه کي وه کو توداس يان
 ميناندر، يان سيموني سحر به ند، يان پيغمه بهري ميسري... هتد، کو بهيت وان
 ژ زولم و سنه ما مه سيحيهت و ئيسلامي رزگار بکهت. ئوو سوژا خودي دايه
 قي ئاييني بو ب جهينيت. ئەڅجا دي گه له ک يا نورمال بيت، ئەگه ر که سه ک ژ
 خانا ئيسلامي بچيته دناڅ خانا مه سيحيه تييدا، يان بهروفازي. لي جوهيياتي،
 هموو ده رگه هين خانه يا خوه گرتينه و ب تيگه هه کي غه ييي هه پاره چيکه ر،
 ئاييني جوهيياتي ئيخستيه د قورنه تگيرييه کا جياوازدا (ژبلي ئەو که سين ژ
 دايابين جوهي، که سه کي دي بو نينه بهيته دناڅ خانه يا قي ئاييني دا، چونکو
 ئەڅه يه ئەو ملله تي خودي ته عالا بو خوه هه لبرارتي). لي ئەوا خه لکي ژ قي
 ئايينگوهار تي دده ته پاش و خه لک ب چاڅي چريسه تيي لي دنيريت، سزايي
 وي يي تونده. نه باوه داريه. ئايين ئانکو گريه سته کا گيانيه دناڅه را مروثي و
 خودي دا، کو هه تا مرنئ به ره فانيي ژ ئايين و باوه ري يا خوه بکهت. هه رده مي
 که سه ک قي گريه سته ئاييني بگوهوريت، دي سزايي مرنئ که فته سه ر (دي ب
 مورته د هيت ه نياسين - د ئيسلامه تييدا). دبیت که سه ک پيگيري ب گريه ستي
 نه کهت (ب نه باوه دار دهيت ه نياسين)، ئەرکي باوه دارانه کو هاريکاري يا وي
 بکهن هه تا کو باوه ري يا وي دزفريت و پيگير دبیت. گوهارتنا ئاييني، گه فه کا
 مه زنه ل سه ر هه بوونا ئاييني و تيره کا ژه هرکريه ل سينگي ئاييني دهيت ه دان.
 لهوا سزايي کوشتي دکه فته سه ر و دبیت ئەو کوشتنه ب درنده ترين شيواز
 بهيت ه ئەنجامدان.

* ئايىنگوھارتىن: ئەرى ما بۆچى مروڧ دى ئايىنى خوه گوھۆرىت؟ ئەگەر مروڧ نەشىت چ گوھۆرىنى ل سەر ئايىنى خوه بىكەت، دى چەوا شىت گوھۆرىنى ل سەر ئايىنەكى دى بىيى بىانى كەت؟ ئەگەر بابەت رەتكرنا شاشىيان بىت، يان گوھۆرىن بىت، بىگومان دى شىت كاريگەرتەر و پتر د ئايىنى خوهدا كەت، چونكو پشكەكە ژ پىكھاتەيا كەساتى يا وى. پەھلەوانى ئالۆز و دوودل دناقبەرا ئايىنگوھۆرىن و نەئايىنگوھۆرىنىدا، د مالخولىيانى بىن خوهدا دىبىزىت: "من ناگەھ ژ دىن و دىيائى نىنە، ئەز نەشىم چ بۆ ئىسلامى بىكەم ھەتا مەسىحى مفاى ژمن بىين، ئەزىي راقى دناقا شىلىدا دىك... بى۲۰۱۰". ئەف دانپىدانە، دى بەرى مە دەتە سەدەمى بىپارا ئايىنگوھۆرىنى. دىرۆكا ئايىنان پىرە ژ كوشتن و تالانكرن و خوينىرئىرتنى ژبۆ نەچاركرنا خەلكى كو باوهرىيى ب ئايىنەكى دىاركى بىين. ئەگەر ئەم ژ مەسىحىيان دەست پى بىكەين، بىپارا (ھەرقەل) ئىمپراتۆر ل چەرخى ھەفت يى زايىنى، كو ھەر جوھىيەكى باوهرىيى ب مەسىحىيەتى نە ئىنىت، مافى ژيانى نىنە، بەلگەيەكى دىرۆكىي ئاشكرايە ژبۆ نەچاركرنى. لى جوھىياتى ھەر ما و نۆكە ژى ئايىنەكى ئاسمانىيى مروڧانە. د دىرۆكا ئىسلامىدا ژى (نەمازە ل سەردەمى فتوحاتىن ئىسلامى)، كول دەستپىكى ژ جوھىيان دەستپىكرىيە و پاشى بەر ب ھەموو جىھانىقھە چووینە و پەياما وان يا ھەرە ناقدار (أسلم تسلم- ئانكو باوهرىيى بىنە دا ساخ بىنى) بوو. لى دنيا يا مشى ئايىن ھەمەجۆرە و مەسىحىيەت ل سەرانسەرى دنيايى ھەيە. ل قى سەردەمى، ھەموو ئايىن گەھشتىنە وى باوهرىيى كو كوشتن و تالانكرن و سەپىكرنا ژنان، خەلكى ناكىشتە دناڧ ئايىنەكىدا كو باوهرىيەكا موكم پى ھەبىت (ژبلى ھندەك گرۆپىن ئىسلامى بىن توندرەو). ئوو شەنگستەيى ئايىنى باوهردارىيە. ئەڧجا فەرە ھندەك رىكىن دى بىن راكىشانى بىين. يەك ژ رىكىن ھەرە گرنگىن

راکیشانا خه لکی بهر ب ئایینه کئی دیار کریشه، پاراستنا ژین و ژیارا وانه. ئانکو ئیدی ئایین ژی مینا حزبه کا سیاسی یان جفاکی سهرده ریی دگهل خه لکی دکهت، لی جوداهی ته وه کو ژبو باشر لی کرنا ئارامی و ژیارا خه لکی، ئایین گرنگیی ب بابه تین گیانی و ئاخره تا مرؤقان ددهت، لی حزب گرنگیی ب بابه تین ماددی و ژیانان وان یا که تواری ددهت. ئارمانجا ههر دووان موکمرنا ژییاتی و باوهر دارییه، لی شیوازی ب دهستقه ئینانا ئی باوهر داریی. دناف دوو هاوکیشه یاندا دهیته گوگراندن. یا ئیکئی؛ گیانه کئی ئارام و باوهر دار، دیته ته گهری ژیانه کا خوش و ئارام. یا دووی؛ دابینکرنا ژیانه کا خوش و ته نا، دیته ته گهری موکمبرونا باوهری یا گیانی ب ئایینی.

ژ لایئ فالیکیشه، دبیت تهف ههر دوو جه مسهرین هاوکیشی ل ههف بهینه گوهورین و ههمان رمان و نهنجامی بگه هینن. لی ته گهر ب کووری سه حکهینه ئارمانجا سهره کی کو دابینکرنا ژیانه کا ته نا و ئارامه؛ د هاوکیشا ئیکیدا مرؤف پشکدار و دهستپیشخه ره (د سهدهم و نهنجامیدا). لی د هاوکیشا دوویدا، مرؤف مشه خوره و تنی سهرده ریی دگهل نهنجامی دکهت. نه دووره، ته و دابینکرنه ب ریکا سهر کوتکرن و کوشتنا که سین دی بیت. ئوو ده می ژیانان خوش و جفاکی ته نا بیی پشکداری یا مرؤفی دهیته دابینکرن، بیگومان کو باجا وی ته ناهیئ سهرگونکرن و قهیدکرنا مرؤقییه ب کومه کا عورف و عدهت و سیسته مین کو دبیت دگهل هزا مرؤفی نه گونجن. فهله تیئ خوه ل هاوکیشا ئیکئی کرییه خودان (ته و ئایینی ب دریزاهی یا دیروکی دژمنین خوه ژ ئایینین دی ل خاچددان)، ل فی سهرده می یئ بوویه ئایینی لیئورینی و نه ئینی و ته ناهیئ. ئیسلام ژی، هیشتا یا بهرده وامه ل سهر هاوکیشا دووی، کو مشته

ژکه ربوکین و کوشتن و ته په سه رکرنا خه لکی (ب نائی پاراستنا ئایینی). د لیگه ریانال سه ده مین فی ئایینگوهارتنا ژنشانقه و فی به ره فانیکرنا خوینگهرم ژ ئایینی نوو، نفیسه رل سه زاری په هله وانی پرسیار ژ نه رمینا سنبله دکه ت: "گه له ک جاران من گوته نه رمینئ بو که ربین ته ژئیسلامئ قه دبن؟ تو چ ژئیسلامئ دزانی..؟ دگوته: ئیسلام بابئ من و باپیری من بین بی وژدانن... لی مه سیحیه ت خاله تا من نه قین و میړئ وئ سه میر و قه شه به سام بین دلوقانن... بپ ۴۹-۵۰". ئانکو ل گوره ی سنبله یه کئ و دایکا وئ، ئاین نه وه یئ به ره هست و ب چاف دهیته دیتن (باب و باپیر ب هه موو خرابی بین خوه شه؛ ئیسلامه. خاله ت و قه شه به سام ب هه موو باشی و هاریکاری بین خوه شه؛ مه سیحیه ته). لی هه ر ئاینه کی کومه کا ئاییده یان هه یه کو مروف ب موماره سه کرنا وان ئاییده یان دهیته نیاسین، ئانکو باوهر دارین ئایینی ب راسته و خوئی یان نه راسته و خوئی فیړی هنده ک پیزانینن دهر باره ی ئایینی دبن و ب شیوه یه کئ ئاگه هی یان بیئاگه هی موماره سه دکه ن. ئەف هه قه رکرنا قالیکی یا دوو ئاینان، کو ب ره فتارین هنده ک که سوکارین نیژیکی مروفی هاتیبه دهر براندن، نه هه موو ئاینه. به لکو شیوازی سه ره ده ریکرنا هنده ک که سین تاکن ل هه مبه ری ئاینه کئ کومی. ئوو هه رده م ئایینی کومی، پتر و کوورتره ژ کومکرنا ره فتارین هه موو باوهر دارین وی ئایینی. ئەف داخویانی بین بارکری ب هه لچوونین دهر وونی و که ربوکینه کا قه شارتی ل هه مبه ری باب و باپیری (کو بووینه نوونه رین ئایینی هه میئ)، نفیسه نه چارکریبه کو بیلایه نی یا خوه پاریزیت و بهیلت کاراکته رین وی ب ئازادانه هه ردوو ئاینان هه قه بری هه ف بکه ن. ئەف شیوه یئ ئازادکرنا کاراکته رین رومانی، کاریگه رتر و به ره مدارتره ژبو ئازاندنا وان په یامین نفیسه ری دقیت بگه هیئت، یان ب کیمی بهرگومانکه ت. دیت ئەفه ئیکه مین

رومانا نقيسهري بيت، كو ب في شيويهى نازاد دهربرينى ژ كاراكتهرين خواه
 دكهت و ژبلى هندك ئينسيړتين كيّم و فهارتى، هەر ل سهر بيلايهنى يا خواه
 دمينيت. د لهفتهيهكا دانوستاندنا نازاد و ئهفيني دا، پهلهوان نماژه ب ئاينى
 ئيسلامى ددهت و ديژييت: "ئيسلام نه هه موو شهر و زلم و كوشتنه، ئيسلامى
 مروفايهتى ژ تاريستانى رزگار كر، ئيسلامى مروفايهتى ژ بهندايهتى رزگار كر، ئيسلام
 دينى ئاشتيى و دادپهروهريى يه... بپا ۹۱". ئهف هزارا بهرانبهر، گيانى دانوستاندى
 گهرمتر لى دكهت و بهرى خواندهفانان ژى ددهته هه فبهركرنا ههر دوو ئاينان.
 ئهگه ر ئه م سهكهينه خالين ئاينگوهوران ل سهر ئيسلامى گرتين، دى فان
 دهربرينان د رومانيدا بينين:

- بابى من هيشتا ب شهريهتا (ئهبو هورهيرهى) كار دكت... بپا ۸۸.
- خودى ئيسلام پهيدا كريبه دا بهرهفانيى ژ هه ژارين وهك (بيلال ئه لحه بهشى)
 بكت، نه دا مير و خهليفه يين وان جاريان لدوور خواه كوم بكن و مالى
 موسمانان ل خواه و بىلا و مزگهفت و مهزاران بهمزيخن... ههر دين و ههر
 پهرتوكهكا به حسى كوشتن و سوتن و تولفه كرنى پتر ژ به حسى ئاشتى و
 نارامى و پيگه ژيانى بكت، نهو پهرتوك نه هه ژى خواندى يه و نهو دين نه
 هه ژى په رستن يه... بپا ۹۰.
- ئيسلام نه شيويه ژبلى شهر و كوشتنى چ نيشا مروفايهتى بدت... بپا ۹۱.
- تو دزاني چهند جاران پهيشا كوشتن و شهر و جههنه م د قورنانا هه وهدا
 هاتيبه؟!... د بههشتا موسلمانان دا تنى حورى و زركور و شهرا به... بههشتا
 موسلمانان بو زهلامان وهك ديسكو يين نه وروپايه... بپا ۹۲.
- لى ئالا هه لگرين ئيسلامى و هسا دينن كو (ئيسلامى مروفايهتى ژ تاريستانى رزگار
 كر، ئيسلام دينى ئاشتيى و دادپهروهريى يه... بپا ۹۱). فى توندوتيرى يا د تيگه هى

ئىسلامىدا ھەيى، ژبۆ ب رېقە بەرېن ئىسلامى دزىرىن، نە ژبۆ خويى ئىسلامەتتى و ناقەرۆکا وى يا ھەژى: "ھندەک دىندار و رېبەرېن وى، بەرى ئىسلامى يى ژ پىيا راست و دروست گوھارتىن، لى ئەو نە پەيرەو و رېبازا ئىسلامىيە... ئىمامى غەزالى دېيىت: بەلاقبونا كوفرى د جىھانيدا نېقەك گونەھا وى دستويى وان دىنداراندا، ئەويىن ب كرىار و گوئتى خراب خودى ل بەر دلېن چىكرى يىن وى رەشكرىن... بپ۹۲". ئەف ئاخفتنا ب دريژاھى يا دىرۆكا نوو بۆ موسلمانان دەھىتە گۆتن، چ گوھىن گوھدار ب نك خوۋە راناكىشىت، چونكو خەلك سەرەدەرىي دگەل تىشتى بەرھەست و دىتى دكەت. خەلك ل گورەى ژيار و دىتېن خوه يىن كەتواركى سەرەدەرىي دگەل رىتمايى يىن ئايىنى دكەت. دەمى ئايىن دىتە پەناگەھ ژبۆ ئارىشىن مروۋى، ھىنگى دى گيان تىدا ئارام يىت. مشە جاران، شەھنازىكرنا ب رابردووى، ھەستەكا ئارامىي و تىربوونا دەروونى ددەتە مروۋى، لى ھەموو ئارىشىن كەتوارى پى چارەسەر نابن. كاراكتەرېن ئايىنگوھورېن قى رۆمانى، ئەف پەناگەھە دناف دىوارېن كەنىسى و ل دەف ئايىنى مەسىھىتە دىتن، كو مىشتى قىان و ژيان بوون:

- پرتووكەك ئاياتىن وى ب ئاوازىن موزىكى بىنە خواندن... پرتووكەك بىژتە مە بژىن بۆ ژيانى، مرن خەما خودى يە... ياسايا ژيانى تى قىانە، تىژ قىانە، سروشت قىانە و قىان خودى پەرىسى يە... بپ۵۳.
- مەسىھىت تەنايى و ئارامى و قىان و ژيانە... بپ۷۴.
- كىشەيىن وان باوهرى يە، باوهرى نىعمەتەك ژ خودى يە... بپ۱۰۳.
- ئنجىل نەچىرۆكا زەلامەكى باشە و ل دەمەكى كورت ل سەر قى ئەردى ژيايە، نەتتى ژياناما پىغەمبەرەكىيە. لى ئنجىل پەيامەكا كەيفى و نامەيا خويىن ژبۆ ھەموو مروۋقانە... بپ۱۲۶.

ئانكو پېدۇشى ناكەت تو ب شەرى و كوشتى بەرەقانىي ژ ئايىنى بىكەي، تىنى ھىند بەسە كو تو ژيانا خوە خوش بىكەي و ئەقنىي بۇ تەقايە مەروفايە تىي پېشكىش بىكەي. ھەروەسا ژبۇ سەرەدەرىكرنا دگەل ئايىنى، بياقەكى ئازادىي ددەتە مەروقى دىنقان، نەتنى پاشقەبرن و قەيدان ل سەر دسەپنىت: "راستە رۇناھى رى نىشا مە ددەت، لى رۇناھى نايىرت قى رى بگرن. گرتنا رى و قۇناغ ل سەر مە دىننت، دقېت ئەم ئارمانجا خوە ديار بكن نەتنى چاقىن مە ل رۇناھىي بن... بپ ۹۶". ئەف جۇداھى يا دناقبەرا رۇناھى يا ھەردوو ئايىناندا، يەك رۇناھىي دكەتە پېرىنە (ئامراز) ژبۇ دىتتا رىكى و دۇماندا ژيانى، ئەوا دى رۇناھىي دكەتە ئارمانج و پى ژيان. ئانكو رۇناھى د مەسىحىە تىدا ئامرازەكە ژبۇ قەكرنا رىكا خوشى و ئەقنىي يا ژيانى. لى د ئىسلامە تىيدا، ژ دەستدانا خوشى و ئەقنىيە ژبۇ گەشتتا رۇناھىي. لى ئەگەر خوە داھىلىنە دناف كووراتى يا گەوھەرى مەسىحىە تىدا ژى، دى بىنن كو نە تى ئەقنىي و ژيانە. بەلكو كۆمەكا قەيد و زنجىرىن ئايىنى يىن ژ چىكرنا مەروقان دناقدا ھەنە. ھەمان ئارىشە و قەيد و زنجىرىن ئىسلامى تىدا ھەنە. وەكو ئىسلامى، كۆمەكا دىد و بۇچوون و مەسەبىن جوداجودا دناف ھەمان ئايىندا ھەنە: "من وەسا ھزر دكر كو قەشە ژنا نايىنن، نەتنى مۇسلمانان شىعە و سىنە ھەنە، قان ژى ب دەھان مەزھەب و گرۇپ و لايەن ھەنە... بپ ۵۸". ژبلى ھەبوونا مەسەبىن جوداجودا د ھەردوو ئايىناندا، تىگەھى سەرەكىي ئايىنى ژى وەكەھە قە كو پىرۇزكرنا پىغەمبەرى خودىيە. كا چەوا مۇسلمان دىپىرن خودى ئەف دىيايە ژبۇ پىغەمبەرى ئىسلامى ئافراندىيە و خودى دىپىرت نقىزان بۇ پىغەمبەرى بكن (صلوا على النبي)، ھەروەسا د ئايىنى مەسىحىە تىدا ژى ھەمان پىرۇزكرنى ب خۇقە دىننت: "ئەز و باب ئىكن، يى من بىننت وى باب دىت، ھوون ئىمانى ب خودى بىنن ئىمانى ب من دىنن، يى ئىمانى ب من بىننت ئەگەر مر ئەو مەسىحىيە...

١٢٤، بابى من هه موو تشت كرىيه ددهستين مندا... كهس نزانتي كوپه تنى باب، كهس نزانتي كى بابه تنى كور... نهزم رپيا راستى و ژيانى... ههلى لوويا بو مه سيح، ههلى لوويا بو مه سيح... ١٢٥". نانكو هه ردهمى ئاينه كى ئاسمانى ب پيرۆزكرنا پيغه مبهريغه مژوول بوو (نه ب پيرۆزكرنا مه زناهى يا خوديغه)، دى هزارا مروفي بهر ب سه متا موكمكرنا دهسته لاتي و بهرژه وه نديپاريژيغه چيت. مادهم مروف نه شيت ب راسته وخوي دگه ل خودى باخثيت، دى كه سه كى كه نه نافيگين كو دوعا و هيقي بين مروفي بگه هينته بهر پيكي عهرشى خودى. ئوو ژبو باوه دارين و سه رنجرا كيشانا مروقان، دبیت يا ب سانا هيتر دبیت كو سه رده رين دگه ل مروفه كى فاني بكن (نه دگه ل خودى ته عالا). نه ثجال شوينا ترسا ژ خودى ته عالا، مروف دى ژ بهنى بين وي ترسيت (ئو بهنى بين خواه دكه نه وه كيلين خودى). دگه ل موماره سه كرنا ئاييرده بين ئاينى، بهر بهر وه كه هفى يا تيگه هين سه ره كى بين پيرۆزى يا دهقان و ئاينداران بو خويا دبیت:

- هه كه تو ژى هاتييه سه رقى دينى ئاريشين ته دى ژ بين مه زيده تر بن.. ژ ترسا مروقان مه ترسا خودى يا ژبيركرى... ٥٢.
- سرود باش دزانت نه ز و كه نيسه نه هه فالن، نه و ژى هيدي هيدي يا ژ كه نيسه يى دوور دكه قيت، هه ست ب خوشى و ئارامىي دكت... ١٥٠.
- جياوازيا دناقبه را ته و ميرى من سه ميردا، سه مير ناماده يه من دگه ل خواه بهر هف مرنى بت... ته دقيت خواه گورى من بكى و دگه ل من بژى دا نه م ژيانه كا خواه بژين بهرى مرنى... ١٩٤.

نانكو نه و گوتنين دهر باره ي ثيانى و ژيانى و ليپورينى دهينه كرن، نه گه وه رى ئاينينه. تنى ژبو هندينه كو خه لكه كى كيشه دار و كوئاندار رابكيشنه دناف ئاينى خواهدا. مروفي خه مگين و كيشه دار، هه ردهم يى/ يا لييه ژبو هه ر كرىاره كا

رهوشا وی/ وی باشر لی بکەت: "هەکە مرۆف کەتە بەرامبەری راستیی، هەکەر شەر و دوزمنکاری بناق خوەدی و دینی دگەل مرۆفی هاتنە کرن... دی خوە هاقیتە بەر هەر رۆناهی یا دکەفتە چاقین مرۆفی، بلا ئەو رۆناهی ژ ناگری جەهنەمی ژى بت... بپ ۱۲۹". دەمی سرودی خوشی و ئارامی یا خوە دگەل ئازادی دیتی، بەرەبەرە ژ کە نیسی دوور کەفت. ئوو دەمی ئەشین ژى نەگەشتییە وی خوشی و ئارامی یا وی دگەل میڕی خوەیی مەسیحی دثیا، دیسا بەر ب ئارامییەکا دیقە قەگەریا. هەلوستیی ئەشینی د قوناغا هەولین ئینانا ئازاد بو ناڤ ئایینەکی دی دا، هەردەم داخوازی بین ئەشینا ئازاد رەت دکرن و د گۆتی کو ئەز ژنەکا ب میرم. لی پشتی زانی کو ئەو میڕە ژى، مینا میڕی وی یی موسلمان مشتى قەید و زنجیر و هیلین سۆرە، ئەو بەر ب ئازادیقە دەیت و ژى داخواز دکەت کو ژيانا خوە دگەل وی تەمام بکەت. ب قی وهکەقی یا گەوهەری هەردوو ئایینان، ئایینگوهورین دبیته سەدەمی مەزنترکنا ئاریشی (نە چارەسەرکنا وی).

* مەزنترکنا ئاریشی: هەر کەسەکی بقیت ئایینی خوە بگوهوریت، نەتنی کاریگەرییەکا ئەرینی یان نەرینی دکەتە سەر ژیان و هەلویت و بریارا خوە یا کەسۆکی، لی هەروەسا کاریگەرییەکا نەرینی ل دەف هەموو باوەردارین ئایینی ژى هاتی ژى پەیدا دکەت. هەر ئایینەک وەسا هزر دکەت کو ئەو یی راستە و خودی پشتەقانی یا وی دکەت: "هەر دینەک بەرەقانیی ژ پیرۆزی و پەیرەوی خوە دکت. هەر دینپەرێسەک دینی خوە ب دینەکی راست و دروست دزانت... بپ ۵۰". دەمی کەسەک ژى دەردکەفیت، ئەو مینا درزەکییە دکەفیتە دیواری باوەریی، یان خەنجەرەکا ژ پشتقەیه ل لەشی ئایینی دەیتە دان. ئەقجا هەموو کەسین وی ئایینی دی ب توندی ل هەمبەر راوەستین و ئەگەر نەشیان لیقەکەن، دبیته

بگههئته ئاستی کوشتن و ژناڤبرنی. چونکو ئاینگوهورین ژ کهبائیران دهئته
 ههژمارتن (ب کیمی د ئیسلامهتئیدا). لهوا ئاینگوهورین ب ئاوايهکی دزیکه
 دهئته کرن و هندهک جارن ژی، یا بارکریه ب شهرمینیئته: "ترس دژوار بوو،
 باوهری و گومان کهتنه دتهرازئیدا، دقیا شههده بدت، دهستی وی بلند بوو، چاقین تژی
 روندک و ترس، ل دوژمنان دگهریان، نهشهه دو... ب دزیقه دهستی خوه بره نیفا سینگی
 خوه: ب ناقی بابی وی کوری و گیانی پیروژ، ئامیین... بپ ۲۷". ئانکو ئهوی
 ئاینگوهور ههردهم دبن ترس و ئالۆزی و چاڤدیڤی و خوهپاراستئیدایه.
 گوهارتنا ئاینی نهوهکو ههه گوهارتنهکا دیه، چونکو ئاین دگهل مرۆقی یی
 بووی و مهزن بووی، ههتا بوویه مرۆف ب خوه، نهثجا گوهارتن مینا مرن و
 ژدایکبوونهکا دیه. ئەئین ب باوهری دبیرته ئازادی ژ نوو هاتیبه دناق گروپی
 واندا: "خوه ل بهر بگهه تو یی ژدایک دی، عیسا هاریکاری تهبت... بپ ۲۹". لی
 دوودلی و ئالۆزی یا مرۆقی ژی دگهل دمريت و ژ دایک دبیتتهه. دهمی مرۆف
 ههولا بههانه کرنا ئی ههلوستی نهحه بانلی و نهخواستی ددهت، په نایی دبه ته
 بهر کومهکا ئاریشین ههیی و ئاینی نوو وهکو رزگارکهه ددهته نیاسین. لی ژبیر
 دکهت کو ئاریشین کهسۆکی ب ئاینگوهارتنی بهر ب ئاریشهیهکا مهزنتر یا
 کومیشه دچن: "تو یا ژ هندهک کیشهیین کهسۆکی د رهقیه دناق کیشهیین کومی، ته
 دقیت ناقی ته زیق بکت و کیشهیین ته بینه کیشهیین کومی.. بپ ۹۵". نه دووره،
 گشتاندا کیشهیان ریکهکا چاره سه رکرنی بیت، کو کیشه چیکهه هزرا خوه د
 چاره سه رکرنیدا بکهت. یان ب کیمی، ههولا گوهورینا شیواژین دهستیوهردانی
 بکهت. ب هزرا من، یه ک ژ په یامین نفیسه ری ژی ههه نهقهیه کو فهره
 موسلمان ژی ب گیانهکی سهرده میانه سهرده ری دگهل بنه ماین ئاینی بکهن
 (نه ب شهریعه تا ئه بو هورهیره ی)، ههروه کو نهرمینی گوتیه ئازادی. لی د کیشه

یین که سوکیدا، که سه ک یان بنه مالک یان گروپه ک نازینهری ناریشییه. ده می
 هه مان کیسه دهیته گشتاندن و دکه فیته د جغزا کومیدا، هینگی کیسه مهزنتر لی
 دهیت. ئەفجا یان دی بهر ب باشتریقه چیت، یان زی دی خرابتر لی هییت.
 ئوو چونکو ئاینکوهارتن کیسه یه کا ههستدار و ب کومیشه گریدايه، بی گومان
 دی کیسه یا ئاینکوهوری مهزنتر لی هییت (خو ئەگه ر بیته سه ده می هنده ک
 گوهورینان زی): "نھۆ ته ملله ته ک و دینه ک کر نه نه یارین خوه، ئانکو ته کیسه یا خوه
 مهزنتر لی کر... بپا ۱۴۶". ترسا هه ره مهزن ژ کریارا ئاینکوهارتنی، چاقلیکر نه.
 ئولدار ژ فاریبونا که سه کی کیسه دار ناترسن. لی ژ چاقلیکر نا خه لکی دی یی
 باوه دار دترسن، کو هه فساری ئاینی ژ دهست ده رکه فیت و بهر ب ئاژاوه یه کا
 مینا حزبین ل بهر هه لوهشیانی لی بهییت. مروّف ب سروشتی خوه، ب
 چاقلیکر نی فی ر دبیت و هه ز ژ چاقلیکر نی دکهت، هه ر که سه ک هه ز دکهت
 بیته ئەو بنگه هی چاقلیکر ن ژئ هاتیبه کرن. سه میری میری ئەئینی بو ئازادی
 هیشتا نه بوویه مه سیحی دبیزیت: "بهری ئەز ئەئینی بنیاسم د قرارا دلئ خوه دا من
 ئیمان ئینا بوو، ئەز ب سه ر رییا راست هلبوووم... من باوه ری هه بوو ئەف دلئ مهزن یی
 ل هیثیا مزگینییه کی دا بگه هته کاروانی ناشتی و راستیی... بپا ۳۲". ئوو هه رده می
 کریارا ئاینکوهارتنی دبیته ره فتاره کا چاقلیکری یا بهر به لاف (مینا وی خه لکی
 بهر ب دهسته لاتا جفاکیفه دچن)، هه ر که سه ک دی بهری یی دی خوه هاقیته
 دناقدا. ئولدار ب باشی د فی سروشتی مروّفایه تی دگه هن، لهوا ب مجدی و
 گه فین راسته قینه سه ره ده ریی دگه ل بابه تی دکه ن. ئوو د هه مان ده مدا زی، هه ر
 موسلمانه کی ل هه ر جهه کی هه بیت، دی ل دژ راوه ستیت. بیی کو که سه ک
 نازادی ئاگه هدار بکته و بیژتی د هه وارا ئاینی خوه هه ره، ئەو ب خوه (ب
 هه مان چه کی که نیسی؛ ئەئینی و خو شی یا ژیانئ) هه ولددهت هه رسی ژنین

بووینہ مہسیحی، ژ کہ نیسی دوور بیخیت: "دی تہ ژی وہک سرودئ ہیڈی ہیڈی ژ کہ نیسہیئ دوورئیخہم، میڑی تہیئ دارگران ل بہر دلئ تہ رہش بکم... بپ۱۸۰". ئەف خۆبہ خشینہ ژ کووراتی یا کہ سایہ تی یا وی یا ئایینی و ہستکرنا ب بہر پرسیاریہ تی یا ئایینی دەرکہفتیہ (خۆ ئەگەر نہ باوہردارہ کی موکم بیت ژی). ب فی چہ ندی ژی، نقیسہری پیٹاژویا گری یا رۆمانی و چارہسہری، ب ئاواہ کی سنسلہیی ل گورہی سیستہمی سہدہم و ئەنجامان بہ لی کریہہ. کیشہ یین جفاکی ژ ئەگہری ئیسلامی (گری۱)، ب مہسیحیوونئ چارہسہرکریہہ. لی کیشہ یین دناف مہسیحیہ تیدا، کو ژ ئەگہری ہمان قہید و زنجیرین ئایینی و گری یا شہرمینی و ہست ب گونہ ہباریی و ترسا ژ کوشتنئ پەیدا بووینہ (گری۲)، دی چہوا ہیتہ چارہسہرکرن؛ ئایا ب قہگہری یان ب پرۆسہیہ کا دی یا ئایینکوہارتنی؟ یان ژی ب خوہ دوورکرنا ژ ہموو ئایینان؟

* مروّف و خودئ: ہہکو بیہنا مروّفی ب ئایینی نہہیت (ژبہر ہہر ئەگہرہ کی ہہبیت)، ئایینی نوو ژی بہرسقا ہہموو پرسیارین مہژی نہدہت و گیانی ل پەراقہ کی تہنا ئارام نہکەت. دی بہر ب مہزناہی یا خودیقہ چیت. خودئ ئەو ہیذا غہیبی یا ہہردہم ئومید و خوہراگری ددہتہ مروّفی و ہہدارا وی ب ژیانئ دئینیت. مشہ جارن ہہبوونی و نہبوونی یا خودئ دکەفتہ بہر گینگہشہ و بگرہو قہ کیشان: "ہیشتا بو گہلہکا ژ مہ دیار نینہ و نزانن کا خودئ ئەم دروست کریہہ یان مہ خودئ دروست کریہہ... ہہردہمی ئەم گہشتن ئەنجامہ کی باوہر پیئکری، ئەم دی ب خوہشی و ئارامی ژین. ناقدارہک دیژیت: ئینتیکہترین تشتئ مروّفان دروست کری خودئ یہ... بپ۹۴". ئەف گوماناد ہہبوون و نہبوونا خودیدا، ئالۆزی یا مروّفی پتر لی دکەت و ئەو ہہدارا ہہیی ژی نامینیت. ئوو ہہردہمی

مروّف بهر ئاتاڅي کيشه يه کا مه زن دبیت، دئ بهر ب هه لوه شيانئ و خوه ته سليم
 کرنیڅه چیت. ئەوا دهیلیت ئەم خوه راگرین و بهرده وام بین، هه بوونا خودییه.
 هه بوون و ئیکانه یی یا خودئ، د هه موو ئایناندا پرسه کا شه نگسته ییه و ئەگه ر
 رهخنه و گومان ل ئاینی هه بن، خودئ ژ هه موو رهخنه و کیماسیان قالایه،
 کاملانه و ئەقلدهمه و هه ر هه یه. لی (خوه دئ مه ژئ یئ دایه مه دا ئەم هزر بکن،
 شاشی و باشیان ژیک جودا بکن... بپ ۹۴). د ئی هزر کرنا د خوه یی خودییدا،
 نه دووره ئەم هزرئ د نه دادپهروه ری یا زاتئ ویدا بکه یین. بوچی هنده ک که س
 دهوله مه ندن و هنده ک هه ژار؟ بوچی هنده ک هیژدارن و هنده ک بیه یز؟ بوچی
 هنده ک سته می دکهن و سته م ل هنده کین دی دهیته کرن؟ ما نه باستر بوو کو
 هه موو خه لکی وه که هف بنا فرینیت و چ کيشه و ئالوزی بو که سی دروست
 نه کربان: "خودئ نه یی دادپهروه ره، هه که ر دا مه هه موویان وه ک ئیک دروست کت، ژبه ر
 نه دادپهروه ری یا خودئ، ئەم وه ک ئیک وی ناپه ری سین... بپ ۹۷". بهر سقا بهر ئاقلا
 هه موو ئاینان ژبو ئی پرسیارئ ئەوه کو دبیت حکمه ته ک د ئی نه وه که هه ئییدا
 هه بیت (هه که ر ئەم هه موو وه ک ئیک دروست کرن و مه وه ک ئیک خودئ په ری سی کر چو
 تام و بوها بو ژیانئ نابت... بپ ۹۷). ئانکو نه یی و مه زناهی یا خودئ د وی
 چه ندی دایه کو هه رده م مروّقی بیخته د لیگه ریانه کا بهرده وامدا و هه رده م
 ئارمانجه ک هه بیت کو تام و خو شیه کی بده ته هه بوونا وی ل سه ر روویئ
 عه ردی. گه له ک هزر مه ند وه سا دبینن ئەگه ر خودئ نه بیت ژئ، فه ره ئەم
 باوه ری ب خودییه کی گریمانکی بینین داکو بشین بهرده وامی بده ینه ژیانئ.
 ژبو ئارامی و ئومیده واریئ، گرنگی یا هه بوونا خودئ ل ئاستئ گرنگی یا
 ژیانیه. ئوو ماده م ئەف زاتئ پیروژ ئارمانج و هه دارا هه موو مروّقایه تییه،
 نه بهر ئاقله کو تنئ خوه دناڅ دیوارین په رستگه هانقه ئیخسیر بکه ت. ده می

نازاد سرودی دبه ته ناف دارستانی، ب دلخوشی یا زاروکه کی ب سهر تشته کی
 ئەفاندی هه لدبیت، دبیریت: "تو دزانی ئەز ل فقی دارستانی پتر هه ست ب هه بوونا
 خودی دکم.. ل فقی دارستانی ئەز پتر خوه نیزیکی خودی دبینم، پتر هه ست ب خودی
 دکم ژناف دیوارین که نیسه و مزگه فتاندا.. بو من دیار بوو خودی دناف دیوارین
 که نیسه و مزگه فتاندا خوه نیخسیر ناکه ت، خودی ل هه ر جهی هه یه.. بپ ۱۳۹-۱۴۰".
 ژبو هندی کو نفیسهر چاره سه ریبه کی ژبو (گری ۲) بینیت و چیروکا خوه بهر
 ب داویئفه بهت، داکوکی ل سهر هه بوونا خودی دکه ت و نفیسهر ژ زارده فی
 په له وانای دبیریت: "بلا خودی بمینیت، خودی... بپ ۹۴". مانا خودی وه کو
 نارمانج و هاریکاری هه موو مروشان (دهه موو رهوشین له بار و ناله باردا)، بیائی
 هزرکره کا دی دده ته مروقی کو پیداجوونی ب رفتار و ئایبرده یین ئایینی خوه دا
 بکه ت. ئانکو ل فییره ئایین د زفریته فه سهر شه نگسته یی خوه یی سه ره کی کو
 هه قبه ندی یا مروقییه ب خودیقه. وه رگوه استنا ئایینییه ژ ئاستی کومی (جشاک)
 کو مشتی ئایبرده و بهرزه وه ندپاریزییه، بهر هف ئاستی تاکی کو هه قبه ندیه کا
 گیانی یا پوخته دناقه را خوه یی مروقی و زاتی خودیدا. ئەفه ژی دانپیدانه کا
 نه راسته وخویه کو دیندارین هه موو ئایینان (ب ئاوایه کی وه کههف)، ئایینی ژبو
 پاراستنا بهرزه وه ندی یین دهسته لاتی بکار دئینن: "هه رده می ته دیت که نیسه یه کا،
 کنیشه یه کا، مزگه فته کا، یان هه ر په رستگه هه کا، ژ مالا ته جوانتر و ب بوهاتره، بزانه
 هنده کا دیندار یین ب ناخی خودی دزیا ژ ته دکن... بپ ۵۳". ئەفجال شوینا ئایین
 گوهارتنی، ئەم د کارین مینا صوفیان هه قبه ندی یین خوه دگه ل زاتی خودی
 موکمکه یین (نه دگه ل به نی و ئەوین خوه دکه نه وه کیلین وی). ئەگه ر مروث شیا
 فی هه قبه ندی دروست بکه ت، هینگی نه ژ جهه نه ما وی یا گه رم دترسیت و نه
 ته ماحی یا بهه شتا وی یا مشت حوری و غولمان و رووبارین شیری و مه یی

دکەت. دى حەز ژ مەزناھى و پىرۆزى يا خودى کەت. ئوو ئەف عەشق و ئەفينا خودىيە، گيانى مروقى تڑى نوور و تەناھى و ئەفینى يا ھەموو مروقىن دى دکەت: "تو بو ناھىي ئەز و تو دینەکی و پەرتووکەکی و پیغەمبەرەکی بو خوہ ژ ئەفینى دروست بکن، وەک خوہ ب رپيا وان خوهدى بپەرسن... وەرە دەستى من بگرە دا ژناف فان داب و نەريت پەرسان برەفن. دا ژ دنيايا وان دەرکەفن، دا بچنە جھەکی کەنيسە و مزگەفت و کنیشتە لى نەبن... ل جھەکی تنى خوهدى ل ھنداڤ سەرى مە زيرەقان بت... بپ۲۱۹-۲۲۰". ئەف داخوازی يا رەتکرنا ھەموو ئاينان و بوھژينا دناف عەشقا خودیدا، ئاماژەيەکا صوفيزمىيە بەردايە سەر ئاريشين کەتواری بين ژيارا مروقى. کەسین صوفى ھەردەم مشى عەشقا خودى و بى گله و گازندەنە ژ شاشى بين باوەردار و ئۆلداران. چونکو ل وى باوەرینە کو عەشقا زاتى خودى يە شيانين ئەفینى و باشى يا ھەموو مروقان پى دبەخشیت.

ئاين و نەتەوہ

يەک ژبابەتین دى بين گرنگين فى رۆمانى، بابەتى پیغەگریدانا ھەستا نەتەوايەتییە ب ئاينیقە. پراڤيا مللەتى کورد موسلمانە و ل گورەى ھندەک پلانين نیقەدەولەتى بين وەلاتين زلھیز، ل سەر چوار وەلاتين ھەفتوخییدا ھاتینە دابەشکرن. ب دريژاھى يا ديروکى، چ جاران دەستەلاتدارين ھەرچار وەلاتان (کو ئاينى فەرمىي وان ئيسلامە)، نەگوتییە کوردان وەرن دا ئاينى دەستەلاتا خوہ ب زمانى وە بى دايكى بو ھەوہ شروڤە بکەين. ھەردەم ب زمانى وەلاتى زالدەست سەردەرى دگەل ئاينى خوہ کریبە. ئاين وەکو پشکەک ژ ھەموو عورف و عەدەت و بەھايين گيانى و ماددى بين جفاکى، ئەگەر ب زمانى دايكى بەھیتە شروڤەکرن و مومارەسەکرن، دى باشتەر تیگەھن و دبیت پتر پیغەگریدايى

بن ژى. لى ل هەردوو وەلاتين عەرەب، پيرۆزى يا ئايىنى ب پيرۆزى يا زمانى
کتىبا پيرۆزفە هاتە گریدان. ب ئى چەندى ژى، کۆمەکا تىگەھ و بهايىن جفاکى
ب شيوهئى خورافاتين ئايىنى کەفتنە دناف کەلتورى کوردیدا، وەکو بى عەرەبى
نەزانیت ناچیتە بەهەشتى، ناڤين عەرەبى ئەو ناڤن يىن ل ئاخەرتى شەفاعەتى
بۆ خودانين خوە دکەن (ناڤين ئاخەرتى)، گونەهە کتیبأ پيرۆز بهيتە وەرگيران،
چونکو ئەفە دەستپوهردانە د زمانى خودیدا... هتد. ئەفجا زمانى عەرەبى هەموو
ژيانا کوردان فەگرت و نەشيان خوە ژى رزگار بکەن. هەتا نۆکە ژى ناڤين باب
و باپيرين مە عەرەبينە و هەموو دوعا و نزاين مە ژى ب زمانى عەرەبى دەينە
کرن. دەمى ئايەتەک يان فەموودەيەک ب کوردى دەيتە شروڤە کرن، خەلک ب
خوە ژى ب کيم بهايى لى دنيريت. بۆ کوردان ب خوە ژى يا بوويه هيلەکا
سۆر و کەسەک نەوڤريت سورەتەکى ب کوردى بنڤيسيت. ئەف بزاقا ئايىنى
عەرەبى، بزاقەکا سياسى يا تەعريبکرنأ زمانى کوردى ل پشت هەبوو. کورد ب
خوە ژى (ژ نەزانين و ساويلکەيى يا خوە) ببوونە پشکەک ژ ئى بزاقا
تەعريبکرنى. بهادارى و زيرەکى يا زانايين ئايىنى، ب ئاستى زانينا زمانى
عەرەبى دەهاتە پيشان. د هەمان دەمدا ژى، ل هەردوو وەلاتين دى (ئيران و
ترکيا)، ئايين ب هەردوو زمانين فارسى و ترکى د هاتە شروڤەکرن و
مومارەسەکرن. ئەگەر وەرگيرانا قورئانا پيرۆز دەستپوهردانا زمانى خودى بيت، پا
بۆچى بۆ ترک و فارسان نە گونەهە؟ ب هەمان تىگەهين عەرەبان، ترکان ژى
(کو بەرمايکين خيلافەتا ئوسمانلينە) دگۆتن: هەر کەسەکى ترکى نەزانيت،
نەشيت بەرسقا خودى ل رۆزا قيامەتى بدەت! ئەوى نەشيت بەرسقا خودى
بدەت، هەلبەت دى چیتە جەهنەمى. دپيژن (ل رۆژەکا ئەينى مەلاى ب
خوينگەرمى ئەف بابەتە شروڤە دکر، زەلامەکى ل ويڤى دکرە گرى، مەلا چوو

نک و گۆتی تو بۆچی دکه یه گری، تو ترکی و دی هەر چیه بههشتی. ئەوی
 زهلامی گۆتی دلی من نه ب منقهیه، ئەز یی بۆ چه بیی خودی دکمه گری،
 پیغمبهری ترکی نه دزانی، پا دی چهوا چیه بههشتی و دی چهوا شیت
 شه فاعه تی بۆ مه کهت). هەر ههولدانه کا ژبۆ وهرگیڕانا قورئانا پیرۆز هاتییه
 کرن، خه لک ب توندی ل دژ راوه ستاینه. ئەف دژاتییه هەر ژ کوردان ب خوه
 بوو. لی پشتی موبه شریڤن مه سیحیه تی ئنجیل و تهورات وهرگیڕاینه سه زمانی
 کوردی، هنده ک مه لایین کورد دهست پیکن ئایهت ب عه ره بی د خواندن و ب
 کوردی شوڤه دکرن. هزر د هندیدا کرن کو قورئانی ب زمانی کوردی بداننه
 بهر دهستی خوانده قانین کورد. لی ناقی شوڤه کرنان دانانه سهر ههولدانه کا
 وهرگیڕایی، ئانکو ل شوینا کتیب ب هیته وهرگیڕان بۆ سه زمانی کوردی، ب
 کوردی هاته شوڤه کرن. تنی یه ک وهرگیڕانا کوردی یا قورئانی هه یه (ل گورهی
 پیزانین من)، ئەو ژی ئەوه یا ماموستا هه ژار ل ئیرانی وهرگیڕایی و ل شان
 سالین داوی (ل هه ریما کوردستانی) هاته چاپکرن. لی هەر نه کهفته بهر
 دهستی هه موو خوانده قانان، چونکو هه تا ئەفرۆژی، خه لک ب چریسه تی و
 ترس سه ره ده ری دگه ل کوردی کرنا با به تین ئایینی دکهت.

کا چهوا ئاین پیکهاته یه کی سه ره کی که سایه تی یا مرۆقییه، نه ته وهی ژی
 هه مان گرنگی و پیقه گریدان ب که سایه تی یا مرۆقیقه هه یه. نه ته وا عه ره ب،
 ئایینی ئیسلامی کریه هه قالجیمکی پرسا نه ته وهی و مه زنتین ریخۆشکه را قی
 تیکه له بوونی زمانی قورئانا پیرۆزه، کو بوویه زمانی فه رمیی هه موو وه لاتین
 عه ره ب. هەر ره فتاره کا مرۆقایه تی یا ئایینی ئیسلامی، چوو یه دنا ف که لتوری
 عه ره بیدا و ب زمانی عه ره بی دهینه فه گیڕان، هه تا وی راده ی کو که لتوری

عه‌ره‌بی و که‌لتۆری ئایینی ئیسلامی ژ هه‌ف نه‌هینه جودا‌کرن و وه‌کو یه‌ک
 که‌لتۆر دده‌نه نیاسین. پ‌رانییا نه‌ته‌وه یین موسلمانین نه‌عه‌ره‌ب، دنا‌ف دووانی
 یا زمانئ ئایینی و زمانئ نه‌ته‌وه‌ییدا دزفرن. ئەو نه‌ته‌وه یین موسلمانین دنا‌ف
 ده‌وله‌ته‌کا خوه‌سه‌ردا د ژین، ئایینی خوه‌کره‌یه د خزمه‌تا نه‌ته‌وه‌ییدا و ب زمانئ
 نه‌ته‌وه‌یی سه‌ره‌ده‌ریی دگه‌ل ئایینی دکه‌ن، وه‌کو ترک و فارس و پ‌رانییا وه‌لاتین
 ئاسیا دوور. فان وه‌لاتان که‌لتۆری ئایینی دنا‌ف که‌لتۆری خوه‌یی نه‌ته‌وه‌ییدا
 بوه‌ژان‌دییه و ئایینه‌کی ل دو‌یف سیسته‌م و عه‌ده‌تین وه‌لاتئ خوه‌ ژئ چ‌یک‌رییه.
 تنئ ئاین‌دار و ئۆل‌دارین کوردان ژ ئی هاوکیشئ فه‌ده‌رن، پ‌رانییا ئۆل‌دارین
 نه‌ته‌وه‌پاریز، ئایینی ب پیش نه‌ته‌وه‌ی دئ‌یخن، ب نا‌ئئ هن‌دی کو مرۆ‌ق‌ایه‌تی
 به‌ری نه‌ته‌وه‌یانه و پاراستنا ئایینی، نه‌ته‌وه‌ی ژئ دپاریزیت. هن‌ده‌ک نه‌ته‌وه‌پاریز
 وه‌سا نابینن، ئەو نه‌ته‌وه‌ی ب سه‌ر ئایینی دئ‌یخن، دبیژن ئەم کوردن پاشی ئەم
 موسلمان و ئیزدی و مه‌سیحی و جو‌هی و کاکه‌یی و به‌هاینه. لی ژ ئەگه‌ری
 نه‌بوونا ده‌وله‌ته‌کا خوه‌سه‌ر و ئاین‌داری یا ره‌هایی یا خه‌لکی، ل کوردستانئ
 هه‌رده‌م ئاین ل پیش نه‌ته‌وه‌ی ده‌یت. ئە‌ف‌جا ده‌می ئاین ب کوردی ده‌یته
 شو‌فه‌کرن، یان هن‌ده‌ک هه‌ولدانین کوردیکرنا ئایینی ده‌ینه‌دان، خه‌لک ب
 چا‌ف و ده‌ف فه‌ خوه‌ تی‌وه‌ر دکه‌ن و ب دلخۆشی سه‌ره‌ده‌ریی دگه‌ل دکه‌ن.

ده‌می ئایینه‌کی مینا ئایینی مه‌سیحی، هه‌ولا ته‌نصیرک‌رنا کوردین موسلمان
 دده‌ت، کاریگه‌رت‌رین ریک‌ا سه‌رنج‌راکیشانی بکارئینانا زمانئ نه‌ته‌وه‌ییه (کو
 کورد بچنه دنا‌فدا). هه‌رده‌م مرۆ‌ف ب نک وی لایه‌نیقه دچیت یئ فالاهیه‌کا
 مرۆ‌قی پ‌ر دکه‌ت. کوردان فالاهیه‌کا نه‌ته‌وه‌یی هه‌یه و هه‌ر لایه‌نه‌کی وی
 فالاهیه‌ی بو پ‌ر بکه‌ت، دئ جه‌ی ریزگرتن و شه‌هنازیی بیت: "وان رۆژه‌کا تایبه‌ت

یا هه‌ی بو کوردان، تھیژ و دو‌عیان ب کوردی دکن... بپا۴". تهرخانکرنا روژه‌کا
 تایهت ژبو خواندنا ته‌رتیلین ئایینی ب زمانی کوردی، ئاکامه‌کا کاریگه‌ر دکه‌ته
 سه‌ر نه‌هۆشی که‌سی کورد، ئه‌گه‌ر نه‌دگه‌ل بیت ژی، ل دژ ناراو‌ه‌ستیت. هه‌ر چ
 نه‌بیت، دئی زمانی کوردی پئی ده‌وله‌مه‌ند بیت و خه‌لکه‌کی بیانی دئی زانن کو
 نه‌ته‌وه و زمانه‌کی جودا هه‌یه دیژنی کورد. ئوو هه‌ستا کوردینی دگه‌ل وی
 دینی تیکه‌هل دبیت یا ب ده‌نگه‌کی بلند بیژیت: "ئه‌قرو ئه‌م دئی ب کوردی تھیژ و
 دو‌عا کن... بپا۴". هه‌رده‌می هه‌ستا نه‌ته‌وه‌یی دگه‌ل باوه‌رداری یا ئایینه‌کی
 تیکه‌هل ببیت، که‌سی نه‌ته‌وه‌پاریژ ب ئاوایه‌کی خوه‌ویستی یان خوه‌نه‌ویستی،
 دئی به‌ر ب وی ئایینه‌چه‌یت. دبیت که‌سه‌ک پرسیار بکه‌ت، ئاخ‌ر ئه‌و ژ
 که‌لتوری کوردی (یئ بارکری ب ئایینی ئیسلامی) به‌ر ب په‌ناگه‌ها که‌لتوری
 مه‌سیحیه‌تیقه‌ چووینه، یان که‌سه‌ک بیژیت یئ ده‌ست ژ ئایینی خوه‌به‌رده‌ت، دئی
 چه‌وا نه‌ته‌وا خوه‌پاریژیت؟ ل ئیره‌فه‌ره‌ پیچه‌کی ل سه‌ر گرنگی یا ژییاتی یا
 نه‌ته‌وه‌یی راوه‌ستین. کا چه‌وا ئاین دگه‌ل مرو‌فی دبیت و مه‌زن دبیت، ژییاتی
 یا نه‌ته‌وه‌یی ژی مل ب ملئ وی گه‌شه‌دکه‌ت. ئه‌گه‌ر ئاین ب ئاشکرای بیته
 ده‌ربراندن و قه‌بوولکرن، ژییاتی یا نه‌ته‌وه‌یی دمینه‌دناف نه‌هۆشا مرو‌فیدا و
 هه‌رده‌می به‌رئاتافی ئازرینه‌ره‌کی ببیت، ب هه‌مان هیزا باوه‌رداری یا ئایینی ده‌یته
 دناف هۆشیدا. ژبه‌ر فی چه‌ندی بوو که‌نیه‌یا قه‌شه‌به‌سامی ل روژا کوردان،
 موسلمانین (هیژ نه‌بووینه مه‌سیحی) ژی داخواز دکرن: "بخیره‌اته‌کا تایه‌ت ل
 براین مه‌یین موسلمان، میثانین مه‌یین بها‌گران، ل قی روژی (روژا کوردان) دکم...
 بپا۴۷". ئه‌و که‌سین ده‌ست ژ ئایینی خوه‌به‌رنه‌دن و نه‌شین ته‌قه‌بولا ئایینه‌کی
 دی بکه‌ن، ب ریکا زمانی نه‌ته‌وه‌یی ده‌ینه‌راکیشان بو‌ناف چالاکی یین
 که‌نیه‌سی (خو ئه‌گه‌ر باوه‌ری ژی نه‌بیت). بلا هه‌ر ئیک ژ مه‌خوه‌ل جه‌ی

به رهه قبووبیه کئی وئی کۆمبوونئی بدانیت و کهسه ک ل سهر دهپی شانوویی ب کوردیه کا زهلال بیژییت: "وهرن دا پیگه دگهل خودئی بئاخفن، وهرن دا ب زمانئ خودئی شرین دگهل عیسایی خودشتئی بئاخفن، وهرن دا ب کوردی هیئی و گازندین خواه بۆ مریه ما کچ بکن. عیسایی کورئی خودئی دییژه.. نهز رییا راستی و ژیانئ مه... بپا ۴۸".

ب دیتنا من، ههر نه ته وه پاریزه کئی گوهداری یا ئی گوئنی بکهت، هزارا وی دئی چیته سهر کۆمه کا گازنده و دوعا و دهرده سهری یین ملله تی کورد، دئی هزارا کهت کا دئی چهوا ب کوردی دوعا کهت و دئی چ بیژته خودئی یان عیسای. کهسه ک هزارا خواه دهسته واژه یا (عیسایی کورئی خودئی) دا ناکهت، کول گورهی ئایینی ئیسلامی کوفریه که و ناهیته قه ببولکرن. ئه فهیه ئارمانجا سهره کی یا فان جوره جقینان، کو باوهری یین ئایینی بچنه دناف نه هوشی یا مروؤقیدا، دا کو بهیته به رهه فکرن کو بشیت سهرده ریئ دگهل بکهت. ههموو جشاک و ئایین د وئی چهن دئی دگهن کو گوهارتنا باوهریان نه کریاره کا هیسانه، دئی ب شیرهتان یان ب گوئگوئک و سوژین ئایینی گوهورن. ئه گهر وهسا با، ئه و خوینا ب دریژاهی یا دیروکئی ژبو ئایینگوهارتنئ هاتییه ریژتن، نه دهاته ریژتن. په یاما ئاراسته کری یا ئی بویه ری ئه وه کو فه ره ئایینی ئیسلامی ژی خواه ل پرسین نه ته وه یی یین کوردان بکه ته خودان، دا ههر دوو قه تین ئایینی و نه ته وه یی ب ههئرا گه شه بکه ن و که سایه تییه کا نۆرمال و به ره مه یینه ر ژئی په یدا بییت. په یاما دی ئه وه کو ریگرتنا ئایینگوهارتنئ ب پاشقه برنی و کوشتنئ نه کاریگهره، فه ره ئایین خواه ل ههموو پیدئی یین که سی باوهردار بکه ته خودان، یه ک ژ وان پیدئی یین ههره گرنگ ژی ئازادی یا که سوکییه.

نازادی یا که سوکی

بابه ته کی دی یی هه فبه ند ب ئایینی و ئایینگوهارتنیقه، نازادی یا که سوکیه. نازادی نهو بابه ته یه یی ب دریژاهی یا دیروکی خوین بو هاتیبه ریژتن و قوربانی بو هاتینه دان. ما نه گهر مروف نه یی نازاد بیت، هه موو مال و مولکته و خووشی یین ژیانئ ب چ نائینیت. دبیت ل سهرده مه کی هنده ک حزین بهرته نگ ژ دهرقه ی بازنی نازادی بهینه تیژکن، وه کو غه ریزه یین برس و سیکسی. لی پایه داری و ریژگرنا خوه یی و خوه نر خاندن، بی نازادی ناهینه تیژکن. نازادی بابه تی هه موو سهرده مان و هه موو بیاقین مروفایه تی بوویه، کو پویته کی گرنگ پی هاتیبه دان و هه موو خه لک ژبو ب ده سته ئینانا نازادی (ب هه موو ته خ و ئاستین ره وشه نی ریقه) د لیگه ریانه کا به رده و امدانه. ئه ری ما نازادی چیه؟ ژ لای بی بایولوژیقه: نازادی ئانکو نه بوونا کوته کی، مروف یی نازاده نه گهر چ زنجیر حه ز و پینگائین وی نه گریده ن. ژ لای بی دهر و ونیقه: نازادی ئانکو شیانا هه لبرارتنی. ل دو یف ئی بووچونی هه ر مروفی بکاریت هه ر هه کی ژ ناف چه ند هه ران هه لبریت یان چاره سه ریبه کی ژ ناف کو مه کا چاره سه ریان هه لبریت، مینا که کی نازادی دده تی. ژ لای بی فه لسه فیقه: نازادی ئانکو هه بوونا مروفییه. هه بوون ناهیه ده سنیشان کن نه گهر نازادی نه بیت، له وا ئه م د کارین بیژین نازادی هه بوونه و هه رده می مروفی نازادی یا خوه ژ ده ست دا، هینگی دی هه بوونا که سایه تی یا خوه یا جفاکی ژ ده سته دت. ئوو ژ لای بی جفاکیقه: نازادی ئانکو بازدان ل سه ر فه راتی. هه ر مروفه ک د هه ر جفاکه کیدا، د کاریت ژ تشتی فه ر و پیدتی د جفاکیدا رزگار بیت و ب ریکا زانین و تیگه هشتنا خوه یی خوه، فه راتی و یاسایین دی یین جفاکی

كونترولڪهت و ڙي دهر باز بيت. ههردهمي مروڦ بڪاريت ڦي فهراتي
 كونترولڪهت و ڙي بپوريت، دي شيت نازادي يا خواه يا كه سوڪي پاريزيت.
 ههلبهت نههه ڙي دهر نه نجام و بهرڪاري هه ڦرڪي يا جفاڪيه، لهوا نازادي ئيشانه
 و ههست ب نيگه رانييه. ئوو گرنگترين مينايين نازاديي كو هه هه نده ب ڙيان
 و ههز و رهفتارين كه سي تاڪفه، نازادي يا كه سوڪيه. نازادي يا كه سوڪي
 بابته كي گرنگ و سهرنجراڪيشه، نه ب تني ل دهف نهديب و هونه رهمندان،
 بهلڪو گرنگي يا خواه ل دهف ههمي تهخين جفاكي ههيه. ئوو مادهم ههر
 كه سهكي ستايله كي جودا ڙ ئيكي دي ههيه، بيگومانه كو خواست و ههز و
 ئوميدين جودا ڙي دي ههبيت. نهف جوداهي يا د ڪريار و ڪارقه دانا ڪرياراندا،
 كه سهكي ڙ ئيكي دي جودا دكهت. ب ڦي چهندي ڙي، ههر مروڦهكي د ڙيانا
 خواهدا پيدفي ب داهينانا جوداهيهي ههيه، كو جوداهي يا خواه ڙ يين دي
 خوياكهت و پاشي ڦي تايه تمهندي يا خواه يا دهسنيشانڪري پاريزيت. هه بونا
 ههر فلسهفه كي ل سهر شهنگستي گوماني دهيهته ئاڪرن كو گومان د ههر
 تشته كيدا بهيهته ڪرن و تشتين نووتر ئاڦا بكهت. ئوو ههر تشته كي بهرگومان،
 بي مهه ڪومه ب ههرفاندني و تشتين نووتر دهينه شويني. ب ڦي ئيكي، هم د
 ڪارن بيڙين (دهسپيڪا هزرڪرن، دهسپيڪا ههرفاندنييه). ئوو ههر ههرفاندنه كي
 پيدفي ب ئاڦاهيهي كي نوو ههيه كو شونگر بيت و ل جهي ئاڦاهي كه فن بهيهته
 نڙاندن. ههر وهكو د ڪريارا ڪاراڪتهرين ڦي رومانيدا روودايي: "نه ڦيني ميڙي خواه
 هيلا، دين و ملهت هيلا و ب دويڦ ميڙه كي عههه ب كهت دا ب دل خواه بكهفت... سرود
 و ڪچا خواه ڙ جهههه ما ميڙي خراب و بابي بي دل ڙ مرنڙ رزگار بوون... قهشه بهسام
 ري و پاره بو دروست ڪرن... عيسا و مريه ما ل بهندا وان بوون... مريه ما ڪچ سهرين وان
 يين بريندار دانانه سهه سينگي خواه يي دلوقان... بپا ۱۰۲". ل ڦيره ڪاراڪتهرين

رۆمانی، هه‌موو ژيانا خوه یا هه‌یی دناڤ عورف و ئایبرده‌یین ئیسلامیدا
 به‌رگومانکرن و به‌ر ب ئاهاهییه‌کی دیشه چوون. ئانکو ئاهاهی ئیکئی هه‌رفاندن
 و ئاهاهییه‌کی دی ل جهئی یی ئیکئی بو ژيانا خوه یا ته‌نا نژاندن. لی نه‌مه‌رجه
 هه‌رده‌م مرۆڤ به‌ر ب ئاڤاکنه‌کا نووڤه بچیت، کو سه‌داسه‌د جودا بیت ژ
 ئاهاهی که‌ئن. د شیاندایه کو نژیاره‌کی نوو ل سه‌ر پاشمایکین ئاهاهی که‌ئن
 بنژینیت. ئەڤ کریاره دی یا ب ساناهیتر بیت، چونکو د هه‌مان بازنئی جفاکیدا
 دژریت، تنی هه‌نده‌ک هزر و تیگه‌هین سه‌رده‌میانه یین قه‌بوولکری ل سه‌ر زیده
 دبن. بو نمونه، ده‌می کچه‌ک ل دژی دابونه‌ریتین بنه‌مالا خوه رادوه‌ستیت و
 هه‌ز بکه‌ت ژ قه‌یدین بنه‌مالا خوه رزگار بیت، دی شوو که‌ت و چیته دناڤ
 بنه‌ماله‌کا دی یا هه‌مان جفاکدا، کو خه‌لک بکاریت سه‌رده‌ریبه‌کا بالبه‌رانه و
 قه‌بوولکری دگه‌ل بکه‌ت. ئەڤه ب رزگاربوونه‌کا به‌روه‌خت ده‌یته هه‌ژمارتن،
 چونکو نه‌دوووره بنه‌مالا نوو ژی هه‌مان ره‌فتار و زنجیر هه‌بن: "من به‌رسینگی داب
 و نه‌ریتین گه‌فتار دگرتن. من گه‌له‌ک به‌ره‌فانی ژ ئازادیا خوه یا که‌سوکی کر، ل داویئ
 من خوه دکوشا می‌ره‌کی قومارچی و بی ره‌وشتدا دیت... من هه‌موو گوری هه‌زا خوه کرن،
 تنی من هه‌زا ئازادیا خوه دکر. من نه‌زانی دی ژبن به‌ندادتیا بابی خوه ده‌رکه‌شم بن
 به‌ندادتیا می‌ره‌کی قومارچی... بی ۸". د قی کریارا هه‌ڤرکی یا دی‌رینا دناڤه‌را
 هه‌رفاندن و ئاڤاکنیدا، ئەگه‌ر ل سه‌ر هه‌مان پاشخانا که‌لتوری به‌یته ئاڤاکن.
 مرۆڤ دکه‌ڤیته دناڤ بازنه‌کی قه‌بوولکری ب کوته‌کیدا. ئەو بازنه یی جفاک ل
 سه‌ر مرۆڤی دسه‌پینیت و مرۆڤ ب ئاوایه‌کی هه‌لبژارده‌یی پیگیری پی دکه‌ت.
 گه‌له‌ک که‌س وه‌سا هزر دکه‌ن کو ماده‌م کریار هه‌لبژارده‌ییه، ئەڤه پاراستنا ئازادی
 یا که‌سوکییه. لی ماده‌م مرۆڤ نه‌شیت ل گوره‌ی هه‌ز و خواستین خوه بژیت و
 هه‌رده‌م د بن ئاکاما نی‌رینین جفاکیه‌ بیت و مرۆڤ ب خوه نه‌رازی بیت ژ

باوهری و رهفارین ههیی، ئەف چهنده دی کار که ته سه ر دلینی و هزرکرنی ژی. د ئەنجامدا مروّف دی خوه به ندرکی بینیت و ههست ب هه بوونا خوه یا نازاد ناکهت. ئەفجا نه تنی دی ل هه مبهری دهستهلاتا بنه مالی و عورفین جفاکی راوهستیت، دبیت ده ربازی ره تکرنا که لتوری ئایینی و وهلاتی ژی بیت: "من ئەو وهلات نه قیبت یی ئەز ب نازادی ئالایه کی تیدا بلند بکم، من ئەو وهلات دقیبت یی ئەز ب نازادی دهنگی خوه و سه ری خوه تیدا بلند بکم... ملله تی دقیبت ئەز وهک وان بقیبت خوه بخه ملینم، وهک وان بقیبت چاقین خوه رهش بکم... ل هه ر وهلات و کومه لگه هه کا ژن نه شیت ب نازادی بیژت ئەز ئەفیندارم، ئەو وهلات و کومه لگه هه دۆزه خه... بپ ۸۸".

ل قیره نفیسه ر سه ره ده ری دگه ل دوو شیواژین پرۆسه یا هه رفاندن- ئافاکرنی دکهت. شیواژی بکارئینانا که رهسته یین ئاهاهی هه رفاندی ژبو نژاندنا ئاهاهییه کی دی (ب هه مان روخساری قه بوولکریی ئاهاهی هه رفاندی)، کو دبیته ئەگه ری دووباره بوونا هه مان هه فرکیی و هه مان قه ییدین نازادی یا که سوکی. ئوو شیواژی هه رفاندنه کا ب ته مامی و نژاندنا ئاهاهییه کی دی (ب هه ندهک که رهسته و روخساره کی دی)، کو ب شیوه یی ئایینگوه ارتنی هاتیه خویاکرن. لی فی ئاهاهی نوو ژی، کومه کا قه یید و زنجیرین نازادی هه نه و دناف گه وهه ری ویدا دقه شارینه: "من میرو مال و باب و برا و دین و ملله ت و ئەو سلیمانیا خوشتی هیلان، ژبه ر نازادی یا خوه یا که سوکی. من پی ل هه ر تشتی دانا.. دا ب نازادی بزیم.. دا که سایه تیا خوه بیاریزم.. میری من یی دووی، دقیبت دهستین من قه یید و زنجیر بکت، دقیبت به رژانه کی بو نازادیا من ژ ئایاتین ئنجیلی دروست بکت... بپ ۲۰۱".

ئەف وەكەهفاندنا ئایینان دبیائی قەیدکرنا ئازادی یا کەسۆکیدا، کو نه
 ئاھایی کەفن (ئیسلام) ئازادی ددایی و نه د ئاھایی نوودا (مەسیحیەت)
 ھەست ب ئازادی یا کەسۆکی دکەت. پا دی ل کێقە ب سەر ئازادی یا خویا
 کەسۆکی ھەلبیت؟ ب ئی ھەقەبەرکرنا بەرھۆز، نقیسەر بەری خواندەفانی ددەتە
 گەوھەری ئازادی یا کەسۆکی، ئەری ئازادی ئەوہ کو مرۆف ل گورە ی حەز و
 پالینەرین خوە یین خوەرسکی ھەموو کار و رەفتاران بکەت و ب ئازادی
 دەربرینی ئی بکەت؟ یان ئازادی یا کەسۆکی ئی ھندەک سنوورین دیارکری
 ھەنە؟ جوانترین بەرسف ئەوہ یا سارتهری خویا کری، کو ئازادی نه
 سەر بەردانە، بەلکو ب ریزگرتنا کەسی بەرانبەر و ئازادی یا ویقە گریدایە.
 ئانکو ئازادی یا مرۆفی د چوارچوئی پاراستنا ئازادی یا یین بەرامبەردا ساخلەم
 و کاملانە. پیقەگریدانا ئازادی یا مرۆفی ب ئازادی یا کەسین بەرانبەر قە،
 چوارچووقەکی ل دۆر ئازادی یا کەسۆکی دروست دکەت و ب کۆمەکا عورفین
 ئایینی و جفاکیقە مەر جدار دکەت. ئەقە ئی بەری مە ددەتە وی ھەقکیشا دیرینا
 دنابقەرا موخە یەری و موسە یەرییدا، ئەری مرۆف موخە یەرە د ژیانا خوەدا، یان
 موسە یەرە؟ ئەری مرۆف ژیانن دھاژۆت، یان ژیان ب ھەموو عورف و عەدەت و
 تیگەھین خوە یین شاش و باشقە مرۆفی دھاژۆت؟ ئەری ئازادی رەھاییە یان
 ریزەییە؟ دەمی پەھلەوانا رۆمانی ھەست ب قەید و زنجیرین ئاھایی خوە یی
 نوو دکەت (ب خوینگەرمییەکا زەبیری)، بەرەفانی ژ ئازادی یا خوە یا کەسۆکی
 دکەت، کو میناکەکی رەھایی ب خوقە دگرت: "ھزار وەلات و دین و مللەت و باب و
 برایان گوری ژیانا خوە یا تاییەت دکە... بی ۲۰۲". ل گورە ی ئی خویا کرنی کو دی
 (وەلات، دین، مللەت، بنەمال...) ھەموویان ژ دەستدەت ژبو ئازادی یا
 کەسۆکی، رامانا قەدەریی و گوشەگیریی ددەت. ئوو چونکو مرۆف گرنگی یا

خوه، ژ دهردور و جفاکي خوه وهردگريت، نهچاره سهدهمي گرنگي پاريژيت، يان ل بهرچاف وهرگريت. نازادي يا رههاي، نانکو فهدهربوون ژ جفاکي و ژيان دناف ئەتموسفيرهکي تايهت و ب تنيدا. ههر نازهلهکي دارستاني نازاده و ب رههاي مومارسه يا وي نازادي دکهت، لي دهمي ديته مهترسي ل سهر ژيانا نازهلين دي، دي ل دژ راوهستين و نه دووره ژناقبيهن. لي مروف نه نازهله، بهلکو جاندارهکي جفاکيه، دناف جفاکهکيدا دژيت، پي ناکامدار دبيت و ناکامي دکهته سهر گوهورينا جفاکي. ئەفجا ههتاکو مروف بشيت پاريژگاري ل سهر مروفيني يا خوه بکهت، دي هندهک ژ نازادي يا خوه يا رههاي ژدهستدهت و دي بهر ب نازادي يا ريژهبيقه هيت. نانکو دي يي موخهيهر بيت، دناف جفاکهکي موسهيهردا. موخهيهري و موسهيهري ژي ريژهبينه، نههه موو موخهيهر د کارن هه موو دلمازييان ب هه لبرين و نه هه موو موسهيهر د کارن مروفي بکه نه کوله يي عورف و تيگه هان. کاراکتيره کا روماني ديژيت: "من بريارا موسلمانبوونا خوه نه دايه، نه زيا بوويم موسلمان... مه سيحيبوونا من ژي نه ب بريارا من بوو... نه ز ژ مرن، ژ کوشتن، ژ سوتن، ژ کريتکرن، درهقيم، من خوه دناف سينگي قه شهيه کيدا ديت... بپا ۱۴۴". نانکو د ههردوو رهوشين خوه يين کهفن و نوودا، موسهيهر بوويه. ب موخهيهري رهوشا خوه يا کهفن رت دکهت و ژي درهفیت، لي ب موسهيهري دچيته دناف ئافاهيهکي نوودا. ئەفه ژي ريژهبي يا موخهيهري و موسهيهري خويا دکهت.

ب قئ چه ندي ژي، بو مه ديار دبيت کو بابته نه ب نازادي و هه لويستين که سوکيه گريدايه، بهلکو ب پاراستنا بهرژه و نه ندي و دو ماندا ژيانا دناف بازنه يي جفاکيدا هه قبه نده. سرود ژ پسمامي خايين و دره و کهر درهفیت و بهر

ب که نیسه یه کا دلوقانقه دهیت، دهمی سینگه کی دلوقانتر دبینیت، که نیسه یی
 دهیلیت و ب دویف نازاد دکه قیت (لیگه ریانه ل بهر ژه وه ندی یا خوہ یا
 تایبہت). ئەو نہرمینا نازاد کریبہ خہون بۆ ئەقینہ کا ئاییندہ یی و دقیا ہہردہم ل
 بہر چاقین وی بیت، دەمی دبینیت یا دگہل دایکا وی دناخفیت و چ پویتہ پی
 ناکہت، ہہلویتسی خوہ ژ نازاد دگوہوریت: "کچا وی یا زکړہش کہتہ بہر سینگی
 وی.. چیہ؟ ما ہہوہ لہر نینہ بنقن.. بہری خوہ دا من ب گازندہ و کہرب و کینہ کا
 دژوار، ما تہ کار نینہ؟ ما تہ مال نینہ؟ ما کہس ل ہیقیا تہ نینہ؟... بپ ۲۱". وی ژ
 ژ بہر بہر ژه وه ندا خوہ ئەو ہہلویتسی توند بہلی کر. ئەقین ب شوو کرنی ژ
 بنہ مالی درہ قیت و دچیتہ دکوشا میړہ کی قومارچی و بہدرہ وشتدا، پاشی ژ وی
 ژی درہ قیت، ئایینہ کی دی و میړہ کی دی دہہ لہر بڑیت، لی دەمی نازادی دلوقان و
 گہنج دکہ قیتہ د ریدا، میړی خوہ دہیلیت و ب دویف نازادی دکہ قیت: "ب تنی
 ئەز و تو... لیقین سۆر نیژیکی بن گوہی من یی راستی کرن، دویکیلا رازیبوونی تژی
 مہژی من بوو... / تو و ئەز... بپ ۲۲". ئانکو ئەو ژی ل بہر ژه وه ندا خوہ یا تایبہت
 دگہریا، نہ ل نازادی یا تایبہت. ئەف ہہموو رەوشین بہر ژه وه ندپاریزی، دی
 بہری مہ دہنہ وی ہزری کا بۆچی وان ئایین گوہارتن ہہ لہرارت. لی بہری
 ئەم خوہ بہردہینہ دناف سہدہمین ئایین گوہارتنیدا، فہرہ تبابہ کی ل سہر پھیاما
 فہشارتی یا نقیسہری راوہستین. دقان ہہموو بۆیہرین ہہقہند ب نازادی یا
 کہسۆکیقہ، نقیسہر جفاکی و ئایینی موسلمانہ تیئ ناگہدار دکہت کو
 توندرووی و ہشکباوہری، دی بہری باوہرداران وەرگیریت و دی ل بیاقہ کی دی
 یی نازادی یی گہریین. ئوو مادہم ہہموو نازادی ریژہینہ، باشرہ ئەو نازادی یا
 چوارچو قہ کری دناف ئایینی ئیسلامیدا بہیتہ دان ژ وی چہندی کو ل جہہ کی
 دی لی بگہریین.

نه ژبه ر خاترا چاځين عيساي بوون

"ما مهسيحي بوون هوسا ب ساناهي يه.. نه ز عاشقي نه ځيني مه، نه يي عيساي مه!... بپه ۲۰۴"

ژ ناځي دياره كو هر تشته ك يان رفتارها هاتبته كرن، نه ژبه ر خاترا چاځين عيساي بوون (ئاينې مهسيحيه تي)، لي مه ر مه كا دي پي هه بوو. مه ر مه ك كو نه هيتته ده ر براندن و ب ريكا ئالاي نه هوشي (ل جهداناي) هاتبته دناځ هوشي مرؤفيدا و بوويه هه لويست. بارگرايې و گه فين مرنې و ليگه ريانا ل ئازادي يان ژيانه كا خوشر، كاراكته رين روماني پالداينه كول هاريكاره كي قورتالكر بگه رين و خوه ب ده مه نا ويته بگرن. نه ځين ژ ميړي به دره وشت ره ئي، ده ستې هاريكار نه و كره دناځ چوار ديوارين كه نيسه يه كيځه. نه ځيني خويشك و خوارزاي خوه ب پارين كه نيسي رزگار كرن و ئينانه دناځ ئاينه كي نوودا. ئازاد ژبه ر چاځين نه ځيني (و پاشي سرودي) خوه ب وي ئاينې گريدا و هند نه ما بوو بچيته دناځدا. هر ئيكي سه ده مه كي به رئاقل هه بوو كو ب شيويه كي خوه نه ويستي به ر ب ئاينگوهارتنېځه بچيت. ئو كه نيسي ژي نه ف هه موو سه ده مه د زانين، لي پلان و ستراتيزي يا وي كوورتر و دوورتر بوو ژ په سندانه كي يان سوپاسيه كا هسك. باجا هاريكارې (هاريكاريه)، لي ب شيويه كي دي. كا چه وا وي هاريكاري يا كاراكتهران كريبه كو ژ مرنې و نه خوشي رزگار بن، وي دځيت نه و ژي هاريكاري يا به لافكرنا ئايني وي و كه نيسه يا وي بكن. نفيسه ر د گه له ك جهاندا هه لويستي هه رسي كاراكته رين مي خويا دكه ت: "نه ځين يا من بو عيسا پيځه مبه ري خودان دكت، يا ل وي باوه ري دي به مه مهسيحي و دي گه همه كاروان وان. سرود يا من ب خوه ځه گري دت، دا خه م و كوځانين ميړي خراب لهر ته نشتا من ژبير بكت. نه رمين

ههزرهکارهکا هار و دینه، باب و مام و خال و یارین خوه دچاقین مندا دبینت... بپا۱۰۱".
 لی ئەف بابەتی هاندانا خەلکی (ب تاییه تی موسلمانین کورد) بو
 ئایینگوهارتنی، نه ئارمانجا ههرسی ئایینگوهوران بوو. ئەو یین ژ ئایینهکی
 رهقین و هاتینه د باوهشا ئایینهکی دیدا، کوب تهناهی و ئارامی بزین (نه بینه
 موبهشرین ئایینهکی دی). لی کا چهوا ژ ئایینی ئیکی دترسیان و نه دوپریان
 هه موو رازین ناخی خوه دهبرین، هه مان رازین نه دهبراندی ل ئایینی نوو ژ
 دهشیرن. ئەفه بوو کو سرود پالدا ئایینی نوو ب دهقی هرچی ب شوبهینیت:
 "ئهقین بو مهسیحی.. ژترسین میری خوه و دیندار و باوهردارین بنه مالا مه دا رهقی... ژ
 دهقی گورگی ده رکهت خوه هاقینه دهقی هرچیدا... بپا۱۶۶". ژبو رهقین و خوه
 رزگار کرنی، فان ههرسی کاراکتهران دوو ری ل بهر بوون: یان دی هه لوهشیین
 و بهر ب له شفرۆشییه چن، یان دی ب دهه مه نا که نیسیقه هینه گریدان. ل
 قیره ژ ل جهدانانه کا دیه، کو مهسیحیوون ل جهی له شفرۆشی هاتییه دانان:
 "گه له ک جارن من هزر دکر ژ که ربین میر و باب و دین و داب و نه ریتاندا ئهقین دی
 بته له شفرۆش... بپا۱۶۵". ئەگه مهسیحیوون د چاقین جفاکیدا گونه هه کا مهزن
 بیت، له شفرۆشی د چاقین جفاکی و خوهیی په هله وانان ههردووواندا، گونه هه کا
 مهزن و نه قه بوولکری یا جفاکییه. ئەفجا وان مهسیحیوون هه لبرارت، داکو
 (هه رچ نه بیت)، د چاقین خوه دا نه هه لوهشیایی بن. ژ لایه کی دیقه ژ،
 له شفرۆشی کار دکه ته سه ر سومعهت و هه ژیتی یا بنه مالی ژ. ئەگه هه موو
 خه لک مایی خوه د مهسیحیوونیدا بکه ن (چونکو بابە ته کی گه له نه پرییه)، لی
 هه موو خه لک مایی خوه د له شفرۆییدا ناکه ن (چونکو بابە ته کی تاییه ته ب
 بنه ماله کیقه). ئەقی چه ندی سرود پالدا کوب که فقه بیژیت: "بلا بهس مه
 ته نگاف بکن، بلا به لا خوه ژ من و کچا من فه کن... سوژ بت ئەو پتر من ته نگاف بکن

ئەز... ئەرى سۆز بت ئەز و کچا خوه ل جۆبه خانەیان کار بکن... بپ ۱۸۰. کەسە ک
 ژى نەبوونە لەشفرۆش، هەرسىيان ئايىنى خوه گوهارت کو ب تەناهى و خوشى
 بژين. لى وى ئايىنى ژى هندەک ئەرک ژى دثيان. ئەرکى سەرەکىي وان
 تىکەهەلبوونا دگەل خەلکى و راکيشانا وان بو ناف مەسىحیەتئى بوو. فى ئەرکى
 ئەو تالوقەتى ئازادئى موسلمان کرن، هەرچەندە ئازادى باوهرى ب ئى
 ئايىنگوهارتنئى نەبوو، لى ژبو ب دەستفەئینانا يەک ژ هەرسى ژئین جوان، خوه
 ب ناف ئايىنى واندا بەردا: "هەرچەندە من هەست ب هەموو هەقدژئین ئاخفتئین وئ
 و کار و کريارين وئ دکر، لى ئارمانجا من تشتهک دن بوو... بپ ۱۰۰". د کريارا
 راکيشانا ئازاد دا، فەر بوو بو بهیته روھنکرن کا بوچى بووینە مەسىحى
 (هەرچەندە ئەفینى سەرکيشى يا بابەتئى راکيشانا خەلکى بو ناف ئايىنى
 مەسىحیەتئى دکر، لى سرود و کچا خوه ژى هاريکار بوون). هەموو بەهانەیین
 وان یین ئايىنگوهارتنئى ب دابونەریت و ترسى و گەفى و نەبوونا ئازادى يا
 کەسۆکيشە د گريداى بوون، کو پاشى ب هندەک پیزانينئى قاليكى یین دەربارەى
 توندرەوى يا ئىسلامئى ل هەمبەرى ژنى هاتبوونە بارکرن:

- ئىسلامئى نەشیايه ژبلى شهر و کوشتنئى چو نيشا مروقايەتئى بدن... بپ ۹۱.
- ئەز ژ ئىسلامئى بیهيشى بووم. بو من ديار ببوو هندى ئەز تقيژ و رۆژى و
 خوداپەرئىسى بکم، ل بەهەشتئى خودئى دئى من ئازاد کت ئەز ميرهکى بو خوه
 بهەلبژئىرم... بپ ۹۹.
- هەر لایەن و هەر کەس و هەر دینئى من ب پارئزت، ریزئى ل ژيان و حەز و
 کەسايەتيا من بگرت، ئەز دئى تقيژا بو خودئى یى وى کم... بپ ۱۴۵.
- ئەم ب پارئن قەشەیهکى ژمەرنئى رزگار بوون، گیانین مە ب پارئن کەنيسەيئى
 هاتنە پاراستن... بپ ۱۷۲.

- ئەز نەمريشکم بۆ هيککرنى و فساندنى من خودان دکن و هەردەمى دلى وان

گۆشتى سەرى من بېرن... بپ ۱۹۲.

ئوو دەمى شىخەكى موسلمان ل كەنيسەيا وان دپتە ميثان، داکو بەحسى سەربۆرا خوه يا مەسيحييونى بکەت، ب ئاوايهكى نەهۆشىي گشتاندنى، سەدەمى ئايىنگوهارتنا وى ژى ناکەتە باوەرى: "ئەقە ژى وەك مە موسلمان بوو ژ بنەمالەکا دیندار و شىخە... ديارە ئەو ژى يى كەتییە ددەردەكى گراندا، ديارە بارى وى ژى ژ هیزا وى گرانتر بوویە... بپ ۱۲۹". ئەف بەهانەیین ژيگۆتى نە نیشانا باوەرداریینە، بەلكو نیشانا رەفینینە ژ كیشەیهكى و هەلبژارتنا بژاردەیهکا نەخۆشە دناقبەرا دوو بژاردە یین نەخۆشدا. دەمى ئارام دبن و دكەقنە بەرانبەر دوو بژاردە یین خۆش و نەخۆشدا (دناقبەرا مەسيحيەتى و ئەفینى يا ئازاد دا)، ئەو بژاردە يا خۆش دەهلبژيرن و بەر ب ئازاديقە دەیین. د قى هەلبژارتنا دوویدا، بۆ خویا دبیت کو هەردوو ئايین د گەوهەريدا وەكەقن، تنى د روخسار و ئايیردەياندا ژيکجودانە. ئەقجا ژ ئاستى نەهۆشى يا باوەردارىي بەر ب هۆشى يا نەباوەردارىي دزقرن و ب ئاوايهكى بەرئاقلى قى ئايىنگوهارتنى شروقه دکن: "نە ژئیمان و نە ژباوەرى مە ئەق دینە هەلبژارتیه.. هەكەر مەسيحييوننا من ب قى زنجيركى بت، ئەا ئەقە من ئیخستا!... بپ ۱۴۶-۱۴۷". هەروەسا دەمى ئەفین و قەشە بەسام ئازادى دكەنە مەسيحى و رستكەكى دكەنە ستويى وى، ئەفین پلانا خوه يا مەرەمدار بۆ خویا دكەت كو ئايىنگوهارتن پيرینهیهكە ژبۆ گەهشتنا ئارمانجەكى (نە ئیمان و باوەرییه):

- ببووره دلى من، هەكەر من وه نەكر با ئەم نەدشيان ب ئازادى دەرکەقن و

بگەهنە هەق... بپ ۲۰۵.

- ته خیره...؟ کهس ب رستکه کی نابته مه سیحی... دهست دا ریتکا دستویی مندا
 نهوا نهز پی کریم مه سیحی و قه تاند... نهفه دیسان تو بوویه موسلمان...
 پاشی رستک دپه نجه را ترومیایی را هاقیت... بپ ۲۰۶.
- نزا نهفینی چ دقیت؟ نهز بو خوه دقیم یان بو که نیسهیی؟ نزا من نهفین دقیت
 یان سرود یان نهزمین؟ یان تنی نهز می پهریسم... بپ ۲۱۱."

ب قی چندی ژی، دیمجامه و دهمامکین ههر سی کاراکته ریڼ سهره کی یین قی
 رومانی ژ سهر دیمین وان دکه فن و ب شیویه کی روس دکه فنه بهرانبه ری
 خوهی یین خوه و خوانده فانان. همیا د زانی کو یی فیل و دره وان ل هه ف
 دکن: "وی باش دزانی ژبه ر خاترا چاقین وی یین رهش نهز تیکلیا وان دکم... بپ ۱۷۷."
 نه گهر ئاین گوهارتن ژبو ب دهستقه ئینانا پاراستنی هاتبته کرن. پاراستنا ههمی
 مروقان ل وهلاته کی وهکو ئه لمانیا، بی ئاین گوهارتن دهیته کرن. نه گهر ژبو ب
 دهستقه ئینانا ئازادی بیت، ژبلی هندی کو ئازادی ل وهلاتین ئوروی مافه کی
 رهوایی ههمو که سین تاکه، چ ئاین نه سین وی ئازادی بو مروقی دابین
 بکن، چونکو ههمو ئاین ب وهکله فی سهرده ری دگه ل چوارچو فنه کرنا
 دیتین جودا و ئازادی دکن. نه گهر وهلات (دهولهت) فان ههر دوو پیدقی یین
 سهره کی یین ژینا مروقان دابین بکهت، هینگی ئاین دی بته بابه ته کی گیانی
 دناف دیوارین په رستگه هانقه و مایی خوه د سیسته می ب ریقه برنا دهوله تیدا
 ناکهت. لی بهری هم قی نقیسینا خوه ب داوی بینین، فه ره ئاوره کی بدهینه
 سه ده می فان جو ره فیلبازیان. بابه تی فیلبازی و نیشان دانا ره فتاره کا دیار کری،
 ره فتاره کا که فنه و چ مللهت ژی بی به هر نین. مه ره می پاراستنا بهر ژه وه ندان
 و ب دهستقه ئینانا ته ناهی یان هنده ک دهستگه فتین که سوکیه. دیت گه له ک ژ
 په نابهرین وهلاتین ئوروی، کومه کا فان فیلان کر بن (وهکو هه قزینی یان

ئاينگوهارتن (...) ژپيخه مهت ب دسته ئينانا مافي په نابهریي يان کارکرنی يان
 هر مه رهمه کا دی. لی پشتی دگه نه مه رهمی، کاریگه ری یا فیلی نامینیت و هر
 ئیک ل گوره ی پلان و دیتین خوه، ریکا ژیانی دسه قینیت. لی هنده ک جارن
 مروف پیته دیت و دناف رهفتارا چیکریدا دبوهریت. ئەفجا ئەو رهفتارا ژبو
 مه رهمه کا دیارگری ب خوه فه نای، دپیته پشکه ک ژ رهفتارین مروقی و ل سه ر
 به رده وام دپیت. بو نمونه؛ که سه ک دی هه ژینیی دگه ل ژنه کا ژ خوه مه زنتر
 که ت و پاشی دگه ل دمینیت، که سه ک دی ئاینی خوه گوهوریت و پیته دیت و
 دمینته دناف وی ئاینیدا، ب تایه تی ئەگه ر ده سته فتین زیده تر پیته بین و
 خوشگوزهرانی یا ژ ئەگه ری وی رهفتاری په یدا بووی، یا به رده وام بیت. نفیسه ر
 ژ فی بوهرینا دناف مه سیحیه تیدا ترسیا، له وا ژ زارده فی په هله وانی دپیریت: "ل
 ده ستییکی من هزر دکر ژبه ر پاره و مافی په نابهریي يان ژبه ر خاترا چاشین و پور
 زهران دینی خوه دگوهورن. بو من دیار بوو ئەگه ر و کیشه گه له ک ژ پاره و چاقین شین و
 پورین زهر کوورتره... بپ ۱۰۳". ئەف ترسه نه ژ فیلبازانه، لی ژ لایه نی دیه کو
 ئەو ژی ب فیلی دحه سیین و هه ولدده ن به رده وامیی بده نه ده سته فتین ب
 ده سته هاتی. ئەفجا نه دووره کوومه کا خه لکی دی پیته بیت و بیته دیارده. له وا
 ب هه مان چه کی هاندانا مه سیحیوونی کو کچه کا جوان گه نجان رادکیشیته
 دناف پرۆسه یا ئاینگوهارتنیدا، په هله وان ژی هه موو شیانین خوه یین
 سه رنجراکیشانا ژنان بکار دئینیت ژبو ژی دوور ئیخستن. پشتی په هله وانی
 سرود ئیخستیه داقین ئەقینی یا خوه و ژ که نیسه یی دوورکری، داقین خوه ل
 به ر ئەقینی ژی فه دده ت و ددلا دپیریت: "دی ته ژی وه ک سرودی هیلی هیلی ژ
 که نیسه یی دوورئیم، میری ته یی دارگران ل به ر دلئ ته ره ش بکم، تو دی بو من
 مینی... بپ ۱۸۰". ب شیوه یه کی گشتی، ئەف رۆمانه سه رده ری دگه ل دیارده یه کا

هه بی یا نیف فهشارتی یا دناڤهرا ههردوو جفاکین ئیسلامی و مهسیحیه تیدا دکهت. ئەم د کارین کۆمهکا په یامین ئاراسته کری و مه رهمدار ژێ دهر بیخین وهکو:

- 1) هه موو ئایین دگه وههردا وهکو ئیکن، خو ئەگه ر د روخسار و ئاییره یاندا جودا بن ژێ.
- 2) فه ره ئایینی ئیسلامی پیچهک خوه نه رمتر لئ بکهت و پتر گرنگی ب ئەقینی و لیبۆرینی بدهت ژ ترساندن و کوشتن و جهادی.
- 3) فه ره هه موو ئاییره و تیگه هین ئایینی ب ژيانا خه لکیقه دگریدایی بن و ل گورهی سه ردهمی نوکه سه ردهریی دگه ل پیدقی یین خه لکی و موماره سه کرنا ئاییره یان بکهت.
- 4) پیدقییه ئایین یی هاریکار بیت ژبو ره خساندا بیاقه کی ئازادی یا که سوکی د چوارچۆقه یی ئایینیدا و گرنگی ب هزرین نووهاتی بدهت و خوه دگه ل سه ردهمی هه نوکه یی بگونجینیت.
- 5) ژیکه کرنا ئایینی و دهوله تی ریکه کا کاریگه ره ژبو گه شه سه ندنا گیانی ئایینی (نه روخسار و ئاییره یین وی). دبیت ئەق بابته دئیسلامه تیدا نه گه له ک هیسان بیت، لئ هه ولدان د هنده ک بیاقین دیارکریدا، دی بیته خالا دهستیکی ژبو پاشه روژی.
- 6) فه ره هه ر وه لاته ک گرنگیه کا تایبهت ب ره قه ندا خوه یا ژ ده رقه ی وه لاتی بدهت، خوه ل ئاریشن وان بکهته خودان و چاره سه رییان بو ببینیت.

*

۵

جياوازی يا نۆرمين جفاكى و گرى يا نامووسى

د رۇمانا (خەجا بەرلىنى) دا

خه جا بهرلینی

د رۆمانا (خه جا بهرلینی) دا*، نفیسه ر سهردهریی دگهل رهفتار و هه لویستین کهسه کی کوردی گوندی دکهت، پشتی نه چاربووی (یان ب دلمرازی)، وهلاتی خوه دهیلت و دناف هندهک عورف و عهدهت و هه قبهندی یین نه کههیدا دژیت. ئەف جفاکی نوو، دبینیت کو گه فه که ل سهر پاشخان و پیکهاتهیی که سایه تی یا وی. ههر مرۆقه کی دبن گه فیدا، دی کۆمه کا کارقه دانین ل سهر ئاستی هۆشی و نه هۆشی ژێ دهرکه شن و نه دووره بکه فیته دناف کۆمه کا هه قریکی یین دهروونیدا (چ دهره کی بن یان نافخوی). ههرده می مرۆف بهر ئاتافی رهوشه کا کووخی و ئالۆز دبیت، کو ئارامی یا وی یا دهروونی تیک بدت. کارقه دانا وی یا سروشتی، دی ره تکرن بیت یان ته سلیمبوون و راهاتن. ئەگه مرۆفی ره تکرن هه لبرارت، یان دی بهر سینگی گه فی گریت، یان دی خوه دوورکهت و ره قیت. لی د حاله تی په نابهرییدا، مرۆف ب دلمرازی په نا دبه ته بهر جفاکه کی دی بی دادپه روهر و مرۆقدۆست، کو ژ گه فه کا هه بی یا د جفاکی خوه دا رزگار ببیت. په نابهری، ئانکو ره قین ژ گه فه کی و لیگه ریان ل بیاقه کی ته نا، کو مرۆف ب خوخی و ئارامی بژیت. لی ده می دگه هیته مرادی و پشتی هه موو پیداو یستی یین ژیانئ بو دهینه به ره ه قکرن، دی بهر ب موماره سه کرنا عورف و عهدهت و تیگه هین خوه قه زفریت و هه موو هه ولدان دی ئەو بن کو

* حه سه ن ئیبراهیم (۲۰۱۰). خه جا بهرلینی، رۆمان. ژ وه شانین چاپخانا نه وزاد قه فتان. چ ۱، چاپخانا قه فتانین - سلیمانی.

رهسه نایه تی یا پیکهاته بی خوه بی جفاکی پاریزیت. ئەف خالا داوییه، کوما وان کەس و خیزانین موسلمانین په نابه ر ل وه لاتین روژئاقایی، بهر ب هه فرکی یین دەر وونی و نه گونجانیقه دبهت. مه گوت موسلمان، چونکو ل گورهی ئایینی ئیسلامی، موسلمان ژ هه موو خه لکی باشترن و دروستترن و بهه شتینه. هه ر تیگه هه کئی ل دهف وان قه بوولکری، ژ دهف خودی تهعالا هاتییه و هه ر کهسه کئی پی نه کهت، گونه هکاره یان سهرداچووویه، یان ژی هیشتا غافله. هه لبت، پرانییا خه لکی هه چکوهه بی، هه ر خوه د وی چه ندیدا ناکه ن، کا بوچی ئەم بهر ب وان د ره فین و ئەون دهستی هاریکاری بی بو مه دریز دکهن؟ ماده م هه موو راستی ل دهف مه یه، پا بوچی ئەو ژ مه پیشکه فیترن؟ ماده م ئەمین خودانین بهه شتا باقی، بوچی خه لکی روژئاقایی ل وه لاتین مه نابه نه په نابه ر؟ هه رده م باوهردارین ئیسلامی و روژه لاتینه دبه نه په نابه رین وان وه لاتین کو فره چاقلیکرنا عورف و عدهت و تیگه هین مه بکه ن. لی پرانییا موسلمانان (ب جفاکی کوردیقه ژی)، سهرده ریه کا کووره یانه دگه ل ئاییرده یین ئایینی دکهن (نه دگه ل گوهه ر و ناقه روکا وی)، ئوو ئاییرده ب رهفتار و هه شه ندی یین روژانه یین مروثیقه گریدایینه، لهوا دشیاندایه کو بهینه گوهورین (کیمکرن و زیده کرن ل سه ر بهینه کرن). دگه ل وهختی و دگه ل موماره سه کرنا بهرده واما ئان ئاییرده یان، کومه کا هزرین خورافی ژی پهیدا د بن و باوهردار ب شیوه یه کئی ره هایی سهرده ریه یی دگه ل دکهن. د ئامازه یه کا بله ز دا نقیسه ر ل سه ر زاری په هله وانی دیژیت: "مه لای گوت هه راره مروث ئاقی ب په رداخا قه خوت. په رداخ بو ئاراقی یین دروستا کرین... بی ۲۴". ئەف هه ر خورافی د چ به لگه یین ئیسلامیدا نینه، لی ژ چیکرن و داهینانا مه لایی ده قه ره کییه (نه هه موو مه لایان و نه ل هه موو ده قه ران). لی چونکو ئاخفتننن مه لایان زوو به لاقه دبن و هه ر تشته کئی

بیژیت و ژ لایی خه لکیفه یی قه بوولکری بیت، دبیته پشکه ک ژ پیکهاته یی که لتوری هزری یی جفاکی و خه لکی هه چکوهه یی ب ره های سهرده ریی دگه ل دکه ن. هزری خورافی یین ئایینی (نه ئایین ب خوه)، دگه ل هنده ک تیگه هیین که لتوری یین جفاکی تیگه ل دبن و سیسته مه کی پاشکه فتی یی قه بوولکری ژی دروست دبیت، دبیزنی جفاکی پاشکه فتی. رۆلین جینده ری یین جفاکی، ب هیزا فان هزری خورافی یین ئایینی، کراسه کی پیروزیی دچیته بهر و مروث خوه سهره دده ته کوشتن. هه موو هه فبه ندی و رۆلین جفاکی یین ژن و زه لمان، بابه تی شهره ف و نامووسی، نازادی یا زه لامی و ته په سهر کرنا ژنی، شیوازی ب ریقه برنا خیزانی و پهروه رده کرنا زاروکان... هتد، دبنه هنده ک تیگه هیین قه بوولکری و دخولگه یا جفاکی و ئایینیدا د زقرن.

ب ئی پیشه کیی، دی چینه دناف بویه ری رۆمانا "خه جا بهرلینی" دا. ههر ژ نائی خوه دیاره کو دی سهرده ریی دگه ل پیکهاته یی که سه کی دناف دوو جفاکین جیاوازا که یین. خه ج ناهه کی کوردییه، ژ ئایینی هاتییه ئافراندن. ئه و ب خوه ژ نائی خه جیجا (خدیجة) هاتییه وهرگرتن. ههرچه نده دبنه رتدا په یقه کا عه ره بییه، لی کوردان ژ چیرۆکین دیروکا ئیسلامی وهرگرتیه و کراسه کی فونه تیکا کوردی کرییه بهر (خه ج، خه جیج، خه جی). ئه ف خه جه بیریقانه، ژنا بهرمالییه و نه خوینده واره. ده می نائی وی دبیته خه جا بهرلینی، دوو رامانان ب خوڤه دگریت: دبیت ژنه کا بهرلینی بیت و ساخله تین وی مینا کچه کورده کینه، ئه فجا که سه کی کورد نائی خه جی دانایه سهر ژبو خوشتشیاتیی و نیزیکرنا وی ژ جفاکی کوردی. دبیت که سه کا کورد بیت و قیا بیت خوه دناف جفاکی بهرلینیدا بگونجینیت، ئه ف خوگونجاننده نه یا بهروه خته، کو

بياڻي ڦه گهري هه بيت. لي بوهڙينه کا دلخوازه و ڙيياتيه کي بؤ دروست دکهت. ل گورهی سروشتي هه موو مرؤڻان (ل هه می جه و سه رده مان)، نه و لايه ني هه رسي غه ريزه يين سه ره کی يين مرؤڻي (برس، پايه داري و سيکس) تير دکهت، ڙيياتي يا مرؤڻي بهر ب وي لايه نيڦه دچيت. ئوو هه ر تير کرنا ڦان هه ر سي غه ريزه يانه، مرؤڻي ب بنه مالي، پاشي ب گوندي، پاشي ب عه شيره تي و پاشي ب وه لايڦه گريدهت. دبيت که سه ک پرسيار بکهت، پا تير کرنا ڦان هه ر سي غه ريزه يان ل ئورؤيا بهر پايه و ڙيياتي يا په نابه ران، هه ر بؤ وه لايڻ وانه؟ پرسياره کا د جهي خواه دايه، لي تير کرنا پايه داري کو غرؤرا مرؤڻي پي تير بيت و هه ست ب بهر هه مداري و پشکداري يا د برپاردانيدا بکهت، ل چ وه لاتان (ڙبلي وه لاتي مرؤڻي) ناهيته تير کرن. باشترين نمونه ڙي، رڦيشتي سي و چواري يي په نابه رانه، نه ويڻ ل وه لايڻ بياني بووين و مه زن بووين، هه رده م ڙيياتي يا وان بؤ وه لاتي دووييه (تني حه نينه کا دليني بؤ وه لاتي دايک دمينيٽ). خه جا گوندي ڙي، دڦيا زارؤکيڻ خواه ل گورهی وه لاتي دووي په روه رده کهت و بيته نه ندامه کا وي وه لاتي. نه ڦجا کا چه وا ناهه رؤکا بابه تي پيدڦي ب روخساره کي ده ستنيشانکري دبيت، هه روه سا روخسار ڙي کار دکه ته سه ر ئاراسته کرنا سه متا ناهه رؤکي. گوهارتنا نافي خه جا شيروؤي بؤ خه جا بهرليني، هه ولدانه که ڙبؤ چه سپانندن و خورتکرنا ناهه رؤکا بهرليني ل سه ر که سايه تي يا خه جي: "نه ز رؤزه... رؤزا بهرليني... ڙ نه ڦرؤ پيڦه که س نه بيڙته من خه جي، خه جي مر، خه جي نه ما وهک وان رؤڙ و جهيڻ ڙي هاتي... بيپ ۱۴۰". لي هندي هاتي نه شيا نافي رؤزايي بدانته سه ر پاسپورت و ناسنامه يين خواه (چونکو هيشتا وهکو که سه کا بيانيه، ل گورهی ياسايڻ وه لاتي)، لهوا: "هه ڦال و نياسين مه نافي وي کرنه خه جا بهرليني... بيپ ۱۴۲".

کاراکتەرا مئی د رۆمانیدا

دوو پەهلەوانین مئی د فئی رۆمانیدا هەنە: یەک سەرەکییە، کو هەموو بۆیەر ل دۆر وئی دزقرن (خەجی ب هەردوو کچین خوەفە). ئەوا دی پەهلەوانەکا لاوەکییە و لشینەرا بۆیەرانە (چارەسەرکارا دەروونی د زیندانا شیرۆیثە). یەک مرنی ددەتی و ئەوا دی هەولددەت کو ژیان ل بەر شرین بکەت، ئانکو یەک مرنە و یەک ژیانە. ئەف هەقەرکنا مرنی و ژیان ل دەف کەسایەتی یا ژنی، ئاماژەیکە کو ژن ژین و ژانە. ئەگەر ب دلئ مرقی بیت و ل دویف حەزا مرقی بیت، هینگی دبیتە ژیان. لی ئەگەر ژ بن کونترۆلی دەرکەفیت و ل هەمبەری مرقی راوەستیت، هینگی دبیتە ژان و نەدووورە مرن بیت ژی. خەجی کو هینەرا مرنی، ل دەستپیکا ئەفینی یا وان ژیان بوو. چارەسەرکارا دەروونی کو هینەرا ژیانیه، پشتی هەموو سەربۆرین ژیانای وی یا مشت کارەسات و دەرەسەری ژی دکیشیتە دەر، بەر ب مرنیثە دبەت (کو خۆکوشتنە). ئەف تیپهزرینا ریژەیی یا دناقەرا مرنی و ژیانیدا، ئاماژەیکە ژبو ریژەیی یا جوداهی یین هەردوو جفاکان. نە هەر تیگەهەکی جفاکی کوردی، ب هەموو فە شاشە کو ب کیر سەردەمی نوو ناهیت. ئوو نەهەر تیگەهەکی جفاکی ئەلمانی باشە و ب کیر هەموو جفاکان و سەردەمان دەیت. ژ لایەکی دیقە، ئاماژەیکە کو نەمەرجه هەردەم زەلامی شیاین ب ریثە برنی و کونترۆلکرنی هەبن. نەمەرجه ژی، ژنەکا نەخویندەوار و دنیا نەدیتی، نەشیت دگەل رەوشین نوو رابەیت. هەروەسا نەدووورە رۆلین زالدەستی و بندەستی ژی ل هەف بەینە گوهورین، ئەوی زالدەست هەتا هەتایی نامینیت زالدەست. بندەست ژی، هەتا دوماهی یا ژیی خوە، نامینیت بندەست.

په هله وانا ئی رۆمانی، هەر ژ رۆژا دگه هیته ئەلمانیا، ههوله کا مجد ددهت
 کو خوه دگهل جفاکی نوو بگونجینیت و ژیانه کا خوش بو زارۆکین خوه و
 ههژینی خوه دابین بکهت: "هەر زوو بریار دا، خوه ژ بنیاتی بگوهوریت، بیته
 مروقه کا دی.. بیپه ۱۵". لی ئاستهنگا سه ره کی (نه ساویلکه یی و نه تیگه هشتنا وی
 بو)، به لکو خوه یی میری وی بو. د پرانییا جاراندا، شیائین خوگونجاندا
 زهلامی پترن ژ یین ژنی، ژبه رکو زهلام پتر ئازاده و سه ربورین پتر د ژیانا
 که تواریدا هه نه. ئەف سه ربوره هاریکارن کو زووتر د جفاکین نوو بگه هیت و
 ب ساناهیت سه ره ده ریج دگهل بکهت. لی د ئەفی رۆمانیدا (مینا پرانییا رۆمانین
 نقیسه ری)، رۆلی ژنی کاریگه رتر و بهرچا فتره د پرۆسه یا خوگونجاندا دگهل
 سیسته می ژیانه کا نوودا. ل شوینا وی چه ندی کو سه میانی مالی رینیشاندەر و
 هاندری هه موو مالی بیت، ژبو خوگونجاندا و هه داریی، خوه ته سلیمی
 بیئومیدی و بیکاری دکهت. لی هه ژینا وی (خه جی) هاریکاره و هه ردهم
 زهلامی خوه هاندهت کو فه ره خوه دگهل فی ژیانا نوو بگونجینیت: "هه گه رته
 بقیت ل فی وه لاتی بژی. دقیت تو خوه بو ژیانا وان ئاماده بکی... بیپه ۱۱۹". لی ژ
 ئەگه ری بیچاره یی و هه بوونا گریه کا خوه کیمدیتنی، زهلام رۆژ بو رۆژی مجدتر
 دبیت ل سه ر ژیانا خوه یا مشه خوری و کارنه کرنی. ئانکو نه شیا خوه بهر ب
 باشتریقه بگوهوریت. ئەفجا دکه فنه دناف هه ژکیه کا بهرده و امدا و ل شوینا
 خه جی مرن بیت، زهلام بو خه جی و هه ر چوار زارۆکین وی دبیته مرن، مرنه کا
 هیواش هیواش: "ئه فه تو بوچی نامری؟ ئه فه به لا ته بوچی ژ مه فه نابت؟... ئەم
 نه شین هه ر ژ ته بترسن! هه ر ژ ته بره فن! هه ر ل ژیر کونترۆلا ته دا بن... بیپه ۹۲".

ژ ئه نجامی ئی هه فرکی یا مرن پیقه، ئه ئینی یا وان دمريت، پیکه ژيانا وان دمريت و هه قبه ندی یا وان ب زارۆکین وانقه ژی دمريت. لئ وه کو بهر خواهه دانه ک ژبو ئی مرنئ، خه جئ شوو دکه ته قه و ده ست ب ژيانه کا نوو دکه ت (هه رچه نده دیار نینه، کا شوو ب کئ کرپیه و چه وا شوو کرپیه). لئ ئاماژه یه که ژبو داکۆکیکرنا خه جئ ل سهر به رده وامی یا ژيانئ. ل به رانه بر ژی، زه لامئ وی داکۆکی ل سهر مرنئ دکه ت، هه تا دگه هته وی راده ی کو خه جئ ژی دکوژیت. پشتی کوشتنا خه جئ، ئه و چرپسکا ئومیدا هه بی ژبو رزگارکرنا زارۆکان، قه دمريت. هه قاله کئ شیرۆی دیژتی: "کچا ته یا گه هشتیه خووشکا خوه ژيانئ، هه قاله کئ ل جهئ له شفرۆشان هه ردوو دیتینه... کورین ته دبه رزه نه، پشتی ته خه جئ کوشتی، یین ژوی جهئ قه گوه استین و یین قه شارترین... بپا ۱۴۳". ب ئی چه ندی شیرۆ ژی دوماهی ب ژيانا خوه دئینیت و ل گۆرستانا بیخودانان ده یته قه شارتن. ب کورتی، خه جا به رلینی، ئه و ژنه یه کو ژيانئ ژ مرنئ قه دژینیت، ده مئ شیرۆ گوندی ده یلیت و دچیته ناف پشمه رگه ی، خه جئ دگه هیتئ و ژيانه کا نوو بو دابین دکه ت. ده مئ شیرۆ که مئه ندام دبیت و ل ئورۆیا بیخودان دبیت، خه جئ دگه هیتئ و ژيانه کا دی بو به رپا دکه ت. ده مئ شیرۆ و خه جئ ژیکه دبن و خه جئ ب تنئ دمینیت، شوو دکه ته قه و ده ست ب ژيانه کا نوو دکه ته قه. خوه ده مئ دمريت ژی، دبیته سه ده مئ رزگاربوونا شیرۆی ژ وی مرنا ب ساخی، کو ئه و ژی ب ژيانه کا نوو ده یته هه ژمارتن. ئه ف گه شاتی یا خه جئ د هه موو بیافین ژيانا شیرۆیدا، خاله کا ئه رینیه ژبو زیره کی و ژیرمه ندی یا ژنا کورد ده یته هه ژمارتن. هه روه سا ژانه که دکه فته دناف گه هین شیرۆ یی میری ویدا کو ئیدی نه شی ت وه کو زه لام و سه میانئ مالی سه ره ده ربی دگه ل بکه ت.

ههڤرکی یین دەر وونی دناڤهرا دوو جفاکاندا

قی رۆمانی دوو کاراکتەرین سەرەکی هەنە (شیرۆ و خەجی)، دگەل کاراکتەرەکا هاریکار کو کارمەندەکا جفاکی یان چارەسەرکارەکا دەر وونی یا ئەلمانییە، ژبو هاریکاری یا شیرۆی سەرەدانا زیندانی دکەت. د کۆمەکا جەلسەیین هاریکاری یا دەر وونیدا، شیرۆ دانانگەهین چیرۆکا ژيانا خوە یا دگەل خەجی بو وئ کارمەندا پرچ زەر و چاشینا ئەلمانی فەدگیریت. د قی فەگیرانا ب ریکا فلاشباک و ئینسیرتاندنا، هەموو ژيان و ههڤرکی یین خوە یین دەر وونی، ددانته سەر میزا تیھزرین و دانوستاندنی، هەم ژبو جفاکی ئەلمانی کو د عورف و عەدەتین پەنابەران بگەھن، داکو پلانەکا سەرەدەر یکرنی و چارەسەریی بو بدانن. هەم بو رەفەندا کوردان ل ئەلمانی، کو ب چافەکی هەلسەنگاندنەیی سەرەدەریی دگەل چیرۆکی بکەن و هەر کەسەک هەول دەت خیزانا خوە ژ هەلوشیانئ پاریزیت. هەم ژی ژبو جفاکی کوردی، کو پیددچوونەکی د عورف و عەدەت و تیگەهین خوە یین جفاکیدا بکەت. هەر چەوا بیت، ئەم یی ل هەمبەر کەسەکی کورد، ب نافی شووشتنا نامووسی، هەڤرینا خوە دکوژیت و پاشی خوە ژی دزیندانیڤه دکوژیت: "ئەڤین و ژيان بوونە قەحبە.. وەلات و کاو بەرزە بوون، پۆلیسان کەلەخی خەجی ل ناف ئەلمانان فەشارتن/ باژیرقانی یا بەرلینئ نەچار بوو ل گورستانا بی خودانا ب رەخ گۆری خەجی فە، کەلەخی شیرۆ بن ناخ کرن... بپ ۱۴۴". لی بەری ئەم خوە بەردەینە دناڤ ههڤرکی یین دەر وونی یین پەهلەوانیدا، فەرە ئاورەکی ل پاشخانا وی بدەین، کا چەوا و بۆچی هاتە ئەلمانیا؟ ئەری هەلوشیانا خیزانی، ژ ئەگەری سەدەمی خۆکوشتنا وی بوو؟ یان خۆکوشتنا وی، ئەنجامی هەلوشیانا خیزانی بوو؟

رهشکۆ، هیتیم و سیوییه کی بیسه روبهر و پشتگوه هافیتییه ل گونده کی کوردستانی. ژهر نه بوونا دایابان، نه دچیته خواندنگه هی و نه فیری چ کار و پیشه یان دبیت، نه ژی که سه ک هه یه سه خبیری یا وی بکه ت: "پشتی دهه کی کیم فرۆکین دوژمنی دایکا من دگهل کۆمه کا گوندیا کوشت... بابی من پیچولکا دا بهر سینگی و رهفانده دشکه فته کیشه... بپ ۷"، "نه ز هند دزانم، د ژیی دوسالی یا مندا، بابی من دشه ره کی دژی داگیرکه رین وه لاتی مه دا شه هید بوو... بپ ۸". ئە فجا دبیته شقانی گوندی، جار دبیته شقانی مامین خوه و جارنا شقانی خالین خوه یه. ژ بی سه روبه ری و هه ژاری یا وی، هه رده م جهی کیم دیتن و پیترانکی یا هه فزی یین خوه یین گوندی بوو: "ره شکۆی بی خودان.. شقانی نیری و به ران، شه لی وی یی دریا یه.. شیفا وی دگهل سایه، مالا وی ل پشت لیسه.. دفنا وی یا ب کله یه... بپ ۳". هه روه سا پرانییا گوندیان خوه ژی دوور دکر و چه ز نه دکر، ل سه ر سفرا وان نانی بخۆت: "ره شکۆ ره شکۆ به ختی ته مه، هه که ر بو نۆبا مه.. تو نه وه مالا مه، دلئ مه دی ره ش بت.. خوارنا مه دی نه خو ش بت... بپ ۴". ب فی کیم بهایی یا ده ستییکی، دناف گونده کیدا دژیت کو هه موو ژی هه ژیتر و بهادار ترن. ئە و بابه تی ژیان ل بهر شرینکری و شیای دناف وی ره وشیدا بژیت، ئە فینا خه جا دو تهما وی بوو. ئە ف بۆ به ری نووی گه نجاتی یا وی، چیرۆکه کا مشتی هه ست و راستگۆیی یا ژ ته رزی ئە فینی یا شقان و بیرفانین گوندی بوو. لی چونکو ئە فینی ل گوندان، یا مشتی ترس و گومان و گه فه، ئوو ره وشا وی نه یا هندی بوو کو مامی وی کچا خوه بده تی، فی ئە فینی چه زا وی یا بهاداری تی نه کر. هه رده م ل ریکه کی دگه ریا کو بهاداری یا خوه نیشا گوندیان بده ت. ب سه ر کۆمه کا پیشمه رگه یان هه لدبیت، ل ده ستییکی هاریکاری یا وان دکه ت و پاشی دبیته پیشمه رگه. ئە فجا هه موو که ربوکینا خوه یا هه لگرتی، دادریژته سه ر دژمنی.

دناڤ پېشمه رگه یدا، رۆله کئی کاریگەر و قههره مانییه کا کیموینه دگیریت، ناڤی وی دبیته شیرئی پېشمه رگه ی و پاشی ب شیرۆ دهیته نیاسین. د شه ره کیدا، بریندار دبیت و شورەش وی ره وانە ی وه لاتئی ئە لمانیا دکەت ژبو چاره سه ریئی، لی ب ته واوی ساخ نابیت. ب که مئه ندای یا خوه فه دمیتته ل ئە لمانیا و مافی په نابەری یا سیاسی وه ردگریت. ب قئی چە ندئی، هه قژین و هه ردوو کچین خوه رادکیشیته ئە لمانیا، دوو کورین دی بو په یدا دبن و هه موو پیکفه ل باژیری بهرلینئی د ژین. زارۆکین وی د جفاکه کئی جودادا دهینه پهروه رده کرن، لی ئەو نه شیته سه ره ده ریئی دگه ل عورف و عه ده تین قی جفاکئی نوو بکه ت.

په هله وانئی رۆمانئی، دناڤ دوو جوړه هه قچکی یین دژواردا دژیت: یه ک دهره کییه کو دگه ل هه قژینا خوه یا خوشتقی دکەت، یا دی ژی نافخوییه و دگه ل خوه یی خوه دکەت. ئەف هه ردوو جوړین هه قچکی مینا سه ده م و ئە نجامین ئالوگۆرن، دبیت هه قچکی یین وی یین دهره کی ژئه نجامی هه قچکی یین نافخوی بن و دبیت ژی، سه ده مین وی بن. ئوو ب پرۆسه یا کار و کارفه دانئی ل هه ف ئالوگۆر دبن. هه ردوو شیواز ب هه قچکی یا دناقه را دوو جفاکین جیاوازا و ب خوگونجاندا دگه ل نوویاتیقه هه قبه ندن. ئانکو هه قچکی یا دیرینا دناقه را نوویاتی و شوپاریزی دایه، دناقه را سه ره ده م کئی که قنئی بووری و سه ره ده م کئی نهۆدایه. هه قچکی یا وی یا نافخوی ژی (خوه یی) د دوو سه ره ده مین جودا و د هه ردوو جفاکاندا هه بوو. ده می هیشتا ل گوندی، هه ستا خوه کیمدیتنی ئەو کر بوو د هه قچکیه کا کوژه کدا (کو ئە ثینی یا خه جی ژی)، نه دشیا وی ژئی رزگار بکه ت. ده می ئەف هه قچکیه ب ئالاقه کئی نه هۆشی یا مه ژی هاتییه پرکرن، شیا ژ کیم بها کرنا گوندیان رزگار ببیت و ئەو هه ستا خوه کیمدیتنی ژی ل نک کز

دبیت. ئانکو کەربوکینا خوہ یال ھەمبەر گوندییان ب ئالائی قەرەبوو کەرنی (التعويض) ئاراستەى دژمنى دکەت و پى ناقدار دبیت. خەجى دبیتە ھەڤزینا وى و جھى ریزگرنا پيشمەرگەیان و گوندییان بوو. ئوو وەکو ھەر تاکە کى دى پى جفاکى، دبیتە بریاردەر و سەمیانى مالە کى و دناڤ ھەموو عورف و عەدەتین جفاکى خوہدا دژیت. لى دەمى خیزانا وى دگەھتە ئەلمانیا و زارۆکین وى دچنە خواندنگەھان، ھینگى پى کیمئەندام و بیچارە بوو. نەدشیا ھەمان رۆلى خوہى سەمیانى و بریاردەرى ب جھینیت. ژ لایە کى دیشە ژى، شیوازی بەریخودانا وى بو جفاکى بەرلینى (کو ھەموو د رووسن و ھەڤبەندى پین سیکسى رەوانە و بەادارى یا مروڤى ب کارکرنا ویشە گریدايه، ھەموو ھەڤبەندى و سەرەدەریکرن نە ل دويف تیگەھى جفاکى وى پى زەلامینى بوون)، بەر ب خوہ کیمدیتنە کا دیشە دبەت. ئەڤ خوہ کیمدیتنە خورتتر لى دەات، دەمى ب خوہ کیمدیتنا ئیکیشە دەاتە گریدان:

- خەجى دگۆتى، دى ھەر مینى رەشویى شان. ھەر دى دگەل پەزى و سەپى خوہ ئاڤا جویا ڤەخوی... بپ ۶.
- خوارن دگەل من نەدخوارن، من بەرمایا وان دخوار... دلى وان ژ من رەش دبوو، دگۆتن دەما تو خوارنى دخوی، دەنگ ژ دەڤى تە دەیت.. دلى مە رەش دکى... بپ ۲۵.
- تو نەشپى مە خودان کى... بپ ۸۶.
- یان ھلۆ دەستى مە بگرە، دا بزقرنە گوندى ئەم ژى ھاتین، ھیشتا گوندیا چ شانین دى بو خوہ نەگرتین... بپ ۱۲۰.
- تو ھەر مای وەک خوہ، رەشکویى شان تە نەشیا خوہ بگوھورى. تە گوند و پەز و کە پەنى خوہ دگەل خوہ ئینانە بەرلینى... بپ ۱۲۴.

- وى دگۆت: تو شەرم ژ بىنامووسىيىن خوه دكى، تو شەرم ژبى مەژى و شىفانتيا
خوه دكى، تە نەشيا خوه پىش بىخى. تە نەشيا ژ داقىن گوندى رزگار بى...
بىپ ۱۲۵."

ھەر بىرھاتنەكا ھەقەند ب خوهكىمدىتتا ئىكېقە، خوهكىمدىتتا وى يا دووى
خورتتر لى دكر. ئەقجا تۆشى كۆمەكا ھەقركى يىن دەروونى يىن نافخۆبى
دبىت. ئو ھەر دەمى مرۆف كەفتە د قەيرانەكا دەروونىدا، ئالاىن بەرگرى يا
مەژى (ب ئاوايەكى نەھۆش)، ھەولېن ھەقسەنگرنا دەروونى دەن. ئەگەر د
قەيرانا ئىكىدا، پىشمەرگاتىي ئەو گەرەوہ بۆ پر كر بىت، ل بەرلىنى دى ب چ
ھىتە قەرەبووكرن؟

ھەردەمى مرۆف نەشيا كەربوكىنا خوه ئاراستەى ژ دەرثە بكەت، دى ھەمان
كەربوكىنى ئاراستەى خوهبىي خوه كەت، چ ب خوهھەلوەشاندىن بىت يان ژى
ب خۆكوشتنى بىت. پرائىيا كەسىن د شان جۆرە ھەقركىياندا د ژىن، پەنايى
دبەنە بەر خەمسارىي و خوه ژبىرثەكرنى. ئەقجا ب خوهوئىستى يان ب
خوهنەوئىستى، خوه ژ زارۆك و خىزانانا خوه دوور دكر و بەر ب كحولى و
ماددەبىن بېھۆشكەرثە چوو. لى ئى رىكا خوهئازاردانى، چ ئەنجامىن ئەرىتى ب
دەستقە نەئىنان و ئالۆزى يا وى دەروونى دژوارترلى كر. ل ئى دانانگەھى،
ھەقركى يىن وى يىن دەرەكى دگەل ھەقزىنى ھاتنە سەر دەپى شانۆبى و رۆژ بۆ
رۆژى، ب شىوازى كار و كارقەدانى خورتتر لى دەھاتن. چەند پتر بەر ب
خوهئازاردانىقە دچوو، گلە و گازندىن خەجى پتر لى دەھاتن. چەند خەجى
گازندە ژى كىرەن، دا پتر خوه ژ بەرپرسىارىي دوور كەت: "ما چ ژ بچووكىن مە
كىمە... باب ژى كىمە... بىپ ۱۱۸." يان "تونزانى دى چ بۆ وان بىژى. تو چو ژدونىايى

نزانى. تو نزانى بچووكا خودان بكى، تنى ته شقانى پى چى دبت... بپا۱۲۷". يان "وهسا دياره تو يال شهړهكى دگهړى؟ نه خيړ نه زيال ته دگهړم. ته ژخه و هشييار بكم... بپا۱۱۹". نه فه ژى د عورفى جفاكيذا، مه زنترين ترؤمايه توشى زهلامى دبیت دهمى د چاځين ژنا خوهدا بى بها دبیت، ب نه مازه بى دهمى دهسته لاتا برپاردان و ربه رى يا خيزانې دده ستدا نه بیت. هه موو كار و قه هرهمانى بين وى دسه ردهمى گه نجاتييدا كرين، ژبو هندى بوون كو كه سه كى بهادار و برپاردهر بیت دناف خيزانا خوهدا، لى دهمى نه و ژى بو نه مينيت، دى بهر ب ئالوزى بين دژوارترين دهر وونى و جفاكيفه چیت: "مال ژ دهست من دهر كهت، هه موو تشت ژ دهست من دهر كهتن، تنى من مافى خوارن و نقتنى مان... بپا۱۶". ب فى چهندي ژى، ژبو هه فسه ننگرنا دهر وونى، بهر ب ئالافى به هانه كرنى (التبرير) فه دچیت. په هله وان فى ئالافى ل سهر دوو ئاستان بكار دئينيت: ئاستى به هانه كرنه رفتارين خوه ل هه مبه رى خيزانا خوه. ئاستى دووى، به هانه كرنه ژبو كوشتنا هه فزىنى. نه ف هه ردوو ئاستين به هانه كرنى، پي كولا نه هوشى يا په هله وان بيه ژبو رزگار بوونا وى ژ قه يرانا دهر وونى و هه سترنا ب گونه هبارين:

۱. جياوازى يا نورمين جفاكى:

كه لتورى هه ر جفاكه كى، به ره هم و بهر كارى فه ريژا هزرى يا وى جفاكيه ب هه موو ئالاف و ئاويزين به ره مه مينانې و شيوازين سه رده ريكرنا روژانه فه. نه ف عورف و عدهت و تيگه هين سه رده ريكرنى، دناف ناخى دايباب و بابكالاندا هاتينه چاندن و رفيشت ب ريكا چاقلېكرن و فيربوونى وهر دگرن و دبته پشكه ك ژ پي كه اته يا كه سايه تى يا هه موو تاكين جفاكى. كه لتور ل گوره ي جوداهى يا جفاكان، ژ هه فجودانه. نه دووره تيگه هه كى دياركرى ل جفاكه كى بى

پیروژ بیت، ل جفاکه کی دی کریاره کا کریت و نه قه بوولکری بیت. ئە قجا دەمی
 که سه ک ژ جفاکه کی بچیته دناڤ جفاکه کی دیدا، ئیکه مین تشت دی که فته بهر
 ره خنه یین نۆرمین جفاکی و هەر لایه نه ک باوه ری ب نۆرمین ل سەر رابووی
 دئینیت، لهوا دی شیوازی هه فرکی ب خوڤه گریت. تیگه هین هه فرکی د
 ههردوو جفاکین ئی رۆمانیدا، جفاکه ک پاشکه فتییه ب هەر سی ئە له میتین خواه
 یین که سایه تیغه (هزر، دلینی، رهفتار). جفاکی دی ژ ل کوپیتکا پیشکه فتییه
 ب هه موو بوارین خواه یین مادی و مینه ئی و فهلسه فیقه. د حاله ته کی هوسا
 دا، یان دی ته سلیمی بهاین نوو بیت و هه ولین خوگونجانندی کهت، یان ژ
 دی پاشقه زقریت و د گوما که لتوری خواه یی مه ندا ئاسووده بیت. ئە ف برپاره،
 ئە گەر بۆ که سین زگورد یا ب ساناهی بیت، بۆ خیزانان نه کریاره کا هیسانه،
 ب نه مازه یی ئە گەر هنده ک ئە ندامین خیزانی، شیاین خوگونجانندی نه بن.
 پشتی باشبوونا رهوشا کوردستانی، ب سهدان خیزان فه گه رانه فه وه لاتی و هەر
 زوو ب ره فا خه ورا نه گه هشتن، چونکو زارۆکین وان نه شیان ته قه بوولا ئی
 جفاکی بۆ وان کووشی بکه ن. ئانکو دایاب یین جفاکه کینه و زارۆکین وان
 به ره می جفاکه کی دی نه. هەر لایه نه ک کوری وی جفاکیه، یی تیدا په روه رده
 بووی. لهوا دی هه رده م دناڤ هه فرکیه کا به رده و امدا ژیت، قه ته کا وی دناڤ
 جفاکی هه نوکه یی نه گونجا یدا یه و قه تا دی دناڤ جفاکی بابکالکین خواه دایه.
 نه دشیت ده سته ردار ی وان تیگه هین ژ بهر ره ئی بیت و نه دشیت خواه دگه ل فان
 تیگه هین په ناگه ه ژ بگونجینیت: "تو باش جیاوازی ئەم که تینی دزانی! ئەم هیپر
 کرن. ئەم که تن د زقرۆکه کا دژواردا... بپا؟". یان دەمی هه ررا خو شگوزه رانی یا
 ژیانئ دکهت و دگه ل گوندئ خواه هه قه بر دکهت: "گوندئ مه نه ئاڤ و کاره ب و نه
 و نه... ب شه ف و رۆژه کا ئەم خواه ل بهر لینی بینن! تو دزانی ئە قه جیاوازیه کا چه ند

مهزن و مهترسیداره؟!... بپ۱۱۷". ئەف هەفرکی یا زیدهبار ژى، دناڤهرا دوو هەفدژاندا، خۆشى یا ئەلمانیا و نهخۆشى یا عهدهتین وان، نهخۆشى یا گوندى و پهسەندی یا عهدهتین وی. پههلهوان کره د هەفکیشهکا دی یا ئالیسهنگدا. لهشى وی یی دناڤ قهفهسکهکا زیریندا و دلئ وی یی دناڤ ههژیتی یا گوندیياندا. لئ خۆشى یا بهرچاڤ، چەند مهزن و ههژى بیت، دهمی پایه‌داری و گرنگی یا مروڤی تیدا نه‌بیت، هەر دئ شکهستی و نه‌مورتاح بیت: "ژیانا مه سه‌روبى بوو. گوهورین ژشيانین مه زیده‌تر بوون. یار ژهیزا مه گرانتر بوو. هەر زوو ئەز کهتم بهر پیا و من خوه ل بهر نه‌گرت... بپ۱۴۲". هەر ل گور هەفکیشا کار و کارقه‌دانئ، چەند ئیغرایین شه‌هرستانیی زه‌قتر بن و پتر فشارئ بیخنه سه‌ر مروڤی، دئ پتر ب پاشخانا خوه یا که‌لتوریه هیته‌ گریدان: "من نه‌شیا خوه بگوهورم.. راستتر من نه‌شیا خوه بگوهورم... وی ژى نه‌شیا من بگوهوریت. ئەم ژیک چوونه پاش... بپ۱۲۸".

ئەو بابەتئ دی یی ره‌وشا په‌هله‌وانی بهر ب خرابتریقه برى، به‌ردانا خه‌جئ بوو. راسته به‌ردان ژ لایئ ئاینیقه حه‌لاله، لئ کریاره‌کا ب زه‌حمه‌ته ل ده‌ف کوردان (بۆ ژنئ و زه‌لامی هه‌ردووان)، چونکو جفاک ب چاهه‌کئ کیم ل ژنا به‌ردایی دنیریت و وه‌سا هزر ژئ ده‌یته کرن کو قبه‌ته‌کا نه‌قه‌بوولکری یا کری، له‌وا هاتییه به‌ردان. زه‌لام ژى ژبه‌ر هه‌مان سه‌ده‌می پئ کیم دبیت، یان نه‌شیایه ژنئ ب خودانکه‌ت، یان ژى نه‌شیایه کونترۆلکه‌ت، کیماسی یا هه‌ردوو حاله‌تان ژى بۆ زه‌لامی دزفریت. لئ د حاله‌تئ شیرۆی دا، فه‌یتى یا مه‌زن ئەو بوو کو ژنئ ب هیزا پۆلیسان خوه ژئ دابوو به‌ردان: "ئهرئ من خه‌جئ به‌ردا، من ل سه‌ر بریارا مرنا خوه ئیهمزا کر... ل ده‌ف مه‌ دبیرن حه‌فت جارا یا ره‌قاندی به، نه‌کو

جارهکي يا بهردايي به... بهردان ئانکو مرن... بپ ۳۰". ئانکو ئه و مافي وي د بهردانا
 ژنيدا هه ي (ل گوره ي عورفين جفاکي و ئاييني)، ئه و ژي نه ددهستي وي دا بوو.
 لهوا بهردانا ژني ترؤمايه کا نه چاهه ريکري بوو، دووري يا وي ژ خيزاني
 بهرفره تر لي کر. ل گوره ي ديتنين جفاکي کوردي، بهردانا ژني ديبته سه ده مي
 تيکچوونا خيزاني و قاريبوونا زاروکان، ههروه سا ژن و ميړين بهردايي دکه فنه د
 دوو چه په ريڼ هه فرکيه کا ئاشکرادا و ههردوو موساوه مي ل سهر زاروکان دکه ن
 و دکه نه سوته مه ني وي هه فرکي. د پرانييا جفاکين روژئاڅايي و عه ره بي دا ژي،
 ژنهردان کرياره کا نورمال و حه لاله. ئوو مه رج نينه کو هه موو زاروکين بياب
 (يان باب ژي دوور) قاري بين و بکه فنه کولانان. لي دبيت تيکچوونا خيزاني
 و قاريبوونا زاروکان ژ نه گه ري هه فرکي يا دايبان بيت، نه نه جامي بهرداني
 بيت. نفيسه ري ژي، خيزانا په هله واني خو ب توندي په رته وازه کرييه (وه کو
 هه لويسته کي ئاراسته کري ل دژي بهرداني): "خه جي شوو کر، ژيان بو فقه حبه..
 نه قين چوو دگه ل کابرايه کي که س نزانيت چ ملله ت و چ دينه... وه لات ي بوويه حه شيش
 کيش ل سهر جاددين بهرليني و خازوکي دکه ت.. تني کاوه رهنگي مروڅان دد، نه و ژي
 ي ل جه ي بيخودانان دخوينيت. پاشه روژا وي ژي هيشتا نه دياره... بپ ۵۷". دبيت
 نفيسه ري ب مه رم نه ف چامه ژ خيزانا په هله واني چيکر بيت، کو بکه ته
 وانه يه ک ژبو خه لکي دي ي د هه مان رهوش و هه فرکياندا د ژين، لي نه ف
 شيوازه دگه ل سه ره ده ريکري ويا دگه ل خه جي ناگونجيت. نه و خه جا دقيت
 وه کو نه لمانان بريت، نه تني گوهارتنا جلکانه و خوارنا ب چه ته لانه، به لکو
 په روه ده کرنا زاروکان و گرنگيدانا ب پيدفي بين وان ژي فه دگريت. هه رچه وا
 بيت، نفيسه ري ثيايه په ست و پيشيلبوونين دهرووني بين په هله واني مه زنتر لي
 بکه ت، هه ر جاره کا ژ ترؤمايه کي راديبته فه (من هه ست کر نه ز نه ي ب تني مه،

گه لهک ژمن خرابتر هه نه! من بریار دا خوه ناس بکم، وهک وی پیره میږی ل خوه نه کم،
 نه که قهه بن پیا... هه ر وی ئیقاری من جگاره هیلان... بپ ۳۲)، ترۆمایه کا دی دئخته
 د ریکیدا کو کارقه دان و قاریوونا وی مهزنتر بیت و ئه ئینی یا خه جی د دلئ
 ویدا بیته که ربوکین، داکو حهزا تولقه کرنی ل دهف سه ره هله دهت. ئه ئینی و
 که ربوکین، هه ردوو هه لچوونین دلینینه. کا چهوا مروث هه ردهم ههزا ئه ئینا
 خوه دکهت، ب هه مان هیزی ههزا که رب و تولقه کرنی ژی دکهت. ل ده می
 په نایی دبه ته بهر مه یی و بیهوش که ران ژی (چ وه کو خوه ئازاردان بیت یان
 ره ئین بیت)، هه ردهم خه جی د ههزا ویدایه: "ئهوا هه قالا و نه وی شووشا ئاره قئ
 شیان که نیا خه جی ژسه ری من بیننه ده... من نه شیا خه جی ژبیر بکم... بپ ۲۶". ئه ف
 بیری یا خه جی کو تیکه هه له یه که ژ ئه ئینی و که ربوکینی، ئماژیه که کو هه ردهم
 خه جی پشکه که ژ قئ رهوشا ئه و که تیبه تیدا. لهوا فه ره تولا خوه ژی فه کهت.
 لی تولا چ؟ و بوچی؟ بیگومان دی به هانه یه کی دروست کهت. هیسانترین و
 په سه ندرتین به هانه یا کوشتنا ژنان (ژبه ر هه ر ئه گه ره کی دی یی هه بیت) بابه تی
 ناموسییه.

۲. پرسا ناموسی:

ناموس، پرسه کا هه ره گرنگه د جقاکئ کوردیدا. هه ژیتی و قه بوولکرنا
 مروثی ب ناموسا و یقه هه قبه نده. چه ند ب ناموس بیت، هه ژیتر و پایه دارتره
 د جقاکیدا. لی ئه گه ر بیناموس بیت، هینگی دبسته قچکئ ده قئ خه لکی و
 جقاک ب چاهه کی کیم لی دنیریت. ئانکو مروث پی دژیت و بو دژیت، لی د
 هه مان ده مدا پی دمريت و بو دمريت ژی. ناموس، نه تیگه هه کی تایبه تمه نده
 ب جقاکئ کوردیقه. د هه موو جقاکاندا، ناموسی بهایه کی مهزن و کاریگه ر د

رفتارین مرؤفاندا هه یه. لی رمان و تیگه هی نامووسی ژ جفاکه کی بو ئیکئی دی جیاوازه. جاره کی نوژداره کی دهروونیی ئەمیڕیکی ژ من پرسیار کر (پشتی بو جارا دووی قه گه رایه کوردستانی): هیشتا نامووس ل دهف هه وه، ئەو حهفت سه نتمه تره نه؟ من ب سه رهه ژانندن به رسف دا و ژئی پرسیار کر، پال دهف هه وه چهنده؟! گوټ: ئووو ل دهف مه گه له که، هه موو سینۆری ئەمیڕیکا ناموسا مه یه. ئوو جاره کی هه قاله کی بو من به حس دکر (کول بریتانیا دناف ماله کا ئینگلیزدا بوو ژبو فیربوونا زمانئ ئینگلیزی)، خودانا مالی گوټبووی، تیگه لیا وی ژنا هه فسوویا مه نه که، چونکو ژنه کا بی رهوشته. پشتی دهمه کی ژ خودانا مالی پرسیارکر، ئەفه چهنده من چ تشتی بی رهوشتی ژئی نه دیتییه، بوچی تو ب بی رهوشت دینی؟ گوټ ما رمانا بی رهوشتی ل دهف هه وه چیه؟ گوټی رابواردنا دگه ل زه لمانه (یان رابواردنا دگه ل ژنانه). پیکه نی و گوټی: ل دهف مه ئەوه کو گرنگی ب مال و مولکی دهوله تی نه دهت، یان کاری خوه ب دروستی ئەدا نه کهت. ئەف ههردوو نمونه، وی چهندی خویا دکن کو تیگه هی نامووسی ژ جفاکه کی بو ئیکئی دی جودایه. په هله وان ب هه لچوونی دیبژته چاره سه رکارا خوه: "دبت نامووس ل نک هه وه تشته ک دی بت؟! دبت تیگه ها هه وه بو نامووسی نه وه ک یا مه بت؟!... بی ۹۵". پاشی ئیرا دچیت و دده ته زانین کو: "دقیټ هون ژئی باش بزنان، نامووس ل نک مه، پشتی مرنیییه، بهری دینییه، بهری وهلاتیییه، بهری هه ر تشته کییه... بی ۹۶". دهمی به حسی نامووسی دناف کورداندا دهیت، یه کسه ر هه موو هزر بهر ب کوشا زه لامی و ژنیقه دچیت، هه ر وه کو ئەوی ئەمیڕیکی گوټی نامووس ئەو حهفت سه نتمه ترین ئالائی گوهنیلییه ل دهف ژن و زه لمان. ئانکو نامووس ب ژن و زه لمان هه ردووانقه هه قبه نده. لی ژبه رکو جفاکی کوردی جفاکه کی نیرسالارییه ب هه موو تیگه ه و هه قبه ندی و

سهردهدريکړنځي خوه يښ روژانهڅه (زلام برپاردور و دهسته لاتداره د هه موو بياځين ژيانيدا)، نهڅجا دگهل وهختي و ژبه ر گه له ک هوکارين ههڅبه ند ب نه سه بي و بنه مالي و کاري کشتوکالي و عه شيره تگه ريي... کور هاتينه نازاد کرن و هه موو بهرپرسياي يا پاراستنا نامووسي کهفتيه دستوکرا ژاندا. نفيسه ر زاردهڅي په هله واني ئيشاره تي ب څي هه څکيشي ددهت: "کور و کچان مافي نه څيندريي هه يه.. کچا داد دکن و بو کوران ل ژنا دگه رن... ژان دکورن، مير ل نيچيرين دي دگه رن... بپا ۸". نوو چونکو ناموس بابته که گرنکه و بوويه ئيمانته که ددهستي ژنيدا، زلام مايي خوه د هه موو لقين و هاتنوجوونين ژنيدا دکهت. ل بهرانبهر ژي، ژن هه ست ب بارگراني يا بهرپرسياي دکهت و دپاريزيت. نه گه ر بابته ل څيره راوه ستيت، دي بيته شيوازه کي سهردهدريکړنا جفاکه کي ديارکري دهر باره ي تيگه هه کي ده ستنيشانکري، کو ژلايي ژن و زه لامين جفاکيڅه ده يته قه بوولکرن. نه دووره، نه څه گرنکي پيدانه کا مه زن بيت ب ژني، کو هه ستدارترين و گرنکترين تيگه هي هه ژيتي يا جفاکي ل ده ف ويه.

لي نه وا دبته جهي گومان و نه رازيووني نه وه کو هه موو بينامووسي ژبو زه لامي دحلال بن و ژن باجا وي بدت! ما زه لام بينامووسيان دگهل کي دکهت؟ هه ر دگهل ژنه کا دي يا جفاکي دکهت. نهڅجا باجا څي بينامووسي يا دووسه ره، تني ژن ددهت (هه له بت نه ف تيگه هه دگهل تيگه هي ئايني يي دهر باره ي زنايي ناگونجيت). خه جي ب هه لچووني، څي مژاري ل نافچاځين ميړي خوه ددهت: "من يان ته؟! نه و کي بوو نيڅ شه ف سه رخوش دهاته مال؟! نه و کي بوو پاره ژ جزدانکين مه د دزين و دکرنه دپاخلين قه حبان دا... بپا ۱۰۹". ژ لايه کي ديڅه ژي، ده مي زه لام نه رازي بيت و ژبه ر هه ر نه گه ره کي دي، ئافره ته کا بنه مالا

خوه بکوژیت، دئ ب نائی شووشتنا نامووسی بههانه کت. ئەقە ژى بۆ دوو
هۆکارین سەرەکی دزقریت: یا ئیکى، ئەوی ئافرهتهکی ژبۆ شووشتنا نامووسی
دکوژیت، ب کەسەکی میڕ و هەژى دەیتە دیتن و جفاک ب ریز سەرەدەری
دگەل دکەت. یا دووی ژى، سزایی وی کوشتنى د یاسایا عیراقیدا سقکتر بوو،
دادوهر و پاریزەر و پۆلیسین بهر زیندانى ژى هەقسۆزى دگەل دکەن
(فەرمانبەرین یاسایی ژى پەروردهکری یین هەمان جفاکن). لى بههانه کرنا
کوشتنى ل بن پەردا شووشتنا نامووسی، شمشیرهکی دووسه ریه، ئەگەر ئاشکرا
بیت کو سەدەمى کوشتنى بابەتهکی دیه، ئەو ریزگرتن دى بیتە بیړیزی و
بینامووسی (چەوا کەسەک دشیت بازارى ب ناموسا خوه بکەت؟). ئەگەر ئەم
وەکو فیمینستەک سەرەدەری دگەل رۆمانى بکەین، دى بهر ب وی چەندیتە
چین کو زەلامەکی هەلۆهشیایی و مشت گری یین دەروونی، ژ بیچارهیی و
بینامووسی یا خوه، ژنا خوه کوشت و پاشى ب نائی شووشتنا نامووسی بههانه
کر. خەجى چ شاشى یین بهرچاڤ نه کرینه، وی زارۆکین خوه ب خودان
دکرن، میړى وی ژى وەکو زارۆکهکی وی بوو. ل وی دەمى میړى وی یی بیکار،
وی کار دکر. میړى وی، بهرهمى کارى وی ژى دستاند و ل بینامووسی یین
خوه خەرج دکر. دەمى هاتییه بهردان، وەکو هەر ئافرهتهکا دی بۆ خوه ب
حەلالى شوو کر و چ چەوتى یین جفاکی تیدا نین. ئەڤجا چونکو زەلام دمیته
بى پاره و بى جهی قەهویانى و هەردەم هەستا خوه کیمدیتنى ل دەف هەیه، بى
هەولداى ژيانا وان نهخۆش بکەت، وەکو تۆلقه کر نه ک ژبۆ نهخۆشى یا ژيانا
خوه. لى نقیسەری (ژبەر په یامین خوه یین گشتى)، نهڤایه قى روودانى بکەته
تاوانهکا هەچکوههیی کو کەسەکی پیشیلبووی و د بن ئاکاما کحولى و
بیھۆشکەرانه، تاوانهکا ب زانیوون ئەنجامدايه. کۆمهکا بۆیه رین ترۆمایى یین

هه څه نډ ب نامووسیڅه ئیخستینه د ریځا ویدا، هه تا کو گه هشتیه وی بریاری و
بیژیت: "به لئ من خه جی کوشت.. دئ کچین وی ژی کوژم، دئ نامووسا خوه شوډم، دئ
خوه ژی کوژم؟!... بپ ۹۷". پاشی شه نازی ب کریارا خوه بیته و ب میرانی یا
خوه یا جارانشه گریډهت: "ئه څ دهستی دوژمنی نه شیای بپرت. دشیته نامووسا من
بپاریزت... بپ ۹۵". هه تا گه هشتیه ئی بریاری د کوډمه کا هه څرکی یین دهر وونی
یین نافخویدا بوږییه. ئه څینا کچا وی شوو دکهت، لی ئه و نزانیت کا چ که سه
و ژ چ دینه. ژینا کچا وی بو چه ندین روژان ژ مال دهر دکه څیت، بیی بزانیت
ل کیڅه یه و چ دکهت. چ ژ کارئ ژنا خوه نه دزانی و وان ژی چ بوو نه دگوت،
تشتی هه ردهم ل نافچاقین وی ددا: "ته مالا مه ویران کر. ته ئه م هه موو به رزه کرن.
ته نه شیای خوه بگوهوری. تو هه ر مای ره شوئی شقان. تو نه هاتییه گوهورین... ته دڅیا
گوندی ب چپاڅه و په ز و که په نی خوه څه دگهل خوه بینیه به رلینی. ته دڅیا مه وهک
په زی ب گوپالی خودان بکی... بپ ۱۰۹". ئه څ تانه لیدانا ب ره شکوئی شقان و تو
ناهییه گوهورین، بو چه ندین جاران دهیته دووباره کرن، هه تا گه هشتیه وی
رادهی کو بیزا وی ژ گوهورینی څه بییت، وه سا هزر دکهت کو گوهورین
دهستبه ردانه ژ عورف و ره وشتان، پیناسه یا گوهورینی ل دهف وی بیوو خوشی
یین ژینای و بینامووسییه کا بهرچاڅ.

- خه جی هه ر زوو دهستین خوه بلند کرن، بو ئیخسیرا خوشی و پیشکه تنی. خوه
ل بهر نه گرت. که څلی خوه گوهارت... بریار دا، خوه ژینیاتی بگوهورت.. بیته
مروڅه کا دی، بیته ئه لمان... بپ ۱۵.

- من نه شیای ببه ئه لمان. من نه شیای پرچا خوه زهرکم، چاقین من یین رهش نه
ب دلئ وی بوون... بپ ۱۲۸.

- وئ پرچا خوہ زہرکر، چاقین خوہ شین کرن، زکی خوہ ہتا نافکی روس
کر... بی۱۴۱.

فی ہہ لویست و دیتنا ل ہہ مہر گوہورینی، توندتر لی کر. فی توندیی بہری
وی دا گومان کرنی د ہہ موو رەفتارین ہہ فزین و کچین خوہ دا. ب نہ مازہیی،
ئو ہہر روژ ب دویف ژین لە شفرۆشقہ بوو (ہہر فلسی دہاتہ دەستی من، من
دکرہ دپاخلا ژنہکا لەش فرۆشدا، ئەز گەلەک ژ مال دوورکەتم. من رەنگی بچووکیں خوہ
ژبیر کر... بی۱۲۶). ئەو کەسی ب مشہیی سەرەدەریی دگەل لە شفرۆشان دکەت،
ب ئاویہکی توندتر و گوماناویتەر سەرەدەریی دگەل ئافرەتین مالا خوہ دکەت،
چونکو وەسا ہزر دکەت کو ہہ موو ژن وەکھەفن و نہ دوورہ ژنا وی ژ یارہک
ہہ بیت. لی ئەقہ ہہ موو نہ گرۆقین گومانبرن کو ہزرا بینامووسی ژ ہہ فزینا
خوہ یا خوشتشی بکەت.

دوو بویہرین سەرہکی ئەو بہر ب فی ہزریقہ پالدا، ہہردوو بویہر مینا
دوو ترۆمایین توند بوون و ئاکامہکا نہرینی یا توند کرہ سەر ہہ موو ژیانا وی.
بویہری ئیکی بەردانا ژنی بوو کو ل دویف داخوازی یا ژنی و ب نہ چاری ئەو
برپارہ ئیمزا کری. بەردانا ژنی ہہ موو ژیانا وی تیکدا، نہ تنی ژبەر حەژیکرنا
وی یا بی توخیب بۆ خەجی، لی ژبەرکو ب برپارا وی ہاتہ بەردان، ئوو د
ئەجامدا دمینتہ بی پەناگہ و پارہ، ئانکو دکەفتہ سەر جاددەیان و ل باخچہیین
گشتی دنقیت. فی بویہری مہژیی وی مشت گومان و حەزین تۆلقہ کرنی کر:
"وی دقیا ئەز ژ مال دوورکەتم. وی ئەز ل پیش چاقین بچووکیں من رەش کربووم. وی
دقیا ہہ موو تشت بکەقنہ ددەستی وی دا. وی دقیا ئەو ببتہ میری من... بی۱۲۷". ئوو
ئەگەر بیتہ میری وی، دی رۆل لیک ہیئہ گوہورین و ئەو دی شیت ب دویف

حەزىن خوه يىن سىكىسى كەڭىت! بۆيەرى دووى، ئەو بوو دەمى ژيانا كچا خوه
 ل جوبى دىتى. ئى ترۇمايا دژوار، دنيا رۆهن ل پىش چاقان رەش دكەت. يا ژ
 وى خرابتر ژى، ئەو بوو دەمى كچا وى دىپىرتى پا توچ دكەى ل ئىره (يان ئەوا
 بۆمە حەرام، بۆتە حەلالە... بپ۸۷). ئەڭجا هەستەكا باركرى ب تاوانبارى،
 كەربوكىنى، باوهرنەكرن و ماندلاكرنى ل دەف پەيدا دىت. ماندلاكرن ئىكە ژ
 نىشانىن ترۇمايى كو ژ ئەنجامى بۆيەرەكى نەچاقەرېكرى پەيدا دىت: "ئى ئەو
 كارەسات وەك خەونەكى دەتە پىش چاقىن من. من باوهر نەدكر، من نەدقيا باوهر
 بكم... بپ۵۲". ئى بۆيەرى ترۇمايى ئاكامىن دۆمدرىژ ل دەف پەيدا كرن و
 هەردەم لەشى رووسى كچا وى دەتە پىش چاقان. خو دەمى خەواڭى ب
 چارەسەركارا خوه يا دەروونىڭە ژى دىنىت، ل داوى دىمى كچا وى
 دەردكەڭىت. ئەف بابەتە دىتە كابىسەكى رۆژانە و بەلا خوه ژىڭە ناكەت: "ئى
 باوهر بكة، ھندى دنيا ھەيە و ھندى ھەبت، روودانەكا ھۆسا ل وەلاتى مە دروست
 نەبوويە و دروست نابت.. ئەز نەشىم بۆتە ديار بكم، ژبەر چ؟ دبت دىن و رەوشت مە ژ
 فان كارەساتان دپارىزن؟!... بپ۵۱". ھەلبەت، نقىسەر دزانت كو ھەر جەھى مرؤف
 لى ھەبن، كرىارا لەشفرۆشىي ژى لى ھەيە (كەڭتەرىن پىشەيە د دىرؤكا
 مرؤقاىە تىيدا). ئوو شىرؤى نەدزانى كو كچا وى ل جوبى كار دكەت، لى
 مەزندەكرنا قى بابەتى ژبو نازراندنا ھەزا شووشتنا نامووسىيە ل دەف
 پەھلەوانى. د تىگەھى جفاكيدا (كچ تەشيا داىي درىسيت)، ئەڭجا مادەم كچ
 لەشفرۆشە، بىگومان يا ژ داىكا خوه فىر بوويى، يان ژى داىكا وى نەبوويە
 رىگر د رىكا قى رەوشتيدا. ب ئى چەندى ژى، خەجى دىتە سەرى سەبەبى
 ھەموو ئارىشىن وى، ئوو خەجى نامووسا ويە و فەرە بەيتە شووشتن. لى
 چونكو بى ل وەلاتەكى نەشىت ب ئاشكرابى و شەھنازىڭە ئى كرىارى بكەت،

هزری د خوځوشتنیدا کهت وهکو گهروهک بو شوشتنا نامووسی: "ژبه رهن پی چی نابت خه جی و کچین وی بکوژم. دقیت خوه بکوژم؟!... بیپ ۵۳". ئەفه ژی ریگه چاره یه کا به رئاقله! لی ئەوین خوه دکوژن بیچاره نه و ب بی نامووسی د مرن (نهمازه ئەگه نامووسا خوه ب دهستین خوه نه شووت). لهوا دناف خهم و ترۆمایین خوه دا دژیت و ل دهرفته کی دگه رییت کو که لا دلای خوه ل خه جی هوینکهت. د ئی رهوشیدا، ههموو ژنین دنیایی ل بهر چاځین وی رهش دبن و ههموویان وهکو خه جا گونه هبار و خیانه تکار (یان بینامووس) دبینیت: "هن ژن ژیر کر بوون، من ههموو ژن وهکو خه جی دهه ژمارتن... بیپ ۴۲". ئوو دهمی دوو ئەځیندار ددیتن، دا بیرا وی ل خیانه تا خه جی هیت. ههکو د خهسته خانیشه و چاځی وی ب دوو ئەځینداران کهفتی، نفیسه ر د وینه یه کی هونه ری جواندا دده ته خویاکرن کو دڅیا بچیته دهف وان و بیژتی (ئهځین فیلبازییه، باوه ری یا خوه پی نه ئینن!.. بیپ ۷۷)، لی سوندی سیلانی نه هیلا. ئانکو د نه هوشیه کا بهرده وامدا دژیا و چ ههستین ئەریتی ل ههمبه ری ژیانای نه ما بوون. د فلاشباکه کیدا، په هله وان دبیزیت: "به ری ئەز خه جی بکوژم، وی ئەز کوشتبووم. وی ژيانا من کر بوو گورستان.. چ نه ما بوو ئەز بو بژیم، کهس نه ما بوو ئەز بو بژیم.. ئەز یی مریمه، ئەفه ژمیژه ئەز یی مری، تنی هند گیان دلەشی من دا بوو، ئەز بشیم خه جی پی بکوژم... بیپ ۱۱۱".

لی د دهمی کوشتنا خه جیدا، نفیسه ر ل بابه تی سه ره کیی سوچبارکنا زه لامی دزځریت و خه جی ژ بینامووسی به ری دکهت: "من پرت پرت بکه. لی باش بزانه من نامووسا ته نه فرۆتیه. من دڅیا خوه بیاریزم. من وهک ته نه کریهه، ههر روژ دکوشا ژنه کی دا... خه جی که ته گه فزکا مرنی، نه څیا به رهځانیی ژ گیانی خوه بکت. تنی به رهځانیا وی ژ نامووسا وی خورت بوو... بیپ ۱۱۰". ئەف له قته یا دانپیدان وخویاکرنا

راستی، پیژنا نفیسهرییه دهیته سهر دهپی شانوئا روودانی، کو هزرین خواه یین کهسۆکی یین دهربارهی نامووسی بدارپژته سهر بۆیهران و په یاما خواه یا سهرهکی پی بپهژینیت. مه گۆت دانپیدان و خویاکرنا راستی، شیرۆب نهراسته و خۆبی دانپیدانی ب سوچباری یا خواه دکهت: "دترسا خه جی ب که نیا خواه یا شرین، گازندا ژئی بکهت، دترسیا خه جی رابته قه، بدته بهر سینگی خواه وهک بهری... بپا ۱۱۰". ئوو خویاکرنا راستی ژئی، پاراستنا نامووسییه، دبپژته وهرگری: ئه گهر ئه م نهشیان چ بکین، فهره نامووسی بپاریژین: "ئهوا ته دیتی من ئاگه ه ژئی نینه، ئه ز ژئی نه رازی مه... بپا ۱۰۸، من نامووسا ته یا پاراستی. ههتا ته ئه ز بهردایم. پاشی من یا شووگری وهک ههر ژئهکی... بپا ۱۰۹". ئه ف ههر دوو کریاره، بهری په هله وانی دده نه پیداچوونا د خواهدا و خواه دادگه هکرنی، کو ئه و ب خواه ژئی کریاره کا په سه ندکری یا جفاکییه.

۳. خواه دادگه هکرن:

ئه قه کریاره کا جفاکییه و جهی ریزگرتنییه، کو مروف د خواهدا بجیت و هزر و رهفتارین خواه هه لسه نگینیت. دبیت میناکی تۆبه کرنی ب خۆقه بگریت، لی چونکو تۆبه کرن ب ئاینیقه گریدایه و د چوارچۆفه کی بهرته نگدا دهیته بکارئینان، تۆبه کرن ژ مه عصبیه تا خودی و قه گهرانه بۆ ئایبرده یین تاعه تی. لی خواه دادگه هکرن، زیده باری تۆبه کرنا ئایینی، تۆبه یا کریارین نه جفاکی ژئی دکهت، کو ژ لای جفاکییه بهیته قه بوولکرن. ههر کهسه کی جفاک ژئی رازی بیت، خودی ژئی دی ژئی رازی بیت. ههرچه نده، کریارا ب خواهداچوونی، د پرائیا پشکین رۆمانیدا ئاشکرایه، ب شیوه یین راسته و خۆ یان نهراسته و خۆ هاتییه خویاکرن: "ئه ز ژئی تاوانبارم. ئه ز ژئی ئه گهرم. گونه ها من ژئی بوو، من ژئی ئه و مال

تۆشى بەرزەبوونى كىرى... خەجى راست دىگۆت: من نەدزانى چ دىكى؟ كىشە دىچى؟... بىپ ۱۲۶".

لى ئىسەرى ئىيە خە پىشتراستكەت ژ گەھاندنا پەيامى، لەوا لەقتەيەك ب ميناكى ھەڧرىكى يا دناڧەرا دلى و مەژىدا ئىنايە دناڧ بۆيەراندنا: "دلى پىرسىار كر: ئەو بىننامووسە و توب نامووسى؟ مانە... توبەرى وئ فىرى بىننامووسىا بىووى، تە ئەو نەچار كر، بۆ خە ل مېرەكى بگەرت... بىپ ۹۹". ھەرەسا ھەستكرنا وى ب بەرپىسارى يا بابىنى، ئاماژەيەكا دى يا ب خەداچوونىيە. دەمى ئەو كورى خە ل ناڧ گلىشى دىنىت، ئاماژەيەكا ھىياربونا وىيە ژ بەنگى خە ئازاردانى (كورى من، وەلات يى ب رەخ منقە نقتىيە، ئاگەھ ژ دىيائى نىنە، دەرمانكا لەشى وى يى سۆتى.. من دەستى وى گرت و ژ وى جەي دوور كر... ئەز دى وى كەمە مروف، دى ژ خەجى پارىزم.. بىپ ۶۶). گەلەك جارن دەيتە گۆتن، كو كىشەيەكا مەزنتەر، كىشا مروفى بچووكتر لى دكەت. دىتتا كورى ب وئ رەوشى، ھەستىن بەرپىسارىيە ل دەف بابى د لىقن و برىارا ھارىكارى يا وى دەت. ئوو ئاگەھدارى يا ب بىچارەيى و چ ژى نەھانتى، نىشانا ھندىيە كو نىازا ل خەزفرىنى ھەيە، ئەڧە ژى ب پىداچوونەكا خەيى دەيتە دانان: "نوكە تو دىيىژى، توب خە نەمروفى! تو ل سەر جاددە و ل ناڧ باخچەيان دىقى!.. راستە ئەز نە مروف بووم، لى پشتى من وەلات دىتى، دى بەمە مروف... بىپ ۶۶-۶۷". ل دوماھى يا بابەتئ ھەڧرىكى يا دناڧ دوو جىكاكاندا، من دىت ئاماژە ب ھندەك بابەتئ دى يىن جىكاكى بدەم، كو ئىسەرى ب مەرەم ئىنايە دناڧ بۆيەراندنا ژبو نىشادانا ھندەك تىگەھىن جىكاكى، كو دىنە پالپشت ژبو تىگەھشتنا شىوازى تىھزرىنا ھەر جىكاكەكى:

* دەمى شىرو ل چىاي دىتە زاقا، ئاماژە ب مانا دەھواتىيان دكەت ھەتا درەنگى شەڧ، كەسەكى ھزرا زاقاى نەدكر كو بلەزە و دىت بچىتە سەر ئىنىن خە.

ههروهسا بابه تی برا زاقای و سهرسیپی، ئانکو لهزکرنال زاقای کو زوو کارئ
 خوه ته قاف کت. ئەف رهفتارا برا زاقای و لهزال ئەنجامدانا کریارا سیکیسی
 و نیشادانا پاتهیی ب خوین، ئایردهیهکی ب سهرفه چووویه و پیشیلکرنا ئازادی
 یا مروثییه، بهری ئیزعاجه کانه ل وهخت یا بووک و زاقای بیت: "بهری کوخکا
 برازاقای بیته گوها، مرادا خوه ب جه ئینا... بیپا ۳۸". مشه جاران، بووک و زاقاژ
 ترسین برازاقا و سهرسیپی یا چافه پری، تۆشی شهله ژانی و ژدهستدانا شیاین
 ئەنجامدانی دبن.

* ده می شیرو کهفتییه دناف هندهک کابیسکین ترۆمادارییدا، ههردهم ددیت کو
 کهسهکی رهش و لیف مهزن ل دهف خه جی دنقست. ئەف کهسی رهش (کوله)،
 د پرائییا چیرۆکین فولکلۆریدا ههیه کو ژن خیانه تا میری خوه دگه کولهیهکی
 نافمالی (یان باژیری) دکهت. پتری یا فان جوهره چیرۆک و چیفانوکان ژ کتییا
 (هزار شهف و شهفهک) دا هاتینه فهگیران و رفیشت بو رفیشتی فهگیراینه،
 ههتاکو بوویه پشکهک ژ کهلتۆری کوردی. ب هزرا من، رههوریشالین قی
 شوبهاندنی، دوو ئەگه رن: یا ئیکی ئەوه کو چ زهلامین ئازاد کریارا خیانه تی ل
 سهر خوه فه بوول ناکه (ئهفه زی په یامه که ژبو پیگیری یا ب راسپارده یین
 ئایینی و تیگه هین جفاکی). یا دووی ژی، کیمبها کرنا ئافره تا خیانه تکاره، کو
 دگه کولهیهکی دنقیت. ئەفه ل گورهی دیتین جفاکی کوردی. لی ئەگه ر ب
 چافی جفاکی ئورۆپی لی بنیرین، نه دووره بیژن ژبه ره هیزا وان یا سیکیسیه، یان
 زی گه لهک ب ههست و دلوثان.

* د لهفتهیه کا دی دا، شیرویی شهرم دکر ل بهر چافین ژنهکی که لامچان بکه نه
 دهستی (سه ره رای وی چه ندی کو ئەو زیندانی بوو، ژن زی هاریکارا وی بوو

ژبو رزگار کړنې)، لې هەر خوه مهزتر ددیت، چونکو ئەو زهلامه: "گه لهک پې دهه رشی، ده مال پېش وان چافین شین، که لامچه دکرنه زه ندین وی یین به رپه فانی ژ وهلاتی دکر... بپ ۳۴". ئەفه ژی وی چهندی دگه هینیت کو زه لامی کورد ب چاڅه کئی کیتر سهح دکه ته هه موو ژنان (چ بن و چهوا بن).

* ده می فیای سهرا کورئ خوه یی ل مالا یی خودانان بدهت، سه رپه رشتیارا وی مالی، چ گوتارین دریزین شیره تکرئی بو پیشکیش نه کرن، به لکو هاریکاری یا کاوهی دکر کو سه رده ریی دگه ل باب و برایی خوه بکته. ههروه سا که یفا دختوری ژی، ب فی چافیکه فتنی دهیت: "گه لهک که یفا دختوری وهلاتی هات، گوت ئەفه به شه که ژ چاره سه ریی... بپ ۶۸". نه تنی راجیته کا ده رمانان بو نفیسی و گوتئ ئەگه ر نه خوت دی مریت، لې ب شیوه یه کئی چالاک خوه کره دناف تورا وی یا جشاکیدا، داکو چاره سه ری یا وی بله زتر و موکتر بیت.

* چاره سه رکارا ده روونی، چ شیره تین کومه لایه تی و ئایینی بو ئاراسته نه دکرن، تنی ب ریزگرتن گوهداری یا وی دکر و هه ز دکر پتر باخیت. ههروه سا بی که له مچه و ل سه ر کورسیکه کا به رانه ر د روونشت (سه ره رای وی چهندی کو بکوژه که و گه فی ل کچین خوه یین دی ژی دکته).

*

٦

سېكس و ئەقېنى

د ھەردوو رۇمانىن (سىلاڤ و مېرېن وى) و (سقىتلانا) يېدا

سیلاف و سقیتلانا

سیلاف... کچه کا سنیلہ یا کورد، ل باژی رکہ کی کوردستانی دبیته جھی سہرنجراکیشانا ہموو گہنجین ہهڙی یین وی و زہلامین دہردؤرا وی. جوانی و کہنیا وی ہند جوان و سہرنجراکیشہ، کو دبیته خہونا پرائیا گہنجان. لی د بازارہکا مژہویدا، ب زوری ددہنہ زہلامہ کی تہمہت بابی وی (حہمہی زیپرنگر)، پشتی دہمہ کی ژی دہیتہ بہردان. پاشی شوو ب گہنجہ کی ہهڙی خہو دکہت. لی بہرئاتافی کومہ کا ہهڙکی یین دہروونی و نہخوشی یین ژیاری دبیته، چونکو میڑی وی کہسہ کی لاواز و نیربازہ، خہسوویا وی گہوادیی بو بووکیں خہو دکہت و ہموو بنہمالا خہسوویا وی، ب قی ژیانی د رازینہ (ژبلی سیلاقی). دہمی سیلاف ہہوارا خہو دگہہینتہ برای، داکو ژ وی جوبہخانی رزگار بکہت، خہسوویا وی دوو بووکیں خہو د ئیختہ د خزمہ تا خہورسک و حہزین سیکیسی یین برایی سیلاقی دا و برا ژی گازندہ یین وی پشتگہوہ دہاڙیت. ل داویں، میڑی خہو قایل دکہت کو ب ہهڙا بچنہ ژ دہرقہی و ہلاتی و خیزانہ کا خہوسہر بدانن. ل و ہلاتہ کی ئوروی، یہک ژ عاشقین وی یین گہنجاتی (کو نہو ب ژن و زاروکہ)، لی ب خودان دہردکہ قیت و جوائترین چیروکا ئہ قینی دگہل ہهڙ دپورینن. پاشی سیلاف حہز دکہت کو ہہر ئیک ژ وان ہهڙینی یا خہو ب دوماہی بینیت و ئہو ہہروو پیکفہ خیزانہ کا نوو دانن. لی عاشقی وی دہستہرداری ہهڙین و زاروکین خہو نابیت و ژیکفہ دبن. ئہججا سیلاف دکہ قیتہ بن فرمانین میڑی خہوی (قوندہ) و دہرمانفہ خور، کو گہوادیی بو دکہت و ہہر شہف ہندہک ہہقالان دینتہ مال،

داکو سیلاف د خزمه تا تیر کرنا خوهرسکین وان یین ئازهلیدا بیت. ئەفه بوو هیفیننی رۆمانا (سیلاف و میرین وی: ته ئەز فییری ئەفیننی کرم)*.

سفیتلانا... کچه کا رۆس، ل شهفه کا سه ری سالی دهیته ئیغتصابکرن و زارۆکه ک ب نافی سفیتلانا دبیت. سفیتلانا ژی، ل ژیی شازده سالیی دهیته ئیغتصابکرن. پاشی ل که مپه کا وه لاتی ئەلمانیا، هه فه ندییه کا ئەفیننی دگهل کوره کی جوھی دروست دکهت و کوره ک ژی دبیت. لی هه فزیننی وی گه له ک پویته پی نادهت و کوری خوه و خانی ژی دستینیت و به رده ته کولانا. دکه فته د ریکا کورده کی برسیی سیکسیدا و دبیت هه فالای وی. هه رچه نده کور گه له ک هه ز ژی دکهت، وی ژی په یوه ندییه کا سیکسی و ئەفینیه کا راسته قینه دگهل که سه کی دی هه یه (باپیری کوری وی- خه زووری پیشین). لی ژبه ر هاریکاری یین وی که سی کورد، پیته دهیته گریدان و سیکسی دگهل دکهت. هه فالای وی بی دووی، ته رکا وی دکهت و ژ مالا خوه ده ردئیخیت. ئەفجا به رهف وی که سی کورده دزفریت و ژ دل هه ز ژ ئەوی کورد دکهت. ب نه مازه بی پشتی ب ریکا دادگه هی، خانی و کور بۆ فه دگه رنه فه. ده می ئەو ژ کوری کورد د خوازیت کو خیزانه کی پیک بینن، ئەوی کورد ده سته ردارای خیزان و زارۆکین خوه نابیت و ژیکه دبن. ئەفه ژی پوخته یا رۆمانا (سفیتلانا)* بی بوو.

* هه سه ن ئیبراهیم (۲۰۱۰). سیلاف و میرین وی: ته ئەز فییری ئەفیننی کرم، رۆمان. ژ وه شانین کۆمپانیا زووم. چ. ۱، چاپخانا هاوار- دهۆک.

* هه سه ن ئیبراهیم (۲۰۱۱). سفیتلانا، رۆمان. ژ وه شانین تیله فزیوئا گه لی کوردستان. چ. ۱، چاپخانا (?)- سلیمانی.

سیکسی و ئەقینی

بابەتی سەرەکیی ئان هەردوو روومانان، سەرەدەریی دگەل بابەتین سیکسی و ئەقینی دکەت. پڕانیا زانایین سیکسولۆژیی، بابەتی کریارا سیکسی یا مروشان ب ئەقینیقە گریدەن. هەتاكو مروقی هەست و سۆز بو توخمی بەرانبەر نەبن، نەشیت ب رەفتارەکا مروشانە کریارا سیکسی ل گەل بکەت. لەوا د رەفتارین روژانەیین ب تۆرە دا، دەمی داخوازا سیکسی ژ کەسەکی دەیتە کرن، ب ناخی ئەقینی ژئ دەیتە کرن. لی چونکو د جفاکی کوردی بی موسلماندا، نابیت چ کریارین سیکسی ژ دەرڤە ی چوارچۆقی گریبەستەکا جفاکی بەینە کرن (هەقزینی)، لەوا ئەقینی و هەقزینی و سیکسی تیکهەلی هەف دکەن. دەمی کورەک دەیتە ژنان و پیوستی ب ئەنجامدانا کریارا سیکسی هەبیت، دی کەنە دناف قەفەسکا هەقزینییدا، ب وی هیقیی کو دگەل وەختی دی هەست ب بەرپرسیاریی کەن و دی بنە ژنومیڕ. دەمی کچەک دیژرته دایایین خوە، ئەز حەز ژ هەقزینی خوە ناکەم، دی بیژنی دگەل وەختی و ئەنجامدانا کریارین سیکسی و ئینانا زارۆکان دی حەز ژ ئیکو دوو کەن.... هتد. هەر دەمی زەلام یان ژن دگەل کریارا سیکسی رادەیت و نەمینیت ئەو دەهەبیی ب ترس و حەرامکری، دی پیدتی ب ئەقینی بیت، ئەقینیەک کو هەموو گیانی وی بو باخسیت. ئەف جوړی ئەقینی بی پلان و بی ژقان دەیت. ئەگەر ئەم ئەقینی و هەقزینی ب دل و مەژیقە (دلینی و هزر) گریدەین، دی شین بیژن کو ئەقینی دل و دلینی، لی هەقزینی مەژ و هزرە. د کریارا هەقزینییدا، هەندەک ژ هەست و هزر و هیقی و پلان و مال و دیتنن خوە دگەل هەست و هزر و هیقی و دیتنن لایەنەکی دی هەقشک دکەت و پیکهە پروژەیهکی دادمەزرینن، فی

پرۆژەى وهكو هەر پرۆژهيهكئى دى يئى دىيائى گرييهست و شاهد و ئاهنگا
 ئيمزاكرنا گرييهستئى ههيه، ئوو داکو ميناكئى وئى يئى جفاكى كاملان بيت،
 موبارهكا ئايينى ژى د هافينه سهر. هەر پرۆژهيهكئى ههفشكاتيئى، پيدفى ب
 ريزگرتن و ل بهرچاڤ وهرگرتنا بۆچوونين بهرانبهه ههيه كول داويئى ديبته
 ئولفهتهك ژ رهنكى سهربورين پيئكهژيانئى و ههفتهمامكرنى. ئەف پرۆسهيه ب
 مهژ و هزريئقه ههئبهنده، ئەگەر پرۆژهى سهرگرت، دئى خورتر لئى كهت ژبو
 پاراستنا بهرژهوهندييهكا پتر كو پهروهدهكرنا زارۆكانه و وهرگرتنا پايهيهكئى
 ههژيبه د جفاكيدا. ئەگەر سهر نهگرت، ههئرين دئى كهئنه سهر دورپيانهكئى؛ يان
 دئى هيليت و بۆ خوه ل پرۆژهيهكئى دى يئى ژيان و پيئكهژيانئى گهرييت. يان
 ژى دئى پاريزگاربي ل سهر دهستكهفتان كهت، وهكو ههئيتى يا جفاكى، ئاستئى
 خوئشگوزهرانيئى و ب خودانكرنا زارۆكان... هتد. د ههردوو حالهتاندا، ژيان
 دئى يا سروشتى بيت، لئى ب سهمهتهكا دى.

لئى د حالهتئى ئەئينييدا، پهر بۆ مروئفى پهيدا دبن و ژ ههموو دهردورين خوه
 قهدهتبيت و بهرهف ئاسمانهكئى مشتى ههز و هيقى و خوئشى و خوداقهندين
 شينبوونئى و خوئشبيئى و ژياندينئقه دچيت. مروئف د ئەئينييدا مينا سهرخوئشهكييه
 و ئاگهه ژ دهردوران نينه. مروئفى ئەئيندار، ههموو تشتين ههئبهند ب دلبهريئقه
 جوان دبنيت، ههروهكو شاعرهكى گوتئى (خوه ئەز ههز ژ دهرهوين ته ژى
 دكهه). ئەفه گريديايى دل و دلينييه، چ تشت و بهرنامهيين پلانريئركرى نامينه
 ل بيرا مروئفى، تنئى چاڤ و ديتنا دلدارئى/ دلبهريئ نهبن. دئى ئەئينى يا پوخت
 و بيگهرد دا، نه مهرجه كو مروئف بگههته ئيئك و خيزانهكئى پيئك بينيت، لئى
 مهرجه كو مروئف قهتا خوه يا دى د ههبوونا ويئا/ ويئا بينيت. ئەئينى

کاملانبوونا گیانیی مرؤشییه و ل کوپیتکا خوشیی دژیت و ههست دکهت کو مرؤفهکی کاملان و گرنکه د هه بوونییدا. ئەگەر ب دۆماهی هات، دی بیته داخهکا نه ساریژ بووی و هه تاهه تای دگه ل مرؤفی دژیت. دبیت ژبه رقی چه ندی بیت، کوچ جارن ئەفینی یا ئیکی ژبیرا مرؤفی ناچیت، داخهکه د کووراتی یا دلیدا دمینیت و جارجاره دهیته سه ر رووی پیردانکی. ئەف جورئ ئەفینی بوو، سیلاقی ب کهنی و ب ئورین خوه بهردایه د دلی هه واریدا. لی هه وار یی ب دوتماما خوهفه گریدایی بوو، نه چار بوو مارهکته و خیزانهکی پیک بینیت. ل وی دهمی زانی کو سیلاف ب میرفه یا چوویه ئەلمانیا، ئیکسه ر وی ژی کاری خوه کر و بهر ب ئورویاچه دا ری. نه ژبه ر هندی کو ژفانهک دابوونه ئیک، ئوو هه ر سیلاقی چ ئاگه ه ژفی ئەفینا وی یا دژوار نه بوو. لی تنی ژبو هندی کو ل بن ئاسمانهکی بژیت، ههست دکهت سیلاف ژی یا ل بن وی ئاسمانی. بهلا خوه ژیفه ناکته، هه تاکو سیلاف ژی ب دژواری هه ز ژی دکهت و وهکو ته مامکه ری گیانیی خوه دبینیت.

ب هه مان شیوهیی په هله وانئ رو مانا (سیلاف و میړین وی)، ئازاد د دیتنا ئیکیدا دکه فته د دافین ئەفینی یا سفیتلانییدا و ل دویف دگه رییت هه تاکو سفیتلانا ژی دکه فته دناف دافین ئیکه مین ئەفینی یا راسته قینه دا. د حاله تی ئیکیدا ئەفینییه کا ئیکلایه نی یا هه لگرتی بوو د کووراتی یا دلیدا، د حاله تی دوویدا ههسته کا جادویی بوو، ژ ئاسمانان بو هاتبوو خوار. ئوو چونکو ئەفه ئەفینی یا راسته قینه بوو، د هه ردوو حاله تاندا پیدتی ب دویفچوون و سنج و رهوش و بنه مالا وان نه هاته کرن. ئانکو ئەم دشین بیژین، کو مرؤف هه ژینی پیک دبینیت دا جفاکی ژ خوه رازیکهت و د چافین جفاکیدا هه ژی

بیت. لی د حاله تی ئەئینییدا، مرۆف چ پویتهی ب جفاکی ناکهت و خودانی
خوه و دلی خوهیه. خالا هه‌فشک دناقه‌را هه‌ردوو دلبه‌راندا، ئاریشه‌یین
جفاکی، پشتگوو هافیتن و پیدفی یا ب هه‌قالینییه‌کا دلسۆز و هه‌فسۆز.

سیکس و قه‌حه‌تی

سیکس کریاره‌کا غه‌ریزه‌یی- جانه‌وه‌رییه، دگه‌ل بوونا هه‌ر جانه‌وه‌ره‌کی دبیت
و ئەگه‌ری مانا جانه‌وه‌رانه (مرۆف و ئاژهل و رووه‌ک). ل ده‌ف مرۆفان، سیکس
کریاره‌کا بایولۆژی- مرۆفایه‌تی و جفاکی یا دوولایه‌نییه (غه‌ریزه‌ یین هه‌ردوو
لایه‌نان پێ تیر دبن). هه‌ست و سۆز و ئەئینداری دگه‌ل هه‌یه و دوو مه‌ره‌مێن
سه‌ره‌کی ب جه‌ دئینیت: به‌رده‌وامی یا ژیانئ و چیرا خۆشیئ (کو تیرکرنا
غه‌ریزه‌یه‌کا سه‌ره‌کی یا مرۆقییه). قه‌حه‌تی؛ کریاره‌کا بایولۆژی- نه‌جفاکییه،
مه‌ره‌مه‌کا سه‌ره‌کی هه‌یه، ئەو ژئ تیرکرنا غه‌ریزه‌یا سیکسییه، بێ هه‌بوونا هه‌چ
هه‌ست و سۆزه‌کا مرۆفایه‌تیئ. سیمایه‌کی بازرگانی یا ب له‌شی ب خۆفه
دگریت. زه‌لام یان ژن، له‌شی خوه د فرۆشیته‌ لایه‌نی به‌رانبه‌ر ژبو تیرکرنا
غه‌ریزه‌یا سیکسی یا بکری. چ هه‌ست و سۆز و ئەئینداری دگه‌ل نینه، تنئ
رازیکرنا بێ به‌رانبه‌ر ژبو پاراستنا به‌رژه‌وه‌نده‌کا دیارکری. د هه‌موو جفاکان و
د هه‌موو سه‌رده‌ماندا، کریاره‌کا نه‌جفاکییه و خه‌لک ب چا‌فه‌کی کیمبها
سه‌رده‌ریئ دگه‌ل دکه‌ت. ل جفاکین ئۆلدار وه‌کو ئۆلی ئیسلامی، ده‌ینه
ره‌جماندن و کوشتن. ب ئی چه‌ندی ژئ، ئەم د کارین بێژین کو له‌شفرۆشی
(قه‌حه‌تی)؛ که‌فتترین پیشه‌یی نه‌هه‌ژی یئ جفاکین مرۆفایه‌تییه، کو ژن یان
زه‌لام له‌شی خوه و شیانی خوه‌یین تیرکرنا غه‌ریزه‌یا سیکسی دئخته‌ به‌ر
بازاریکرنئ، نرخه‌کی دیارکری یان ب جه‌ئینانا داخوازه‌کی ژبو ئەنجامدانا

کریارا سیکیسی دادنیت. هر کهسه کی بکاریت وی نرخى دابین بکته یان وی داخواری ب جهینیت، دی لهش بو وی / وی هیته پیشکیشکرن. گهلهک ژ جفاکناس و فهکوله ریڼ مروفایه تی، دبیژن کو دبنه رتدا کهسهک حهز ناکته فی بازارى ب لهشی خوه بکته، لی ژ نه چاری یا ژیاری و هندهک جاران دبن هیز و دهسته لاتا بازگانین سیکیسیفه دهیته نه جامدان. نه گهر خوه داهیلینه دناف کووراتی یا هر لهش فروشه کیدا، دی بینین کو هر ئیکی کومه کا کیسه و ناسته نگین جفاکی هه نه و ب نه چاری هاتینه پالدان کو فی کارى لهش فروشی بکن.

ل وهلاتین پیشکفتی و نهوین د کارن ب نازادی به حسی هه موو تشتین هه فبنه ب ژیانیه بکن، جهین تایهت بو لهش فروشی داناینه و وهکو پیشه یه کی (هه رچهنده نه هه ژیه) لی دنیرن. ب فی چهندی ژى، نه دووره ژن یان زهلام بو ماوه یه کی دیارکری فی کارى بکته و پاشی فه گهریته فه سه ر ژیان خوه یا سروشتی و ب شیوه یه کی چالاک بکه فته دناف جفاکیدا، نه دووره ژى کومه کا کریارین هه ژى ریژگرتن و شهنازی پیکرنی ژبو وهلات و جفاکی خوه پیشکیش بکته. لی ل وهلاتین ئیسلامی، به حسکرنا فی کریاری ژى قه دهغه یه و هر کهسه کی بهیته گرتن، دی بهرئاتافی سزا یین یاسای بیت. نه فجا کریارا لهش فروشی ل وهلاتین بیانی (نهوین نه م دبیژنینی بی سنج) ل جهه کی دهستیشانکری هه یه و مالین دی ژى د پاراستینه. لی د جفاکین مه دا قه دهغه یه و چ جهین دهستیشانکری بو نین، لهوا نه و کریاره دناف هه موو گهره کانداهه یه و خه لک نه شیته ژیکجودا کته، د پرانییا جاراندا که سین جفاکه روه ر و

له شفرۆش تیکههل دبن و نه دووره د هه مان گه ره کیدا بژین یان ل هه مان جهی
کاری کار بکه ن.

دبیت که سه ک پرسیار بکه ت، ئه ری هه ژینی یا ب زۆری، یان دانه شوویا ل
به رانه ری نه خت و داخوازی یین زۆر (ب تاییه تی کو ژن و زه لام حه ز ژ
هه ف ناکه ن)، ما ناکه فته د خانا له شفرۆشییدا؟ ژ رووی جفاکیه، کریارا
هه ژینی چه وا بیت و ب چ شیواز هاتبته نه جامدان و ل به رانه ری چ بیت،
کریاره کا قه بوولکری یا جفاکیه و خه لک ب شیوه یه کی سروشتی سه ره ده ری
دگه ل دکه ت، ئه گه ر خه لک ره وشا وی بزانه ژی، دی هه فسۆزی و دلپه مانی
بو پیشکیشکه ن. لی له شفرۆشی نه یا قه بوولکریه و خه لک ب شیوه یه کی
سروشتی (یان ب ریژگرتن)، سه ره ده ری دگه ل ناکه ت، هه ره سا له شفرۆش ب
خوه ژی هه ست ب فی چه ندی دکه ن و هه سته کا خوه کیمدیتنی ل ده ف هه یه .
نوکه ته یه کا عیراقی هه یه: "دیپژن جاره کی کابراه کی قه حبه چی ل ته کسبیه کی یی
سوار بوو، ل جهه کی دوو ژنان ده ستی خوه بو بلند کر کو وان ژی هه لگریه،
لی ئه و که سی تیدا دیپژته شو فی ری وان نه هلگه ره، ئه ز دی پارین وان ژی ده م.
شو فی ری بو نه راوه ستیا، ل ده می پاره دانی شو فی ری پرسیار کر کا بوچی وه
کر؟ گو ت: کاری من قه حبه چیاتیه و ئه و هه ردوو ژن، ژ بنه ماله کا ری زدار و
شه ری فن، ئه گه ر خه لک مه د یه ک ترومی لیدا پیکه بینه ت، دبیت هزه کا
خراب ژ وان ژی بکه ن".

هه رچه نده ئه ف نوکه ته یه وه کو هه فته ره یبیه کا هه فله ژ بو جوامیری یا ئه وی
قه حبه چی ئینایه، لی راما نا ل پشت وی ئه وه کو که سی قه حبه چی ژی دزانیه
یی کاره کی بی ری ز و نه هه ژی دکه ت (خوه کیمدیتن). ئه ف موفاره قه یین دناقه را

له شفرۆشان و كهسین ئۆلدارین بازرگانیی ب ئایینی و ژیارا خهلكی دكهن،
 مشتی ناف جفاکین ئیسلامینه. ژنه کا له شفرۆش و بیریژ دناف جفاکیدا، دبیته
 سهدهمی پاراستنا ژيانا کۆمه کا خیزانان و کۆمه کا هه ژارین جفاکی خواندنین
 خوه ب پارین له شفرۆشی یا وی تهمام دكهن. ل به رانبهر ژی کۆمه کا كه سانین
 ریزدارین جفاکی بووینه ئه گهری هه لوه شیان ژيانا کۆمه کا خیزانان و کۆمه کا
 قوتابی یین زیره ک ژ ئه گهری چالاکی یین نه یاسایی دهر به دهر بووینه و
 خواندنین خوه ته قاف نه کرینه. ژ لایه کی دیشه ژی، رهفتارین دووانیزمی یا
 كه سانین پیگیر و جفاکپهروه ر دگهل فی بابه تی، مشتی کتیبین جفاکناسیی و
 رۆمانین نقیسه رانن. ئه گهر ئهم ب ناف فی بابه تی دووانیزمی یا كه سایه تی و
 جوداهی یا دناقه را قه حبه تی یا سیاسی و قه حبه تی یا جفاکیدا بچین، دی
 بابه تی مه بهر ب سه مه ته کا دی یا کوورتر و دوورتر قه چیت.

کریارا قه بوولگری یا سیکیسی، ئه وه یا د چوارچۆفی خیزانیدا دهیته کرن
 (چ ب دلماز بیت، یان ژنه دل بیت). ههر کریاره کا ژ دهر قه ی فی چوار قه ی
 (ب تاییه تی نیر)، دئیخنه د بازنه یی قه حبه تی و له شفرۆشییدا. ئوول گوره ی
 پیناسه یا له شفرۆشیی، نرخیی کریاری مه رجه کی سه ره کییه و هه مه جووری یا
 كه سان ژی تیدا سروشتیه. لی دی چ بیژنه وی سیکیسی دکریاره کا ئه فینداریییدا
 دهیته کرن (نه مازه ئه گهر هه ردوو لایه ن خودان خیزان بن)، ژ لایه کی قه چ نرخ
 و بهر ژه وه ندی یین دیارگری یین مه رجدار تیدا نینن (ژبلی هه ست و سۆزین
 مرۆقاییه تی). ژ لایه کی دیشه ژی، چ كه سین دی هه قپشکی یا وان ناکه ن، تنی
 دوو ئه فیندارن و یی دهر برینی ژ هه ز و پیدقی یین خوه یین سروشتی دكه ن؟!
 مشه جاران، ژ ئه گهری فی ئه فینداریی، په یوه ندی یا هه ردوو ئه فینداران دگهل

ههڅرینین وان ژى سار دبیت، چونکو ههست و سۆزهکا گهرمتر ژ دهرڅه دبینن. ههلبهت نهگهر ناڅى لهشفرۆشیی نهدانینه سهر ژى، دى ههردوو ب خیانتهى هینه گونههبارکرن. چونکو د گریهستا جڅاکى یا قهبوولکریدا، ههردوو ب شیوهیهکى راستهوخۆ یان نهراستهوخۆ سۆزى ددهن کو ب ئولفته و ریژگرتن و نهداکرنا رۆلین جیندهرى یا جڅاکى، پاریزگارى یا پرۆژهی ههڅرینى بکهن. لهوا ئهم د کارین څى کریارى ب خیانته ههڅرینى بدهینه نیاسین. لى پرسیار نهوه، ئهرى یهک لایهن دى بیته پاریزگار یان فهره ههردوو لایهن ب ئهركى پاراستنا ههڅرینى رابین؟ ئهرى حهلاله زهلام خیانتهى بکهت و ژن پاریزگاریى بکهت؟ ئهرى راسته هیزا سیکسى یا زهلامى ژ یا ژنى پتره؟ ئوو گهلهک پرسیارین دى یین جڅاک چاقین خوه لى دتقینیت، کهفتینه بهر رهخنهگرنا نقیسهرى څان ههردوو رۆمانان. زیدهبارى څان پرسیار و نازراندين زهقین سهرسۆرهینهر و سهتمینچیکهر، کو دى جڅاکى ئیخته د بازنهى دانوستاندنهکا څالا یا بى بهسڅدا، نقیسهرى خوه ل دوو بابهتین دى یین نهقهبوولکرى دایه.

د رۆمانا سڅیتلانايدا، ئاماژه ب کریارهکا مینا نهنسیستى کرییه (سیکسى دگهل مهحرهمان- زنا المحارم)، کو پههلهوانا رۆمانى ههڅبهندییهکا سیکسى دگهل خهزوورى خوه ههیه. مه گۆتى کریارهکا مینا نهنسیستى (نه نهنسیست ب خوه)، چونکو خهزوورى وى یى بهرى بوو، ئانکو هاتییه بهردان و نهمایه بووکا وى. لى ئهڅ ئاماژهیه زهمینهخۆشکرنهکه کو خوه ل بابهتهکى هۆسا ژى بدهت. ههلبهت زناکرنا دگهل مهحرهمان ئیکه ژ کهبائیران، جڅاک ب چ تهرزان قهبوول ناکهت و ل گورهى عورڤین جڅاکى و یاسایى ژى فهره بهیته سزادان. ئهڅ بابهته ژى وهکو ههموو بابهتین دى یین ههڅبهند ب ژيانا مرۆڅانقه، د

هه موو جفاکاندا هه بوویه و هه یه، لئ جفاکین روژاقایی شیاینه بیخنه بهر لیدان
 و رهخنه گرتین توند، یان ب کیمی نازراندینه. د جفاکین کشتوکالی و مهند و
 دائیخستیدا، خوه ژئ دوور دکهن ژبهه باوه رنه کرنئ و ماندلاکرنا وی ژ لایئ
 دهروونیشه. ئەف بابەتین ژ که بائیران، خه لک ب کیمی خوه لیددەت، چونکو
 نه تنئ خه لک باوه ناکهت، به لکو ئەو ب خوه ژئ باوه ناکهت. ئەفجا دەمی
 نفیسه ره ک فی بابەتی دئازرینیت، مه ره م پی ره تکر نه کا توند و رهخنه گرتنه (نه
 په سندانه). جفاکین ئیسلامی، هه رده م ژ فان بابەتان دترسن، چونکو وه سا هزر
 دکهن دئ بیته شیوازه کئ هاندان و پالدانی. هه روه کو بابەتی ره وشه نیبری یا
 سیکی، کو بابەته کئ گرنگ و کاریگه ره د ژيانا هه موو سنیله و گه نجاندا، لئ
 ئاین نه ویریت ب شیویه کئ گه له نپه ری و راسته وخو خوه لئ بدەت. له وایئ
 ئیخستیه دناف چوارچوئی دیواری مزگه فتیدا و تنئ مه لای ماف هه یه به رسقا
 پرسیارین سیکی بین گه نجان بدەت. نه دووره به رسقین مه لای ژئ نه دروست
 بن، چونکو ئەو ب سه ربؤرا خوه به رسقئ ددەت، نه ب زانینا خوه. ب دیتنا
 من ئەفه ژ کیмбаوه ری یا ئۆلداران ب مرید و باوه ردارین خوه هاتییه. دبیت بی
 چهوت بم، لئ من هه تا نهو چ شووئه کرنین دی (ژبلی کیмбаوه ریئ) بو نه
 دیتینه.

د رۆمانا (سیلاف و میرین وی) دا، خوه ل بابەتی نیربازی و گه وادی یا
 ژبو ئەندامین بنه مالی دایه. ئەف بابەته ژئ، وه کو ئەنسیستی هه ر هه بوویه و
 هه یه. لئ جفاک ژبهه ماندلاکرنا دهروونی، باوه رناکهت و هه ز ناکهت بهیته
 نازراندن. ئەگه ر ل هه نده ک جهان یان ل دهف هه نده ک ئۆلداران بهیته ئاشکرا
 کرن ژئ، دئ ب نهینی سه ره ده ریئ دگه ل کهن، چونکو هه م ژ لایئ ئاینی و هه م

ژ لایئ جفاکیفه ژى یئ نه‌حه بان‌دییه، هه‌روه‌سا ژ لایئ یاسایئفه ژى سزا یئ توند بؤ هه‌نه. ئە‌گەر ئەم سه‌حکه‌ینه باب‌ه‌تئ گه‌وادیی کو خه‌سوویا سیلائی ژبؤ بووکین خوه دکه‌ت، کیمبهاییه‌کا جفاکی دایه هه‌موو بنه‌مالئ، هه‌موو خه‌لکئ شه‌ریف خوه ژئ ددانه پاش. بکرین وان ژى هه‌کو ژ کارئ خوه خلاس دبوون، دیسا خوه ژئ دوور دکرن و که‌سه‌کئ خوه لی نه‌دکره خودان. سیلاف ب خوه ژى یا ب گومان بوو کو (چاوا تۆلازه‌کئ وه‌کئ مراد ب بیژنه‌کا وه‌کو من رازی بیت؟... بی١١٠). لی چونکو کچه‌کا جوان و تۆلاز و له‌که‌داره، هه‌م وان ده‌را خوه دیت بخوازن، هه‌م بابئ وئ ژى رازی دیت. سیلاف ژى کو زۆرداری یا باب و برا رزگار بیت، پئ رازی دیت. هه‌ر خیزانه‌ک ب سیستمئ خوه یئ په‌روه‌ده‌ییفه گری‌دایه و دبیته ئە‌گه‌ری هنده‌ک ره‌فتارین دیارکری یئ نه‌ندامین وئ. نه‌دووره ژى، ره‌فتارا ئە‌ندامین خیزانه‌کئ (ژبه‌ر هه‌ر ئە‌گه‌ره‌کئ هه‌بیت) بیته سه‌ده‌مئ هه‌لوه‌شيانا خیزانئ و کیمبهایئ یا وئ د چافین جفاکیدا.

خالا دووی یا فی باب‌ه‌تئ ب چریسه‌ت و نه‌خواستئ، باب‌ه‌تئ نیربازییه. دبیت ئە‌فه جارا ئیکئ بیت کو رۆمانئیسه‌کئ کورد خوه ل باب‌ه‌ته‌کئ هوسا بدت. نه‌دووره ئاماژه پئ هاتنه‌دان، لی ته‌وزیفکرنا کاراکته‌ره‌کئ نیرباز، هیشتا ب به‌رچافین من نه‌که‌فتیه. ئەو ب خوه، نیربازی بؤ وان که‌سان ده‌یته گۆتن ئەوین هه‌ز ژ سیکسئ هه‌فره‌گه‌زیئ دکهن، ئانکو ئەون یئ کریارا سیکسئ دگه‌ل هه‌فره‌گه‌زین خوه ئە‌نجام‌ده‌ن. دئینگلیزییدا تیرمئ هومۆسیکس (Homosexuality) ژبؤ هه‌ردوو که‌سان ده‌یت (ئهوئ دکه‌ت و یئ دده‌ت)، د عه‌ره‌بییدا ژى گه‌له‌ک تیرم هه‌نه، لی له‌واتئ (لواطه‌- لوطئ) ب شیوه‌یه‌کئ

فەرمى و زانستى بۆ كرىارا ھەقپەگەزى يا سىكسى دەيتە بكارئىنان. د
 كوردىدا، نىربازى ۋەكو تىرمەكى زانستى ژبۆ ھەردوويان دەيتە بكارئىنان، لى د
 ژيانا رۆژانە و ئاخفتنىدا؛ نىرباز بۆ لىگەرى ل دويف سىكسى كوران دەيتە
 بكارئىنان، ۋەكو كوترباز و فىلباز... ھتد، ئوو ژبۆ ئەوى كرىارا سىكسى دگەل
 دەيتە كرن، دىپىزنى قوندىھ. قوندىھى كىماسىيەكا مەزنى د تىگەھىن جفاكى و
 ئاينىدا ژى. لەوا كەسى قوندىھ، د جفاكىدا پىرىز و وولكرىيە. ژ روويى
 ياسايقە ژى ھەردوو (نىرباز و قوندىھ) ب زىندانكرنى دەينە سزادان. د
 كوردەوارىدا، كەسى قوندىھ ل دەستىكى ژ لايى بنەمالا خوە و خىزاننا خوەفە
 دەيتە رەتكرن و كىمبھاكرن، چونكو ل گورەى تىگەھشتنا جفاكى (ئەگەر ئەم
 ھەرامى يا ئاينى ژى پاقىينە دەر)، فەرە كەسى نىر بكار بىت و ئەگەر
 ھەقپەگەزى يا سىكسى ژى بكت، فەرە يى نىرباز بىت (نەقوندىھ). ئەف بابەتە
 دىتە سەدەمى قارىپوونا خىزانى و زارۆكان ژى. نقىسەرى قوندىھى يا مىرى
 سىلاقى كرىيە ئەگەرەكى سەرەكى كو سىلاف ل زەلامەكى راستەقىنە بگەرىت و
 ۋەكو مروفەكا نۆرمال سەرەدەرى دگەل بكت.

ب قان بابەتان؛ ھەقپەگەزى د جفاكى كوردىدا، سىكس و ئەقىنى، سىكس و
 قەبەتى، سىكسى دگەل مەھرەمان، نىربازى و گەوادى، ئوو كۆمەكا تىگەھىن
 دى يىن جفاكى كوردى و ئورۆپى، نقىسەر ناھەرۆكا قان ھەردوو رۆمانىن
 بەردەست پىشكىشى خواندەقانىن خوە دكت. ئوو داکو خواندەقانى قى
 رەخنەيا تىخواندى (الاستقراء) و ھندەك جاران تىدەراندنى (الاستنباط)،
 بكارىت ب شىوہىەكى كارىگەر د بۆيەرپن ھەردوو رۆمانان بگەھىت، دى
 تبابەكى ل سەر بۆيەرپن ھەردوو رۆمانان راوہستىن؛

۱. سیلاف و میړین وئ: ته ئەز فیږی ئەفینی کرم

ژنافی دیاره کو سیلافی پتر ژ میړه کی کرینه. لی تایتلی لاوه کی، وی ئاماژی ددهت کو ئەفیندارا چ میړین خوه نه بوویه، تنی ل موغامه رهیا داویی فیږی ئەفینی دبیت. ئانکو نفیسه ری دقیت په یامه کی بگه هینته خوانده فانی و بیژیت، تنی ئەفینی یا راسته قینه ئەفینه، هه موو په یوه ندی یین دی دره ون. سیلاف ل مالبابا خوه ئازاد و مشت هیفی بوو، لی رۆژه کی: "لیفین من دناف لیفین وی دا بوون، ئەزل بهر په رین ئاسمانان دفریم.. من هه ست ب پیژنا برایی خوه کر. من هند دیت، پرچا من دناف دهستین ویدایه. ئەز ب پرچی راکیشام، بهر ب مالفه برن... بپا ۴۱". ئەف ئەفینی یا وی یا ئیککی دگهل کوره کی هه فسووی و ان، سه ری داڤا هه موو ئاریشین دی یین سنسله ییه. د کورده وارییدا، هه رده م باب و برا هه ول ددهن کو کچا خوه نه دهنه وی که سی فیا ی و ئاشکرا بووی. ئەفه ژی هیجه ته کا ب هیز بوو کو برایی وی بده ته که سه کی هندی بابی وی (ژبه ر مال و ملکه تی وی). سیلاف ب نه چاری رازی دبیت: "ئەزل هیفی یا سه رپرینی بووم... پشتی دهه کی کیم، دگهل حه مه یی زینگر و مه لایی تاخی مه و دوو زه لامین دی هاتنه ژوور... بپا ۴۲". ب فی چه ندی، سیلاف دبیته هه ژرینا که سه کی هندی بابی خوه، کو چه ندین ژن بهری وی بهرداینه. دگهل فی میږی، تۆشی ئیکه مین ترۆمایا دهروونی دبیت، پشتی حه مه یی زیړنگر نه شیای وی بکه ته ژن: "ئەز دهرناکه فم، هه تا نه بهمه زافا، ئەفی باش بزانه، دی چ بیژمه هه قالان؟! ئەز نه ژ نوو تولازم! تو نه کچا ئیکیی ئەز دکمه ژن... تلا خوه یا شه هدی کره ددهفی خوه دا، تژی سه ر تف کر، ب هه موو هیزا خوه، کره دنیفا متایی ویرا. فیږییین وی، گوهی برازاقایی کونکر. تژی سه ر پاتی کچینیا وی خوین بوو... بپا ۹۲-۹۳". پاشی هه موو کریارین وی یین سیکی دگهل میږی وی یین حه لال مینا ئیغتصاب کرنی بوون: "نه دهیلا ئەز جلکین

خوه ژبهړ خوه بکم، دبهړ مندا ددراندن. دگوت: نهفه ژى خوشييهکه... بپ۹۷. ههروهسا دهمی ښای ژپشته بچيته دهف و نههیلای، ب تهعدایی یا ئیغتصابکرنی دگهل کر: "ديسان دهستين من ب ليښا تهختيښه گريدان و پييين من ژى وهک وی ښایی، ب بنی تهختيښه گريدان... کهماخين من ب وان دهستين زغر پهرخاندن، ب ههموو هيڙا خوه، نهز کيشامه دکوشا خوهدا... بپ۹۹-۱۰۰". نهف ترؤمايين بهردهوام و يهک ل دويف يهک، ئيخسته د قهيرانهکا دهروونی يا نالهباردا. ئوو دهمی ميری وی ژى تير دبيت، بهردهت، لی د کريارا بهردانيډا ژى (کو رزگاربوونهکه)، توشی ترؤمايهکا دی يا دهروونی دکهت: "من دهست هاقيتته دهريپکورتکی خوه، دا بکمه بهر خوه، ژ دهست من ئينا دهر و گوت: نهفه من بو ته کرييه، نابت تو بی... نهز ب تنکا کراسی و بی دهريی ژ مالا وی دهرکهتم... بپ۱۰۴". ژ ښی رهوشا دهروونی يا ههلوهشيایی، بهرف گازنده يين باب و برایی خوهفه دچیت. نهو پيدښی هاريکاری يا بنهمالا خوه بوو، کو پشتهثانی يا وی بکهن. لی باب و برا ژ نهگريی ژدهستدانا زاقايهکی دهولهمنه، نهو سووچبار دکر و گازنده ژى دکر و د مالفه زيندانکر. ههتاکو خوازگینی بو هاتين، بی بزانيت کيه و چيه، رازی دبيت (ب نهمازيی نه پيرهمیره). ژ لايهکيه دثيا ژ زولم و ستهما باب و برا و زيندانکرنا دناف مالیدا رزگار بيت: "د مالا بابی خوهدا، نهز بوومه پيشازهکا گهنی. کهسی پووته ب من نهدکر. ب شهف و روژ، وهک گرتيا دژوورا خوهدا... بپ۱۰۷". ژ لايهکی ديقه ژى، گهجهکی ههڅریی وييه و ديژن لاه و خونندهواره ژى. لی ههړ يا دوودل و ب گومان بوو: "چاوا تولازهکی وهک مراد دی ب بيژنهکا وهک من رازی بيت؟ من ههړ دگوته دايکا خوه، دقیت هوون راستيا من بيژنی دا پهشيمان نهبت. دايکا من دگوت، نهو ههموو تشتان دزانن... من نهذرانی ل ناف مروځين وی کهس پی رازی نابت، کهسی نهقیت کچا خوه بکته د جوبهخانهبيدا... بپ۱۱۰-۱۱۱".

ل مالا میړی دووی، سیلاف تۆشی دوو سه‌تمینین دژوار دبیت، یا ئیکئی
 خه‌سوویا وی گه‌وادیی بۆ بووکیڼ خوه دکهت و ب پاره دده‌ته شۆلی. پشتی
 میړی خوه پی ئاگه‌هدار دکهت و چ پووته ب گازندا وی نه‌هاتییه کرن،
 دویفچوونا میړی خوه دکهت، بۆ ئاشکرا دبیت کو ئه‌و ب خوه ژی مروّقه‌کی
 پووچه و دووره ژ زه‌لامینیئ (قونده‌هه). د حاله‌تین هۆسادا، مالبابا کچی دهینه
 دناف ئاریشه‌ییدا و چاره‌سه‌ر دکهن، ئه‌گه‌ر نه ژبه‌ر خاترا کچی بیت، ژبه‌ر
 خاترا سومعه‌تا بنه‌مالی ب خوه‌یه. برایی خوه ئاگه‌هدار دکهت، لی برایی وی
 ژی ژ لایی خه‌سوویقه دهیته کرین: "ئه‌ز نزانم چ بۆ گۆت.. لی یا ئه‌ز باش دزانم،
 وی شه‌قی هه‌تا سپیده‌یی دوو ژن ل مالا خه‌سوویا من، دبه‌ر ته‌نشتا برایی مندا نغستن..
 بپا ۶۸". پشتی فی بۆیه‌ری، برای ژی پشتا خوه دایی و ل دژی به‌ردانا وی
 راوه‌ستیا، جاره‌کی دبیزتی: "ما دی هه‌ر روژ ب به‌ردانا ته‌فه بم. دوهی بوو، ته خوه
 ژمیره‌کی دایه به‌ردان. فی سوچه‌تی نه‌کی... بپا ۷۰". ئه‌فجا دوو ری‌ک که‌فتنه
 به‌رانبه‌ر سیلافی یان دگه‌ل خه‌سوویا خوه کار بکه‌ت، یان ژی بره‌فیت. لی
 ئه‌گه‌ر بره‌فیت، هه‌م مالا میړی وی و هه‌م مالبابا وی ژی، دی ب دویف کوشتنا
 ویته بن و وه‌کو بینامووسه‌ک دی هیته کوشتن (نه وه‌کو ره‌فین ژ بینامووسی).
 ئه‌فه ژی ئیک ژ عورفین جفاکی بین نه‌دادپه‌روه‌ره دگه‌ل ژنی دهیته کرن. مشه
 جاران، مالباب هه‌ست ب بیگونه‌هی یا کچا خوه دکهت و دبیت بزانیته کو
 بیگونه‌هه، لی ژبه‌ر گۆتین خه‌لکی و لۆمه‌کرنا دنیایی دهیته کوشتن. نه‌دوووره
 ب ده‌هان یان سه‌دان کچ و ژنین بیگونه‌هه ژبه‌ر گۆتگۆتکین خه‌لکی هاتینه
 بنئاخکرن. لی ئه‌گه‌ر بشیت دگه‌ل میړی خوه بره‌فیت، هینگی ژ لایی جفاکیفه
 دی یا قه‌بوولکری بیت. ئه‌ف هزرا هه‌فسوویه‌کی وی بۆ گۆتی، چوو د سه‌ری
 را و میړی خوه قاییلکر کو بچنه ئورۆپا: "ئه‌ف بریاره دی من ژ خوه‌کوژتتی رزگار

بکت. ژبهړکو نه ز چو جار ان هزرا خوه فروتنی ناکم. بهردان ژي نه ما، تنی ل پيشيا من خوه کوژتنه يان نه ف بريارهيه... بپ ۷۲". هه موو هيڅی يا وی نه و بوو کو ژ وی مالی دوور بکه ښت.

د رهوشه کا نه جفاکی يا بارکری ب خيانه تی، خيانه تا هه قالی و میثانداري و عورفين کورده وارييدا، هه وار ل مالا سيلای داخوازا نه ښی ی دکت. سيلافا ترؤمادار و ترسيایي ژ هه موو زه لمان، وی رت دکت: "من گوت نه ښی رهوشه ښير و ناخفتن خوهش، نه وی من هزره کا مه زن بو دکر، نه وی ښی ښی ښی ښی خوهيه، نه وی ښی ښی... بپ ۸۴". لی دگه ل هه ولدانين به رده وام و پيدای يا سيلای ب هه قاله کی باوره پیکری کو دلی خوه بو ښه کت و هنده ک ژ خه مين خوه ب دلدریزکرنی ښه ښیت. دبیته هه قالا هه واری، نه مازه پستی زانی کو نښه ره و دی سهرهاتی يا وی که ته رومانه ک کو بیته وانه یه ک ژبو کچین به دبه ختین وه کو وی و مالبا ته کا نه زانا وه کو مالباتا وی. لی نه و هه قالینیه دبیته نه ښی و پاشی دبیته عه شقه کا راسته قینه يا دوو دلین بریندار. دگه له ک له قته یین رومانیدا، نښه ر ب ریکا دانوستاندين دناښه را هه ردوو عاشقاندا، نامازه ب وی چه ندی دده ت کو سيلاف نه قه حبه يه، لی نه ښینداره که و يا موماره سا مافه کی خوه یی مروقانی دکت:

- نه ښی يا چ؟ پستی سې بچووک و دوو میران؟... من ژي ژن و سې بچووک هه نه. / گه له ک زه حمه ته. / گه له ک سانه ييه... بپ ۲۰.
- به لا خوه ژمن قه که. نه ز هه ست دکم، نه ز نه گه ری مالخرا بکرنا ته مه... بپ ۸۳.
- باش بزانه تو میړی ښی ښی ژبی حه لالین من، ده ستی خوه کریبه من... بپ ۹۴.
- ما بچووک و کار و مال و ژيان بو چنه؟ هه که ر مروقی شه ره ف نه بت... بپ ۱۷۰.

ب فان میناکان و گهلهک میناکین دی بین دهربراندی، ههوار و سیلافا داوکیوی
 ل سهر پاقری و ئەفینی یا دناقبهرا خوهدا دکهن. ئەو ئەفینا ئەو ههردوو پیگه
 تهئاکرین: "تو باوهر دکی ئەز ژدل ههز ژته دکم؟ نهخیر، تو ههز ژمن ناک. ئەم
 تهمامکهڕین ئیکن. ئەوا ژته کییم، ئەز ددمه ته، ئەوا من دقیت تو ددیه من. لهوما ئەم
 دشین پیگه بژین... بپ ۵۹". چونکو ههواری ژی بی دلی خوه ههژینی پیکنینا
 بوو (نه ژبههر هندی کو کیماسیهک ل ههژینا وی ههبوو). لی ژبههر هندی کو
 چ ئەفینی دگهل نهبوو، ل سهر هاتوو سهپاندن: "تنن من دقیا، ئەوا بیته بهر دلی
 من، ب رییا ئەفینی بت... نه ب بریارا بابی من بت... بپ ۷۶". ئەف بۆیهڕین
 ههردوو کرینه ئیخسیرین ههژینییهکا نه ژدل، ببوو ئەگهڕی گههاندنا ههردوووان
 کو د خووشیهکا بی توخیدا بژین. لی دهمی سیلافا داخواری ژ ههواری دکهت
 کو ههردوو یا ب دلی خوه بکهن (توژنا خوه بهرده، ئەز دی میڕی خوه بهردم.
 ئەم دی بنه مالهک، دی بنه ژن و میڕین ب دروستی... بپ ۱۱۴). ئانکو بهری کامیری
 ژ دل و دلینی بهر ب هزر و مهژیه دچیت. ل ئیره قهیدین جفاکی دهینه
 دناف بابهتیدا و ههوار ب مهژییهکی جفاکهروه سهردهریی دگهل پرۆژی
 پیگهژیان و ههژینی دکهت. لی ژبههر حوکمی جفاکی، ههوار نهشیت دهست
 ژ خیزانا خوه بهردهت: "ئەو نه تنن ژنا منه، دوتماما منه ژی، دایکا سی بچووکی
 منه... بپ ۷۲"، "من چو خرابی ژی نه دیتییه، دی چاوا بهردم؟! دی چ بیژمه کهس و
 کارین خوه؟ دی چ بیژمه بابی خوه؟ ببۆره، ئەز نهشیم، نه ب ساناھیه... بپ ۱۶۱".
 ئەفجا دبته سهدهمی ژیکدووربوونا وان. ههوار دکهفته د قورنهتهکی مالیه و
 ههکو دهر دکهت ژی، د پرانییا جاراندا، پولیس وی ب سهرخووشی دگههینه
 مال. لی ژنا وی هاریکاری یا وی دکهت کو سیلاقی ژبیر بکهت و وی مالا د
 چائین جفاکیدا ههژی، پاریزیت (ههه ژبههر بنه مالی و ههه ژبههر زارۆکان).

سیلاڤ ژى دکهفته دبن کونترولا میړی خوډه و پشٹی نه مانا نه ټینی یا گیانی، بهر ب وی خوډه فرۆتنيځه دچیت، نهوا نهو ژبه رهی. لی نهف جاره نه ل بن دهستی خه سوویځه، به لکو ب دهستی میړی خوډه دهیته فرۆتن. د قی رۆمانیدا، نفیسه ر پشته قانی یا هه ټبهندی یین ژ دهرقهی باز نه یی هه ټزینی دکهت (نه گه ر ژدل و راستگو بیت). پشٹی سیلاڤ ژ هه واری دوور دکه ټیت، دپیژته خوډه:

- نه ټه چهند سال بوون، نه ز دخوډه شییه کا تایبه تدا دژیام، که سی ناگه ه ژ مه نه بوو. من چ کر؟ من چ ئینا سه ری خوډه؟ هه ری من بوو. من ژ ژنا وی پتر ددیت. چ دلره شی بوو من کری... ب ۱۲۳.

- ب دهنگه کی بلند کره هه وار: هه وار... دی چاوا ژ عه شقا ته زرگار بم؟! دی چاوا که همه ته؟! دی چاوا دیسا ته رازی کم... ب ۱۶۲.

- کا تو بیبه خت. ته نه ز فیری خوډه فرۆتنی کرم. وهره نه ز پیدقی ته مه... ب ۱۷۴.

نفیسه ر د هوشداری یا خوډه، پشته قانی دل و دلینی یا مروټیبه کو ب ئاوایه کی نورمال ده برینی ژ هه ستین خوډه یین هه لگرتی بکهت. لی ب شیوه یه کی نه هوشی پالپستی یا هه ټزینی یا مه ژ و هزری دکهت، کو موباره کی و هه ټیتی یا جفاکی هه یه. نه ف دووانی یا په هله وان و نفیسه ر ب هه قرا که فتینه تیدا، رهنگه دانا عورف و عدهت و په روره یا جفاکیه. نهو تیگه هی کو سیلاڤ بهر ب خوډه فرۆتنيځه دچیت و هه وار بهر ب هه ټسه نگی یا خیزانیځه دچیت. تیگه هه کی نیرسالاریه و چ ژ وی تیگه هی جودا نینه، نهوا برایی سیلاڤ ل که ل کری. نه گه ر نه، نفیسه ر دشیا کو سیلاڤ ژ میړی وی بده ته بهردان، یان پشٹی وی نه ټینی، هه موو خوډی یین ژیان ل خوډه حرام بکهت، یان ژی په نایب بته بهر هاریکاری یا پوليسان... هتد. و هسا دیاره نفیسه ری هه ست ب قی دووانی یا هزری کریه، لهوا ب هه ولدانه کا نه گه له ک سه رکه فتی، هه واری

ژی گونه هبار دکهت: "تو ژي وهک وانی، تو ژي وهک برایی منی، وهک میړی منی، چو ژوان جودا نینی... بپ۱۷۵". ئەف گونه هبار کرنا په هله وانی، هه فسه نگیه کئی دئیخته سهر هه لویستی نفیسه ری و په یاما وی یا ل پشت ریژکان پی ئاشکرا دبیت، کو ئازراندنا بابه ته کئی جفاکیه و فوره ئەم هه می ب کووری هزرا خوه تیدا بکهین. هه رچه نده د هه ولدانه کا پيشوه ختا دووباره بوونا نیشائین ترؤماید، ئیشاره تی دده ته ئی خالا ژيگوتی: "ئەز ژ دنیا یی هه مووی دترسم. ئەز وهسا هزر دکم، هه زه لامی بهری خوه دده ته من، تشتهک ژ من دقیت. ئەز ژ ته ژي دترسم... بپ۱۳۳". لی د گهرمه گهرما خووشی یا ئەفینییدا، ئەو ترس دهیته فوره فاندن، کو نیشانا ئەفینداری و عه شقه کا راستگوییە.

وهکو هه موو رۆمانین نفیسه ری و بین ده فهری، ئاماژه ب هنده ک بابه تین جفاکی و نیشائین ترؤمایا دهروونی ددهت. د وهس فکرنا جفاکی کولله کتیدا، کو سه را که نی یا کچکه کا هیژ سنيله هه می باژیرک ئینا ئیشته ئیشتی، دبیریت: "ل فی باژیری، کهس نه شیت چو نه ئینیان فه شیرت، کهس نه شیت خوارنه ک خوهش بی جیرانان بخوت... بپ۲۲". ئانکو جفاک هه موو دخووشی و نه خووشیاندنا هه فگر تینه و وهکو که ریه کئی په زی پیکفه ژیان ددۆمینن. هه روهسا د وهس فکرنا رهوشا که نجان و هه فبه ندی یا وان ب ژنانقه، دبیریت: "ژ هسکاتییا باژیری... تولازین وی ل سهر لیقا جاده یی، وهک پۆلیسین زیره فانیی، چافز لکانی دگهل عه با رهشان دکن.. بپ۲۳". ئانکو هیشتا ژنی ئەو ئازادی نینه کو بیی عه با ده رکه فیته بازاری. ئەفه ژي ئیشاره ته که ژبو جفاکه کئی دائیخستی نیرسالاری کو ژن تیدا یا فه چغاندی و ته په سه رکرییه. سه بارهت دووانیزما خه لکی جفاکه رهوه ر دنابقه را هوقاتی یا (ئهوی و کونترۆل کرنا ئایینی یا (ئهزای و نقستنا (ئهزا بلند) دا، میړی ئیکئی

یئ سیلاقی پستی ئەشکه نجه دانی و ئیغتصابکرنا ژبه ر و پشتفه و ژبه دراندانا
 هه موو جلکین وئ و نه هیلانا برنا ده ریپکورتکی خوه (د ده می بریاردانا بهردانا
 ویدا)، حه مه یئ زیرنگر دیژتی: "نه چه، هه تا ئەز سه ری خوه بشۆم و نقیژا سپیده یئ
 بکه... بپ ۱۰۴". ئەفه ته هه کومه کا نفیسه ریبه ل سه ر هنده ک رهفتارین قه بوولکری
 یئ جفاکی، کو هنده ک ئایر ده یئ ئایینی دچاقین جفاکیدا ده یئنه دیتن و هه موو
 هۆقاتی و فیلبازی یئ دی پی ده یئنه فه شارتن. ئانکو ترانه پیکر نه کا ئاشکرا یا
 نفیسه ریبه ب شی دووانیزما هه یی دناف جفاکیدا.

کۆمه کا موفاره قه یئ جوانین و یژه یی دناقه را ئەفینی و قه حبه ییدا، دناقه را
 گۆتین ده ستیکی یئ ئەفینداری و گۆتین نه هه فزینییدا هه نه، کو جارنا وه کو
 خه ون و جارنا وه کو هه لوه سه بو ده یئ. بو نمونه؛ پستی دکه فته دناف داڤا
 میړی گه واد و قونده هدا، گۆتئا خه سوویا وئ ده یئنه بیړی، ده می گۆتی: "چه تو
 خوه ل سه ر سه ری مه شه ریف دکی؟ ما ئەم نزانن ته چه ند گان دایینه، به ری تو بییه د
 مالا مه دا؟!... بپ ۵۳". ل وی سه رده می، وئ ئەف گۆتته ب تونده رهت دکر و ب
 کیمبهایی ل خه سوو و بنه مالا میړی خوه دنیری. لی نۆکه ئاخفتنا وئ یا دبیته
 راستی و ل شوینا خه سووی (میړی وئ گه وادی بو بکهت)، کو داکه فتنه کا
 مه زنتره ژ یا ئیککی. ل دوماهی یا رۆمانی ژی ب شیوه یی هه لوه سه یه کا دیتنی
 خویا دکهت، کو د ده ستین میړی و خه سووییدا دبیته قه رقووده: "مراد ژ ویقه
 هات. ل هنداڤ وی سه ری تژی خوین و هیخی راوه ستیا. ل پیش چاقین هه موویان،
 دۆخینا خوه فه کر، میزته ب کلۆخکی ویقه... بپ ۱۷۶". کۆمه کا نشانین دووباره بوونا
 ترۆمایئ ژی، ب شیوه یه کئ هۆستایانه به لی کرینه، ده می هه وار ژی دوور دبیت،
 ترسا وئ یا به ری ژ زه لاما ن دهاته پیش چاقان. ئوو ده می میړی وئ توندوتیژی

دگهل بکاردینا و ب تبالا شههدی ژکچینی ئیخستی، ئەشجا ههکو وی ئیای د
 حه مامکا خوهفه دهستهپرئ بکته، هه مان دیمه ن هاته بیرئ: "بهری تالا وی یا
 شههدی نقون بت، که نیا هههیی زینگر تژی گوهان بوو. جرفهک قئ کهت... بپ ۱۳۶".
 د قئ سهفهره دریزا سیلاقیدا، ئەم د کارین بیژین کو دچه ن دین قوناغاندا بۆریه
 هه تاکو گه هشتیه کهفتنا دوماهی (قه حبه چیاتیی): قوناغا ژيانا نورمال و ئەفینی
 یا ئیکئ، قوناغا هه ژینی یا نه ژدل، قوناغا هه ژینی یا ژدل (لئ برپارا چهوت)،
 قوناغا ئەفینی و ئەنجامدانا کریارا سیکی یا بارکری ب ئەفینییه کا دروست،
 ئوو قوناغا قه حبه تی و قه حبه چیاتیی. جوداهی یا قه حبه تی و قه حبه چیاتیی
 ئەوه کو قه حبه بازگانی ب له شئ خوه دکته و ب شیوهیه کئ ریکخستی
 بازاری پئ دکته. لئ قه حبه چیاتیی، هه کریاره کا هه ژبه ند بیت ب سیکی
 نه رها و نه ژدل، دبیت نرخه کئ راسته و خوئیه هه نوکه یی هه بیت و دبیت ئەو
 نرخه ب بهرزه و هه نده کا گیرۆکریقه هه ژبه ند بیت.

۲. سقیتلانا

سقیتلانا نا قئ کچه کییه کو ژ ئەنجامئ ئیغتصابکره کا مژدار و ژ لایئ
 که سه کئ نه دیارقه هاتییه ئەنجامدان. دقئ رۆمانیدا، نفیسه ری شیوازی ریکه فتنئ
 بۆیه ران ب سنسله یا روودانئ بکارئینایه. هه موو روودان دناقهه را موسکو و
 ئەلمانیدا (میونخ و نورنبیرگ) د قه و من، پرانیا په هله وانان ژئ بیانیه (ژبلی
 ئازادئ کورد کو په نابهره ل ئەلمانیا). ل دهستیکی (۱۹۹۰)، ژ بۆیه ری ته عداپی
 و ئیغتصابکرنا دایکا سقیتلانا پی دهست پئ دکته، کو شهقا سه ری سالییه و
 هه موو خه لک یئ سه رخۆشه: "هند بوونه که له خ که تن بهرپییا، هند دکۆشا هه قایلئ
 خوهدا نقتن، هند ل سهر میزین قه خوارنئ د خه وچوون... بپ ۸". پاشی ل ئاهه نگا

روژبوونا سڤيتلاناڤي، ديسا پراڤيا خه لکي د سه رخوشن و ب هه مان شيويه ي
 دايکي، سڤيتلانا ژي دهيتته ئيغتصابکرن (۲۰۰۶). ئەف ههردوو ئاماژه يين
 ئيغتصابکرن کچان د ده مي ئاههنگين خوشييدا، نيشانا رهوشه کا ناله بارا جفاکي
 روسيه. ده مي مروف د رهوشه کا ناله بار و قهيرانه کا دارايي يان دهروونيدا بيت،
 په نا بو سه رخوشي و خوه ژبيرفه کرنی دبهت. ئوو دده مي سه رخوشييدا، مروفي
 ئاگه ه ژ خوه و جفاکي نامينيت، ئەفجا بهر ب خوه رسکين خوه يين غهريزه ييشه
 دزڤريت و ب بيهوشي هندهک کريارين نه ياسايي ئەنجامدهت. هه بوونا
 ههردوو کريارين ته عدايي يا سيکسي د دوو ئاههنگين که لتوريدا (سه ري سالي
 و روژبوون)، نيشانا نه بوون يان لاوازي يا ياساييه ل وان جهين ئاههنگ لي
 هاتينه گيران. ئانکو، نقيسه ري به حسي جفاکي وهلاته کي دکهت، کو وهلاته کي
 ب هيژ و يهک ژ جه مسه رين جيهانييه، ملله ته کي هه ژار و بي ياسا و بيزار
 دناڤدا دژيت. ئەفه ژي ئاماژه يه ژبو پشتگوه هافيتنا ملله تي دناڤ سيسته مين
 شمولى و دکتاتوريدا. ههروه سا هه قبه رکنا (ئه ز) و (ئه و) و (ئه زا بلند) يا
 که سايه تي يا مروفييه، کو هه رده مي عورفين ئەزي و کونترولا ئەزا بلند، بهر ب
 لاوازييه بچن، مروف دي بهر ب پالينهر و غهريزه يين خوه يين ئاژه ليغه
 زڤريت. هه ر ئەف رهوشا ژيگوتيه کو گه نجه کا وه کو سڤيتلاناڤي، وهلاتي خوه
 بهيليت و بهر ب په نابهر ييه دچيت. ل که مپه کا ئەلمانيا، هه ز ژ کوره کي
 جوهي دکهت (ئه ليکس) و کرياره کا سيکسي يا ب هزر و بريار دگهل دکهت،
 به لکو بيته سه ده مي پيکينا هه ژريني، داکو بيته خودان خيزان و بکه فيته
 دناڤ ژيانه کا ريکويک و سروش تيدا: "پا هه که ئەز ئافز بووم؟.. ئافزا چ؟.. ته
 ئەز گام بيي کوندوم و بيي چو ريگر. ئەز دي ئافز بم، ئەز کچم، نه وهک ته زه لامم...
 بپا ۱۲". هه رچه نده ئەفه تيگه هه کي جفاکين موسلمان و روژه لاتيه ژبو

هه‌ئەبەندی یا دنا‌ئەبەرا زەلامان و کچین کچیندا، لێ نەیسەری ژ پاشخانا جفاکی
 یا کچەکا کورد ئینادەر و ب شیوە یی پێشەنانی (ئیسقاتی)، هافیتییه سەر کچەکا
 رۆس. ل دەف کوردان، دەمی کچ ژ کچینی دکەفیت، فەرە بکەر خوە لێ بکەتە
 خودان و مەر بەکت. لێ د جفاکین ئورۆپی و رۆژا‌ئاییدا، ئەف هزرە د سەری
 واندا نینە، چونکو پ‌رانییا کچان هەتا دەمی شووکرنی نە کچینن. ل گورە
 سیستەمی پەرورەدی یا وان، هندی کچ نەشووکری بیت، ئازادە سیکسی دگەل
 هەفالی خوە بەکت، لێ دەمی شوو دکەت، هینگی وی ئازادیی ژ دەستدەت و
 هەر پەبوەندییه‌کا ژ دەر‌فە‌ی قەفەسکا هە‌ئ‌زینی دیتە سەدەمی ژیک‌فە‌بوونی.
 ئە‌ف‌جا دەمی س‌ف‌یتلانا د‌ب‌ی‌ژ‌تە ئە‌لیک‌سی: "ئەم دی خوە گرن، لێ ژبیر نە‌کە، تو بابی
 وی یی، خوە بەرزە نە‌کە... ب‌پ‌١٢". ئە‌ف داکۆکیکرە، وی نیشانی د‌د‌ت کو ئە‌ف‌ینی
 یا وی د‌گ‌ەل ئە‌لیک‌سی، ب ریکا مەژ و هزرکرنی هاتییه کرن و د‌ب‌یت مەرەمدار
 و پ‌ل‌ن‌ر‌ی‌ژ‌ک‌ری بیت ژ. مەرەما هەرە گرنگ ئە‌و‌ه کو دوو پە‌ن‌اب‌ەر‌ین کە‌م‌پی
 هە‌ف‌کاری یا هە‌ف بکەن، هە‌تا‌کو سە‌م‌تا ژ‌ی‌انا هەر ئیکی دە‌ئ‌یتە دە‌س‌ت‌ن‌ی‌شان‌ک‌رن.
 نە‌د‌و‌ورە ژ، ژبەر هندی بیت کو خانی و هنده‌ک ه‌ی‌سان‌کاری یین دی، زووتر
 د‌د‌ە‌نە کە‌س‌ان‌ین خ‌ی‌زان‌دار. ب سە‌دان کچ و کورین کوردان ژ (هەر‌و‌ه‌کو ژ
 د‌ب‌ی‌ژ‌ن)، ئە‌ف جۆری هە‌ئ‌زینی یا بە‌ر‌ژ‌ه‌و‌ە‌ند‌خ‌واز پ‌یک‌ئ‌ین‌اینە ژبو چوونا ژ دەر‌فە و
 ب دە‌س‌ت‌فە‌ئ‌ین‌انا م‌اف‌ین پە‌ن‌اب‌ە‌ری. نە‌د‌و‌ورە ژ، زیدە‌ه‌ش‌یار‌ی‌یه‌کا ترومای بیت،
 کو سە‌ر‌ب‌ۆ‌را دایکا وی د‌گ‌ەل وی دووبارە نە‌ب‌یتە‌فە، کو بیی هە‌بو‌ونا بابە‌کی دیار
 زارۆ‌ک‌ە‌کی ب‌ی‌گ‌ونە‌ه ب‌ین‌تە د‌ن‌ی‌ایی و پاشی ل مالە‌کا دی بە‌ئ‌یتە خودان‌ک‌رن (مینا ب
 سە‌ری وی هاتی، کو پشتی ژ‌د‌ای‌ک‌بو‌ونی د‌گ‌ەل د‌ای‌ر و ب‌ای‌ری خوە مە‌زن ب‌سو).
 پشتی کورە‌کی ب نافی ساشا د‌ئ‌ینە د‌ن‌ی‌ایی و د‌بنە خودان خانی و خ‌ی‌زان، م‌ی‌ری
 وی (ب ه‌ی‌زا یاسایی) خانی و زارۆ‌کی خوە ژ د‌س‌ت‌ن‌یت و وی ب تنی ژ مال

دهردئییخت. ب فئی چهندی ژی، سفیتلانا دکهفته کولانا. د فئی رهوشا ناله باردا، دکهفته داڤین ئەفینی یا کوردهکی. لئی چونکو هیشتا ژ ترۆمایا ژ دهستدان و ژیفهفته تیانی رزگار نه بوویه (ژدهستدانا خانی و خیزانی، ژیفهفته تیان ژ کوری خوه)، باوهری ب چ کهسان ناهیت.

- ئەز ژ هه موو نیران دترسم... بپ ۱۶.
- ئەز ژدل هه ز ژ ته دکم.. / وه نینه، ئەز باوهرناکم. ته تنی ژبو گانا ئەز دڤیم.. / ببووره سفیتلانا، ژنین گانا تژی کولانین باژیرینه، من تو وهک هه قال دڤینی، باوهر بکه... بپ ۱۷.
- ببووره، ئەز باوهر ژ چ نیرا ناکم. من بگه هینه مال... بپ ۱۸.

دهمی ئازاد وی ل سهر هه موو ژنین باژیری دچیترینیت، چریسکه کا ئەفینی د چاڤاندا دبرسقت. لئی ئەو ب شرۆفه کرنا لۆژیکا کهفن (سهدهم و ده رئه نجام) خوه ژی دده ته پاش و باوهر ژی ناکهت: هه موو نیران ئەز بو گانا دڤیم (پیشه کییا مهزن)، تو ژی نیری (پیشه کییا بچووک)، ته ژی وهک وان ئەز ژبه ر گانا دڤیم (ئه نجام). ئەگه ر ب هووری ل فئی په ره گرافی بنیرین، دی بینین کو هه مان دهستیپکا چیرۆکا هه واری و سیلاڤیه. کوره کی کورد چیرۆکه کا ئەفینی ژی کیمه و کچه کا پیدقی ب هه قاله کی کو دلێ خوه بو فه کهت و خوه ل به ر سیبه را وی پاریزیت. ئەف نیازین هه ردووان ب ئاشکرای دیار دبن، ده می هه ر ئیک جهی ژفانی دهستیشان دکهت: "وی دڤیا وی بکیشه جهه کی تاری و دوور ژ چاڤان. وی دڤیا ل جهه کی رۆن و دیار روون... بپ ۲۸". ئانکو وی دڤیا بیته هه قالا ئازادی، لئی ئازادی دڤیا بیته عه شیکا وی و سیکسی دگه ل بکهت. ئەف ئەفینی یا ئیکلایه نی یا ئاشکرا و هه بوونا کریارا سیکسی دگه لدا، نیشانا به رژه وه ندییبه (خۆ ئەگه ر به رژه وه ندییبه کا مینه فی بیت ژی). ئەفه ژی به ری مه دده ته هه بوونا

مه‌رما هه‌ر ئی‌کی ژ وان، سڤیتلانا چه‌ز ژ که‌سه‌کی دی دکه‌ت ب ناڤی ئیشان. ئازاد ژی خودان ژن و ماله، بو سی‌کسی دگه‌ل گه‌له‌ک ژنین دی نڤستییه و دنڤیت: "ژ وی روژی، هه‌ر چه‌ند روژه‌کان، نه‌و کچ یان هه‌ر نیچیره‌کا دکه‌ته ده‌ستان، ل وی جهی و ل سه‌ر وی ته‌ختی دکره می‌شان... بی‌پ ۲۳". مه‌ره‌م ب وی جهی و وی ته‌ختی، پشتا ترومیلا وییه کو یا به‌ر فره‌ه بوو، تیرا نڤستنا ژن و می‌ره‌کی دکر. سڤیتلانا ل گه‌له‌ک جهان و د گه‌له‌ک دانوستانداندا، وی ئیشاره‌تی دده‌تی کو وی وه‌ک هه‌قال نه‌و دڤیت، نه وه‌ک نه‌فیندار. لی نه‌چارم خوه ب ده‌ست ته‌فه به‌رده‌م: "ده‌فی خوه هافیته ده‌فی وی، ژ ترسا جاره‌کا دی برسی به‌مینیت، به‌ره‌فانی ژ لی‌فین خوه نه‌کر... بی‌پ ۴۹". نه‌ف له‌فته‌یه باشت‌رین نمونه‌یا سی‌کسی بی‌ئه‌فینی و به‌رژه‌وه‌ندخوازه. ل ڤیره نڤسه‌ری ڤیایه نیازپاکی یا سڤیتلانی نیشا بده‌ت، ل به‌رانبه‌ری چه‌زا سی‌کسی یا ئازادی. هه‌ردوو یان پیدڤی ب هه‌ف هه‌بوو، پیدڤی یا سڤیتلانی هه‌قاله‌کی دل‌وڤان و وه‌فاداره، پیدڤی یا ئازادی سی‌کس بوو. هه‌ر ئی‌کی به‌ره‌فانی ژ به‌رژه‌وه‌ندا خوه دکر، ب مه‌ژ و هه‌زری سه‌ره‌ده‌ری دگه‌ل هه‌ف دکرن (نه ب دل و دلینی). سڤیتلانا ب ئاشکراییی دی‌پژته ئازادی کو که‌سه‌کی دی د ژیا‌نا وی‌دا هه‌یه و هه‌موو دل و دلینی یا وی، ب وی که‌س‌یغه گری‌دایه:

- ببووره دل‌ی من، من نه‌ڤیت تو ب چافین له‌شفرۆشان به‌ری خوه بدیه من.. بی‌پ ۲۹.
- نه‌ز نه‌شیم دگه‌ل ته بنڤم. نه‌ز نه‌شیم ژ قان ماچان پتر بدمه ته... بی‌پ ۳۰.
- تو دزانی تو می‌ری سی‌ی یی دگه‌ل من دڤی؟!... بی‌پ ۳۴.
- نه‌ز نه‌شیم هؤسا دگه‌ل ته بنڤم. من هه‌قاله‌ک هه‌یه نه‌ز ژ دل چه‌ز ژئ دکم، نه‌م دی بنه ژن و می‌ر. دی ب دروستی دگه‌ل من ژیت... بی‌پ ۳۵.
- ببووره، نه‌ز نه‌شیم وه‌ک له‌شفرۆشان بژیم... نه‌ز نه‌شیم دگه‌ل دوو می‌ران بژیم... بی‌پ ۳۶.

- ئەفە ئەز ھاتم. تە چ دقیت دگەل خوە بینم؟.. من مروفایەتی دقیت... بپ۴۳.
 - من ئەقیت باری تە گران بکم. ئەز دزانم تو خودان ژن و بچووکی... / تو ژی بچووکی منی.. / خوەزی تە ب وی چاقی بەری خوە دابا من... بپ۴۴-۴۵.
 - لی ھوسا بو من دەست نادت، ئەز ئەشیم ھەز ژ مېرەکی خودان بکم... بپ۴۶.
- ئەف دانوستاندنن بۆری، ئاماژەنە ژبو نیازپاکی و بیگەردی یا سقیتلانیی ژبو ھەقالینی و ریژگرتنا ئازادی (ئەگەر نەبیژین ئەقینی یا وی). د ھەمان دەمدا ژی، ئاماژەنە ژبو تیژکرنا غەریزە یا سیکیسی ل دەف پەھلەوانی. لی نیازین وان، فالانە ژ ئەقینیە کا گەرم و ژدل. سەرەرای قی چەندی ژی، ھەر ئیک دگەھتە مەرەما خوە، ئانکو ئازاد کریارا سیکیسی دگەل دکەت و ئەو ژی دناف لەپین ئازاد دا، ھەست ب گرنگی و بەایی خوە دکەت. ئەری ئەم دی چ بیژینە قی ھەقەندی؟ ئایا ئەقینیە یان لەشفرۆشیە؟ ھەلبەت نە ئەقینیە چونکو سقیتلانیی ئەقیندارەکی دی ھەییە و ئازاد ژی ب چاقی نیچیرەکی لی دنیریت (ھەرچەندە نیچیرەکا تایبەتە). نە لەشفرۆشیە ژی، چونکو ئەوا بو ئازادی دەیتە پیشکیشکر، نە ژبو ھەر کەسەکی ھەمان نرخ ھەیی دەیتە پیشکیشکر. ھەرەسا نەرازیبوننا سقیتلانیی ژ کریارا سیکیسی، ھەستەکا ب گونەھی و لەشفرۆشیی ل دەف پەیدا دکەت و خوە ب ژنەکا بینامووس دەتە وەسفکر:
- "ژبو من تو جوانترین ژن و شرینترین و (لی قەدگەرینیت) و بینامووسترین ژن و.. بپ۴۵".
- نیشانا ھندیە کو نە لەشفرۆشە. ئەقجا ئەگەر قەحەتی نەبیت و قەحەچیاتی نەبیت و ئەقینی ژی نەبیت، پا دی چ بیت؟ دبیت ھەقالینی بیت؟! یان ژی دبیت عەشیقە بیت؟! یان ژی دبیت جۆرەکی تایبەتی لەشفرۆشیی بیت. د تیگەھی جفاکین مە و عەرەباندا، کەسەکی پیچیوویی، دشییت ھەقالینی یا ژنەکی بکەت، کو عەشیقا وی ب تنی بیت. ھەردەمی ژن پیدفی ھاریکارییەکی

دبیت، دئی پهنایی بۆ عهشیقی خوه بهت، دهمی زهلام ژى پیدئی سیکیسی دبیت،
 دئی چیته دهف عهشقا خوه یا ههلبژارتی. ب ئی چهندی ژى، نه ژن دبیته
 قهجهیه کا فهرمى و نه زهلام دبیته ئەئیندارهکی راستگۆ. لهوا ئەم دشیین ب
 جۆرهکی دی یی لهشفرۆشیی بدانین. ئەم د کارین ناخی لهشفرۆشی یا تایبته
 بدانینه سهر. ئەف جۆری ههئبهندیان دناف تهخا پایه بهرزا ئورستکراتیدا
 ههیه، کو دهوله مهندهک هاریکاری یا ژنه کا نه لهشفرۆش دکهت، لی ژن ل
 بهرانبهری وی هاریکاریی کریارا سیکیسی دگهل دکهت. نه دووره قهجهتهی یا
 قهشارتی، نافهکی باش بیت بۆ ئی جۆری لهشفرۆشیی. دبیت کهسهک پرسیار
 بکهت، ما قهجهتهی دهیتته قهشارتن؟! به لی دهیتته قهشارتن، دهمی ژنه کا ریژدار
 و ژبۆ مه ره مه کا بازرگانیی یان پله و پۆستهکی جفاکی لهشی خوه دکهته متا و
 پارسهنگ، ئوو دناف جفاکیدا ژى کهسه کا ریژدار و قه بوولکری بیت، هینگی
 دئی شیین بیژینی لهشفرۆشی یا قهشارتی. هه رچه نه د پرائیا فلم و درامایی
 میسریدا، ئەف جۆری قهجهتهی ل دوماهی یا درامایی ئاشکرا دبیت و پیشازا
 وی دناف جفاکیدا سۆر دبیت. لی ئەفه په یاما ئاراسته کرییه، نه که تواری
 موماره سه کرییه. هه رچه وا بیت، سفیتلانا دکهفته دناف ژیانه کا ئالۆز و بی
 خوداندا: "هه رجهی تو بچی پاره دقین. و هه ر کهسی تو سلاف بکی گان دقین...
 بی ۷۴". ئوو دناقههرا ئەئینی و عهشقه یی و لهشفرۆشیی و پیکئینانا خیزانه کا
 ریکوپیکدا دگه رییت و چ ب دهست ناکه ئیت: "میری بهری وی ژدل قیا بوو. وی
 نه و هیلا و ب دویف ئیکا دی کهت. هه قالی نهۆ، ژدل دقیت، لی وی سی چوار هه قالی
 دی یین ههین. ئازاد یی دل ساخه و مه رده، لی خودان ژن و بچووکه... بی ۸۶".

ب درېژاهي يا روماني، دوو چيروکين عشق و نهيني يا راستهقينه د ژيانا
 سقيتلانايدا دهينه ديتن: چيروکا ئيکي، دگهل ئيقاني بوو. هرچهنده ئيقان
 کهسهکي پير بوو، لي سقيتلانايي ژ دل حهز ژي دکر. دبيت ههستهکا بايني ل
 دهف ههبوو بيت، يان گهروهوتريکرنه بوونا بابي بيت. يان ژي دبيت دلوقاني
 يا باپيري خوه ل دهف ديت بيت. راستگويي يا ئي چيروکي، د دوودلي يا وي
 يا دگهل نازاد دا بوو، ههتا نازاد دشيا ل دهف بنثيت، کومهکا ههستين نهيني
 و هاريکاري بين ماددي بو پيشکيش دکر، ل داويي ژي ب نهچاري کريارا
 سيکسي دگهل دکر. نانکو ههردهم نازاد دهستپيشخه ر بوو، ئوو نهو ژ نهدل و
 ب ههستهکا بارکري ب گونهباريي رازي دبوو. لي دگهل ئيقاني ههردهم نهو يا
 دهستپيشخه ر بوو: "وهک ههر جار وي دهست ب بلندکرنا نالاي کر.. دهقي خوه هافيته
 دهقي ئيقان و ب عشقهکا دژوار ميت... بپا۵۹". نهف دهستپيشخه ري يا سيکسي، نه
 نامازهيا برسبوونا سيکسيه، چونکو نازاد ههردهم بي ناماده بوو سيکسي دگهل
 بکته. لي ژ دل و دلينيهکا گهرم و فيرهايي يا بارکري ب نهينيهکا کوور
 دهردکتهفت. خو د خهونين خهواقييدا ژي، خهون ب ئيقانقه دديتن (نه ب
 نازادقه): "نهز يا ژ موسکو فريم و هاتيم... نهز گهلهک يا ژته خهريب بوويم.. / دي
 وهره ژوور دلي من، نهز ژي يي ژ ئيقين ته خهريب بوويم... / بپا۵۵". نانکو سقيتلانا ژ
 وي و دلوقاني و نهيني يا وي خهريب بوويه. لي نهو يي ژ لهشي وي
 خهريب بووي. ئوو دهمي ژ خهوه هشير دبيت، نقيسه ر ب وهسفرنهکا جوان،
 خوشي يا وي خويا دکته: "سقيتلانا، راست رابوو سه ر خوه، تژي ژوورا وي روناهايا
 روژييه. ل دور خوه زفري، کهس نهديت. بهندوشکين مهکين وي دقهکري بوون،
 دهرپيکورتکي وي دپيا نهبوو. تژي دهقي وي تاما رامووسانين گهرم بوون... بپا۵۶". لي

کا چہوا ہہردہم وی دگوتہ نازاد کو دلئی وی ل دہف کہسہکی دیہہ، ئیٹانی ژئی
ہہردہم دگوتئی کو دلئی وی دگہل کہسہکا دیہہ:

- ببورہ، سہری من و دلئی من ب ئیکا دیقہ مژوولہ.. / نھز دزانم، لی کہس وہکو
من جہز ژتہ ناکت، تو دزانی.. / دبت، لی نھز پتر جہز ژوی دکم، ببورہ،
نھقہ راستییہ... بپ۶۰.

- ئیٹان تو دشئی ہندہک پارا بدیہ من، بو دہمہکی کورت؟.. / پارہ؟! ما دی من
پارہ ژکیقہ ہہبن؟!... بپ۶۰.

ئو کا چہوا ہہردہم نازاد دگوتئی کو یاریا ب تہ دکت: "کچی نھو ژئی یاریا ب
تہ دکت وہکوی دی... بپ۳۶". وی ژئی دگوتہ ئیٹان کو دلبرہ تہ یاریا ب تہ
دکت: "وی تو نہقیی، یاریا ب تہ دکت... بپ۶۰". نھججا سہرہرای دلئی وی یی
دوور ژ نازادی، نازاد ہہر یی پیقہ گریڈای بوو، ہاریکاری یا وی دکر و
خوارن و بیرہ بو دکرپی. ئو سہرہرای دلئی دووری ئیٹانی ژوی، نھو ہہر یا
پیقہ گریڈایی بوو، ہہرچہندہ نہدحہواند و پارہ ژئی نہددانی. نھقہ وی رامانی
دہت کو ہہردووان، وہکو عہشیقہ، سہرہدہری دگہل لہشی وی یی جوان دکر.
لی دلئی وی ب ہہموو ہہست و نہست و ہیقہ، دگہل ئیٹانی بوو. لہوا نھم
دیژین کو وی چیروکہ کا نھقینی دگہل ئیٹان ہہبوو. لی دہمی ژ ئیٹان بیہیقی
دبت و پی دحہسییت کو وی ہہقہندی دگہل کومہکا ژنی دی ہہنہ. وی
دہیلت و جارہکا دی دمیتتہ بیخودان و بی ہہقال و بی پارہ، پہیوہندی ب
نازادی دکت: "وہک گہلہک جارن ل پانزینخانہکی دوو پاکیتین جگارا و چوار
قودیکین بیرئ و ہندہک کوندوم کرین و قہستا باخچہیی گشتی کر... بپ۴۳".

چيروڪا عهشقا وي دگهل نازادي هينگي دست پي دکهت، دهمي کوري وي و خاني وي بو هاتينه زفراندن. هندي نهو پيدفي يا هاريڪاري يا نازادي، ب چاهه کي شڪهستي و مينا عهشيقه يه کا بهرژه وهندخواز سهردهري دگهل داخواري بين بهردهوامين نازادي دکرن. لي دهمي ب مال كهفتي، وهکو كهسه کا نازاد و نهئيندار سهردهري دگهل نازاد دکهت، نهو ته له فونا وي دکهت و خهريبي يا خوه بو ديار دکهت: "نهفه جارا نيکيه، تو ته له فونا من دکي ژبو سيکسي. هه ر جارج من هزار هيشي دکرن، هه تا مه کارهک دکرا!... بي ۹۹". نوو پشتي ژ نهئيني يا خوه پشتراست دبیت کو وي نازاد ب راستگويي دثيت، ههرا پيکئينانا خيزانه کي دگهل دکهت. لي کا چهوا ههوار ژ سيلافي دوور كهفت، ههروهسا نازاد زي ژ سثيتلانا بي دوور كهفت و دميينته د مالقه و دهرناکه ثيت، چونکو وي نه دثيا ژن و زاروکين خوه ل سهر خاترا نهئيني يا سثيتلانا بي بهيليت. نوو کا چهوا هه فرينا ههواري چافي خوه ل په يوهندي يا ميروي خوه يا دگهل سيلافي نقاند، ب هه مان شيوه خيزانا نازاد زي، خوه تي ناگه هينيت و ثي چيروکي ب ناههنگا پازده سالي يا هه فريني يا وان ب دوماهيک دئينيت: "هه موو ثين ب داوي هاتن، دهما کوري مهزن، پرتا کيکي يا نيکي کرييه دناف تلين خوه دا و سوژ دا کهس بهري دا يکا وي، تام نه کته کيکا پازده سالي داوه تا وي... بي ۱۲۴".

لي بهري نهم ژ ثي په رهگرافي ته فاف بين، فه ره تبا به کي ل سهر په يوهندي يا وي و ئيشاني راوه ستين. ئيشان بابي نه ليکسي بوو، دهمي ژ نه ليکسي هاتيه بهردان، ههز ژ خه زووري خوه کر. نهفه زي ئيکه ژ بابه تين هه رامکري و نه په سه ند ژ لايي جفاکيه. دبیت کهسه ک بيژيت، ههکو ژ نه ک دهيته بهردان، ئيدي نامينيت مه حره م. لي نفيسه ري ب نامازه يه کا کورت ئيشاره ت دا يه ثي

چه ندی کو هیشتا ل که مپی چائی خه زووری ل سهر بوو، لی دهمی کور هاتیه
 د مهیدانیدا، وی بو دهمه کی خوه دوورکر و پاشی لی زفریقه. ئەفه بابەتەکی
 دی بی زناکرنا دگهل مهحرمانه، کو نفیسه ری ب ویره کی خوه لیدایی و کریه
 بابەتەکی ئازراندی بی نه جفاکی. نفیسه رشیا، ئیسانی نه که ته خه زووری
 سفیتلانی، لی ئەف هه قبه ندیه ب مه رهم چیکریه، کو ئاماژه ب بابەتەکی
 هه رامگری بی جفاکی بدهت. ئوو د پرانییا رۆمانین خوه دا، نفیسه بابەتین
 جفاکی (ب شیوهیه کی بهرچاڤ) دناڤ بویه راندا بکار دئینیت. د فی رۆمانیدا
 ژ، ئاماژه ب هنده ک رهتارین جفاکی ئورویایی ددهت. بو نمونه دهمی
 سفیتلانا دکه فته د زیندانیدا، هه ر زیندانییه کا ژن دقیا پشتی ده رکه فتنی دگهل وی
 کار بکهت. ئانکو مه رهم ئەوه بیژیت کو زیندان زه مینه یه کا خوشکریه ژبو
 چیکرنا تاوانبارین پاشه رۆژی. د زیندانیقه خه لک فی ری هنده ک رهتارین دی و
 هنده ک تاوانباری بین دبیت. دلته قه یه کا دیدا، دهمی ژ خوارنی ته قاف دبن:
"گلیشی خوه کوم کرن، هاقیتنه دناڤ وی ته نه کا گلیشی ئەوا ب ره خ وانقه دا... بپ ۴۸".
 ئەفه ژ نیشانا وی چه ندیه کو پاراستنا ژینگه هی و که لتوری پاقژی ب
 په روه ردیا مروقیقه گریدایه. ئەو هه ردوو ئەفیندارین ب دزیکیه ل قولچه کا
 دارستانی و ئەو کچا د کوپیتکا خه مگینی و بیزاری یا خوه دا، ژبیر نه کر کو
 گلیشی خوه پاقیژته دته نه کا گلیشیدا. ژ لایه کی دیقه ژ، دقیا بیژیت کو
 پرۆسه یا په روه رده کرنی نه ب شیرهت و گۆتانه، فه ره حکومهت و دهسته لاتدار
 ریخوشکه ر بن ژبو ئەنجامدانا رهتارا باش. دهمی شه ره داری ته نه که کا گلیشی
 ل نیژیکی هه موو جهین روونشتنی دادنیت، به ری خه لکی دده ته پیگیری کرنی.
 ئەزی پشتراستم، ئەگه ر ته نه کا گلیشی گه له ک یا ژی دوور با، یان نه با، ئەو ژ
 (وه کو مه) دا گلیشی خوه ل جهی خوه هیلن و دا چن.

دوو رۆمان و یهک نافه رۆک

ئه گهر مروف ب شیوهیه کی سهرقه سهرقه ژی، فان ههردوو رۆمانان بخوینیت، هه زوو دئی تی ئینته دهر کو یهک نافه رۆکن و نقیسه ری تنی نافین په هله وانان و جهین بویه ران گوهارتینه. ده می هه نقیسه رهک پلانا رۆمانا خوه دادریژیت، دئی بابه تی سهره کی و په یامان و بویه ران داریزیت و پاشی دئی دناف کومه کا رووداین سنسله یی و پیکفه گریدایدا داریزیت، کو چیژه کا ویزه یی و مفایه کی ئه پستمی ژئی بهیته دیتن. ئه گهر ئه م ل کهرهسته یین سهره کی یین فان ههردوو رۆمانان بنیرین، دئی بینین هه مان کهرهسته نه کرینه د دوو قالباندا. ژبلی جهی ژئی هاتنا ههردوو کاراکته رین می و هنده ک گوهورینین بچووک د داوی یا رۆمانیدا، هه موو کهرهسته و بویه ر و هه تا ته کنیکین فه گیرانی ژی وه کهه فن. ئه گهر ئه م بهراوورده کا نه گه له ک هوور (قالیکی - سهرقه سهرقه) د وه کهه فی یا ههردوو رۆماناندا بکه یین، دئی بینین کو:

- کاراکته را می د ههردوو رۆماناندا جوان و ژیهاتی و مشت ئومیدن. هیشتا دبن ژیی هه ژده سالییدا تۆشی ترۆمایین ته عداپی یا سیکیسی دبن. د رۆمانا سیلافا، ب ریکا میری وی یی پیر و د سقیتلانا ییدا ب ریکا که سه کی نه نیاس و د ئایبرده کی مژداردا تۆشی ئیغتصابی دبن.
- ههردوو کاراکته رین می، وه لاتین خوه دهیلن و ل ئه لمانیا دبنه په نابهر. هه رچه نده سیلافا ب میرفه دهیت، لی سقیتلانا ل ئه لمانیا هه قزینی دکهت. لی هه مان کریار و په یامن، تنی جوداهی یا عورف و عهده تین ههردوو جفاکانه.

- هەردوو کاراکتەرین می، هەشرووشی پەهلەوانەکی کوردی پەنابەر دبن، کو خودان خیزانن و بەختەوهرن. هەردوو سووخبەتخۆش و مەرد و کەسین سەرکەفتینە دناف جفاکی پەنابەردا (ئانکو خودان کارن).
- هەردوو ب دیتنا ئیکی عاشق بووینە و ئەو عەشقە مایە دپێردانکییدا، هەتاکو دەرفەت بوو هەلکەفتی. هەرچەندە یەک نقیسەرە و ل کەنیا سیلاقی عاشق دیت، کو چ جارن ئەفینداریبەکا دوولایەنی نەبوو. یی دی ژ، ب دیتنا سقیتلایی عاشق دیت و دکەتە دلای خوە کول دەف بنقیت. هەردوو خەوان و خەواقیی ب بەردلکین خوەفە دبین.
- جی ژفان و دیدارین هەردوو عاشقین نیر، جھین ژ دەرفەیی باژیرینە و د پرائیا جاراندال دارستانیە.
- هەردوو کاراکتەرین می، ب میرن و دناف ژیانەکا هەشترینی یا نەخۆشدا د ژین. هەردوووان خەمین هەلگرتی و ترۆمایین دەروونی هەنە. ب هیجەتا هاریکاری و ئارامکرنی دکەنە نیچیرین ئەفینیەکا ئاشۆپی.
- شیوازی دانوستاندن و قایلکرنا هەردوو ژنین ب میر، ب هەمان تەکنیکین قایلکرنی هاتینە فەگیران، کو مستی پەیفین شرین و ئەفینی و مەدحەکرنینە (نەو هەموو تشتان ژبیر بکە، ئەز تیرا تە و ژن و بچووکی خوە هەهە... بپ ۱۰۴- سقیتلانا). مرۆف وەسا هزر دکەت کو د(پەرەگرافی نورنییرگ ۲۰۰۹ / چلله... بپ ۱۶- سقیتلانا)دا، هەمان نقیسن و دەبرینین دەستپیکی بین هەوار و سیلاقیە.
- هەردوو ژ ئەگەری ئەفینی یا دگەل هەردوو پەهلەوانین کورد فییری ئەفینی دبن: (تە ئەز فییری ئەفینی کرم... بپ ۱۲۱- سقیتلانا) کو دیتە تایتلی لاوەکی سیلاف و میرین وی. ئوو هەردوو ژن (گۆنەها خویا

خیانه تکرنا هه ژینیی، ب پیدایشیونا سیکی و هنده ک دلدانه وه یین
مروڤایه تی به هانه دکهن: (ئه ز پیدایشی بووم. ئه ز ژی مروڤم، من ژی هه ست و
قیان هه نه، وه ک ته!... بپ ۱۰۰- سڤیتلانا).

- میړین ههردوو کاراکتهرین می، که سائین بی وژدان و درنده و هوڤن،
یان ب کیمی ل دویف چهز و هیقی یین ژننن خوه نینن. ههردوو ژ
میړین خوه نه رازینه و توشی سه تمینن دهروونی بووینه. ههردوو
په هله وانین کورد وه کو رزگار کهر هاتینه پیش و بو بووینه په ناگه ه.

- ههردوو په هله وانین کورد، ژ لای سیکیسه دبرسینه و (دنیا یی گوری بنین
خوه دکهن... بپ ۱۱۳- سڤیتلانا)، ئو گری یا زربه هری یین سیکی ل دهف
خوه، ئیسقات دکهنه سه ههردوو کاراکتهرین می. ئه فجا ب عه شیکه کا
لاوه کی سه ره ده ری دگه ل هه ست و سوژ و راستگویی یا وان دکهن.

- میړین ههردوو کاراکتهرین می، ژ لای سیکیسه نه شانن: یه ک قونده هه
و ئه وی دی پیدوفیله (پیره و چهز ژ زاروکان دکهن). ههردوو میړین
دووینه. ئو ژبلی میړین خوه، تنی دگه ل په هله وانان نفستینه.

- د سه ربورا ههردوو ژناندا، کیشه یین توندین نه قه بوولگری دناف
خیزانین واندا هه نه، یا ئیکی دناف ماله کیدا د ژیا وه کو جو بی بوو
(خه سوویا وی گه وادی بو بوو کین خوه دکر)، یا دووی ژی چهز ژ
خه زووری خوه دکر.

- پشتی ههردوو ژن دبنه عاشقین ههردوو په هله وانان، ژی داخواز دکهن
کو ب هه قرا خیزانه کی پیک بینن. لی ههردوو قه بوول ناکهن خیزانین
خوه تیک بدهن. ئانکو ههردوو پیگیرن ب عورف و عه ده تین جفاکی
خوه. ئه فجا ژ نشکه کیفه خوه به رزه دکهن و ژی دوور دکهن.

- هەردوو ژن پەشیمان دبن کو ئەف داخوازه ژ دلدارین خوه کرین، چونکو بەری هینگی د خۆشییەکا ئەبەدی دا بوون و پستی چوونا وان، تۆشی شەلهژانی یا ژیانئ دبن. ئانکو هەردوو قورتالکەر د دەمی پیدفیدا ژ مەیدانا شەری د رەفن و دەستین خوه ب سەری خوهفە دنن.

- هەردوو کاراکتەرین ئەفیندارین ژن، ب تەسلیمبوونەکا خەمگین خوه دوور دکەن و خیزانین هەردوو پەهلەوانان ب ئی ئەفینداری یا ژ دەرفەیی چوارچۆفی خیزانئ د حەسیین، چافی خوه ل ئی کریارا نه جفاکی دنقینن و پاریزگاری ل سەر ئیکگرتنا خیزانین خوه دکەن.

- هەردوو ژن، تۆشی بارگرانییەکا مەزن دبن، سیلاف دیتە قەحبە و میړئ وئ گەوادیی بۆ دکەت، سقیتلانا ژی ب تئ دمیته ل بەر باری ژیانئ، دگەل کوری خوه و زارۆکەکی نه شەرعی د زکیدا.

- دەمی هەردوو ژن ل دلدارین خوه دگەریین، دکەفنه بەرانبەری ژنن وان، سیلاف ب ریکا تەلەفۆنی پرسیار دکەت و ژنا هەواری بەرسقئ دەت. سقیتلانا دەیتە مالا ئازادی و ژنا وی دەرگەهی لی فەدکەت. لی ژنن هەردووین نابیژنی و خوه تیناگەهینن.

- ل دوماهی... ژنا هەواری خوه تیۆەر دکەت و دەستپیکەکا نوویا مشت خەریبی و ئەفینی دگەل میړئ خوه دەست پی دکەت. ژنا ئازادی ژی، د کەشەکی خیزانیی بەختەوهردا ئاهەنگا پازدە سالی یا دەهواتا خوه دگیریت.

ئوو ئەگەر ئەم ب هووری خوه بەردەینە دناف تەکنیکین فەگیرانی و دانوستاندین عەشقاویدا، دی هەمان دەربرین و هزر و تیگەهان تیدا بینین. هەرچەندە، خوهفەجوین و دووبارەبوونا بۆیەران د گەلەک رۆمانین نفیسەریدا

دهیته دیتن، لی وه کهه فی یا فان ههردوو رۆمانان، هند نیزیکی ئیکه دگههته
 ئاستی ههقههقی. ئەو ب خوه ههقههقی دناقههرا دوو نقیسه رین جودادا و دبیت
 د دوو سهرده مین جودادا بهیته کرن، لی جوداهی یا دناقههرا فان ههردوو
 رۆماناندا، تنی سی سالن. ل دوماهی یا رۆمانا سیلاف و میرین وی، هاتییه
 نقیسین کول (نورنیبرگ ۲۲/۱۰/۲۰۰۷) ب داوی هاتییه، لی سقیتلانا ل
 (نورنیبرگ ۱۳/۷/۲۰۱۰) ب داوی هاتییه. ههچهنده سالا چاپوونی ل سهه
 ههردوو رۆمانان نههاتییه نقیسین، لی ل گورهی نامهیه کا نقیسهری (بو من)،
 وهسا دیاره کو ههردوو رۆمان ل سالا ۲۰۱۰ئی، ژ دوو دهزگههین جوداجودا
 هاتینه چاپکرن. ئەز وهسا هزر دکهم کو پشتی نقیسهری (سیلاف و میرین وی)
 نقیسی، دبیت یی دوودل بیت د بهلاک کرنا ویدا، چونکو حزوورا نقیسهری
 دناق پرائیا بویه راندا یا ئاشکرایه، لهوا فیایه ههمان، چیرۆکی ل سهه
 کاراکتهره کا ئورۆپی یان رۆسی ئیسقاتکهت. ئوو پشتی ژئی تهفاقبووی، وهسا
 دیت کو میناکئی رۆمانه کا دی ب خوڤه گرتیه. ئەفجا هنده ک گوهورینین سڤک
 تیدا کرینه، وهکو پیره میری ههقالی سقیتلانای بویه خهزووری وی، ل شوینا
 زۆرداری یا بنه مالی و عورفین جفاکی یین ته په سهه رکرنا ژئی، ب کریارا
 ئیغتصابکرنی گوهارتینه. ئوو ل شوینا په هله وانئی رۆماننقیس کو دی چیرۆکا
 سیلاقی که ته رۆمانه ک، په هله وانه کی کارنه دیار (لی پیچییووی) ئیخستییه د
 ریکا سقیتلاناییدا. ل شوینا دلده ریژکرنا سیلاقی وهکو ئارامبوونه کا دهروونی د
 باوهشا په هله وانئی نقیسه ردا، سقیتلانا برسی ب هه مان شیوه ب تیربوونی و
 هاریکاری یا په هله وانئی ئارام دبیت. ل شوینا میری گهواد و قوندههی سیلاقی،
 سقیتلانای میره کی قهلس و داقدۆز ههیه کو ژپیخه مهت ب دهستقه ئینانا خانی
 و زارۆکی، فیلبازی و درهوان لی دکهت (ههلبهت چونکو قوندههی ل ئورۆیا نه

فهيتيبه کا مهز نه وه کول دهف مه). ل دوماهيه زي، سفتيلانا نه ئيخستيه دناف
 خهفکا له شفروشييدا (چونکو له شفروشي ب ياسايي ل ويړي دهستووردايه و
 نابيته نه گهري وي ئاکاما ژ له شفروشه کا کورد دروست دبيت)، نه فجا دووگان
 کريه و نه و ب خوه سه رهدانا مالا نازاد دکهت: "تن من دقا بيژمه نازاد، نه قن
 دزکي من دا، کوري وييه.. چائي ههر چوار بچووکا و يي دايکا وان که ته زکي وي يي
 مهزن بووي. ژن هسک بوو، که ته سه ر نه ردي. نازاد وهک ستوونه کا ناسني د جهي خودا
 ما چکلي. چهند پينگافه کا چوو، ل سه ر ملي خوه زقري: تو دزاني دي من ل کيشه
 بيني... بپا ۱۲۳". نه ف هيقي يال دوماهي يا سفتيلانايي، بهرکاري که لتوري
 روژا فايه کوچ ناريشه بي چاره سه ري نين و ههر که سه کي د چائي جفاکيدا
 بکه فیت، شيانين فه گهري هه نه و دي سه رده ري دگه ل بهرهمي وي هيته کرن
 (نه دگه ل رابردووي وي). دبيت زي قيا بيت ئيشاره ته کا به رده وامبووني بده ته
 فان جوړه بويه ران. نه دووره زي قيا بيت بيژيت، کو ناريشين جفاکي ل هه موو
 جفاکان، د گه وهه ري خودا وه کهه فن. لي جوداهي تني هنده ک ئايبرده يين
 په روه ري و که لتورينه. دبيت زي، ديتن و بوچوونا من شاش بيت و نه فا مه
 گوتي هه موو وه نه بيت. وي دوو رومان نفيسييه و ب سودفه نافه روکا هه ردووان
 وهک هه ف بوويه.

*

۷

ئەئىنى ل سەردەمى ئەنفالىن رەش

د ھەردوو رۆمانىن "مەمۆكەو بەردا" و "ئەئىن و ئەنفال" دا

۱. ئەفین و ئەنفال

د رۆمانا "ئەفین و ئەنفال"دا*، ھەروەکو ژ ناڤی خوھ دیار، ھەقەبەرکنا ئەفینی و ئەنفالییە. ئەگەر ئەم ئەفینی ب ژیانئە گریدەین و ئەنفال ژی میناکی مرنی بیت، دئ کەئینە ھەمبەری دووانیەکا ھەقدژ؛ (ژیان/ مرن). دووانی یین ھەقدژ وەکو فەلسەفە، تیگەھەکە کو ھەر جەمسەرەکی ھەقدژی، رامانا ھەبوونا خوھ (یان گرنگی یا خوھ) ژ ھەبوون و گرنگی یا جەمسەری دی یی ھەقدژ وەردگریت. ئەگەر ئەف ژیانە ل ھەمبەری مرنی نەبایە، یان ئاشکراتر ییژین ئەگەر ئەف ئەفینی یە دناف کیلبین مرنیدا نەزا با، ھینگی ئەف گرنگی یا مە ئیشارەتدایئ نەدبوو. ئوو ھەمی دووانی یین ھەقدژ ب ئی میناکی گرنگ دبن؛ ئەگەر شەف نەبا تیرۆژکین روژی سەرنجا مروۆقان رانەدکیشا، ئەگەر شەر (خرابی) نەبا فەیلەسوۆفان خوھ ب بابەتین خیرئە مژوول نەدکر و ئەگەر تنگژین نەبا جوانی یا گرنژینی، چائین مروۆقی مستی ھیشی نەدکرن. ئەف رۆمانە ژ رەوشەکا جفاکی یا مستی کوشتن و ویرانکرن دەست پی دکەت و ب ئاواہەکی سنسلەیی کو ژ بیست پەرەگرافان (لەقتەیین سینەمای) پیک دەیت، بەر ب کوپیتکیئە دچیت و پاشی ب شیوازەکی بەرەبەرەیی بەرەف دوماھییەکا خوۆشە دچیت کو سەرھەلدانا باژیری دەوکییە. ھیشینی ئی رۆمانا ل بەر

*حسن ابراهیم (۲۰۱۰). ئەفین ئەنفال. رۆمان. ژ وەشانین ئیکەتی یا نقیسەرین کورد، لقی دەوۆک، زنجیرە (۲۱۵). چ، چاپخانا ھاوار- دەوۆک.

دهستې خواندهفانين هېژا، چيروكا دوو گهنجين سنيلهيه، ب نائين نازاد و ژيان. دناف گهرمه گهرم و هوڅاتي يا كريارا نه نفالين رهشين باديناندا، ببلهكې نهفيندار داددهته سهر بياڅي ديتن و قادا ترس و لهرز و بيزاري يا وان، دكهته نيړگزهكا باركري ب عهشقهكا بيگهرد و دژوار، كو ئومپدهكا دوجان د چاڅين واندا شين بيت. ب څي چهندي ژي، ژيانهكا مشت ئومپد و خهونين ههلاويستي ژ مالچويكي مرنې دزيت. هم د كارين بيژين نهف چيروكه سهفهره مرنپه بهر ب ژيانپه و ههليانا تاناتوسه دناف گهشاتي يا ئيروسيدها* . نهف ههردوو گهجه (نازاد و ژيان) د لهفتهيهكا وهسفرنا كريارا نه نفاليدا ههفدنياسن (دهسپك)، دكومهكا بوپهرين خوش و نهخوشين سنسلهبيدا دبورن (پهيسكي يا رووداني- نارپشه)، ل داويي ژي دگههنه سهردهمي سهرههلداني (دوماهيك) كو دوماهيهكا خوشه وهكو دوماهي يا ههمي حيكايهتين گهليري .

هم د كارين بيژين كو دوو چيروكين سهركي د څي رومانيده ههنه؛ چيروكا كريارا نه نفالي كو ههگيرانهكا دوكيومينتاريه ژبو نيشاندانا هوڅاتي يا رژيما سهددامي . ههروهكو نفيسهر ب خوه دپيشگوتنا څي رومانيده ديپژيت: "نهفه دي ههولهك بت.. بهرپهركي ژ دهفتهرا نه نفالين رهش نفيسم. ههچهنده چو كهس و چو قهلهم نهشين هوڅاتي و درنداتييا نه نفالان تومار بكن.. بپا۶" . نهف شيوازي

*رامانا تاناتوس ب يوناني ئانكو مرن، خوداوهندهكي ب شاپهرو و دهبريني ژ مرنې دكهت (خوداوهندي مرنپه). ئيروس ل دهف يونانيان، ئانكو خوداوهندي ههز و نهفيني و سپكسي . ل دهف نهفلاتوني نهو هېژا مهزنه كو ناخي مروڅي بهر ب خيرپه دبهت، ئانكو ناگينهكه دنافهرا زانين و نهزانيدها. لي ل دهف سيگموند فرويد، ئيروس و تاناتوس دوو غهريزه بين مروڅينه: ئيروس غهريزه يا ژيانپه و تاناتوس غهريزه مرنپه كو ژ وان ههموو كهرب و كين و ويرانكرن و كوشتنا د ناخي مروڅيدا ههبي پيك دهيت، ب نهمازهي د سهردهمي شهراندا .

دوکیومینتکرنی، د پراڼیا رۆمانین خودا بکار دئینیت و ب هندک دهربرینین
 ویرهیی یین واتهدار بار دکهت. یا دووی ژی، چیرۆکهکا ئەفینداریی یه دناقهرا
 دوو کهسین ههرزهکارین ب بهر تاوانا ئەنفالی کەفتین. ئەگەر ئەم شان ههردوو
 چیرۆکان ژ ههڅجوداکهین، دئ بنه دوو چیرۆکین ههڅکوههیی یین ساده؛ یا
 ئیکئی دئ بینه ریپورتاژهکا گیاندار دهربارهی کریارا ئەنفالی و یا دووی ژی دئ
 بینه فهگیرانا سهرییهاتی یا دوو ئەفینداران. لی پیکهه گریدان و تیکرهسی یا
 شان ههردوو چیرۆکان، کۆمهکا رهههندیڼ جوانی یا ویرهیی و هزری ب خوڤه
 دگریت. ههڅچهنده ئەف جۆری ههڅبهرکنا دووانی یین ههڅدژ و ئەفینداری یا
 د سهردهمی جهنگ و ویرانکرنیدا، مشتی ویره یا جیهانییه (ب نهمازیی ددهقین
 ویرهیی یین پشتی جهنگا جیهانی یا دوویدا). لی نقیسهری ئی رۆمانی، بویهری
 ئەفینی یا دناف رهوشهکا مشتی مرن و ویرانکرندا، ب کیلههییهکا کوردی و
 تیگهههکی خواستی پیشکیش کرییه. کیلههی کوردیه چونکو کۆمهکا تیگهه و
 بههایڼ جفاکی کوردی دناف دهربرینا ههڅوکاندا دهینه دیتن. ئوو تیگهه
 خواستییه، چونکو کچهکا ههرزهکارا کوردا گوندی کرییه پههلهوانا سهرهکی یا
 رۆمانی و ههموو بویهریڼ سنسلهیی ب ئاماژه و هزر و پلانین وی دهینه
 ئاراستهکرن. ئەفا داویڼ ژی تشتهکی نوویه د رۆمانا دهڅهریدا، چونکو ههردهم
 کچ یان ژنا کورد ب ستهملیکری و شهرمکری و نهزان و کیم ئەقل هاتییه
 وهسفرن (چ وهک کهتوار بیت، یان ژی ئاماژه بیت ژبو گوهورینا تیگههی
 چهوتی ههیی، دهربارهی ژنی). کهسامی د جفاکا کوریدا (ب شیویهکی
 گشتی)، ههردهم دویشهلانکا زهلامی بوویه و برپارا چارهنقیسی وی ژی (کو
 شووکرنه) د دهستی زهلامیدا بوویه. سههراي ههمی کار و خهبات و هاریکاری
 یین وی یین بهردهوام د ریشهبرنا مالی (یان د کاری کشتوکالییدا). ههر ل بن

سيبهرا زهلامى بوويه. هەر ژ قوناغا بهرى پيگههشتنى، كچ دهيتته فيركرن كو
 دناڤ مالدا بيت و نابيت وهكو كوران ب نازادى دهركهڤيت، چونكو نامووس و
 شهرفا ههمى بنه مالييه. ئەف رهوشا جيندهرى يا جفاكى كوردستانى، وه ل كچى
 يان كهسا مى كريبه كو ههردهم يا شهرمكرى بيت و سهربورين وى يين جفاكى
 كيتر بن. خو ده مى كرىا ئەئينى ژى دناڤهرا كچ و كوره كيدا دهيتته كرن: د
 پراڤيا جاراندا، فهره كور دهسپيشخهر بيت. ئوو ئەگەر ئەف ههڤه ندييه خويا
 بوو، ئوبالا وى دكهڤيته د ستوويى كهسا ميڊا و دهيتته كوشتن. ئانكو ههردهم
 فهره كچ خوه ژ ههڤه ندى يين نه رها (ل گوروى هزر و تيگههين جفاكى)
 پاريزيت، چونكو كور يى نازاده و بابه تى شهرفى ل نك وى له كه دار نابيت.
 لى د ههمى حاله تاندا، تنى سومعت و شهرفا كچى له كه دار دبيت. هندهك
 جاران ژى، زهلام قى رهوشى ژبو ته په سهركرن و پاشقه برن و كه يسبازى يا دگهل
 كچى بكار دهينن (ئيستغلالكرنا نه رها)؛ وهكو ژبچويكاتى ددهنه شوى، يان
 كچ مولكى پسمامى خويه (ئه و پسمام چ بيت و يى چهوا بيت و ژيى وى
 چه ند بيت)، يان دكه نه پيگوهورك ژبو نيړه كى بنه مالى، يان ژى دكه نه به ده لا
 خوينى كو وهكو ههر شتومه كه كى دى ژبو پيگهاتنين دناڤهرا بنه مالىن ههڤر كدا
 بكار دهينن. روماننقىس ب باشى و تهڤاشى د قى رهوشى دگه هن و ههردهم
 ههول ددهن كو فان تيگههين جيندهرى يين شاش، ب ريكا ئافراندا بوپهر و
 دهقين ويژه يى رت بكه ن يان ژى بهر ب رهواتى يا دوزا ژنيڤه بگوهورن.

نقيسه رى قى رومانانا ئەم ل سهر دئاخفين، يى ههولداى كو كچه كا سنيله
 بكه ته په هله وانا سهركى يا رومانى و بيته له وله بى نازراندن و دهسپيشخهرى
 و هاژوتنا ههمى بوپهرين رومانى. ئەف كاره كته را مى، ههمى خهون و پلانين

رزگار بوونی ژبو هه‌فالی خوه یی نیر دادنیت و بهر ب پیشقه دبه‌ت. ئوو ههر
 ژ ده‌سپیکئی ئیشاره‌تی دده‌ته خوانده‌فانی کو دی سهره‌ده‌ریی دگهل په‌هله‌وانه‌کا
 می که‌ت؛ "ژبه‌ر پرچا وی یا دریز و چاقین وی یین شین، و پیستی وی یی سپی وه‌ک
 کچه‌کا چارده سالی خویا دکر.. بپا۱۳". هه‌لبه‌ت ئەف میناکه دناف گهرمه گهرما
 ترسی و کوشتنی و ویران‌کرنیدا، دبیت کارقه‌دانه‌کا سروشتی بیت ژبو خوه
 رزگار کرنی، کو هنده‌ک ره‌فتار و روخسارین که‌سین می بکه‌ت، هه‌تاکو ژ وی
 ده‌رافي ته‌نگ رزگار ببیت. لی ئەوا د فی رۆمانیدا، نه‌تنی برپاره‌کا به‌روه‌ختا
 گه‌نجه‌کیه، به‌لکو ره‌وشه‌کا سه‌پاندیه و کچه‌کا سنیه هه‌فساری فی ره‌وشا
 سه‌پاندی ل دویف پلان و چه‌ز و خه‌ونین خوه یین ئەفینداریشه د هاژوت. د
 له‌فته‌یا ئەفینی یا ئیکیدا، کچ ده‌سپیشخه‌ره؛ "چاقین وی، که‌تن چاقین وی یین شین.
 ترس ژبیر کر، ده‌نگ و گریا ژن و زارویا، نه‌هاته گوهان.. بپا۹". ئانکو ئەوا ژیان ژ
 ناف کیلین مرنی ئینایه ده‌ری، ئەوا هه‌ستین وی یین مرو‌فایه‌تی هاتینه ئاران‌دن،
 ئەوا ل سهر خوه و هیشتا تۆشی هه‌لنگفتتا ده‌روونی نه‌بووی، کچه‌کا سنیه
 بوو. نه‌کوره‌کی گه‌نج بوو کو زه‌لامینی یا وی ل سهر فه‌رز دکه‌ت یی خوه
 راگر بیت (هه‌لبه‌ت ل گوره‌ی تیگه‌هی رۆژه‌ه‌لاتی ژبو زه‌لامینی). ب فان
 هه‌ردوو له‌فته‌ یین ده‌سپیکئی، چیرۆکا ئازاد و ژیانئ ده‌ست پی دکه‌ت. ژیان
 کراسه‌کی خوه دکه‌ته به‌ر ئازادی و ئازاد مینا کچه‌کی دبیته ئیک ژ خیزانا
 ژیانئ. ئەفه ژی ئاماژه‌یه‌کا دی یا نه‌راسته‌وخویه ژبو به‌رچا‌کرننا رۆلی ژنی،
 هه‌رچه‌نده‌ بویه‌ره‌کی سروشتی دووباره‌کریه د پرانییا شه‌رین کوژه‌ک و
 مالویراندا، لی ژ لایئ ده‌روونیقه، ره‌ه‌نده‌کی دی یی په‌یاما فه‌شارتی یا
 نقیسه‌ریه.

د هه می دانانگه هیڼ فی چیروکا مشتی ترس و دهردهسه ریډا، ئازاد وه کو
 کچه کی ب ناغی ئەفین دگهل ژیانیه و ههردهم ب رهخ ئیکفه دنغن. د لهفته یا
 بریاردانا ئیکیدا ژبو ئەنجامدانا کریارا سیکسی (بووک و زاقایینی- ژ دهستدانا
 پهردا کچینی)، ههر "ژیان" دهستپیشخهر بوو. ئوو د لهفته یا بریاردانا دوویدا
 کو ب هاریکاری و ههماهنگی یا شوپیره کی ژ ناف کهمی د رهغن، ههر ژیان
 دهستپیشخهر بوو. تنی د لهفته یا بریاردانا سییدا کو پشکداریکرنا د
 سه رهه لدانیدایه، ئازاد خودانی بریاریه و ژیان نهشیایه وی لیقه کهت. لی ئەف
 لهفته یا داویی ژی ههر بهرههه و دهرئه نجامی پیتاژویا ههلویستین په هلهوانا
 سه رهکیه و وه کو ئاوردانه کا بله ز د رهوشا ته سلیمبویی یا "ئازاد" دا هاتییه
 کرن، دهر برینه کا که توارکیه ژبو ههلویستین ژن و میران د سه ردهمی شه راندا.
 ئەگه ر ئەم ب هووری ل رهفتار و ههلویستین ههر دوو په هلهوانان بنیرین، دی
 بینین کو ههردهم ئازاد بی ترسیایی و لاواز و دوودل و مشت ئالوزیه. ئوو
 ئەف ترسه نه تنی ژ مرئییه، به لکو ژ شه رما خویا بوونا وییه ژی. ژیان
 دله کدله کی وی ددهت و مینا کهسه کا مشت سه ربور و باوه ری ب خوه ههیی
 دیژتی؛ "هه کهر تو ژبه ر ته نشتا من نه چی، تو ئاشکرا نابی.. بی ۱۴". ئەف باوه ری یا
 ژیان ب خوه ههیی، هیزه کا نه پهن ددهتی کو د کاریت ژیان ب به ردهوام کهت و
 پلانه کی ژبو داهاتوویی خوه دانیت؛ "ئەف هه باشتیرین دهمه بو ئەفینی، ئەم نهو ژ
 هه می دهم پتر پیدای ئەفینی نه، ب ئەفینی ئەم دی تولا باب و براین خوه فه کن..
 بی ۹۱-۹۲". ههر فی باوه ری وه ل ژیان کر کو بریارا بووک و زاقایینی بدهت و
 ل دهمی دایکا وی نه ل مال، ههر دوو دبن چادریشه دبنه بووک و زاقا. ژیان د
 کومتی خوشی و ئارامییدا بوو، لی ئازاد د کومتی ترسیان و ههست ب
 گونه هکر نیدا بوو؛ "ئەف هه چ کر؟!... تو بوویه زاقا و ئەز بوومه بووک... وه سا ب

ساناهى نينه، نهفا مه كرى، گونهههكا كهلهك مهزن بوو، شهرمهزاري بوو، تاوان بوو...
 بپا ۸۷". نهف لهفته يين سيكسى و مشت ژ ههستين خوش و ئالوز و دوودليين،
 ل بن نائى پهرهگرافى (بژيم بو ته مه. بمرم بو ئاخى.. بپا ۸۳) هاتينه نه نجامدان.
 نهف ههفوكه ژ وئ گوتنا كوردى هاتيه وهرگرتن، نهوا ديپژيت: "يان بو ته مه
 يان بو ئاخى"، كو ئامازهيه كا جهفهنگى يه ژبو داكوكيرنال سهر ژيانى، لى
 نههر ژيانه كا ههبيت، بهكو تهنها نهو ژيانا ژ دلماز و دگهل تهدا بيت. ژ
 لايهكى ديقه ژى، ئامازهيه كا نه په نا مه ژيى نه هوشه كو تو و ئاخ ههفكويىف و
 ههفواتانه. ل وى سهردهمى وهلات تارومار بوويى، مينا بهلگهكى پايزيى زهر ژ
 داره كا كهسك وهريايى و ژ سينگى ئاخا حه بانديقه فه بووين، په نا بو سينگهكى
 دى دبهت كو هه مان بيهنا ئاخى ژى بهيت. ئانكو ئازاد بو ژيانى دبته ئاخ و
 وهلات، يان ژيان دبته وهلاتى "ئازادى". نه خوياكرونا كا كى ديپژته كى "بژيم بو
 ته مه و بمرم بو ئاخى" ئامازهيه كو ههر دوو ههفته واو كهرن و ب ههفرا دى
 خهونه كا ئازاد يئاميز پهيدا كه ن.

لاوازي و دوودلى يا ئازادى ل هه مبهر باوهرى و چاقنه ترسى يا ژيانى
 دگهته كومتى؛ "نهز كهلهك يى دترسم، ترسا فان كراس و دهرسوكا بهس نه بوو، ترسا
 قى بينامووسىي ژى كه ته سهر.. بپا ۸۸". نهف ههلويسىتى نيگه تيقى ئازاد كو ب
 بهردهوامى بيزارى يا خوه نيشاددهت، ههولدانه كه كو هندهك ژبيزارىي دناف
 ناخى ژيانيدا ژى بچينيت. لى ژيان وهكو شارهزايهك د تيگه ه و رهفتارين
 جفاكى كورديدا، په نايى دبهته بهر زهلامينيى (نهو زهلامينيى يا ههردهم زهلام پى
 دخورن و خوه پى ژ ژنان جودا دكه ن)، داكو كه ربقه بوونه كا چاهه ريكرى ب
 داده ته سهر بياقى ديتنا ئازادى و وهكو زهلام، ههست ب بهر پرسيارى يا خوه

بکەت. ب شیوهیهکی نه ئالا ژ ئیستهبازی؛ "ژیانی زانی یی پەشیمانە، ئەو کاری
 کری نه ژدل کر، دەست دا کراسی خوه و هافیتە بەر ئازاد.. ها، بکه بەرخوه، هەتا
 مرنی بلا دبهر ته بیت.. بپا ۸۹". قی هه ئوکا مینا تانه لیدانی، ئازاد ژ بهنجکرنا
 بیزاریی هشیار کر و ههست ب بهرپرسیاری یا خوه کر؛ "ئازاد ههست ب
 بهرپرسیاری کر، ههست ب گرانییا باری ژیانی کر... نه ترسه، پشتی قی کاری
 چه پهل، ئەز ته ناهیلەم.. بپا ۸۹". هه لبهت نفیسه ر ژ ی زهلامه و سه ره رای
 پیشهنگی یا وی د جفاکیدا، ب هه مان تیگه ه و بهایین جفاکی هاتیه فرشکرنا
 و گه شه کرن. ب هزرا من، پشتی قی لاوازی و هه لوپستین بهرده و امین
 نیگه تیف ل دهف ئازادی و باری گرانی ل سه ر ملین وی، ب هه مان قورساییی
 که فتیه سه ر ملین نفیسه ری ژی. لهوا د هه ولدانه کا بهرده و امدا به هانه یان ژبو
 سفاکرنا باری په هله وانی خوه دبینه ته فه. جارنا هزرین وی بهر ب تۆلقه کرنی
 دبهت، جار هه سکرنا ب گونه هی ل دهف دئازرینیت کو کاره کی سیکی دگه ل
 کچا وی مالا ئەو رزگارگری یی کری، جار ژ ی بابه تی فه راتی و فه رتری
 پیشچاف دکهت، کو ئه رکه کی ژ ئه ئینی مه زنتر ل هیقی یه و پیویست ناکهت
 خوه ب چ کارین دی یین چه په لقه مژوول کهت (نه مازه ئه گه ر ئەم بزانی کو
 کریارا سیکی د تیگه هی جفاکیدا، کاره کی ئازه لیه و ئەوا مرۆقی ژ قی کاری
 جودا دکهت، هه بوونا هزر و ئەرک و کارین مه زنتره!). لی وه سا دیاره نفیسه ر
 ژ ی یی بوویه پابه ندی هزر و تیگه هی جفاکی و ژبیر کریه کو که سایه تی یا
 جفاکی یا هه فسه نگ ژ تیرکرنا هه رسی غه ریزه یین سه ره کی پیک دهیت:
 غه ریزه یا پایه داری و غه ریزه یا بایولوژی (ترس و برس) و غه ریزه یا
 سیکی. لهوا ب نه چاری و ژبو بارسفاکرنا په هله وانی، فان به هانه یین
 جفاکی بو دبینه ته فه:

- دقیت ئەز تۆلا بابی خوه قەكم، دقیت ئەز تۆلا گوندی خوه قەكم. دقیت ئەز تۆلا... گەلەك تۆل هەنە، دقیت ئەز خوه بپاریزم ژبەر خاترا قەكرنا وان هەمی تۆلان.. بپ ۶۰.

- ئەو كاری مە كری، نھۆ نە دەم و نە جھێ وی بوو، نیشەكا خەلكی دبهرزەنە، باب و برایی مە یان شەھیدن، یان دگرتینە، وەلاتی مە سۆتن، ئەم دەینە قركرن، ما ئەقە دەمی ئەقینی یە؟!.. بپ ۹۱.

- من بپبەختی ل قی مالی كر، ئەو مالا ئەز ژ مرنی رزگار كریم، من نانی خوه حەرام كر.. بپ ۹۳.

- مرادا من، ئەف دوژمنە نەمینیت، ئەم ئازاد بین.. بپ ۹۸.

هەرچەندە ئان بەھانە بین جفاکی، بارەکی گران ل سەر ملین پەھلەوانی و نقیسەری هەردوووان دانا و نقیسەری ل دەسپیکێ هەست ب ئارامیبەكا دەروونی كر. لەوا قیا قی ئارامیی بەدەتە خواندەئانان ژێ، چونكو خواندەئان ژێ دگەل پەھلەوانی و نقیسەری هەست ب بیزاری و لاوازی یا "ئازاد" دكەن. ئوو چونكو ئازاد ئیکە ژ قورتالبوویی بین کریارا ئەنفالی، هەمی خواندەئان ل هیقیا کارقەدانەكا دی یا هزری یان تۆلقە کرنێنە. ئوو بپگومانە كو پیرانیا خواندەئانین كورد دی دگەل رەوشا ئازادی هەفسۆز بن. دووركرنا وی ژ حەزین سیکسی و ئاماژە بین بەردەوامین خەما تۆلقە کرنی و هەبوونا بابەتەکی مەزنتەر ژ ئەقینی، هەولدانەكە ژ نقیسەری كو بەری خواندەئانی ل سەر کریارا ئەقینی ب تنی نەھیلیت و بەر ب کریارا ئەنفالیقە ئاراستە كەت. ئەقە ژێ مەرەمەكا ئاشكرا یا نقیسەری یە. لی ئەگەر ئەم ب هووری ل ئان لەقتەیان بنیرین، دی بینین كو نقیسەر ب خوه ژێ دگەل ئازادی دكەتە دناف كۆمەكا تیگەھ و هەلوێستین مژەوی بین ئالۆزدا و وەكو زەلامەکی كورد، دقیت تیگەھین خوه یین دەربارە

ئى چىرۆكى، ب ئاوايى ئىسقاتكرنى پاقىتتە سەر پەهلەوانى. ل داويى ژى،
 دقئت خواندەفانى ژى وەسا قايلكەت كو ھەلوئىستى ئازاد ھەلوئىستەكى مىرانييە
 و دوورە ژ ھەزىن سىكسى يىن چەپەل، ئوو ئەف ھەزە يان كرىارا سىكسى ب
 نەچارى ل سەر ھاتىيە سەپاندن. ژ لايەكى دىقە، ئەف بەھانەكرنن جفاكى و
 جىندەرى كو ئازادى بەر ب ئەركەكى مەزنتەر و ئۆمىدەكا نەپەنقە دبەت،
 ھەولدانەكە ژبۆ چىكرنا ئارمانجەكا ھەژى د ناخى كاراكتەرى و نقىسەرى
 ھەردووواندا. ھەردەمى مرۆفى ئارمانجەكا دانايى يا قەبوولكرى دچاقىن جفاكىدا
 ھەبىت، دى پىزارى و بىئۆمىدى يا وى يا ھەيى، كپ بىت و دى شىت
 دوماندى ب كرىارا ژيانى دەت. لى ب شىوھەكى نەراستەوخو، ھەزىن
 ئاريايى يىن "ئازاد" ل ھەمبەرى ژيانى، د پرائيا لەقتە يىن پىقارژويا بۆيەراندا
 ئاشكرانە. ئانكو ئازاد ژى ب دلخوشى ھەمى ھەز و ھەولدانن ژيانى ب جھ
 دئىت. تنى جوداھى يا قان ھەردوو جەمسەران ئەو ھە كو ژيان چاقنەترس و
 وپرەكە، لى ئازاد ھىشتا ژ بن ئاكاما ھەلنگفتنا دەروونى دەرنەكەفتىە و ب
 لاوازى و بىئاوھرىي دەيتە نىشاندان. ئەگەر ئەف مىناكىن ژىگۆتى يىن خورتى
 يا ژيانى و لاوازى يا ئازاد، پەيامەكا مەرەمدار بىت ژبۆ بەرچاقكرنا رۆلى
 كارىگەرى كچا كورد د ئى رۆمانىدا، ھىنگى ئەم د كارىن بىژىن كو تا
 راددەھەكى زۆر، نقىسەرى سەرکەفتن د ئى ئاراستەيدا ب دەستقە ئىنايە. د
 مەزنتەرىن داكەفتندا "ژيان" ھەست ب بەرپرسىارىي ژ ژيانا ئازاد دكەت؛ "ئەز
 ھەست دكم نھۆ دى سەربازەك ھىت و تە وەك ھەمى زەلامان بت، ل پىش چاقىن من تە
 دتە بەر بلۆك و كەقران.. بپ۲۴". ھەلبەت ئەف مىناكى ب ترس، رۆژانە ل پىش
 چاقىن وى بوو. لى نەدشيا ھەمان مىناك دگەل دلدارى خوە بىنيتە پىش چاقىن
 خوە. چونكو وى ل دەف وى، ھەز و ئىانەكا تايبەت ھەبوو. ئەفە ژى وى

تیگه‌هی دسه‌لمینیت کو د هه‌می شهر و به‌رخوداناندا، مروّف به‌رگریی ژ خوه و به‌رژه‌وه‌ندی یین خوه یین گریدایی کۆمی دکه‌ت. ئوول وی ده‌می گه‌ف دکه‌قنه سهر‌هز و به‌رژه‌وه‌ندی و خه‌ونین تایبه‌تین مروّقی، هینگی دی هه‌تا دو‌ماهیك چپکا خوینی خه‌باتی که‌ت و ب دلخۆشی دی خوه گوری دۆزی که‌ت. ل وی چاخ‌ی ژی، دی به‌هانه یین به‌ره‌ه‌ست و لوژیکی ژبوّقی هه‌لوستی هیته نیشان‌دان.

ژبو پاراستنا ژيانا وی، ژيان مینا هزرمه‌نده‌کا وه‌لاتپاریز شیره‌تان ئاراسته‌ی ئازاد دکه‌ت؛ "دقیّت ئەم بژین، یین مرین ئەو چوون، نازقن، دقیّت ئەم جهی وان بگرین.. بپا ۹۴". ب ئی چه‌ندی، ئەم د کارین بیژین کو هه‌لوستی په‌هله‌وانا سه‌ره‌کی یا رۆمانی، هه‌لوستی‌کی به‌ره‌ۆزه و ژ که‌ساتیه‌کا ده‌روون ساخه‌م و هه‌قسه‌نگ ده‌ردکه‌ثیت. لی هه‌لوستی ئازاد، هه‌لوستی‌کی راپا و ئالۆزه، ژ ده‌روونه‌کی پیشیلبووی و که‌ساتیه‌کا نه‌هه‌قسه‌نگ ده‌ردکه‌ثیت. هه‌رده‌م دوودل و په‌شیمان و ترسیایی یه، ب ئاخفتن دژی هه‌قسه‌ندی یا ئەفینی یه و ب کریار ژی دارده‌ستی‌ی هه‌زین خوه یین گوهنیلبیه. دیت خوانده‌قانه‌ک وه‌سا هزر بکه‌ت کو نه‌دوووره مه‌ره‌ما ئقیسه‌ری ئەوه بیژیت: ژن ژبلی سیکی و ئامانی هه‌لگرتنا تۆقی زه‌لامی، هزری د چ تشتین دیدا ناکه‌ن. لی زه‌لامه هه‌رده‌م باری ئازادی و به‌رخودانی و ب جهینانا ئومیدان ئەنجام دده‌ت. ئەقجا ئالۆزی و شه‌رمه‌زاری یا ئازادی ژبه‌ر وی چه‌ندی‌یه کو ژبه‌ر مژوولبوونا ب خۆشی یا ژیانیه، د ترسیا دۆزا خوه یا سه‌ره‌کی ژبیر بکه‌ت یان گیرۆکه‌ت، یان ژی ژ کاروانی گه‌هشتنا ئومیدی فه‌مینیت. هه‌رچه‌نده ئەز وه‌سا نابینم، لی ئەو ژی دیتنه‌که و رۆمان گه‌له‌ک دیتنان ب خۆقه دگریت. نه بوونا باوه‌ریی ب شیاین

خوه، كو بگههته خهونا خوه يا پچرپچر، ئازاد بهر ب وي چهنديقه بر كو باوهري ب چ كهسان و چ تشتان نه مينيت. ل گوره ي زانستي دهرووني؛ ههر كهسه كي باوهري ب خوه نه بيت، باوهري ب خهلكي زي نا بيت. ئازاد د ئي رهوشا ناله بار و نههههسه نگدا و ژبو قه ره بوو كرنا ئي پهستا دهرووني، ب ئاوايه كي خوه ويستي يان خوه نه ويستي بهر ب چه زين گوهنيليهه دچيت. ئوو چونكو باوهري ب ئي ئالاي بهر گريكرنا مه زي زي نينه، وهسا هزر دكهت كو ئهف ههقه بندي يا ئهفيني ئوباله كه و ئه و ئوباله د ستوويي زيانيدايه:

- تتى من دقيا بزانه كا ئه و چ مار بوو راني من دگه زاندا؟! ... ئه ز چقيلم يان ماري دناق راني ته دا! ما ده مي وي يه تو هوسا هار بووي؟! .. بپا ۴۱.

- ئه ز ناترسم. من باوهري ب خوه هه يه. و ب ته زي هه يه.... سوپاس، ئي من باوهري ب ته نينه. ئه ز دناق پيستي خوه دا چه ليام. ئه ز دناق كراسي ته دا مرم.. بپا ۴۳.

- كوري چ؟! ئه قه هه مي دوو روژه مه ئه و گوي به لاق كرى! چ زوو كور پهيدا بوو؟! ... چ..؟! گوي! ئه فينا مه ل نك ته گوي به لاق كرنه؟! ... ئه فينا پاقر بوو ته پيس كر.. بپا ۹۹.

ئهف ميناكين ل سهلال، هندهك دانوستاندنين بهرده وامن دناقههرا ئازاد و زيانيدا، ئه و ئازادي دوودل و په شي مان، ئوو ئه و زيانا مشتي زيان و هيشي و خهونين پاشه روژه كا گهش. ب ئي چه ندي زي، ئه م دگه هينه وي ئه نجامي كو نقيهري هه ولدايه روله كي بهرچاڤ و كاريگر بده ته كچا كورد. دبیت پيشينيه كا جقاكي بيت كو ئه گه ره فته و بياقه كي ئازادي بو كچا كورد هه بيت، د كاريت بيته سهركيش و ري نيشاندهر.

ههلبژارتنا ناقان

خالهكا دى يا ناههروكا ئى رۆمانى بهر ب دهقهكى ويژهبيشه دبهت و ژبن زالدهستى يا ريپورتاژى رزگار دكهت، ههلبژارتنا ناقين پههلهوانانه. ئازاد گهجهكى سنيلهئى مشت هيقييه و ب ئازادى دناف گول و گيايى گوندى خواهدا د ژيا و خهون ب پاشهروژهكا گهشقه دديتن. ژيان ژى ل قولچهكا دى يا ئى بهخچهئى تهنا و ساكاردا دهئته دۆماندن و عهورين رهشپن ئه نفالى داددهنه سه ر گولستانى. ههلبژارتنا ناقى ئه ئينى بو ئازاد ئاماژهيه كه ژبو چهكى هه ره كارىگه رى شكاندنا هيژين داگيركه ر كو ئه و ژى ئه ئينى يه. مرؤف ب چه زين مجد و ئه ئينيه كا موكم دكاريت بهرسينگا درنده ترين هيژين دونيايى بگريت و بهردهواميى ب ژيانى بدت. ههروهسا ههلبژارتنا ناقى ئه ئينى دناف كرياره كا دوور ژ ئه ئينييدا، ئاماژهيه كا جهقه نكييه ژبو خوه راگري و بهرخوه دانى. هه ره هه مان ناف ژى ژبو بهرچاڤكرنا دووانيه كا هه قدژ بكارئينايه (ئه ئين / ئه نفال)؛ ههروه كو مه دايه خوياكرن كو ئه ف دووانيه ل هه مبه ر (ئيروس / تانا تۆس) يان (ئاڤاكرن / ويړانكرن)، يان ژى (ژيان / مرن) هاتيه دانان و كرييه ناقونيشانى سه ره كيى رۆمانى. ههروهسا تايئلين په ره گرافان ژى ژ ئى ههلبژارتنا جهقه نكي نه ئالانه، سى په ره گراف ب ناقى سه ربازگه ها سه لامى دانايه (رؤژا ئيكي و دووى و سى). ئه و ب خوه د شيا هه رسي په ره گرافان د چوارچوڤى ئيك په ره گرافدا بنقيسيت، يان ژى سى ناقين جودا جودا بو دانيت. لى ب هزرا من، نقيسه رى قيايه پيڤاژويا كريارا سنسله يى يا ئه ئينى يا دناڤه را ئازاد و ژيانيدا خويا كه ت كو ب شيويه كى سنسله يى، ل رؤژا ئيكي هه ف دنيا سن و ل رؤژا دووى ئه ئينى بو هه ف خويا دكه ن و ل رؤژا سى ژى، هيقي و پلانين

پاشەرۆژی د چاقین واندا گەش دبن. ب ئی چەندی، چیرۆک یان سەرھاتی یا
 "ژیانا ئازادی" یان "ژیانا ژیان" بۆ خواندەقانی ئی رۆمانی ئەدگیریت. ئەف
 شیوازی هەئنیاسینا سنسلەیی، ب ئاویەکی راپۆرتکی نەھاتیە دەبراندن،
 بەلکو دناف بۆیەراند تیکهەلبوویە داکو خواندەقانی هشیار بکاریت ب
 سەرھەل بیت: "ئەری تە ناخی من کرە ئەقین؟ پا ناخی تە چیه؟.. ناخی من ژیانە.. و
 ناخی تە یی دروست چیه؟.. ناخی من ئازادە.. ئازاد و ئەقین هەردوو گەلەک دخۆشن.
 ژیان ژێ گەلەک خۆش ناخە.. بپ ۲۹". ب ئی ل هەگۆهورینا ناخان، ئازاد و ژیان
 هەف دنیاسن و دبنە هەقال و دۆست. لی نقیسەر ب گومانە کو خواندەقان دی
 ئاورەکا هشیارانە دەتە ئی هەلبژارتنی، لەوا پەنا بریە بەر دەبرینین
 راستەوخۆیی یین ریپۆرتاژکی: "ژیان. ژیان، دژی مرنی... ئازاد. ئازاد، دژی بن
 دەستی یە.. بپ ۲۹-۳۰". یا فەر بوو نقیسەر ئی ب سەرھەلبوونی بۆ خواندەقانی
 بەھلیت، لی داکوکی یا وی ل سەر خویاکرنی و شروقه کرنا مەرەمیین خوە،
 خۆشی یا ب سەرھەلبوونی ل دەف خواندەقانی کیمتر لی دکەت و پتر بەر ب
 ئەگیرانا بۆیەرانیە دچیت، کو شیوازی سەرھاتی یان حیکایەتەکا کوردی یا
 سەرنجراکیش وەرگریت. نەدووورە ژێ، ژبەر هندی بیت کو خواندەقانی ب
 بۆیەرانیە گریدەت و مینا ماموستایەکی خواندنگەھی، پەپام و مەرەما خوە یا
 سەرەکی بۆ قوتابیان (خواندەقانا) شروقه کەت. ئەگەر ئەف شیوازی تەلقینی
 و ئازاندنا دلینی بۆ چیرۆکین بەری سالی ن هەفتیان (ژ سەدەیی بۆری) یا
 رەوا و باو بیت، رۆمانا ئی سەردەمی، سەردەریی دگەل هزر و دلینی و رەفتار و
 ژینگەها دەردۆر و ناخی کاراکتەران دکەت. نەدووورە ژێ ژ کیم سەربۆری یا
 نقیسەری بیت، کو سەرەرای بەرھەمیین وی یین بەردەست، نەشیایە خوە ژ
 دووبارە کرنا خوە رزگارکەت؟!

د روژا دوویدا کو "هەر زیلین لهشکه ری که له خا دبن. هەر میهشان زیده دبن. جه تهنگ دبت. خوارن کیم دبت.. بپا ۳۹". ئەف میناکێ دلسۆژ و مشتێ ترس، هەمی هیقی و ئۆمید، خەونین خوش سەربر دکرن و بیزاری و بیدادی دکره سەرمیرا هەمی هزر و رهفتاران. تنی ئەفینی یا ئازاد و ژیانێ، سەبر و هەدار بوو کو ژیانێ پی بدۆمینن: "ژیانێ خوه کره قۆرمک دکۆشا ئازاد دا. ل بهر تهشتا وی خوه درێژ کر. گەلهک سەبرا وی دهات. بیهنا وی فرهه دبوو... ئازاد دهستی وی گرت. کیشا بهر تهشتا خوه. هیزارا وی ل سەر سەری راکر. ماچهک ل ئەنیا وی دا. خەم و نهخوشیین دنیایی ژبیرا وی برن.. بپا ۳۹". ل وی دەمی چ چهک و دهستهلاتا بهرخوهدانی نه ماین، ب ئەفینی بهرخوهدان ژبو مانا خوه دکرن. ل روژا سیی ژێ دەمی فهومان بو هاتی: "کاری خوه بکن، دی ههوه بنه جههکی باش، ههون دی ژيانا خوه یا مایی، ل وی جهی دهرباز کن.. بپا ۴۸". چریسکهکا ئۆمیدی د چاقین واندا گەش بوو، روناهیهکا بارکری ب ژیانێ دادا سەر شهفتانا مرنا وان. قی دهرفهتا بهرتهنگ، چاقین وان مشت هیقی کرن و هزرا پلانین خوهرزگارکرنی یان تۆلقهکرنی، جهی بیئۆمیدی و بیزاری گرت: "ههکهر ته بقیت تولا قان بیگۆنهان فهکی، بیهنا خوه فرههکه. روژا تۆلقهکرنی نیزیکه. دهستی خوه ددانا سەر سینگی خوه یی چارده بهاری و گۆتی، ژبهه خاترا من. بیهنا خوه فرهه بکه.. بپا ۴۹". ئوو ب قی چهندی، ئازاد دبیته وهلاتی ژیانێ و بیهنا وی ئاخێ ژێ دهیت، ئەوا ل پشت خوه هیلائی. ههروهسا ژیان ژێ دبیته ئارامترین پهناگهها ئازاد. ئانکو ب قی ئەفینی یا دناف کهربوکینییدا چیبووی، جوانترین وهلات و ئارامترین پهناگهه د چاقین ههردوو عاشقین ئەنفالبوویدا هاتنه ئااکرن و پیشاژویا ژیانێ پی بهردهوام بوو. ههروهسا ههلبژارتنا نافی "هیقی" بو کچا خوه یا نهخری، پشتی هاتینه دهوکی و ب فهومی بووینه ژنومیر، ئاماژهیهکا دی یا گهشبینی یه،

په يامه كا ناراسته كريبه ژبو نيزيكبوونا هيشي يا گه هشتا نارمانجی. نهو ب خوه،
 پهره گراف ب نافي هيشيهك ژ كووراتي يا تاري دانايه و ب ناشكرايي قی
 هزرا خوه خويا دكته: "نهغه هيشيهك هات، نهو روژ ژي دي ئیت، نهوا نه م ل
 هيشی.. بپا ۱۳۳". ل داوی ژي، ل روژا شه هیدبوونا نازاد، ژياني كورهك دبيت و
 نافي وی دكته "كوردو" ناكو دقیت بیژیت كو ژيان و خهبات و بهرخوه دان
 بهرده وامه. نهگر سهردهمی بوری، سهردهمی نازادینخوایی بیت، نهغه دي
 سهردهمی كوردوی هییت كو سهرخوه بوون و خوه سهری يا كوردانه. ب قی
 چه ندی ژي، په ياما نقيسه ری ب ناوايه كي سنسله یی دهیته خويا كرن: دهسپيکه كا
 مشتی كوشتن و تالانكرن و كه ربوكين، بهر ب راچاندنا پرؤسه يه كا
 بهرخوه دانېغه دچیت كو ب ريكا نه فينيی دهیته دهر پراندن و نهف نه فينه
 هيشيه كا چاهه ريكري د هردوو دلاندا ئاڅا دكته، هه تا دگه هته كومتی
 هيشيداريی و پاشی بهر بهره كيړقی بويه ران بهر ب دوماهيه كا خوشغه دچن،
 كو سهره لدان و نازادی و سهردهمی كوردویه.

ناماژه يه كا دی يا ب شينوازی "هه قلدزی بين هه قته ريب" د داوی يا رو مانيدا
 هه يه، نهو ژي مرنا نازاد و بوونا كوردویه. د هه مان روژا مرنا نازاديدا كوردو
 ژ دايك دبيت. نهف خستن هروو يا ل بهر انبهر ئيك ژبو (مرن و ژياني- بوونی)
 يان (چوون و هاتنی)، ناماژه يه كا ساكار و ناشكرايه ژبو بهرده وامي يا خهبات و
 بهرخوه دانې. ههروه سا ئيشاره ته كه كو ب مرنا "نازاد" دوماهی يا خوشا چيروكي
 نه هيته ژ دهستدان.

ئامازە يېن كەتواری یا جفاكی كوردی

هەر وەكو مە گۆتی، بابەتی ئەفینی یا د سەردەمی كارەسات و مەرگەساتاندا ب درێژاهی یا دیرۆكی هەبوویە و رەنگفەدانا خوە د گەلەك رۆمانین جیھانیدا هەیه. لی دەمی نقیسەرەكی كورد ب كیلەھی و نافەرۆكەكا كوردی ئی كریاری ئەنجامدەت، كۆمەكا رەهەند و تیگەهین جفاكا كوردی تیدا بەرچاڤ دبن و دبیتە بەرھەمەكی كوردی و سەردەریەكا راستەوخۆ دگەل ھزر و دلینی و رەفتارا كەسی كورد دكەت. ھەلبەت ھەر رۆمانەكا كوردی كۆمەكا بابەت و تیگەهین جفاكی ب خۆفە دگرت و دبیتە خۆدیکا جفاكی كوردی. ئوو د ئی رۆمانیدا ژی، كۆمەكا ساخلەت و تیگەهین تاییەتمەند ب جفاكی كوردیقە ھەنە و ب ئاواپەكی زەق و راستەوخۆ دەرپرینی ژی دكەت. ئەف بابەتین ئەم دی ئامازێ دەینی، د پرانییا جفاكین مرۆفایەتیدا ھەنە. چونكو كەساتی یا مرۆفان، د ھەمی جھ و سەردەماندا، تا راددەپەكی زۆر وەكھەقە. لی ژینگەھا دەر دۆرە توندتر یان سڤكتر لی دكەت. ھندەك ژ وان رەفتار و تیگەهین ھەقەند ب كلتۆری جفاكی كوردیقە كو نقیسەر ژبو رەتكرنی یان ئازراندنن یان خویاكرنی دەر دپریت، ئەفین ل خوارینە:

۱. دوکیۆمینیترنا ھۆقاتی یا رژیمی د سەردەمی ئەنفالاندا:

بابەتی دوکیۆمینیترنا کریارا ئەنفالی وەكو بۆیەرەكی دیرۆكی، نە كارەكی نوویە و پرانییا نقیسەر و رۆماننقیسین كورد و ئەوین دۆستین كوردان ژی (ب شیوہ یین جوداجودا)، خوە ل ئی بابەتی کرینە خودان و گەلەك دەقین ھەژی و جوان ژی ھاتینە ئافراندن. لی دەمی ئەم سەردەریین دگەل دەقەكی وێرەیی

دکهین، مەرهم پی ئەو نینه کو دئی بابەتەکی دیرۆکی پیشکیش کەین، بەلکو
 وەکو پیرینهیەکییە ژبو چوونا دناڤ بابەتی مژاریدا و کەرەستەیهکی دەوله مەندە
 ژبو ئاڤا کرنا دەقی. لی نڤیسەری ب ئاویەکی ئەڤالا ژ دلینی، بەری مەدایە
 دیرۆکی و دەقی خوە ژبیرکریه؛ "هیشیدارم، من شیا بت، هئدەک رەشاتی بیخە مەر
 رووی رەشی ئەنڤاچییان.. بپ٦". قی هەڤۆکی ئاکامەکا نیگەتیش کریه مەر
 جوانی یا دەقی. ژبلی تیکدانا جوانی یا وێرەیی، چ زیدەهی ئەهاتییه مەر. ئوو
 ئەگەر نە نڤیسا با، دا گەلەک باشتر بیت. وەسا دیارە نڤیسەر ژ بن ئاکاما
 بۆیەرین رۆمانا خوە دەر نە کەفتیه و بابەتی پشکداری یا کوردان د هەلبژارتین
 عیراڤیدا خوینگەرمیهک دای، کو قی داڤۆکی بکەت. نە دوورە ئەڤ کریارە ژ
 ئەنجامی ساقاتی یا هونەری رۆمانی بیت (ل دەڤەرا مە). چونکو گەلەک
 نڤیسەرین دی ژ، هەمان بزاتی د بەرەمێن خوەدا دکن، کو خواندەڤانی بەر
 ب سەمتەکا تایبەتە ئاراستە بکن و د پرائیا جاراندا، سەمتەکا سیاسی یان
 دلینییه. ب هزرا من، ئەڤ ڤەجۆین و راستە و خۆکرنا پەيامی ل مەر حسییا
 بەهائی هونەری بی دەقی وێرەیی، چونکو پەيامین نڤیسەری دناڤ بۆیەراند
 خویا دبن و خواندەڤان خۆشی و مڤایی ب سەرەلبوونی ژ وەردگریت.
 هەرچەوا بیت، بابەتی دوکیۆمیتتکرنی د رۆمانیدا، ب ریکا وەسڤکرنا بۆیەری
 یان روودانی دەیتە رەسمکرن. نڤیسەری ب شیۆیهکی بلەز و راپۆرتکی،
 بۆیەری ئەنڤالی ب قی شیۆازی رەسمکریه؛

– سەربازان وەک خەرزێ کولی، خوە بەرددانه دنهال و ناڤ تپاشاندا. هەر کەسی
 بلشت. هەر گیانەوهری خوە ئاشکرا بکت. ب سەدان بومب و شیلکین کلاشینکۆڤا
 ل سەر سەری دبارین.. بپ٧.

– بین نیر، ب ساخی بن ئاخکرن. بین می کریتکرن و کرنه (سەبایا).. بپ٩.

- سەربازىن ھار، سواربويىن ترۆمبىلان دانە بەر پۇستال و قوتتاخىن چەكىن
خوھ و ھاقىتتە خواری. ھەوارىن ژن و زارویان، تژی دونیایى بوون، وەك
پەزى سپى، ھەر ھندەك داكرنە د ھۆلەكا مەزن يا چىنكوویى.. بپ۱۹.

ئەگەر ئەم وەكو رۆمانەكا رىپورتاژكى يان دوكمىتتارى ل فى دەقى بنىرىن، دى
بينىن كو نقىسەر شىايە فى روودانا رەش و دلتهزىن بکەتە بابەتى چىرۆكەكا
سەرنجراکىشا مشت دلینى و روندك باراندن، كو ھەر كەسى بخوینیت، بشیت
تەسەورا وى كارەساتى بکەت. وەسا ديارە ژى كو مەرەما سەرەكى يا نقىسەرى،
ھەر ئەفە بوویە. ل پىشگوتنا رۆمانى، ب ئاشكرایى فى مەرەمى خویا دکەت:
"ئەفە دى تتى ھەولەك بت. دا نەقىین من و ئازاد و ژيانى بزاندن، كا چ ھاتىيە سەرى
باب و كالىن وان.. بپ۱۶".

۲. ھەلوئىستى ئايىنى:

د ھەمى قەيران و كارەساتاندا، نەمازە ئەوین دبنە ئەگەرى بىچارەيى و بى
دەستەلاتى و تەسلىمبوونى، مرۆف پەنا دبەتە بەر ھزرىن غەيبى يىن ئايىنى و
خوھ ب ھىزەكا نەپەنقە گرىدەت. ھەلبەت ئەف قەگەرە يان چوونا بەر ب
ئايىنقە، ھەولدانەكە ژبو راگرتن و ھەقسەنگرنا كەساتى و رىگرتنەكە ل
ھەلوەشيانا خوھيى مرۆفى. ھەردەمى مرۆف تۆشى رەوشەكا نالەبار و
بىچارەكەر دبیت، ئىكسەر دى بىژىت (مە ژى خودیيەك ھەيە). ھەرچەندە ھىزا
خودى ھىزەكا غەيبى يا نەديار و نەبەردەستە، لى ھەبوونا فى ھىزى د ناخى
مرۆقىدا، دبیتە سەدەمى ھىقىداريى و خوھراگريى. ئەف رەوشا پشتبەستنا ب
ھىزا ئايىنقە (وەكو ئالاقەك ژ ئالاقىن بەرگىرى يا مەژى)، د ھەموو ئايىناندا
ھەيە. لى چونكو ئايىنى ئىسلامى خوھ ل دین و دونیايى (گيانى و ماددەى)

دکته ته خودان، لهوا نښه پتر به حسی هه لویستین ئاینی یین موسلمانان دکته. نښه د بویه ره کي ب تویفکل و په یامداردا، هه لویستی ئولدار و مزگفتان خویا دکته و ب شاره زایی یا شاعره کی و هونه رمندی یا سینه ماکاره کی، بهرئ کامیرئ دایه خوتبا ئهینی؛ "ل وی رۆژا ئهینی، مزگفتین دهوکئ تری نښرکه ر بوو بوون... مه لا یین دهوکئ بیره ورین (ئهو هورهیره) و میرانیین (خالدئ کورئ وهلید) ی بو هه ژارین دهوکئ هزاره دکرن.. بپا ۱۸". ئهف میناکی نه قالا ژ ئیستیه زایی، ئماژیه که ژبو مه زناهی یا کاره ساتئ، چونکو نښه ب خوه ژی دزانی کو ئهوی خوتبا ئهینی دخونیت، گیانه کی مشتی ژیا نه و نه دووره د چرکه یه کیدا بیته جندهک. ئوو نه تنئ مه لایئ مزگفتی دی گیانی ژ دهستدته، نه دووره هه موو خیزان و نیاسین وی، باجا هه لویستی وی یئ ل دژی حکومه تا سته مکار بدن. ئه فجا ئه و هه لویستی نیگه تیف و شهرمه زار، ب کیمی دپته ئه گهرئ پاراستنا گیانی کومه کا که سین دی (کو ئه و ب خوه ژی کوردن و نه دووره د ئاینده یدا بینه که سائین مفادار و بهر همدار). کا چه وا د دهمی قهیرانین ئابوری و کاره ساتین سروشتیدا، هه می خه لک په نا دبه نه بهر دهسته لاتداران (دهسته لاتا ماددی و دونیایی)، کو د هه وارا وان بهین، ههروه سا ژ لایئ دهروونی و گیانی شه ژی (د دهمی کاره ساتین مروچیکه ردا)، خه لک په نا دبه نه بهر دهسته لاتداران (دهسته لاتا گیانی و جفاکی) کو پالپشت و پشته فان بن. ئهف کاره ساتا مروچیکه ر (شهرئ نه هیلانا نفشه کی بوو، شهرئ قرکرئ بوو.. بپا ۴۵). شهرئ پاراستنا ناموسی بوو، ئه و ناموسا ئاین خوه لی دکته ته خودان و ب هه می شیائین خوه بهر هفانی ژئ دکته. ئازراندنا پرسا ناموسی ریکه کا دی یا هاوار کرنیه کو خوینگه رمیی بده ته که سائین ئولدار و باوهردار. د هه مان دهمدان ژئ، شیوازه کی دی یئ وه سفکرنا هوقاتی یا دوژمنیه،

كو نه تنى جهستهيى مروشى ل بهر گهفى بوو، بهلكو گيان و شهرف و ساخله تين مينهفى ژى، د كهفتنه بهر گهف و هيرشان:

- زهلامان خوه ناشكرا دكرن، دا زوو چاڤين وان بنقينن. دا نهو چاڤ ژنا خوه، كچا خوه، دايكا خوه، خويشكا خوه كريتكرى نه بينن.. بپا۱۲.

- ترسا وان يا مهزن زدهستدانا ناموسى بوو، كريتكرنا كچ و ژنين وان بوو، ناموس بارهكى گرانه.. بپا۳۳.

د فان هردوو لهفته بين بلهزدا، نفيسهري ثيايه درندهيى و هوڤاتى يا دوژمنى وهسفكهت، د هه مان دهمدا ژى، ثيايه ئاماژه يه كا مه رمدار ب هه لويستى ئايينى و ئولداران بدهت، كو ئاخفتن (وه عز) و هه لويستين وان نه وه كههفن. دهمى دبيتن دينى مه وه كو ناموسا مه يه، يا فهره ناموسا مه ژى وه كو دينى مه بيت. نهو دهمى ناموس دبن گه فيدا، يا فهر بوو ئايين ژى دبن گه فيدا بيت (ب كيمى، ل گورهى ديتن و بوچوونين ئولداران). زيده بارى فى چه ندئ، چ جاران ملله تى كورد سهره ئايينى خوه نه هاتيبه ته په سهركرن و ژناقبرن، ههردهم سهره نه ته وه و وه لاتينى بوويه قوربانى ته محكاران. نهه ژى گريكين مه رهما هشارتى يا نفيسهري خويا دكهت، كو په يامه كى ئاراسته ي ههمى ئولدار و باوهداران بكهت: كوردينى و ژيياتى يا نه ته وه يى ل پيش ئايينى دكهت.

۳. پالپشتى يا جفاكى (جفاكى كوالهكتيف):

په ره گرافه ك ب نافتى "هه وارا مه رده ميړين هه وليړى" د رومانيدا هاتيبه ته رخانكرن، كو هاريكارى و پالپشتى يا خه لكى هه وليړى بهرچاڤ دكهت. نهه ف په ره گرافه ژبو دوكيوميتركرا هه لويستى مروڤانه يى خه لكى هه وليړيه. ژبلى نه مانه تا ديروكى، فان جوړه په سندانين دوكيوميئتارى، مفايه كى دى ژى

هه‌یه، کو هاندانه‌که ژبو خورتکرنا ژییاتی یا نه‌ته‌وه‌یی ل ده‌ف رقیشتین بهین. هاریکاری و هه‌فسۆزی یا (ته‌عاتوفا) نه‌ته‌وه‌یی، ئیکه ژ ساخله‌تین جفاکی یین کورده‌واریی. د وی ره‌وشا ناله‌باردا، دایکا ژیانئ پالپشتی یا خوه بو ئازاد (ئه‌ئینی) ده‌ردبری: "نه‌ترسه، توژی کچا منی. چ بیته سه‌ری مه، ئهو دئ ئیته سه‌ری ته، مان و ژیان پیکه.. بپا ۲۱". ئوول هه‌ر جهه‌کی کورد لی بن، هه‌مان هه‌فسۆزی و ته‌عاتوف هه‌بوویه، چونکو ملله‌تین بنده‌ست و ته‌په‌سه‌رکری پتر پیکه‌ه‌گریداینه و د خووشی و نه‌خووشیاندان، پالپشتی یا هه‌ف دکهن. لی داوکیکرنا نفیسه‌ری ل سه‌ر مه‌رده‌میرین هه‌ولیرئ، سوپاسیه‌کا نه‌راسته‌وخویه ب ریکا دوکیۆمیتتکرئ، کو ئه‌م قه‌ردارین خه‌لکی هه‌ولیرینه و ژبیر نه‌کرنا قه‌نجیی ساخله‌ته‌کی دی یی جفاکی کوردی یه: "ده‌نگه‌دانا ئه‌نفالین ره‌ش و ئینانا قان میقانان بو ده‌شتا جیژنیکان، خه‌و ژ چاقین هه‌ولیریان دزی... وی شه‌قی که‌س نه‌نقست.. هه‌می وه‌ک شلخا میشین هنگفینی جفیان.. هه‌ر تشتی هه‌بت، هه‌ر خوارنا هه‌بت.. ژ پاریی نانی. هه‌تا ده‌رزیکئ کۆم کرن. گه‌له‌کان، هه‌ر وی شه‌قی گیانین خوه کرنه‌ دناق وان هاریکاریاندا و دانانه سه‌ر ملین خوه، ئهو کوتانین سه‌ربازان ل دۆرین وان دروست کرین، کوم کرن و هنده‌ک هاریکاری گه‌هاندنه وان.. بپا ۶۳". ئه‌ف هاریکاری یا ب کۆم و شیوازی ته‌عاتوفا گه‌له‌نپه‌ری، کو دبیت ب ریکا نه‌هۆشی یا کۆمی هاتبیته ئاراندن، نیشانا ژییاتی یا نه‌ته‌وه‌یی و هه‌ستکرنا ب به‌رپرسیارییه. ئه‌فه‌ژی ب ئاوايه‌کی نه‌راسته‌وخۆ، ریکه‌کا دی یا کوردینی و به‌رخۆدانیه.

ژبلی قان هه‌رسی خالین ل سه‌لال، کۆمه‌کا ئاماژه و تیگه‌هین دی یین کورده‌واریی تیدا هه‌نه؛ مینا شه‌رمکرنا ئازاد ژ کراسی ژیانئ. ئه‌و ب خوه جلك ژبو ستاره‌کرنینه، لی جوداهی یا جینده‌ری د پرانییا جفاکاندا، جلكین ژن و زه‌لامان ژ هه‌فجودا کرینه. ئوو د جفاکی کوردیدا، ده‌می زه‌لامه‌ک جلكین ژنی

بکته بهرخوه، شهرمه زاریه. لی هه کەر ژنه ک جلكین زهلامی بکته بهرخوه، نیشانا زیرهکی و په سندانان ژنییه. ئەفه ژی ئیشاره ته که کو هه ردهم زهلام د سهر ژنی رایه. لهوا نه دووره نیقه کا بیزاری یا نازاد ژ کراسی ژنی بیت. د ئیکه مین دهرفته تا ژ بهرخوه کرنا وی کراسی، ب ههسته کا سهرکهفتی دیژته ژیانی: "ئه ز و کراسی ته ژیک خلاس، نهو دی کراسی ته ژی ژبه رته کم، دی ته هیلمه رووس... بپ ۱۱۷". ههروهسا بابتهی تۆلغه کرنی ژی، کو رهفتاره کا جفاکی عه شیره تگه ری یی کورده وارییه، د هه می په ره گرافین رۆمانیدا دگهل نازاد ژیایه و مشه جاران، ژیانی ژی بابتهی تۆلغه کرنی دکره به هانه یه ک ژبو مانا نازاد ب رهخ و یقه:

- رۆژا تۆلغه کرنی نیژیکه.. بپ ۴۹.

- دقیت نه ز تۆلا بابی خوه فه کم، دقیت نه ز تۆلا گوندی خوه فه کم. دقیت نه ز

تۆلا... که له ک تۆل هه نه.. بپ ۶۰.

ل دوماهی یا رۆمانی، ژیان ل سهر ته رمی نازاد فی تیگه هی تۆلغه کرنی دکه ته دگوهی کورئ ویدا و ب ههسته کا شهرقانه کا ب سهر بۆر دیژتی: "مزگینیا من ل ته، نه فه کورئ ته یه، دی تۆلا ته فه کت، وهک ته تۆلا بابی خوه فه کری.. بپ ۱۶۴". هه رچه نده د هه فرکی یین دگهل دوژمناندا، تۆلغه کرن شیوازی پلانین دۆماندنا شه رییه ژبو ب دهستفه ئینانا سهرکهفتنی. لی د فی رۆمانیدا بابته بزاقا نازادینخوازی و رزگارینخوازی یه، نه گهر دژمنی نه و کاره ساتا مرو فچیکه ر نه کربا ژی، خه بات و بزاقا شوره شگیری دا ههر هه بیت. ئەف کاره ساتا چیبووی نه جامی بزاقییه، بزا ف دۆزه کا ره وایا ملله ته کییه و چ هه فه ندی ب تۆلغه کرنیقه نینه. لی بابتهی تۆلغه کرنی وه کو نه له مینته کی ئارام کرنا دهروونی یا هیقی به خش هاتییه بکار ئینان. قه هره مانی رۆمانی، ژیا نا خوه پی به رده وام کرییه. تۆله لدان هه موو که ربو کین و حز و پالینه ران کۆم دکه ت و بهر ب

ئاراستەيەكا ئىك سەمتىقە دەھاژۆت. نقىسەرى ژى، ئىيايە كو ئازاد و پاشى كوردۆى بەر ب سەمتى دۆماندنا خەبات و بەرخودانىقە بەت. ب گشتى، نقىسەر يى شىاي ھەردوو پەيامىن خوە يىن سەرەكى (دوكيومىنتكرنا كرىارا ئەنفالىن رەش و بەرخۆدانا مللەتى كورد ژبۆب دەستقە ئىنانا ئازادىي) خوياكەت. ئوو چىرۆكا ئەفیندارى يا (ژيانى و ئازاد)، تام و خۆشىيەكا وىژەيى بەردايە سەر دەقى.

۲. مەمۆكەو بەردا

ئەف رۆمانە ژى، ل سەر كرىارىن ئەنفالا رەش ھاتىيە نقىسىن. لى سەردەرىي دگەل ژيانا خەلكى ناف باژىران دكەت د سەردەمى ئەنفالىدا. نقىسەر دوو رەوشىن پىكقەگرىدايى دكەتە ھىقىنى رۆمانا خوە: رەوشا خەلكى سقىل، بەحس دكەت كا چەوا ب دزىكىقە گوھدارى يا دەنگوباسىن پىشمەرگەى دكرن، چەوا ديوانىن تازى و دەھواتان دبوونە جقىنىن سىياسى، كو ھەوالىن شۆرەشى ل ھەف بگوھۆرن. ئوو چەوا رۆژانە تەرمى كورىن خوە يىن سىدارەدايى وەردگرتن و ب دزىقە بەھى بۆ ددانا، چونكو رژىمى نەدھىلا بەھى بۆ رىكخستى يىن نھىنى و كوردپەروران بەھىتە دانان. رەوشا دى، وەسفا زىندانى و ئەشكەنجەدانا گەنجان دكەت، كا چەوا دبن ئەشكەنجەدانىقە دانپىدانى ب ھندەك تاوانىن نەكرى دكەن. د ھەمان دەمدا ژى، بەرخوەدانا گەنجان و باوهرى يا وان يا موكم ب دۆزى، پەسن دكەت. ب ھەمان شىوازى رۆمانا ئەئىن و ئەنفال، ژ ژيانەكا تەنا و سادە دەست پى دكەت، مەمۆ و شىركۆ دوو ھەئال ل باژىركەكى كوردستانى د ژيان و ب كرىارىن ئەنفالا رەش ئاكامدار و خەمگىن دبن (دەستپىك). پاشى ھەردوو دەھىنە گرتن و دكۆمەكا

کریارین ئەشکەنجەدان و نەخۆشیاندا دېۆرن (بۆیەرین پەیسکی- گری یا
 رۆمانی). ل دوماهی هەردوو دەینە شەهید کرن، لی دبیتە سەرھەلدان و
 پەرلەمانی کوردستانی دەیتە دامەزراندن (دوماهی یا خۆش). د قی رۆمانیدا،
 ھندەک ئاماژەیین کەتواری یا رەخنەیی تیدا ھەنە کو دبیت جفاک بەر ب
 نەدادپەرورەری و ژبیرکنا شەهیدین خۆفە بچیت. لی ھەر زوو ئۆمیدەکی دکەتە
 د دەستی خواندەفانیدا (دی رۆژەک ئیت و بەایی زەحمەتا مالا ھەوہ ئیتە دان، مروفا
 نە ب جلاک مروفا، مروفا ب ئاقل و زانیی مروفا... دی رۆژەک ئیت و بەرھەمی خوینا
 وی دیار بیت... بی٤١٢)، کو خۆشی یا دوماهی ژ دەست نەدەت. پەھلەوانین
 ھەردوو رۆمانان ل دوماهی شەهید دبن و د رۆژا شەهیدبوونیدا، ھەر ئیکی
 کورەک دبیت، یی ئیکی دبیتە کوردۆ، یی دی دبیتە وەلات. ھەردوو ناڤین
 رقیشتی بەیت، ھەقەندن ب پیشینی یا نقیسەریقە کو دی سەردەمەکی
 کوردینی (کوردۆ) و وەلاتینی (وەلات) ب سەر کوردستانییدا ھیت و خەونا
 خەباتکار و شەهیدان دی ھیتە دی. ئوو دایکین ھەردوو کوران ھاریکار و
 پشتەفانین دۆماندنا خەباتینە کو ئاماژەپەکە ژبو رۆلی گرنگی کاراکتەرا می د
 جفاکیدا. د رۆمانا "مەمۆ کەو بەردا"دا*، مەمۆ بوياغچییە و ئەفسەرەکی رژیمی
 پوستالا خوە ل دەف بوياغ دکەت، ئەو رکەھا کەوی خوە دەستدا دبیت (کو
 ل دەف باپیری وی بوو ل گوندی). ب دیتنا وی رکەھی دزانیت کو باپیری وی
 نەمایە و دبیت گوند ژى نەما بیت، چونکو باپیری وی گۆت بووی کو دی
 رکەھا وی ب گیانی خوە پاریزیت. مەمۆ ب دزیکیفە، رکەھی قەدکەت و کەوی

* حسن ابراهیم (٢٠٠٨). مەمۆ کەو بەردا، کورتە رۆمان. چ١، چاپخانەى شەهید ئازاد
 ھەورامی- کەرکوک.

وی دفریت. مه‌مۆ ژبه‌ر به‌ردانا که‌وی ده‌یته‌ گرتن، لی تاوانا ری‌کخستنن نه‌ینی و هاریکاری یا پیشمه‌رگی پی‌فه‌ دنن و دئیخنه‌ د بن ئە‌شکه‌نجه‌دان و زیندانی فه‌. ل بن ئە‌شکه‌نجه‌دانی، ناڤی هه‌قالی خوه‌ شیرکۆی دئینیت، کو تنی دگه‌ل وی بی چوو‌یه‌ گوندی ژبو دیتنا باپیری و که‌وی خوه‌. چونکو ژبی وی یی بچووک بوو، ره‌وانه‌ی دادگه‌هی نه‌کرن. هه‌ر د زیندانی‌فه‌ دکوژن و دبه‌نه‌ گورستانی فه‌دشیرن. شیرکۆ ل شه‌فا زاڤایینی یا خوه‌ ده‌یته‌ گرتن و دکه‌فته‌ دبن ئە‌شکه‌نجه‌دانی‌فه‌ و هه‌ر تاوانه‌کا ره‌شه‌کین رژیمی قیای بی دانه‌ ئیمزا کرن. ب فی چه‌ندی ژی شیرکو ده‌یته‌ حوکمکرن و پاشی ده‌یته‌ ل سیداره‌دان. هه‌ژینا شیرکۆی زارۆکه‌ک دبیت و ناڤی وی دکه‌ته‌ وه‌لات. وه‌کو هه‌موو چیرۆکین دوماهی خو‌ش، وه‌لاتی کوری شیرکۆی سه‌ره‌لدانی و پاشی دامه‌زراندنا په‌رله‌مانی کوردستانی دبینیت و دایک و باپیری وی پشکداریی د سه‌ره‌لدان و ده‌نگدانیدا دکهن. لی هه‌روه‌کو هه‌رمه‌نده‌کی سیاسی دبیریت، وه‌لات ب خوینا وه‌لاتپاریزان ده‌یته‌ رزگارکرن و هه‌نده‌کین دی به‌ره‌می خه‌بات و به‌رخوه‌دانا وی دخۆن.

جقاکي باژیران د سه‌رده‌می ئە‌نفالیدا

هه‌ر ژ ده‌ستپیکا شو‌ره‌شا گولانی و هه‌تا رۆژانین سه‌ره‌لدانا سالا ۱۹۹۱ی، ملله‌تی کوردی باژیرنشین، ل بن زولم سته‌ما ده‌سته‌لاتداریی رژیمه‌کا هۆف و درنده‌دا د ژیان. لی سه‌ره‌رای ترساندن و گرتن و پلانیی دۆمدریژین رژیمی ژبو هه‌له‌وه‌شاندا که‌سایه‌تی و زمانی کوردی، گه‌نجین کورد د خه‌باته‌کا به‌رده‌وامدا بوون (ژبو رزگاری یا گه‌لی کورد). ری‌کخستنن نه‌ینی یی هه‌موو پارتین شو‌ره‌شگیر، پرانییا گوند و باژیرک و باژیرین کوردستانی فه‌گرتبوون.

شان ریکخستین نهینی، مهزترین و کاریگهترین میناکین خهبات و بهرخوهدانئ ژبو دیروکا مللهتی کورد تۆمارکرن. چ مال نه بوون، گه نجه کی وان په یوهندی ب ریکخستین نهینیفه نه بیت، خو جاش و خو فرۆش ژی، د دلئ کووردا پشته فانین بزاقا رزگاربخوازی بوون، چه ک و دهرمان بو پیشمه رگه ی دهنارتن یان ب کیمی، چائی خوه ل ریکخستی یین نهینی دنقاند کو بهرده و امیی بدنه خهباتا خوه. ده می عیراق که فتیه دناف شه رکی دۆمدریژی دگه ل ئیرانییدا، دهر فته ته کا زیرین بو ریکخستی یین نهینی فه بوو کو بیائی چالاکي یین خوه به رفره هتر لی بکه ن.

ل سه ر ئاستی جفاکی، هه موو چالاکي یین جفاکی یین مینا به هی و شاهی و سه ره دانان د بوونه کۆمبوونین سیاسی و ده نگوباسین پیشمه رگه ی ل هه ف دگوه ارتن. هه ر دهر فته ته کا دوو که س پیکشه کۆم کربان، سو حبه ت دا چیه سه ر سیاسه تی و ده نگوباسین ئیزگی کوردستانی. ده می ئه فیندار دگه هشتنه ئیک، سو حبه تین ئازادی یا کوردستانی پتر بوون ژ سو حبه تین عه شق و ئه فینی یا وان: "مروفا بی وهلات یی بی بهایه، چز تام و خوه شی ژ ژیا نا خوه نابینیت.. هزارین وهکی من، گوری روژه کا ئازادا فی وهلاتی بن... بپ ۳۰". ل به رانه ری فی خوینگه رمی یا گه نجان، رژی می سیخورین خوه ل هه موو جهان به لاکر بوون، تبلین خوه دریژ کربوونه دناف پرائیا خواندنگه هاندا و ترس و فه چغاندنه کا کوژه ک ئیخست بوو دناف هه موو وهلاتی یاندا. گه له ک جاران دا پرسیار ژ زاروکان که ن کا دایابین وان ل مال چ دبیرن و به حسی چ دکهن. هه ر که سه کی گومانه کا بچووک ژی ل سه ر هه با، دا ب شیوه یه کی هو فانه گرن و ده می دبرنه دئه منیقه، ئیدی یا ب زه حمه ت بوو کو رو ناهیی بیینه فه: "هه ر که سی شان دوژمنا گرت،

بهردانا وی نینه... بیپ ۲۸". لی سهره رای قی ترسا بهربه لاف و هوڤاتی یا بی وینه، گنج ل سهر خهباتی د بهردهوام بوون. نه گهر گه نجهک نه ریځخستی نهینی با ژی، دلی وی دگهل که سین ریځخستی و شوهرشی بوو. ده می که سهک شهید دبوو، یان ب سیداره دانی دهاته حوکم کرن، حکومتی ب هیجه تا خیانه تکاری یا دهوله تی نه دهیلا تازی بو بدان، لی خه لکی ب دزیکشه تازی دانا. ب قی چهندی ژی، خه لکی ب نهینی هه موو چالاکی یین خوه یین شوهره شگیری نه جامد دان. ههروه سا مالین پرانییا خه لکی بیوونه دهزگه یین راگه هاندنه کا مه رمدار ژبو به لاکرنا دهنگوباسین کریارا نه نغالی و هژمارا گرتیان و هه ر بابه ته کی دی یی هه قبه ند ب سیاستا حکومتیته:

- دینژن گوندین ل پشت چیا ی هه موو یین سو تین، و هه ر که سی که تیه ده ستین وان، یین کوشتین! نه ری راسته مالی وان هه می ژوردا بره خواری. مالی دنیایی چو نینه، گیان، نامووس، وهلات.. هس، هسبه دهنگی خوه بلند نه که. نه ری باوه ری نه مایه، مروڤ نه شیت لنک بچوو کین خوه ژی باخت... بیپ ۳۱.

- گوند هه می کافل کرن، کانین زه لال داگرتن و ژهر کرن.. نیر سهر ژی کرن، می کر نه (سه بایا) دگهل خوه برن... نه ری نه نغاله، سهری وان، مالی وان، کچین وان بو مه جه لال.. گو هین جیهانی تژی قیره، چاقین وان تژی کنیشته، هه ست ب چو ناکن، دخه وه کا گراندا دبه رزه نه!... بیپ ۴۰.

هه ر که سه کی ناخفتنه کا بچوو ک ژی د ده ره قی زولمی و زورداران کر با، یان مه دحین دکتاتوری نه کر بان، یان ژی ئاشکرا ببا کو پشکداری یا د بهییا که سه کی ل سیداره دای کری، یان هاریکاریه کا بو پیشکیشگری، نه و ژی دگرتن و به رزه دکر ن. ده می مه لای بو خیرا خوه و وه کو نه رکه کی ئابینی نغیرا مریا ل سهر هه ستیکین مه موی کری، حکومتی به رزه کر بوو: "ژوی روژی هه تا نه قرو،

ئەو مەلایى ئىقىزا مریا ل سەر ھەستىكىن مەمۆ كرىن، ھىشتا يى بەرزەيە و نەھاتىە مالا
 خوە... بپ ۸۸". ئەف ھۆقاتى يا حكومەتى ل ھەمبەرى خەلكى سقىل (دسەردەمى
 ئەنفالىدا)، دەھجاركى پتر لى ھات، ل ھەر جھەكى دوو كەسەك لىك خرفە
 بىان، جھى گومانى بوون و دەھاتنە دەستەسەركرن. ئەف كرىارە ژبو ترساندن و
 تەپەسەركرنا ھەستىن خەلكى ل ھەمبەر كارەساتا ئەنفالى و ئەنفالىيان، دەھاتنە
 كرن. ژ لایەكى دىقە ژى، حكومەت دترسیا خەلك كاردانەو ھەيەكا نەچاھەرئىكرى
 ل دژى دامودەزگەھىن وئ ئەنجام بەدەت، لەوا ھەموو خەلك ئىخستە دترسەكا
 دژواردا و مەفرەزەھىن پولیس و ئىنزاباتان ل ھەموو كولان و جاددە و بازاران
 دگەریان، مینا وان نیچىرقانىن خوە ل بەر نیچىرى ئەدنویسن. مشە جاران ژى،
 خەلكى بىگونەھ دگرتن و زىندان دكرن، تنى ژبو ترساندن خەلكى دى یى
 دەردۆر. د رەوشىن ھۆسادا، بىبەختى و درەوكرن و زولما پولیسان ژبەر ھندەك
 بابەتىن كەسۆكى ژى، مشتى بازار و گەرەكان بیوون. ئەگەر كەسەكى ئەمنى
 نەقیا با كریا خوە بەدەت، یان دەینى دكاندارەكى ل سەر با، خەلك نەدویریا
 داخووا دەینى خوە بكەت، چونكو ئىكسەر دا ب ھاریكاری یا پىشمەرگەى یان
 رىكخستى یىن نەھىنى ھىتە تاوانبار كرن. ئەگەر چ تاوان نەبان، دا بیژنە
 خەلكى تە خەبەرین گۆتىنە سەرۆكى، یان تە وینەبى سەرۆكى ل دكانا خوە نە
 ھەلاویستىبە. ل خواندنگەھان ژى، دەمى ناڤى سەرۆكى روو رەش دەھات و
 قوتابىبەك د دالغەكى دابا و دەست نەقوتابان، دا راکىشنە ئەمنى، كو دوو
 مەرەمىن سەرەكى ب ڤى راکىشان و دەستەسەركرنا قوتابىيان ھەبوون: یا ئىكى
 ترساندن و ڤەچغاندن قوتابى یىن دى و ماموستایان بوو. یا دووى ژى،
 ھەولدانەك بوو كو قوتابى یىن گرتى بكەنە لایەنگرىن خوە و راپۆرتان ل
 سەر ھەڤالین خوە و ماموستایین خوە بنقىسن. گەلەك قوتابى كەفتنە د ڤى

خه فکیدا و گه له کین دی ب ریځیکه چوون و نه زفرین (نه وین قه بول نه کرین راپورتان بو بنځیسن). وه کو کاردانه وه یا قی زولم و سته ما بی توخیب، رژی و مجدی یا گه نجین کورد ژی پتر لی هات و هژمارا ریځخستی یین نهینی و نه وین پشته فانی یا ریځخستی یین نهینی دکر، ده هجاری پتر لی هاتن. دایکا مه موی جوانه مهرگ (ل هه رجهی ژ مروفه کی پتر لی بت، وهک ئیزگه هه کی شوره شی یه، خوارن و قه خوارنا وی ل کولانایه، هه می چاقی خوه ددی، هه می گه له ک هه ز ژی دکن... بپ ۸۶).

نه وا به رده وامی و خوینگه رمی ددا قی به رخواه دانی، هه لویستی جفاکی بوو. جفاک ب چاقه کی پر ریژگرتن و کوباری ل به رخواه دانا گه نجان و زیندانی یین سیاسی دنیری، دایکوبابین شه هیدان ژی، جهی ریژگرتن و شه نازی پی کرنی بوون. پرانییا خه لکی (ب هه موو ته خین جفاکیشه)، سه رده ری یا په هله وانین رزگار که دگه ل زیندانی یین سیاسی دکر. گه له ک جارن، ده می حکومتی که سه ک دگرت و بهر ب نه دیاریشه دبر، که سوکارین وی ب تللیشه ب ری دکر. هه روه سا ب تللیشه پیشوازی ل تهرمین خوه دکر (نه گه تهرم ته سلیم کربان!). نه قه ژی شیوازه کی دی یی به رخواه دانی بوو، ژ لایه کیشه هاندانا گه نجان بوو کو به رده وامی ب خه باتی بدن. ژ لایه کی دیشه ژی، ئالوزکرنا حکومتی بوو کو دی هه ر به رده وام بین و ژ وه ناترسین: "هه وار و تللیین دایکا مه موی، ئاگری دلی وان دژوار کر... قی جاری هه می ژ که فلورژانکی ترسی دهرکه تن، قی جاری دهنگی هه وار و به هیا وان گه هشته گوین هه می ره شه کین میری... بپ ۱۱۶".

کونجا زیندانی جھی میرانه

ب ڦی سلوگانی، ب سهدان گهنجین نووگههایی ب سهرین بلند و باوریهه کا موکم بهرف کونجین زیندانا رهش دهاتنه هاژوتن. لی هه ر کهسی نهچووبیته دناف زیندانی رژیمنیدا، نزانیت کا چ ل وی جههنه می دقهومیت و چهوا پهلهوانین هیقیدار و وهلاتپاریز دبن ئەشکهنجهدانه کا توندا جهسته یی و دهروونیقه، بهر ب هه لوهشیان و مرئیقه دچن. د قان جوړه زیندانا، رهشکه کین رژیمی مرنی نیشا گرتیان ددهن (لی ناکوژن)، هه تاکو مرادا خوه ژی حاصل نه کهن. بو وان نه گرنکه ئەو دانپیدانی دهینه ئیمزاکرن راست بن یان دره، چونکو ئارمانجا وان یا سهره کی تاوانبارکرن و ژناقبرنا کهسی کورده، هه لوهشاندا که سایه تی یا زیندانیانه کو هه ڦالین وان ژی پی بهه لوهشیین، ترساندن و پاشقه برنا جفاکییه. که کی بلند محهمه د رو مانا (سو تنگه ه) دا*، ب دریزی به حسی شیوازین ئەشکهنجهدانی و قوناغین زیندانی دکهت، هه تاکو دگه هته قوناغا حوکمکرنی و زیندانا دو مدریژ. هه موو رهفتار و ئاکامین ئەشکهنجهدانا د زیندانیقه ب دریزی وه سف دکهت.

بویه رین ڦی رومانی ب گرنا مه موی دهست پی دکهت، کو سنیله یه کی خویندکاره و پشتی دهو اما خواندنگه هی کاری بویاغچیاتی دکهت. سه ده می سه ره کیی گرنا وی، ڦه کرنا رکه ها که وه کی بوو، کو ئەفسه ره کی ئەنفالچی ئەو رکه هه بو خوه ئینا بوو باژی ری. لی ده می ب پشت شفشین رهش دکه ڦیت،

* بلند محهمه (۲۰۰۵). سو تنگه ه، رومان. ژوه شانین ئیکه تی یا نفیسه رین کورد، سنسله یا ژماره (۱۵). چ ۱، چاپخانا هاوار- دهوک.

زه بانی یین جه هه مئی دخوازن دانپیدانی ب دزاتی یا حکومه تی بکته و
 هه قالین خوه یین ریکنخستنا نهیئی بو ئاشکرا بکته. دبن ئەشکه نجه دانیه
 ناشی هه قالی خوه شیرکوی دده ته وان کو ههردوو ب هه فرا دچنه گوندی ژبو
 دیتنا کهوی وی. پشتی ژئی بی هیقی دبن و دگه هه وی باوه ری کو فی سنیلهی
 چ په یوه ندی ب بابه تین سیاسیفه نینه، نهویرن ده ریخن: "دقیت ئەفه ژقی بنداقی
 دهرنه کهفت.. / ما دی ژنوی دهرکهفت؟.. / راسته ژئی وی یی بچووکه، نا ئیته دادگه هکرن!
 دادگه هکرنای وی دی ل قییری کن.. / هه کهر پرسیار کرن، ئەم چو ژئی نزانین.. بپ ۳۸-۳۹".
 ب فی چه ندی ژئی، مه موی بی دادگه هکرن دکوژن و ب دزیکیه فه دشیرن.
 پاشی ب میناکه کی هوفانه و بی ریژگرتنا ل هه عورف و عه ده ته کی جفاکی،
 شیرکوی د شه فا زاقایینی یا ویدا دگرن و بهر ب جیهانه کا تاریفه دبن: "تنی
 په یکه ری رهش ژوان رازی بت، بلا دنیا و خودی هه ر ژئی رازی نه بت... بپ ۴۱". مه ره م
 ب په یکه ری رهش میناکی دکتاتورییه، کو هه موو دوورپیان و گوره پان و سه ری
 ریکان داگیرکربوون. د شه فا گرتنا شیرکوی دا، نفیسه ر ب میناکه کی هونه ری
 جوان، له قته یین دهواتی و کریارا ئەشکه نجه دانی و شه ری تی کههل دکته.
 خوانده قانی دکته ته دناف خه یاله کا سینه ماییدا، کو له حزه ب له حزه دگهل
 دهوات و ئەشکه نجه دانا شیرکوی بیت. ههروه کو دبیرته وه رگری، کو
 ئەشکه نجه دان ژئی مینا دهواتا وییه. کا چه وا دهوات دهستیپکا ژیانه کا نوویه
 و مروف پی ژ قوناغه کی دچیته دناف قوناغه کا دیدا، ههروه سا ئەشکه نجه دان
 ژئی دهستیپکا قوناغه کا نوویه ژبو شاراندنا گیانی بهرخوه دانی و ئازادی یا
 وهلاتی: "ل قیره ئیمزا بکه. / چو نفیسین نینه ئەزل بن ئیمزا بکم؟! / ئیمزا بکه،
 نفیسین خه ما مه یه. / تللیین دهواتیا ل گهل دهست قوتانا هه قال و براده را ئەسمان کون
 کر. برازاقا ملی وی گرت، دهقی خوه بره بن گوهی. / تو دزانی سزایی ته سیداره یه؟! /

نه ترسه، نه و ژنا ته یه.. راستی بیژه ته چنه کارین دوژمنایه تی دژی شورشی و حکومتی کرینه..؟/ برا زاقای ده رگه ه فه کر.. سه قاتا ده رگه هی زیندانا وی هاته گرتن، نه و برا زاقایی ئینایه وی زیندانی ل دور ته نشتین وی هاته چه پا... بپ ۲۰-۲۱."

ب هه ما شیوه یی هونه ری، میناکه کی جه فه نگی ژبو چاندنا هیقی دناف ره شاتی یا شه ئیدا دئینیت: "ل وی جهی لی بوویه فه رخ، ل وی جهی شوین دمین ماکا وی لی دیار.. ل سهر به ره کی مه زن راوه ستیا و به ری خوه دا گوندی.. گوند یی کافله، بیه نا ژیانئ ژئ ناهیت... جاره کا دی ب نکلین خوه هیلین دبن جه لانا دروست کرن، جاره کا دی بوهار چه راندن... بپ ۴۳". که و جه فه نگی کوردستانییه، دبیت چونکو که وی کوردستانی جودایه ژ که وی دی، دبیت ژئ ژبه ر هندی بیت کو که و دژمنئ سهری نفشی خوه یه. د پرانییا شورش و سهره لدانین کوردیدا، هه رده م ب ده ستین کوردان هاتینه ژناقبرن، هه رده م ره فه کا کوردان خوه ژ ریژی فه ده ر دکه ت و خه نجه رین ژپشته ل بزاقا رزگار یخوازی دهن. هه ر چه وا بیت، که و جه فه نگی کوردینییه و کورد ب چافه کی مشت ریژگرتن سهره ده ری دگه ل که وی دکه ن. هه رده می نا ئی که وی بهیت، ب بزاقا کوردستانییه گریدایه. ژبو چاندنا ئی هیقی یا خه و نا هه موو زیندانیان، شاپه رین خه یالی فه دکه ت و به ر ب موعجیزه یه کا جادوییه دچیت: "نه و گورستانا ژباژیری مه زنتر، ل پیش چاقا ببوو قولکانا مروغان، هه می ژ گورین خوه هاتنه ده ری، دراپیچای بوون، هه می ببوون پیشمه رگه، وهک تپیه کا له شکه ری، فه ستا بلناهی یا چیای کرن.. نه و کچین بیبه ختی لی هاتینه کرن و کریت هاتینه فه شارتن، فه ستا نه سمانا کرن و چوونه دیوانا یه زدانی... بپ ۴۷". نه ف ئومیده واری یا جه فه نگی و مینا خه و نه کا هه ر روژ، هه دار و دلدانه ویه کا ده روونیه ژبو خوه راگری یا زیندانیان، پشتی هه می خووشی و هیقی یین ژیانئ ل به ر چاقین وان هاتینه ره شکرن. هه رچه نده پرانییا

زیندانیان مرنی ل سەر خویاکرنا هه قالان دچیتترین. لی ره شه کین رژیمی به لا
 خوه ژیفه ناکه ن و داخوازی یا مرنی بو ب جه نائین، هه تاکو وی دانپیدانی
 دکهن یا وان دقیت. گه له ک جارن، ده می ل هه مبهری دادوهری ژی رادوه ستین،
 نه گهر راستی بو گووت و ئاخفتین خوه یین ئیمزاکری گوهارتن، دادوهر (ل
 شوینا بریاردانا دادپهروه رانه) وان فه دگه رینته فه زیندانی و نه شکه نجه دانی،
 هه تاکو به لگه یین تاوانباری یین خوه ئیمزا دکهن: "ژی ته چه نده؟.. هه ژده بوو
 نهوچ نه مایه دی بیته نۆزده... هه که ته چه نه کریه؟ بو تو دانپیدانی دکی؟.. / له شی
 خوه یی سپی و نازک نیشا دا و گووت: هه که رفی ل ته ژی بکن، تو دی هزار جارن
 دانپیدانی کی... بی ۶۹". ئوو پشتی حوکمدانی دهینه فه گوهاستن بو زیندانه کا
 دی یا فه رمی و د میننه ل هیثیا سیداره دانی. رهوشا زیندانی یین پشتی
 حوکمدانی ل گه له ک جهان و ژ لای بی گه له ک رۆمانئیسانه هاتییه وه سفکرن.
 ژیانه کا مشتی کابیسکین ب ترسه، خهم و خه رییی و بیه یقیبوون خوه دادده ته
 سهر بیاتی ژيانا وان. ئانکو ئاکامین ترۆمایین دهروونی و سهر بارکین
 نه شکه نجه دانی د ده می چاهه پرێکرنیدا لی دیار دبن. بهری حوکمکرنی ئەف
 نیشانه لی دیار نه دبوون، چونکو کارفه دانا کریارا نه شکه نجه دانی، فه بخواستنا
 خوه راگریی بوو. ئەفجا ژبه ر بهردهوامی و هه مه جووری یا شیوازین نه شکه نجی،
 چ بیاتی هزرکرنی و ده رکه فتنا نیشان نه بوون. چه ند زیندانییه کی بهر ب
 سیداره دانی فه دهن، زیندانی یین دی دمیننه ل هیثیا دۆرا خوه، ئەف چاهه پرێکرن
 مرنی ژی نه شکه نجه دانه کا دهروونییه، مه ره م پی هه لوه شاندا که سایه تی و
 ئومیدییه ل ده ف زیندانیان. زیندانییه ک ب ترانه فه دیژته هه قالان: "هه می تشت
 ل فی وه لاتی ب گهر و دۆرن، هه تا سیداره ژی... / نه ری، هه کهر ب گهر و دۆر نه بت،
 کی دی شیت قان هه می مروفان بن ئاخ بکت... بی ۶۹". ل فیره ژی، ئاماژه یه که ب

رهوشا جفاکی کو هموو پيداويستی بين ژيانی ب سرايینه. ئەگەر ئەف گەر و
 دۆرا ب دەستکهفتنا پيداويستی بين ژيانی، ريههکا مژوولکرنا خه لکی بیت کو
 تنی هزری د ژيانا خوهدا بکهن و چ کریارین دی بین ل دژی حکومه تی نه کهن.
 لی گەر و دۆرین کوشتنی، شه ره کی دهروونییه دگهل ههدار و هیقی بین
 زیندانیان دکهن: "ئهفه کاری وانه، ههر چه ند شهفه کا دئین، وهک په زفرۆشان،
 هندهکا ژێ دگرن و بو سه برینێ دبهن... بپ ۶۷". زیندانی مروئن (نه رو بو تین بی
 گیان)، ئەو دئیشن و ههست ب خو شیی دکهن و هیقی بین پاشه روژی هه نه.
 ئەگەر ب خوینگه رمیهه کا زهیری خوه ته رخان کر بیت ژبو ئازادی یا وه لاتی، د
 ده مین چا فه ری کرنا مرئیدا، توشی بیهیقی و هه لوه شیانی دبن. نقیسه ر ب
 بیلا یه نی سه ره ده ری دگهل بیهیقیوون و ترسا زیندانی بین ل هیقی سیداره دانی
 دکهت:

- تو هیشتا یی ساخی؟ / کی دبیریت، ئەزیی ساخم... بپ ۵۴.
- شیرکو، بی هیقه نه به.. ئەف مروقه هه می وه کو ته نه، تو دینی؟ هه می بین
 ب هیقی یا دژین... بپ ۵۶.
- چو هیقی نه ماینه بو ژیان... / هیقی...؟ توقی هیقییا ل بیابانا شین نابت...
 بپ ۷۳.

ئهف دلدانه وهیا زیندانی دگهل ههف دکهن و چیرۆکین خوه ل ههف دگوهوړن،
 شیوازه کی پالپستی یا دهروونییه، کو مروقی بیهیقی پی دژیت و بو دژیت.
 ههروهسا نقیسه ری ئامازه ب بابه ته کی دی یی خوینگه رمکرنی و هاندانا ژبو
 دۆماندنا خوه راگریی کرییه، ئەو ژی تو لقه کر نه. هه رچه نده تو لقه کرن مروقی
 مری ساخ ناکهت، لی هیقییه کی دده ته ئەوین ساخ ژبو ژدهست نه دانا باوه ری یا
 ب دادپهروه ری. ئەوی زولم و سته می دکهت، فه ره بگه هته سزایی خوه. د

هه موو جفاکین مرؤفایه تییدا، ئەو کەسی بشیت تۆلا خووە ژ زالمەکی فەکەت (دادگەه بکەت)، بێ دوودلی دێ فەکەت. لێ ئەگەر مرؤف نەشیا، هینگی دێ هیلتە ب هیثیا سزایی خودایی و بارودۆخانقە، کو پلانەکا غەیبی و گیرۆکریه. دەمی زیندانییهکی نوو دەیت و چیرۆکا خووە فەدگیریت، دپیژیت کو شۆرهشی بریار دا بوو تۆلا شیرکۆی فەکەن. ئەف ئاوردانا شۆرهشی ل زیندانی یین دۆزا خووە، خوینگەرمی و هیثیهکی ددەتە زیندانیان کو خەباتا وان یا مفادار و بەرچاقە:

- بریار هاتە دان تۆلا شیرکۆ بیته فەکرن.

- تۆلا من؟!

- ئەری تۆلا تە، مە وەسا هزر دکر تویی شههید کری.

- من هزر دکر ئەزی هاتیه ژبیرکرن!

- کەس ژ هەقالین مە نەهاتیه ژبیرکرن... بپ ۵۷.

هەلبەت، شیرکۆژی دزانیت کو تۆلقە کرنا وی نە ژنا وی بو دزفرینیت و نە ژ سیداری دەیتە پاراستن، لێ هەستەکا ب پەهلەوانیی ددەتە مرؤفی کول سەر خەباتا خووە یی بەردەوام بیت. ئوو پەيامەکا ئاراستە کریه ژبو کەسین دەر قەهی زیندانی، کو چاقلیکرنا وان بکەن و هەر کەسەکی بکەت، فەرە کەسەکی دی جەهی وی بگریت هەتا کو ئالایی ئازادیی دناف جفاکی هەمییدا دەیتە بلند کرن.

بهره‌م و قهریژ

هر کاره‌کی مروّف بکەت کارفەدان یان قهریژ و بهره‌مه‌ک بو هه‌یه. قهریژا زیندانی، فیروونا خەباتییه و بهره‌می خەباتی ژێ ئازادییه. ب شه‌هیدکرنا مه‌مۆی دایکا وی دبیتە بانگخوازا ئازادی و ترس جهی خوه د گیانی ویدا نابینیت. ب گرتن و زیندانکرنا شیرکۆی هیشتا زافا، هه‌ژینا وی دبیتە په‌روه‌ده‌گارا شوهره‌شگیرین پاشه‌روژی. گه‌له‌ک جاران کارفەدانا زولم و سته‌می دبیتە ده‌رگه‌هه‌ک کو مروّف ب چاهه‌کی دی یی گه‌شبیتر سه‌حکه‌ته دنیایی. دگه‌رمه‌گه‌رمه پیناژویا بویه‌راند، نفیسه‌ر ژێ توشی هه‌یه‌جان و خوینگه‌رمی یا دو‌ماندنا خەباتی دبیت. کا چه‌وا شه‌هیانا شیرکۆی و گرتنا وی کرنه سینونیمین هه‌ف، ب هه‌مان شیوازی هونه‌ری مرنا شیرکۆی و بوونا زارۆکی وی ژێ، کرنه دوو سینونیمین ئالوگۆر. نفیسه‌ر ب نه‌فه‌سا سیناریستین سینهمایی، کریارین زارۆبوونی و سیداره‌دانی دکه‌ته هیثینی فیلمه‌کی سینهمایی ل سه‌ر مرن و ژیان یان ژیان و مرنی. شیرکۆ د مریت و به‌ر ب ژیان نه‌مریقه‌ ده‌جیت، کوری وی د ژیت و به‌ر ب مرنا پیقه‌گریدانیه‌ ده‌یت. قه‌تاندا هه‌قالبچویکی، وی ژ پیقه‌گریدانه‌کی رزگار دکه‌ت و دکه‌فته دناف قادا ژیانه‌کا دی یا مستی مرندا: "دو روباتا ملین وی گرتن، ده‌نگی سی چاره‌کین دی ل ره‌خین وی وی ده‌ات.. دو پیره‌ژنا ده‌ستین وی گرتن، سی چاره‌کین دی ب ره‌خ قه‌ روونشتن.. ل وی بلنداهی راوه‌ستاند.. ل سه‌ر وی ته‌ختی ل وی ژورا خه‌ستی درێژکرن... بیپا ۱۱". ئوو ب هه‌مان شیواز، ژانین ژنی و ته‌نگبونا وه‌ریسی ل سه‌ر چه‌فکا شیرکۆی هه‌قبه‌ری هه‌ف دکه‌ت. گه‌هشتنا ته‌رمی شیرکۆی و زارۆکی نووبووی، ئامازه‌یه‌کا به‌رده‌وامی یا شوهره‌شییه، کو هه‌ر گه‌نجه‌کی دبیتە جانگۆری و ه‌لاتی،

که سه ک ژ دایک دبیت ژبو کو بیته جانگوریی وه لاتی. ئیشاره ته کا جه فه نگیه
 ژبو دریژی یا خه بات و بزاقین ملله تی کورد ژپه خه مهت ب ده سته ئینانا
 نازادیی، ئوو دارا نازادیی ب خوینی دهیته ئافدان. ههر خوینه کا بهیته ریژتن،
 خوینه کا دی یا نوو بووی دفرییت ژبو ریژتنی، هه تاکو چاقین ملله تان ب
 هه لاتنا رۆژه کا نوو گهش دبیت. ژ لایه کی دیشه ژی، ئەف هه فه رکرنا مرن و
 ژیان، فه گه ریانه بهر ب دووانی بین هه فدژفه کو ههر ئیک گرنگی و هه بوونا
 خوه د هه فدژئی خوه دا دبینیت. گرنگی یا ژیان و هه بوونی ژ مرنی دهیته،
 گرنگی یا مرنی ژی دناف ژیانیدا دهیته دیتن.

به ره مهی ئی خه بات و گوری کرنی ب سی له قته بین مینا ئینسیرتان وه سف
 دکهت. د له قته یا ئیکیدا کوری شیرکوی ژ کولانی دهیته و مزگینی یا
 سه ره له دانی دده ته دایکا خوه: "بابی شیرکۆ، قهستا سه ربانی کر، ئاگری ب
 باره گایی ره شه کین میری فه... ژوردا هاته خوار، قهستا وی که نشتا دیواری کر، هندهک
 گلیش فه دا، برنۆیه کا دار شویشه ئینا دهر و تژی به رویکین خوه فیشهک کرن، خوه
 هاقیته ناف پیلین مروقان، نهوین هار و سه رخۆش بووین... بپا ۱۲۱". ئینانه دهرا
 برنۆیی نیشانه کا جه فه نگیه ژبو پیکفه گریدانا ههردوو شۆره شیئ ئیلون و
 گولانی. ئانکو گه له ک ژ پيشمه رگه بین شۆره شا ئیلونی دهمی فه گه ریانه ناف
 مال و مولکه تین خوه، چه کی خوه ته سلیمی حکومه تی نه کر بوو، ل هیثیا
 رۆژه کا وه کو ئه فرۆ بوون کو پشکداریی دگه ل رفیشتی نوویی شۆره شی بکه ن.
 له قته یا دووی، هه لبرارتنا په رله مانی کوردستانی بوو، کو بو جارای ئیکیه د
 دیروکا عیراقا نوودا، ملله تی کورد نوونه رین خوه بین یاسایی د هه لبرترین ژبو
 دانانا ده سته لاته کا یاسایی و سیسته مگری:

- دادی ته خوه ناماده کریه؟

- ژبو چ خوه ناماده کم کوری من؟!

- ما تو نزانى نه قرو دهنګ دانه، نه م دى په رله مانى کوردستانى هه لبرترین... .

بپ ۱۲۲.

هه لبرترنا په رله مانى نیشانا دهسته لات ه کا خوه سهر و نازاده (خو ته گهر نه دناف کیانه کى په سه ندرکری نیقده وله تیدا بیت ژى). ده مى دهسته لات و بریارین چاره سازین ملله ته کی دده ستى ملله تی ب خوه دا بن، نه قه نازادى و خوه سه ریبیه، نه و شیرکوى و هه قالین خوه خوین بو ریژتى. د له قته یا سییدا ژى، نقیسه ر ژ نه هوشى یا کومى یا بارکری ب خه بات و بهر خوه دان و نازادى، قه دگه ریته دناف که توارى یا جفاکیدا و رهوشا کورى شه هیده کى ریکا رزگارینخوازین بهرچاف دکه ت. جارى ژبه ر نه بوونا چ سه میانین کارکه ر، کورى شیرکوى بو یاغچیبیه: "ب هه ردوو ده ستین خوه یین قریژى و خوینه لو، نه وین ژبه ر بو یاغ کرنا پیلافا، رهنگى نازکیا خوه ژ ده ست داین، دانه دهرگه هى جهوشى و هلدا ژور... بپ ۱۲۲". پاشى ژبه ر ده ستکورتى یا وى و دایکا وى، جلکین که فنین پسمامى خوه دکه ته بهر خوه: "دادى نه زین مه زن بوویم، هیشتا که فنین کورمامى خوه دکمه بهر خوه! ما که س پرسیارا مه ناکت؟ ما بابى من خوه گورى چ کریه؟... بپ ۱۲۳". نانکو نقیسه ر ب ناماژیه کا قه شارتى یا نه فالا ژ ره خنه گرتنا ل دهسته لاتا چیبووی، نیشاره تی دده ته هه قکیشا نه وین قوربانى دده ن و نه وین ده ستکه فتان خرغه دکه ن: "بابى ته خوه گورى وه لاتى کر و مامى ته خوار... بپ ۱۲۴". هه رچه نده د پرانییا شورش و سه ره لدانین جیهانیدا، کومه کا خه لکى هه ژار خوه گورى ب ده ستقه ئینانا

ئازادىي دكەن و دەمى دگەھنە ئارمانجى، ھندەكېن دى خوھ داددەنە سەر دەستكەفتان. ئو دەمى وەسفا بەردانا كەوان دكەت، كو ميناكەكى جەقەنگىي ئازادى يا كوردستانىيە، چاڭكى كاميرا خوھ دئىختە سەر رەوشا داىكا مەمۆي: "ھەوھ دىت؟ ھەوھ زانى؟ كەوېن گرتى ھەمى بەردان! كەنيا وى سست بوو، دىمى وى پىتى بوو، خوھ ھاقتە سەر چوكېن خوھ و كزگريوك تىرى گەورى يا وى بوو.. ئەو ژنوى يى كەوا بەر ددن، ئەو ژنووي پى ھەسيان. مەمۆ بەرى چەند سالان كەو بەردا بوون، مەمۆ بەرى وان كەو بەردا بوون... پىپ ۱۲۶".

ھەتا بەرى سەرھەلدانى داىكا مەمۆ دگۆت: مە ھۆ كرەھە، يان ئەم دى ھۆ كەين، لى ئۆكە يا دىپىت (ئەو)، ئانكو (ئەو) نە (ئەم) يىن. ئەم، ئەوېن مە زەحمەت دىتى و قوربانى داين، نە وەكو وان (ئەو) انين، يىن ئۆكە خۆشىي ب قوربانيدانين مە دبەن.

جەقەنگى يا ناقىن ھەلبىراتى

د قى رۆمانىدا ژى (وەكو رۆمانا ئەفەين و ئەنفال)، نقىسەرى گرنگىيەكا تايبەت و مەرەمدار ب ناقان داىە. ناقى مەمۆي بىرا مروقى ل مەمۆيى عاشق و ئەقىندارى زىنا خويشكا مىرى دئىنيت، ئو ژبو گەھشتنا يارا مەرەم بەقلاتىي دگەل مىرى بۆتان دكەت. ھەروەسا مەم و زىن ل دەف شاعر و وىژەقانىن سالىن ھەشتىيان ژ سەدەيى بۆرى، ب جەقەنگىن كوردستانى و عاشقىي كوردستانى دەھاتنە نياسين. زىن وەلاتە و مەمۆ عاشقەكى تەنگەزارە. ژبو گەھشتنا وەلاتى، مەمۆ دكەفتە دزىندانا مىرىدا و ھەتا مرنى بەرنادەت. ئەوا مىر ل سەر مەمۆي ئازراندى و گەھاندىيە وى رەوشا ژىگۆتى، چالاكى و درەوېن

به کرۆکی بوون. ئەفجا ئەم د کارین بیژین کو مەمو وەلاتییەکی ئەفیندار و ئازادینخوازە، زین وەلاتە و بەکرۆک ژێ دەستەک و هاریکارین رژیمیئە. هەفالی وی شیرکوه، ئانکو شیرێ چیا. ناڤی سەرکردهکی موسلمانێ نەژاد کورده، ژ بنەمالا ئەیو بیانە و سەرلهشکەری عیماده دینی زهنگینی بوو بۆ سەر دهوله تا فاتیما ل میسری. لی دیت مەرهما نفیسهری پتر ب رانا ناڤه گریادی بیت، کو شیرێ چیا. شیرێ چیا هەردەم ئازادە و مرنی ل سەر کهفتنا دناڤ خەفکیدا دچیترینیت. لەوما گیانی خوه گوری ئازادی یا خوه و وەلاتی خوه دکەت.

ناڤی کوری شیرکوی وەلاتە، داکو پیکه گریدانه کا ئالوگور دناڤه را وەلاتی کوری خوه و وەلاتی خوه دا دروست بکەت. ئانکو دەمی بەرەفانی ژ وەلاتی خوه دکەت، ئەو یی بەرەفانی ژ کوری خوه و خیزانا خوه دکەت (بەرۆفاژی یا وی ژ راستە). دەمی وەلات پرسیارا دایکا خوه دکەت کا بابی وی خوه گوری چ کریه، دبهرسفیدا لی فەدگەرینیت: "بابی ته خوه گوری وەلاتهکی بن دەست کریه، و نهۆ دو وەلات هه نه، تو و کوردستان... بی ۱۲۳". هه بوونا دوو وەلاتان، ئاماژیه کا جه فەنگیه ژبو وەلاتی د خه و نانا هاتییه ئاڤاکن (وەلاتی گریمانکی) و ئەو وەلاتی د که تواریدا دهیته دیتن. وەلاتی که تواری، وەلاتی هه لپه رست و بهرژه وەندخوازانە. وەلاتی گریمانکی، وەلاتهکی ئیدیالی و مشتێ دادپه روه ریه. لی ئەگەر ئەم ب کووری هزرا خوه د بابەتی خوه گوری کونیدا بکەین، خوه گوری کون باوه ریه و نه هه شه نه ده ب چ پاداشتی ماددیقه، به لکو به خشنده ییه کا گیانیه ژبو پاشه رۆژه کا گهش و ئازاد دهیته کرن: "دقیته هه ردهم سه ری ته یی بلند بیت، تو کوری شه هید شیرکوی.. بابی ته نه ل هیڤیا چو به رامبه ر

بوو، تنی وی ئومیدا وهلاته کی هه بوو... بپا ۱۲۴". چ کهس بهرانبه ری بهایه کی ماددی
خوه ناکه ته قوربان، نه گهر تشته ک نه بیت کو ژ گیانی مرۆفی بهاتر بیت، ئوو
تنی کوری مرۆفی و وهلاتی وی ژ گیانی وی بهاتره. یی ئیککی مان و پاشه روژه
و یی دووی بها و پایه داری یا خوهییتی یا مرۆقییه.

ل داویی ژی، ئەف رۆمانا مшти ههستی و وهلاتینی و مرۆقایه تی و میناکین
جوانین هونه ری، کو ب بهردانا که وه کی دهست پی دکهت و ب ئازاد کرنا
هه موو که وان ب دو ماهی دهیت. ئەشکه نجه دانا که نجه کی خوینگه رم، دیته
سینۆنیمه شه فا زایشینی یا وی و که نی و گریا جفاکی ب که هشتنا تهرمی
په هله وانی و بوونا زارۆکی وی تیکه له لی ههف دبن.

*

۸

فەگىرانىن رىپورتاژكى

د ھەردوو رۇمانىن (سىڭۆشەيا تاوانى) و (كوچۇ)دا

۱. سیگۆشه یا تاوانی:

هندهک رهخنهقان وهسا ددهنه خویاکرن کو بکارئینانا شرۆقه کاری یا وهسفی دنقیسینا رۆمائیدا، پتر ژبو ئاراستهیین پهروهده و رهوشه نیبرکرنی دهیته بکارئینان، کو بۆیه رهکی دیارگری دی هیته وهرگرتن و نقیسه ر دی ل دویف وهسفرنا هوورهوورکین وی بابه تیقه بیت کو بابه تهکی دیروکی یان جفاکی، یان ژی هزر و دلینی بدهته وهرگری. په یاما سه رهکی یا فی جورئ دهر براندنی، ئاگه هدارکنا خوانده قانانه ب هه بوونا بۆیه رهکی دیارگری. ههروهسا پرۆسه یه کا دوکیومیتتاری یا وی بۆیه رییه ژبو دیروکی. هندهک جارن ژی، وهرگرتنا هه لویسته کی دیارگریه ل سه ر بابه ت یان بۆیه رهکی دیارگری. ئەوا فی جورئ فه گیرانی ژ راپورتین رۆژنامه ثانی و دوکیومیتتاری جودا دکهت، بارکنا بۆیه رانه ب هندهک دهر برینین ویره یی یین جوانکاری. ل شوینا نقیسه ر راپورته کا دوکیومیتتکاری بنقیسیت، یان ریپورتاژه کا رۆژنامه ثانی ل سه ر بابه ته کی دیارگری چیکهت، دی ب هندهک دهر برینین ویره یی یین بارگری ب هندهک جه فه نگان و ئامازه یین که لتوری و رهخنه یا که تواری، ئاهاهیه کی نیمچه هونه ری ژی چیکهت. ئەم دیپژینی نیمچه هونه ری، چونکو تیکه له یه که ژ فه گیرانا هندهک بۆیه رین رویت و دهر برینین ویره یی. نه دووره ژی هه ولدانه ک بیت کو پترترین خه لک بخوینیت و سه ره ده ری دگه ل خوه یی بۆیه ری بکهت وه کو ماده یه کی دیروکی بارگری ب ئاشوپ و هه ست و دلینی یا نقیسه ریقه. ئەو ب خوه، پرانی یا گه نین نووهاتی، پتر سه ره ده ری دگه ل رۆمان و چیرۆکان دکه ن ژ راپورتین دوکیومیتتاری و نقیسینین زانستی و دیروکی. ئەفجا بارکنا

رۆمانه كئى ب بابته كئى دىرۆكى يان زانستى، دئ بىته ئاويژه كئى به لافكرن و گه هاندنا وئ زانشا مه رهم پئ بگه هيت.

نقىسه ر د رۆمانا "سىگۆشه يا تاوانئ" دا*، به حسى سئ بؤيه رين دلته زينين جفاكئىن مرؤقايه تئى دكهت، كو وزدانا هه موو مرؤقايه تئى پئ داخبار بوويه. جوھيه ك و ئه رمه نيه ك و كورده ك دترئندا، هه ر ئىك هزرا خوه د كاره سات و دهرده سه رى يين ملله تئى خوه دا دكهت. هه ر ئىك كئىيا ژيان و ژيارا نقشئى خوه دخونيت، كو دهر برينئى ژ سئ تاوانئىن جيھانى دكهن. ئانكو سئ چىرۆكن و يه ك بابته. ئوو ده مئى يه ك بابته د سئ چىرۆك و سئ سه رده مئىن جودادا ده يتته فه گئران، بىگومان دئ پرى دووباره كرئىن هه ستا مرؤقايه تئى بن. بابته جىنوسايد، قركرنا نقشه كئى مرؤقانه د سئ سه رده مئىن جودا دا و ب ده ستئى سئ رژيمئىن شمولئى و دكتاتورئى، كو هه مان ساخله تئىن سه رده ده رىكرنا دگه ل مرؤقان هه نه. ل ده ستپىكئى، نقىسه ر ب ئاوايه كئى وئزه يى سه رده ده رى دگه ل خه ونئىن هشاريئى دكهت: "هه موو په يا بوون. ئه و يئ شه رئ هيتله ر و سه ددام و ته لعه ت پاشاى دكت... بپ۳". بكارئىنانا ئالائئى خه ونرؤژكان، فيله كا ده روونيه مرؤف ب نه هؤشى ئه نجامدهت، ژبوؤ تولقه كرئى و ئه نجامدانا وان كرىارئىن كو د هؤشيارئى يا كه تواركيدا نه شياى بكهت. ئه ف فيلا ده روونئى، هه ولدانه كا ژبوؤ هه فسه نگرنا په ست و قه يرانئىن ده روونئى. ده مئى نه شيت، دهر برينئى ژ هه ز و هه لچوونئىن خوه يين دلينئى بكهت (ل هه مبه رى بابته كئى نه خوازراو)، دئ په نا به ته به ر خه ونرؤژكان (يان خه ونئىن هشاريئى) كو هه ز و غرؤرا خوه پئ

* حه سن ئىبراهيم (۲۰۱۴). سىگۆشه يا تاوانئى، رۆمان. ژ وه شانئىن ريئه به رى يا چاپ و وه شانا ده وؤكئى. چ۱، چاپخانا پارئزگه ها ده وؤكئى- ده وؤك.

تیرکەت. ئانکو وەکو پەهلەوانەکی دوئیکشۆتییە، ئەوی سیرفانتیسی ب جوانییەکا وێژەیی و جەفەنگی دەربرین ژێ کری. هەر چەوا بیت، ئەف ئاوردانا نفیسەری ل سەر فی بابەتی خەونین هشیاریی، دەستپیکەکا وێژەییە ژبۆ هندەک بۆیەری کەتواری یین رویت. ب هزرا من، ئەفەیه نفیسەر پالدای کو ناخی رۆمانی بدانتە سەر ریپورتاژەکا دوکیومنتاری. ئەو ب خوە، ریپورتاژین رۆژنامەفانی یین دوکیومنتاری ژێ، هونەرەکە هەموو کەسەک نەشیت ب وی جوانی یا رۆماننفیسەکی پیشکیش بکەت. هەمان کریارا دوکیومنتکرنی، د رۆمانا "ئەفین و ئەنفال" دا کریه، لی جیاوازی یا "ئەفین و ئەنفال" دگەل فی بەرەمی، یی ئیککی ب شیواژەکی هونەریی پوخت دەربریە کو میناککی رۆمانەکا هونەری ب خۆفە بگریت (سەرەرای وان هەموو بابەتین ریپورتاژکی یین تیدا هەبی). د فی شیواژی دوویدا (سیگۆشەیا تاوانی)، ب میناککی ریپورتاژەکا رۆژنامەفانیی دەربریە (سەرەرای وان وینەیین وێژەیی یین تیدا هەبی).

نفیسەر ب بابەتی کوشتارا ئەرمەنان دەست پی دکەت و دئینتە سەر دەپی شائویا بۆیەران: "فەرمان هاتبوو دان، کەسی ب گوللا نەکوژن، گیانی وان بهایی وان گوللا نائینیت... بپە". لی چونکو سەرەدەریی دگەل بابەتەکی دوکیومنتاری دکەت، لەوا ب ستایلی ماموستایەکی پیرا خواندەفانان ل دوو کوشتارین ئەرمەنان دئینیت: کوشتارا ئیککی (ل سالا ۱۸۹۴ی)، ل سەرەدەمی سولتان عەبدلحەمید روودا بوو. ئوو کوشتارا مەزن (ل سالا ۱۹۱۵ی)، ل سەرەدەمی جەنگا جیهانی یا ئیککی روودا بوو. د شان هەردوو کوشتاراندا، کۆمەکا ژن و زارۆک و پیرەمیر و گەنجین خوینگەرەمین ئەرمەنان دەینە قەرن. د میناکەکی وێژەیی خەونۆکیدا، پیژنا کەمال پاشای دەیتە سەر دەپی شائویی و فەرمانی

ددهت: "فهرمان.. ب زووترين دهم گوند باژيرين چول بكي، مائي وان تالان بكي، نابت كهس ژي قورتال ببت... بپ٤٤". ئينانا پيژنا كه مال پاشاي (هه رچه نده برياردهري ئي كوشتاري ته لععت پاشا بوو)، ئاماژه يه كه مه جازيه ژبو به رده وامي يا كوشتار و ته په سه ركرنا مروڤان، دبیت ژي شاشيه كه ديروكي بيت و نقيسه ر ب بيئاگه هي كه فتيته تيدا. چونكو د سه رده مي كوشتاريدا، مسته فا كه مال پاشا سه ركرده كي له شكه ريي ب نافوده نگ بوو، ب تايه تي د شه ري "ده رده نيل" دا. هينگي هيشتا نايي خوه نه كر بوو نه تاتورك. مشه جاران، ده مي سته م و هوڤاتي يا سه ركرده كي دبیت به نيشتي ده ئي هه موو جفاكي، مروڤ وه سا هزر دكه ت، كو نه و سه ركرده ل هه موو سه رده مان هه ر هه بوويه و هه ر سته مكار و زالم بوويه. نقيسه ر ژي نه نداهه كي جفاكيه و نه دووره ب ده مان جاران نايي كه مال پاشاي دناف چيروك و سه رهاتي بين كورداندا بهيست بيت. نه ف بابه ته چ مه جاز بيت يان شاشي بيت، نه گه له ك گرنگه ل هه مبه ري ته ركيزا وي ل سه ر دادگه هكرنا بكوژي ته لععت پاشاي. مفايه كي مه زن ژ فه گيرانا ديروكي يا دادگه هكرنا وي بكوژي ديتيه، كو ب نايي سلومون تايليريان نه رمه ني دده ته نياسين. نه ف تولقه كرنه، ئاماژه يه كه ژبو هندي كو فره هه ر تاوانباره ك بگه هته سزايي خوه. ب گه هشتنا سزاي، خوداين تولي ئارام دبن، هه روه سا خوانده فان ژي (نه وي كي ليك ب كي ليكي دگه ل بويه ران ژي اين)، پي ئارام دبن و هه ست ب سه ركه فتنا ره وايه تيي دكه ن، كو په يامه كه ژ په يامين روماني.

تاوانا دووي يا د ده ره قى مروڤايه تييدا هاتيه كرن، سو هتنا جو هيبان بوو، نه وا هيتله ري كرى و ب نايي پروسه يا هولوكوست هاتيه نياسين. من نه ئيت هه مان ده برينين بويه ري ئيكي دووباره بكه م، چونكو د هه موو كريانين

بنبرکرن و قرکرنیدا، هه مان دهردهسهری و کارهساتین مروڤایه تی روو ددهن. لی
 جوداهی یا قی کریاری ل گهل کوشتارا ئهرمه نان ئه وه کو ئه ف کریاره ژ لای
 وه لاته کی روژئاقایی (نه روژهه لاتی) فه هاتییه ئه نجامدان، ژ لایه کی دیشه ژی،
 ملله ت و حکومت ههردوو د کریاریدا پشکدار بوون. ل دهستیکی ملله تی ب
 سه ر مال و مولکه تی جوھیاندا گرت و پاشی حکومتی دهست ب پرۆسه یا
 جینوسایدی کر. ئه و شه فا ملله تی هیرش کرییه سه ر مال و سامانی جوھیان،
 ب شه فا شووشه ی هاته نیاسین: "ئه ف شه فه ب شه فا شووشه ی هاته ناف کرن، ژبه ر
 دئی شه قی دا شووشین دکان و جهین کاری جوھیان هه موو شکاندن... ئه ف شه فه، بو
 دهستیکا دژایه تی به رانبه ری جوھیان ل سه ر ئاستی حکومت و ملله تی... بپ ۲۶". د
 حاله تی کوشتارا ئهرمه نان دا، ته لعت پاشا بریارا کوشتاری ددهت و بو هه موو
 سه ربازگه هین له شکه ری خوه دهنیریت (هه رچه نده چ بریارین ب قی گرنگی
 و هه ستاری بی ئه نوهر پاشای نه دهاتنه دان، لی بریارا کوشتاری ب نائی
 ته لعت پاشای چوویه). هه رچه وا بیت و کی بریارا ئیکلاکه ر دابیت، ملله تی
 دهردوری جهواری یا ئهرمه نان دبنه دوو پشک، هنده ک ب سه ر مال و مولکین
 واندا دگرن (مینا ئه و عه شیره تین هاریکاری یا له شکه ری دکرن)، جوینه کی دی
 ژی ب دزیکشه هاریکاری یا ئهرمه نان دکرن ژبو فه شارتن و ره قاندا وان. لی
 د حاله تی جوھیاندا، ملله تی دهستیکر و پاشی هیژین له شکه ری هولوکۆست
 ئه نجامدا: "گرتی ل سه ربازگه هین تابهت کۆم کرن، پتر ژ ۴۷ سه ربازگه ه ژبو قی
 شالووی دروست کرن. تنی ۱۷ ژ فان سه ربازگه هان ل ئه لمانیا بوون... بپ ۲۷". خالا
 هه قپشک د ههردوو کریاراندا، ئایینی دهسته لاتدار ل دژی ئایینه کی دی یی
 جودا راوهستان و هه ولدان کو بنبر بکه ن. لی د قی خالیدا ژی جوداهیه ک
 هه یه، ئایینی دهسته لاتداری دهوله تا ئوسمانلی پشکه کا گرنگه ژ دهسته لاتی و

دهستهلان ب ناڤئ ئاييني هاتييه دانان و هموو كاريارين كارگيري و سياسي و ئابوري و جفاكي، د چوارچوڤئ تيگههين ئايينيدا دهينه نهجامدان. لي د حاله تي نه لمانيدا، دين و دهولت ژ ههڅودانه. ئانكو ئايين سهردههريي دگهل پشكا گياني يا مروڤين تاك دكهت و دهولت سهردههريي دگهل پشكا ماددي و ژيارا هموو خهلكي دكهت.

نقيسه ر ئاماژهه كا بله ز ب دلره شي يا خهلكي ل هممبه ر جوھيان ددهت و وي دلره شيبئ ژبو هه بوونا مال و سامان و په رلاخي يا جوھيان دزفرينيت: "هه رچهنده ميژوويا دلره شيبئ به رانبه ري جوھيان يا كهڤنه. ل سهردهمئ قهيسه ران و به ري وان ژي هه بوو... ژبه ر جوھي ل هه موو ده مان و ل هه موو جهان، خودان مال و شيان بوون. هه ر تشتئ ب بها يئ وان بوو. قئ چهندي جوھي ل هه موو جيھاني كرنه خودان دوژمن... بپ ۲۷". د قئ خاليدا، يا فھر بوو نقيسه ر ل ديروكا جوھيان زفرييا و ئاماژه ب قركرين وان يين ده سپيكا ئيسلامه تيي كريا، كا چه وا باوهردارين ئيسلامئ ب سهر مال و مولكه تي واندا دگرت و هه ر نيره كي به ركه پئ وي ره ش بووي، دكوشتن. ئوو نهڤه بوو سه ده مئ وي چهندي كو ل هه موو وه لاتين دونياي به ربه لاف بين و چ وه لاتين دياركري نه بن. لي وه سا دياره نقيسه ري نه ثيايه خوه ل ئي بابته تي بكه ته خودان، ژبه ر دوو نه گه ران: يا ئيكي وي ثيايه كريا هولوكوستي به رچاڤكهت و دگهل هه ردوو كاريارين كوشتارا نه رمه نان و نه نفالا كوردان هه ڤه ركهت. يا دووي ژي، نهڤ رو مانه ژبو جفاكه كي ئيسلاميي كورد هاتييه ئاراسته كرن، ئوو پرائيا ئيسلامييان خوه ب دژمئين جوھيان ددانن و جينوسايدن ده ستيپيكا ئيسلامئ ب سهركه فتننا ناڤئ خودي و پيغه مبه ري وي د هه ژميرن. نهڤجا نه ثيايه خوه تالوقه تي شه ردهڤه كي بكهت، كو مه رما وي يا

سەرەکی نە ئەو شەرەیە. ئەگەر ئەم ئی پشکێ وەکو ریپورتاژەکا ل سەر ئایینی جوھییان دابنن، دئ کیم و نەکاملان ھیتە پشچاف، چونکو وەکو سەرەدەری یا دگەل بابەتئ (کوچۆ)، خوہ نەداھیلائیە دناف کووراتی یا بابەتیدا. دبیت مەرەم پئ ئەو بیت کو ریپورتاژەکا تاییەت ل سەر سەرەدەمەکی دیارکری یئ ئایینی جوھییان پیشکیش بکەت، کو ئەو ژێ سەرەدەمی ھولۆکووستییە. یان ژێ ئایە سەرەدەریئ دگەل سئ کارەساتین مروچیکەرین چەرخئ بیستی بکەت، نەمازە ئەف ھەرسئ کارەساتە د راگەھاندنن ھەموو دنیایدا ھەنە و دەنگشەدەن.

تاوانا سبئ کریارا ئەنفالین رەشە، کو رژیما سەددامی و حکومەتا عیراقئ ل دژی خەلکئ سفیلی کوردستانی ئەنجامدا یە. ب کیمیا بارانکرنا ھەلەپچە دەست پئ دکەت و ب دریژی بەحسی رەوشا خەلکئ سفیل و کاسبکارین د بن باندۆرا تۆپ و ناپالمین دژمنیە دکەت. د میناکەکئ وێژەیی جواندا دبیزیت: "چیا یین بلند نەشیان رۆژئ گیرۆ بکن. دەنگئ تۆپان و ھیرینا فرۆکان، نەشیان جوتیار و کاسبکاران د مالاندا بھینن... بپا۴". ئەف دەربرینە ئەگەرەکا جەقەنگیە بەر ب وئ ھزرا ھەردەم بزاقا رزگارینخوازی یا کوردان دووبارە دکر کو تنئ چیا ھەفالین کوردانن. لئ ل بەر کیمیا بارانکرنی و ژەھرا رەش، چیا ژێ نەشیان ھەفالین خوہ پاریزن. دیساب ئەگیرانەکا وێژەیی خوہگوریکرنا عومەری خاوەر دوکیۆمینت دکەت، کو نھۆ بوویە جەقەنگئ مونۆمینت و بیرەوہری یین کیمیا بارانکرنا ھەلەپچە. د ئی دوکیۆمینتکرنیدا، دوو ئاماژە یین جەقەنگی بەرچاف دبن: یا ئیکئ نا ئی کریاری ئەنفالە، کو سورەتەکا قۆرئانا پیروژە و رژیمی ئایە ب ھیزا قۆرئانی و ئایینی ئی کریارا ھۆشانە بەھانە بکەت. لئ ئەگەر ئەف سورەتە ژبو قرکرنا کافران و نەباوەردارین ئیکانەیی یا

خودئ بیت، ئەشاد ئى كرىارىدا بووى و دبیت، ل دژى هندەك كەسانىن خودئ نىاس و موسلمانن. ناڧى بابى عومەرە و ناڧى كورى محەمەدە، ھەردوو ژى نەناڧىن كوردىنە و ژ خوشتقى و پىڭىرى ياب ئاينى پىرۆز، ژ دىرۆكا ئىسلامى ھاتىنە ھەرگرتن. ئەف راستىيە، ئاماژەيەكە بو بكارئىنانا ئاينى ئىسلامى ل دژى پەياما ئىسلامى (كو دادپەرورى و پىڭقە ژيانە، ھەرورەكو دەھىتە گۆتن!)، لى پاراستنا بەرژەوھەندان و تۆلڧەكرن و سەقامگىركرنا دەستەلاتەكا دىيائى يا رژىما عىراقى دوى سەردەمىدا، چ ھەڧەندى ب قورئانى و پەياما نڧىسائى يا ئىسلامىڧە نىنە. ئەف كرىارە ل دژى كوردان نەھاتە كرن، چونكو دوورە دىن بووینە، يان چووینە سەر ئاينەكى دى. ژبەر ھندى بوو كو داخووازا ماڧىن خوە يىن نەتەوھىيى دكرن. ئاماژەيا دووى ژى ئەوہ كو ئەف كرىارە ب چەكىن رۆژئاڧائى ھاتىيە ئەنجامدان: "ھەشت فرۆكىن مىراجىن فرەنسى، سىبەرا خوە ل باژىرى ھەلەپچە كرن... بپ۳". ئانكو ھىزىن بىانى يىن نە موسلمان ژى د ئى كرىارىدا ھاتنە پشكداركرن، ئەڧجا ژبلى ھۆڧاتى يا رژىمى، ئىشارەتەكا بىبھائى يا ئاينى و خىانەتا سەرۆكى وى رژىمىيە كو ب ھارىكارى يا ھىزەكا نە موسلمان، مللەتەكى موسلمان دئىختە د رەوشەكا گەڧلىكرنى و قركرنىدا. پشتى كىمىا بارانكرنا ھەلەپچە، ب شىوازى وەسڧكرنەكا شروڧەكارى بەھسى ھوورھووركىن ھىرشا لەشكەرى عىراقى دكەت: "شەرى عىراق و ئىرانى ب داوى ھات. بەرى لەشكەرى عىراقى ب ھەموو گرانيا خوەڧە، كەتە كوردستانى... ملین تانك و تۆپ و مۆشەكىن گران، ل دەشتا گەرمىان دانە ئىك... بپ۵". ھەرورەسا ئاماژە ب ئوپەراسىونىن ل دژى دەڧەرىن شارەزوور و ھەورامان و قەرەداغ و گەرمىان و دووبرى دكەت، كو ژمارەيا ئەنڧالان پى دوكمىنت بكەت، ھەتاكو دگەھتە ئەنڧالا ھەشتى كو گەرا دەڧەرا بەھدىنانە: "ئەنڧالا ھەشتى، ئەنڧالا داوى، ئەنڧالا

قېركرنى، ئەنفال بەھدىنان... بپا ۴۶". ب ئان ھەر ھەشت ئوپەراسىيۆنىن
 لەشكەرى عىراقى (ب ناھى ئەنفالان)، مللەتى كورد تۆشى گرتن و دەردەسەرى
 و ئەشكەنجەدانى دىت، ژن و زارۆك و زەلام ژ ھەف دەينە جوداكرن، زەلامان
 دكوژن و دگۆرپن ب كۆمەلدا دەينە فەشارتن، ژن و زارۆكان ژى دفرۆشن.
 ئەز نا چمە سەر شىوازى سەرەدەرىكرنا ھۆقاتى يا رژیمی دگەل خەلكى سقىل،
 چونكو د ھەردوو رۆمائىن "ئەفین و ئەنفال" و "كوچۆ"دا، ب درىژى بەھسى
 ھۆقاتى يا لەشكەرى عەرەبى ب ناھى ئاينى پىرۆزى ئىسلامى دكەت. ل ئىرە،
 ۋەكھەقىيەكا ب روخسار و ناھەرۆكفە دناقبەرا كرىارا ئەنفالان و كوشتارا
 ئەرمەناندا ھەيە، جوداھى يا بنەگەھىن ئەۋە كو مللەتى كورد موسلمانە و ب
 دەستى موسلمانان ھاتىيە قېركرن، لى مللەتى ئەرمەنان نەموسلمان بوو و ب
 دەستى موسلمانان ھاتە قېركرن. دىت ئەفە بىت سەدەمى وى چەندى كو پشتى
 جەنگا جىھانى يا ئىكى، مللەتى ئەرمەن ب دەولەتا خوە شاد دىت و مللەتى
 كورد ھىشتا بى ل بن گەفین قېركرن و ژناڧرنى. پىرانىيا ۋەلاتىن رۆژئاقابى
 پشتەقانى يا دامەزراندنا دەولەتىن ئەرمەنى و ئىسرائىلىيان كرن. لى د كەيسى
 نەتەۋا كورد دا، ب ئاينى ئىسلامىقە ھاتە گریدان و ل سەر چوار ۋەلاتىن
 ئىسلامىدا ھاتنە دابەشكرن. دىت سەدەم ژبۆ نەرىكخستن و ساۋىلكەيى يا
 كوردان ب خوە بزڧرىت، كو ھەردەمى بزاقەكا رزگاربخوازا نەتەۋەيى ب ھىز
 دكەڧىت، كۆمەكا كوردان ل دژ رادوۋەستىن و دبەنە داردەستىن دەستەلاتىن
 ئىسلامى يىن نەكورد (چەتە و قورۆجى). ئەف ھەستا خوە ب كىمدىتنى
 (ئانكو چىتراندنا دەستەلاتەكا ئىسلامى يا نەكورد ل سەر دەستەلاتەكا ئىسلامى
 يا كورد)، نقىسەر پالدايە كو بىژرىت: "ھندى كورد ھەنە ئەنفال ھەبوونە و ھندى
 كورد ھەبن، ئەنفال دى ھەبن... بپا ۴۶". ئەف رەشېنىيە ژ داخەكا كوورا ناخى

نقیسه‌ری دهرکه‌فتیه و کۆمه‌کا نیرین و تیدیتنین جفاکی و سیاسی و ئابوری و جیوپوله‌تیکی ب خۆفه دگریت. ئوو دهربرینه‌کا راسته‌قینه یا ره‌وشا کوردانه ل سهرده‌می ئازادی و پیکه‌ژیانی: "ل ئیرانی، فه‌توا ب کوشتنا کوردان هاته‌دان. ل تورکیا، کوشتنا کوردان ب پاره‌یه. ل سوریا، کورد د مرینه، نه‌ئه‌زمان و نه‌ناسنامه‌یه... بپ ۵۳".

ب شیویه‌کی گشتی، ئەف رۆمانه سهرده‌ریی دگه‌ل سی بابە‌تان دکه‌ت کو هه‌مان ناهه‌رۆک هه‌یه (هولۆکۆست، کوشتارا ئەرمه‌نان، ئوو ئەنفالا ره‌ش ل کوردستانی). له‌وا دی بینین کو کۆمه‌کا فه‌جوین و دووباره‌کرنی و هه‌شوکرنا نه‌ویژه‌یی تیدا ده‌یته‌ دیتن. ئەف چه‌نده‌یه ئەم پالداين کو نائی ریپورتاژه‌کا دوکیۆمیئتکاری بدائینه سهر فی رۆمانی. دبیت مه‌ره‌ما سهره‌کی یا نقیسه‌ری ژى هه‌ر ئەو بیت، ب نه‌مازیی کو خه‌لکی فی سهرده‌می پتر هه‌ز ژ نقیسه‌یین راسته‌وخۆ دکهن، ئەوین ب ئاشکراییی ده‌ینه دهربراندن و مرۆف ب ساناهی تی دگه‌هیت. ئوو ماده‌م په‌یاما سهره‌کی یا رۆمانی دوکیۆمیئتکرنا پشکه‌کا دیروکا مشت دهرده‌سه‌ری یا کوردان بیت و هه‌قه‌برکرنا فی دهرده‌سه‌ریی دگه‌ل کریارین هولۆکۆست و کوشتارا ئەرمه‌نان بیت (کو ل هه‌موو جیهانی دبه‌ربه‌لاثن). له‌وا دبیت نقیسه‌ری ب زانیوون ئەف ئەرکی رۆژنامه‌فانیی ب ستوویی خوه‌فه گرت بیت کو خزمه‌ته‌کی پیشکیشی ملله‌تی خوه‌یی هه‌زار و بنده‌ست بکه‌ت. ئەفجا د فی کریارا دوکیۆمیئتکریندا، ژبیر نه‌کرییه کو ئاماژه ب کوردستانا ئازاد بده‌ت و خه‌ونی ب ئازادکرنا پارچین دیقه‌ ژى بینیت: "هه‌وه‌ کوردا ژى پارچه‌کا وه‌لاتی خوه‌ رزگار کر... وه‌لاتی مه‌ نه‌ تتی ئەو پارچا ئازاده! کورد نه‌تتی ئەون یین ل کوردستانا باشۆرا!... بپ ۵۵". دبیت ژى، ئەفه هاندانه‌ک بیت کو کوردین هه‌ر سی

پارچین دی ژی ههولین خوه ئازادکرنی بدهن. لی ئەف ئازادی یال باشوور ژی، هیشتا پشکه که ژ هه مان وهلاتی کریارین ئەنفالی ئەنجامداین، هیشتا نه که فتیه سهر ستوونین خوه سه ری و پیدفی ب هاریکاری یا جفاکی نیفدهوله تی هه یه هه تا کو بشیت بیته دهوله ت: "ئهم کورد، نه تنی ژ دهوله تی بیبارن، ئەم ژپیشکه تنی ژی دیبارن... هه تا ئەقرو ترین نین، هیشتا مه کیشا ئاف و کاره بی یا هه ی... بپ ۶۰"، لی ئەوی ئەرمه ن دبه رسفیدا لی فه دگیریت: "هه وه پارچه کا رزگارکری یا هه ی، هه ول بدن ژده ست نه دن.. بپارین... بپ ۶۰". ئانکو چ ملله ت ب بریارین ده رفه یی نابنه دهوله ت، فه ره ملله تی هه ز و شیانین ب ده سته ئینانی و پاراستنا ده سته فتنان هه بیت، داکو جفاکی نیفدهوله تی ژی یی هاریکار بیت. ب هه زرا من، داوی په یاما رۆمانی ئەوه کو بیژته ملله تی کورد، مه ب خه بات و به رخوه دانی پارچه کا وهلاتی ئازاد کر، لی فه ره ئەم پاریزگاریی ل سهر بکه یین و هه ولین پیشکه فتنی بده یین، دا وه کو ئەزمونین چووی یی یا ژی کورت نه بیت.

۲. کوچۆ:

ئەف رۆمانه (مینا سیگۆشه یا تاوانی)، هه ولدانه که ژبو دوکیۆمیتکرنا تاوانه کا دی یا هۆقانه و نه مروقایه تی، کو ژ لایی هسکباوه رین ئاینی ئیسلامیقه ل دژی ئیزدی یین ئیزیدخانی، هاتیبه ئەنجامدان. جوداهی یا فی رۆمانی ئەوه کو هه فکی یا دناقهه را دوو ئایناندا بهرچاف دکه ت. ئاینه کی زالدسته و ب هیزه، دقیت ب کوشتن و ترساندن و ره فاندنا زارۆکان و کریتکرنا نامووسی، خه لکی نه چار که ت ئاینی بابوباپیرین خوه به یلن و باوه ری ب ئاینه کی دی بین. ئاینه کی دی یی به ییز و بیده سته لاته، ب هه موو هیز و شیانان به ره فانیی

ژ ئایینی بابکالکین خوه دکهت و نه ئیت بجیته دناڤ ئایینی گه فلیکهردا. ئەڤ بۆیره مه فه دگهرینته فه سهردهمی فتوحاتین ئیسلامه تی، کو باوهرداری یا ئایینی ب هیزا شمشیرین دهڤ بخوین دهاته به لاکرن و خه لک دکیشانه دناڤ ئیسلامه تییدا. په یاما ههره ناڤدارا وی سهردهمی بۆ خه لکی نه موسلمان (ئه سلم ته سلم بوو، ئانکو موسلمان ببه دا ساخ بمینی). ئەڤجا خه لکی هه چکوهه یی بیهیز و کاسبکار (فهوج ب فهوج!) دهاته دناڤ ئایینی ئیسلامیدا، کو ژیان و زارۆک و ژنین خوه ژئ پیاریزن. هه لبهت ئەڤ گۆتاره نه جهی شوڤه کرنا هوکار و سهربارکین فی جوړئ به لاکرنا ئایینییه. لی مادهم پرائیا وه لاتین موسلمان بووی (ههر ژ وه لاتین دهردۆرا گزیرته یا عهره بی بگره و تا دگه هیته هندستان و چین)، ب هیزا شیر و گه فلیکرنی و تالان کرنی به لاقبوویه، فه ره ئامازه یه کا بله ز بدهینه ئە گهرین ته سلیم بوون و نه ته سلیم بوونی. جاری ل دهستیکی، ههر وه لاته کی ژ دلماز فیای بیته موسلمان، چ شهر و گه ف دگه ل نه هاتینه کرن. هه موو ئەوین به ره قانییه کا توند کرین و پاشی بووینه موسلمان، شیوازی ته سلیم بوونی ب خوڤه دگریت (نه باوهرداری). ئوو د هه موو شهر و پیكداناندا هنده ک ته سلیم دبن و هنده کین خوه فه دهر دکهن، هه تا دهینه کوشتن یان پیکهاتنه کا هه قبه رژه وه ندا ئالوگور دناڤه را هه ردوو لایه نین هه فرکدا دهیته کرن. دپیت ئەڤه بیت سه دهمی وی چه ندی، کو د وه لاته کی (یان دناڤ ملله ته کیدا) کۆمه کا ئایین هه مه جوړ هه بن. رۆمانا (کوچۆ)* ... به حسی کریاره کا ژ فی شیوه یی ده ب سه ره قه چووی دکهت، کو ریکخراوه کا هسکباوه را ئیسلامی (ب نافی دهوله تا ئیسلامی ل عیراق و شامی- داعش) هیڤشی دکه ته

* حه سه ن ئیبراهیم (۲۰۱۹). کوچۆ، رۆمان. چ، چاپخانا رۆژهه لات- هه ولیڤر.

ئىزىدخانا ئىزدىيان و ب هه مان كرىارا بهرى هزار و چوار سهد سالان
 سه رده رىي دگهل دكهت. تالانكرنا مال و مولكه تي، ره قاندا زاروكان، سه بيكرنا
 ژنان و فروشتنا وان ل بازارين نه خاسه تي، نه چاركرنا زه لمان كو مرنى يان
 ته سلیمبوونى هه لبرين. هه لبهت ئەفه نه به حسی بۆیه ره كى دىرۆكىي سه رده مى
 ده ستپىكا ئىسلاميه، به لكو به حسی تارىستانا هیزه كا چه رخی بیست و ئىكى يه
 ل كوردستانى چىبووى و بوويه هيقينى ئى رۆمانا ل بهر ده ست. ئەف هیزا ب
 تارىستانى و ئالايه كى رهش پهيدا بووى، يا گه فین قركرن و جینوسايدكرنى ل
 ئاينه كى نه موسلمانى ئاشتيخواز دكهت. ئاينى ئىزدىياتىي (ئىزىدخان)،
 ئاينه كى ته نا و دائىخستيه (كو كه سى وهر ناگرن ژبلى ئەوين داياب هه ر دوو
 ئىزدى)، پرانیا باوهر دارين قى ئاينى، ب مير و فه قير و شیخ و قبیله گه ها
 نوورانیه (لاله ش)، ل كوردستانا ئازاد د ژين. ژ لايى نه ته وه يیقه، كوردن و ب
 كوردین ره سن دهینه نیاسين. زمانى ژيانا وان يا ماددى و گیانى كوردیه، ب
 كوردى دئاخفن و هه موو نقيژ و دوعا و ئايرده یين خوه یين ئاينى ژى، ب
 كوردى ئەنجامدهن (به روفاژى كوردین موسلمان كو نقيژ و ئايرده یين ئاينى
 ب عه ربه یی ئەنجام دهن). له وا پرانیا بۆچوونین دىرۆكى و ئەركیولۆژى، بهر
 ب هندیه قه چن كو دبیت، ئىزدىياتى ئاينى ره سه نى كوردان پیت. لى د
 سه رده مین جوداجودا، هه ر كۆمه ك (ژبه ر هه ر ئەگه ره كى هه پیت)، بهر ب
 ئاينین جوداجودا قه چووينه. ب قى چه ندى، نه ته وا كورد ژ كۆمه كا ئاينان
 پىك دهیت، كو هه موو ب هه قرا و بى ئاریشه، پىكقه دژين و د خوشى و
 نه خوشياندا هارىكارى يا هه ف دكهن. ل سالا ۲۰۱۴ئى، هیزین تارىي ب ئالايین
 خوه یين ره شقه بهر ب وارگه هى ئىزدى یين جلك سپیه دهین. ئانكو

هه ڤرکيه کا دژوار دناڤهرا رهشاتي و سپياتييدا روو ددهت، کو ميناکي هه ڤرکي يا دناڤهرا خيري و شهري، باشي و خرابييدا ددهت.

ل دهستيکا هه گيرانا ڤي کاره ساتي، نقيسه ر ئاماژه ب ڤي هه ڤرکي يا ديرين ددهت: "هه ڤرکيا رهنگي رهش و رهنگي سپي، گه هشتبوو پله يا رهنگي سور... بپا۱".

ئانکو خوين ژ ڤي هه ڤرکي يا دناڤهرا خوداوهندين خيري و شهريدا هاته ريژتن. هه ر کوشتاره کا ل دژي ئاييني ئيزديان هاتيه ئه نجامدان، ب نافي فرمان هاتينه ل قه لهمدان. فرمان د زماني کورديدا، ئانکو قوتپرکرن و نه هيلانا که سه کي ساخ. د ديروکا خوه دا، ئيزدي بهر ئاتافي گه له ک فرمانين هه مه جور بووينه، هه موو ژي ب نافي به لاکرنا ئاييني ئيسلامي هاتينه کرن (خو ئه گه ر ژبو مه ره مه کا سياسي يان ياسايي بيت ژي). ئه ف فرمانا بابه تي ڤي رومانال بهر دهستي خوانده ئاني هيژا، فرمانا (۷۴) يه ل دژي ڤي ئاييني ئاشتيخواز و ته نا هاتيه کرن. ديت دهستبهردانا ژ ئاييني، مه زنترين و ب زحمه تترين برپارا مروڤي بيت، له وا هيړشکه ر ب توندي سه ره دهريي دکهن، ئه ويڻ دبن گه فيقه ژي، ب توندي به ره ئاني ژ ئاييني خوه دکهن. له وا هه ردهم ب فرمان دهينه ل قه لهمدان، وه کو فرمانا فه لا، فرمانا ئه رمه نان و فرمانين ئيزديان. د هه موو فرماناندا، ئه ويڻ ته سليم دبن و دبنه موسلمان، ژ کوشتنن رزگار دبن، لي ئه ويڻ بهر خوه داني دکهن و دهست ژ ئاييني خوه بهر نه دهن، ژيان و مال و مولکته و نامووسا وان ژي دکه فته دبن گه فيقه: "تو ئيخسيري دهوله تا ئيسلامي، که چا ته بو مه يه، ژنا ته بو مه يه، مالي ته بو مه يه... هه ر تشتي دکمه قوربان بو شيشم و تاووسي مه له ک... بپا۲۸". زیده باری وه سفکرنا هوڤاتي يا دژمني ڤرهنه ته وه و يه ک ئايين، نقيسه ري چاڤکي کاميره يا خوه ب خهستي ئيخستيه

سەر کۆمهکا بابەتین ھەشەند ب ئی کریارێشە: ھەکو ھەگیرانا دیرۆکی یا وان ھەرمائین ب سەری ئیزیدخانێ ھاتین، پاراستنا ئایینی ئیزیدیاتی د دژوارترین رەوشین نالەباردا، بەرخوھدان و خوھگۆریکرنا گەنجین ئیزیدی ژپیخەمەت ژیان و ئایین و نامووسا خوھ. ل داوی ئی ژی، ئی بابەتی ئایینی ب نەتەوا کوردقە گریدەت، کو شەرھان و پێشمەرگەیین ژ ھەموو ئایین و مەسەبان دگەل جەنگاوەرین شەنگالیان تیکھەل دبن و پیکھە بەرھەقانی ژ ئیزیدخانێ دکەن.

* ھۆقاتی یا داعش: ب درێژی و ھەجوینەکا بو چەندین جاران دووبارە کری، ھۆقاتی یا دژمنی و کوشتنا ھەشەولاتی یین ھەچکۆھەیی و سەبیکرنا ژنان و رەھاندنا زارۆکان وەسەف دکەت. ھەر قورتالبووویەکی چیا ئی شنگالی چیرۆکەکا مشت ژ خوینی و کوشتنی و ژدەستدانا خووشک و دایک و کچان دگەل خوھ گەھاندییە چیا، کول و ئیری ژی بەرئاتی ترسەکا بەردەوام و برسەکا دژوار دبن. دوو بابەتین ئایینی یین ھەشەند ب ئی تراجیدیاییقە، ھەژی ل سەر راوەستانیئە: یەک ھەلوستی عەرەیین دەردۆرا گوندی کوچۆ، کو چەندین سالە پیکھە د ژین و دبیت ھەشەسکی یا بازرگانی ژی دنایبەرا واندا ھەبیت. لئ دەمی ھەقال و ھەقسوویین وان بەرئاتی گەفی بووین، ل شوینا پاراستنا وان، تالانکرنا و بوونە ھەشەسکین ھیزا تارین: "عەرەیین دەقەری سۆز دابوون مە کو مە پپاریژن.. پاشی ئەوان بەری داعشان ب سەر مەدا گرت... بپا، عەرەبان بەری داعشان ھیرش کرە سەر گوندین ئیزیدیان... بپا ۶۷". ئانکو دەمی بابەت دەھیتە سەر ئایینی ئیسلامی، ھەموو عەرەیین دیندار و نەدیندار پیقە دەھیتە گریدان، چونکو عەرەب ب ریکا ئایینی دگەھنە ئیک و بەرژەونەندی یا نەتەوا عەرەبی ب ئایینی ئیسلامیقە گریدایە. ژ لایەکی دیقە ژی، عەشیرەتین

عەربان ب غەزۆکرنی و تالانکرنی و دزیی ب ناڤودهنگن (یان ساخله ته کئی که لتۆریی وانە وه کو د. عەلی وەردی دبێژیت)، ئەڤجا دەمی هەر دەرفه ته ک بۆ هەلکه فیت، دی ڤه گەرنه ڤه سەر ره سانه تی یا خوه یا به ری. هەردەمی ئیسلامه وی ژى دگه هه دهسته لاتی، هه مان کریارین به ری هزار و چوارسه د سالان دکه نه یاسا و ریپاز بۆ خورتکرنا دهسته لاتا ئیسلامی. بابه تی دووی ژى، نه ته ویین نه عه ره بن، کو هنده ک ژى ب دلمرازی دهینه دناڤ بزاقین ته کفیری و ڤه ژاندنا ئیسلاما سه له فیدا، ل وی هزرینه کو دی دهوله تا سه رانسه ری یا خیلافه تا ئیسلامی پی دانن. ئەڤ تی به زینا شمولى یا هنده ک دینداران، گه فه که ل سه ر هه موو نه ته وه و ئایین دی یین ل ده ڤه را رۆژه له لاتا ناڤه راست د ژین. د هنده ک ئاماژه یین به زدا، خویا دبیت کو که سائین تورک و ئیرانی و ئەفغانی و چیچانی و سه وودی و گه له ک موسلمانین دی ژى، دناڤ ڤی هیزا تارییدا هه نه. ئەڤه وی رامانی دده ت، کو ئەڤ هیزه بزاقه کا ئایینی یا فره نه ته وه یه و ژبۆ مه ره مه کا دوورتر ژ هنده ک ده سته ک ڤتین به روه ختین ئایینی کار دکهن. نه دووره باندۆرا پلان و سیاسه تا ستراتیزی یا هنده ک دهوله تین ده ردۆر ژى پیڤه بیت:

- **خووشکا مه زن بۆ ئەمیره کئی تورک.. پۆرا که ژى یا سیزده سالی راکیشان و بۆ به هرا ئەمیره کئی چیچانی... بپ ۳۲.**
- **چه ند ریهدریژین ب جلین ئەفگانی، به ری چه کین خوه یین ناماده دانه سینگین ۴۴... بپ ۴۶.**
- **دایکا سه ری وی یی تژی خه م و کوقان گریل بوو به ر پین خووشکین من یین بۆ ئەمیره کئی سه وودی کرنه دیاری... بپ ۵۰.**

* دوکیۆمینتکرنا فەرمانان: نفیسەری ھەولەکا مەجد دایە کو ھەر ۷۴ فەرمانین ب سەری ئیزیدخانێ ھاتین، بکەتە بەلگەیین دیرۆکی و بو رفیشتین بەیت و ھەموو دنیا یی خویا کەت. لی وەسا دیارە کو پرائیا فەرمانان نەھاتینە تۆمارکرن و ب شیۆھ یەکی زارەکیی ستران و چیرۆک و داستانین گەلیری ھاتینە فەگواستن. ئەوین ھاتینە تۆمارکرن زی، نەدووورە دژمنین ئیزیدخانێ نفیسی بن، دبیت زی وەکو ئاماژە ژ بۆیەرەکی دی یی دیرۆکی ھاتبە وەرگرتن. ب قی چەندی زی، زانین و فەگیرانا ئان فەرمانان وەکو ئەرکەکی ئایینی دەینە نیاسین. فەقیر میرزۆ، زارۆکین قورتالبووی د شکەفتەکیفە کۆم دکەت کو فەرمانین ئیزیدیان بو فەگیریت، دا کارەسات و دەردەسەری یین ئایینی خوە ژبیر نەکەن: "زارۆیان کۆم بکن دا ئیزیدیاتی ددل و مەژی یین وان دا فەشیپن... بپ ۱۷". دوو مەرەمین سەرەکی ب فەگیرانا ئان کارەساتان ھەیە: یا ئیکی ژبو خورتکرنا گیانی خوەرگری و ھاندانا خوینگەرمی یا بەرەشانی. یا دووی زی، پاراستنا رەسانەتی یا ئایینی و نیاسینا دژمنین ئایینی، کو ھەردەم موسلمانین دەستەلاتدار و ھشکباوەر بووینە. خو ئەگەر ژبو مەرەمەکا سیاسی زی ھاتبە ئەنجامدان، ب ناخی ئایینی ھاتینە کرن. ئەفجا ھەموو کریارین قرکرن و ژناقبرنی ب ناخی ئایینە، فەرە ئەم زی ئایینی خوە بنیاسین. دەمی نفیسەر خوە ب ناف سنسلا فەرماناندا بەرددەت، ددەتە خویاکرن کو (تاوانا ھەری پیشیی ل سالا (۱۷) یا کۆچی ل سەردەمی عومەری کوری خەتاب بوو... بپ ۲۹) بوویە. پاشی ئیشارەتی ب کۆمەکا فەرمانان ددەت، لی چونکو ئەفە نە بەلگە یەکا دیرۆکییە و ب ئاوی رۆمانی ھاتیە نفیسین (ھەرچەندە ساخلەتین ریپورتاژەکا بەلگە ئامیز تیدا د دیارن)، لەوا سنسلەیا فەرمانان ب ئاشکرای نەھینە دیتن.

- فهريمانا شھشان... نھفھ فھريمانا ئيکي يھ يا توھمارکري... نھف فھريمانھ ل سھري دھستي سولتاني نوسماني سلیمان خان قانوني ل سالا (۱۵۷۰) دھست پي کر... بپ۳۰.
 - فھريمانا حھفتان.. گوتنھ في فھريمانی، فھريمانا علي پاشا جانبولاد ل سالا (۱۶۰۷) فھريمان ل سھري چيائي شنگالي هاتھ دان... بپ۳۱.
 - مير نھردھلان خان نھحمد خان يي سھفھوي ل سالا (۱۶۲۶) دھست ب فھريمانا درندھ کر... ل سالا (۱۶۳۰) ب سھرکردايھتي يا قارجي خان فھريمانا نھهان ب لھشکھرھکي مھزن ب سھري ئيزديادا هات... بپ۳۴-۳۵.
 - دژوارترين فھريمانا نوسمانيان ب سھرکردايھتيا نھحمد پاشا واليي دياريھکر بوو. پتر ژ دھھ هزار زھلامين ئيزديا هاتنھ جانگوريکرن و ب هزارھها هاتنھ گرتن... بپ۳۶.
 - في جاري فھريمانا سھفھويان ب سھرکيشيا نھئھقشاري نادر شاهي سھفھوي ل سھري دھمي گھماس پاشاي ل سھري دھقھرا شيخان دھست پي کر... بپ۵۴.
 - فھريمانا چلان... ب سھرکيشيا واليي بھغدا سلیمان نھلسھغير بوو... بپ۷۰.
- دھمي گازندھ ژ فھقير ميرزوي دھيتنھ کرن کو نھقرو نھ دھمي فان چيروکانه، مھ نان و ئاف پيدھينه: "بلا هھوھ نھف نھرک و خلمھتھ دروژين تھناھيي دا کريان. ئيزدياتي نھ تني فھريمانن... بپ۵۶". لي فھقير ميرزو يي مجدھ ل سھري نھرکي خوھ يي ئاييني و وھلاتپاريزيي، نھچار دبیت کو پھياما خوھ روھنتر لي بکھت و بو بدھتھ خوياکرن، کو سھرھرای فان هھموو فھريمانين ب سھري ئيزدييان هاتين، هھر شيان ئاييني خوھ و وھلاتي خوھ پياريژن و ژناف نھچن. د فان فھگيرانين دلتهزين دا (فھقير ميرزوي ب هاريکاري يا فھقير موراد)، ئاماژھ ب ميړاني و بھرخوھدانا گھنجين ئيزدي دکر کو هھردھم د بھرھف بوون، خوھ بکھنھ قوربان ژيپخھمھت ئاييني خوھ. نھف کريارھ د خوھيي خوھدا، پيکولا نازراندنا گياني

بەرخوهدانى و خوہگۆرىكرنېيە ژپېخەمەت ئايىن و وەلاتى. ئەف پېكۆلە كارفەدانەكا ئوتۆماتىكى يا نەتۆماركرنا فەرمانانە د چ ژىدەرېن باوهرپېكرى يىن دىرۆكىدا، لەوا پىپۆرېن ئىزدىياتى، ھەردەم گرنگىيەكا تايبەت ددەنە تۆماركرنا بۆيەران. نقيسەر ژى ب خەستى داكۆكى ل سەر فى بابەتى دكەت و بەرى كامىرا قەلەمى خوہ ددا ھەر قورتالبوويەكى دگەھشتە سەرى چىاي، داکو فەقىر مىرزۆ پىرسىار ژى بکەت كا ژ كىژ گوندىيە و چ ب سەرى گوندىيان ھاتىيە و چەوا خەلك ھاتنە كوشتن، چەوا رزگار بوو و زارۆك كىقە برن... ھتد. مەرەم ژ فان پىرسىارېن درىژ و دووبارەكرى (د رەوشەكا ترس و برس و برىندارى و گەفېدا)، تۆمار كرنا بۆيەرانە ب تىرۆتەسەلى يا خوہقە: "گا بۆ من راستىي بىژە.. راستى يا چ؟ راستىيا روودانان، ژ روژا ئىكى ھەتا تو گەھشتىيە سەرى چىاي، ھەموويى بىژە، چوئى ژبىر نەكە... بپ۱۲۲". دەمى كەسەكى ژبەر ئازار و برىنېن خوہ بەرسف نەدابا، دا بىژتى ئەقە خلمەتەكا ئايىنيە و قەگىرانا بۆيەران دبەرژەوھندا ئايىنى مەدايە (نە ژبۆ دەمبۆراندنېيە). ئانكو ئەف قەگىرانا دوكمۆمىنتارى ھەم ژبۆ دىرۆكىيە و ھەم ژبۆ خزمەتكرنا ئايىنيە.

* پاراستنا ئايىنى: چونكو پرانىيا قەول و سەبەق و ئايىردەيىن ئايىنى يىن ئىزدىيان ب رىكا ژبەركرنى و قەگىرانا زارەكىيە، مەزنترىن ترس و گەفال سەر ئايىنى، ژبىر كرنا قەول و سەبەقىن وان يىن ئايىنيە. لەوا دەمى فەقىر مىرزۆ دگەھتە سەرى چىايى شنگالى، ئىكەمىن كارى دكەت كۆمكرنا زارۆكانە د شكەفتەكىقە، كو دىرۆك و ساخلەتىن ئايىنى ئىزدىيان بۆ قەگىرىت. سەرەراى وى ترس و برسال ھنداشى مەرگى ھەموويان، لى وى دگۆت: "ئىك ژ سەدى بىمىنىت ساخ، وى ببە ھىقىنى ئىزدىياتى... بپ۱۷". ل ھەمبەرى قى بزاڤا فەقىر

میرزوی، ہندک ئولداران (وہکو دینفانین ہموو ئاینان) ددا خویا کرن کو:
 "ہر تشتی دھیتہ سہری مہ، ئەو ژ کیم ئیمانا مہیہ... بپ ۲۱". ئەف ہەقو کہ د
 سەردەمین قەیراناویدا، د ہموو ئایناندا ہەقشکە و ہەر ئاینە ک کارەساتان
 ژبو خفسا خودی دزقرینیت. ب دیتنا من، ئەفە بەہانە کرنا نہ بوونا بەرسقییہ و
 ہەلسەنگاندنە کا نہ دروستا بۆیہ رانہ. پرائیا ئولدارین ہموو ئاینان وەسا بو
 مریدین خوە ددەنە خویاکرن، کو خودی ل پشتا وانہ و ہەر کەسەکی خودی ل
 پشتی بیت، چ جارن شکەستنا وی نینہ. ہەر کەسی دگەل مہ بیت بەہشتییہ و
 ئەوین نہ دگەل مہ، سەرداچوویی و جەہنمینہ؛ (ئیزدینہ جل سپینہ بەہشتینہ...
 بپ ۱۰۳). ئەفجا د دەمی کارەساتاندا کو گەلەک پیدفی خودی دبن و خودی د
 ہوارا چ کەسین کەفتی ناچیت. باشتین و ب ساناہیتین بەرسف ئەوہ کو
 ئوبالا فی خەمساری بیخنہ د ستوویی مریداندا. کارفەدانا دووی یا فی رەوشی
 دوغانہ و ہاندانا دوکارنییہ کو خودی و تاووسی مەلەک د ہواری بہین.
 دوغابین (یا شیشم.. یا شیخ ئادی... بپ ۱۴)، یان (یا شیشم تول مہ قەکی دەرگەھی
 رەحمەتی.. تە ئەم ئیناینہ سەر فی خلمەتی.. روناہییەکی بیخە بەر مہ و سوونەتی...
 بپ ۵۵)، ل سەر دەفی ہموو قورتالبوویی و جەنگاوەران بوو. ہەر وەسا قەولی
 ژبو رەحماندا جانگوریان دھیتہ گۆتن، ئایردەکی دی بی بەردەوامی یا ژیانی
 و سوونەتا ئاینییہ کو ہموو مرؤف فاینہ و تنی خودی مەزن باقی ئەفدەمہ:
 "بن ئادەمۆ ہزار سالی تەمام کەی.. میراتی ل شەرقی تا ب شام کەی.. دوماہیک ہەر
 دی ژ کاسا مرنی تام کەی... بپ ۱۴"، یان "ئەو ل ری.. ئەم ل پی... بپ ۱۵". خالەکا
 دی یا چاندنا ئاینی دناف مەژی زارۆکاندا، ژبەر کرنا قەول و سەبەقین ئاینییہ،
 نقیسەری ئامازہ ب ہندک قەولان کرییہ کو بینہ تەمامکەرین ژبەر کرنا فەرمانان

ژبو پاراستن و هه لگرتنا روخسار و گه وهه ری ئایینی. گه وهه ری ئایینی قهول و سه به قن، روخساری وی ژی فرمان و ئاییرده و بهر خوه دانه.

- سلتان ئیزی ب خوه پاشایه.. هزار ئیک ناف ل خوه دانایه.. ناقی مهزن ههر خودایه... بی ۱۷.

- شهرفه دینی مه هاتی ژ بانئ.. خهتا حه ربی ل ناف خو دانی.. چو غافلا پی نه زانی... بی ۲۰.

- یا سواری روژه لات و روژناقیی.. تو مه بدیه خاترا دوئی و دایی.. تو مه خلاس که ی ژقی قه دایی و به لایی... بی ۴۹.

- هه که خودی کر ئیزدینه.. سه رناقئ سولتان ئیزینه.. ئەم ب ئول و ئرکانین خوه درازینه... بی ۵۰.

هه رچه نده ئەف نمونه، هاندانه کا هزری و گیانی دده ته خه لکی لیقه ومایی کو خوه راگرن و بهرده ومایی ب ئولی خوه بدن. لی ههر نه شین مه ژی بین گه نج و سنیله یان ژ پرسیارین بی بهرسف رزگار بکه ن. د ده می کاره ساتاندا، هه موو مروف هزرین خوه د بابه تی ئاییندا دکه ن و پرسیار دکه ن، ئەگه ر ئایینی مه راسته و خودی پاراستنا وی ب ستوویی مه قه گرتییه، پا بوچی د هه وارا مه ناهیت؟ ئەری ما ئایین ئارمانجه یان ری که که ژبو خو شکرنا ژیانی؟ ئەگه ر ئارمانج بیت، بوچی ئارمانجا مه ئەف ئایینه یه نه ئیکی دییه، یان نه تشته کی دییه، ئەگه ر ری که کا ری که خستنا ژیانییه، پا بوچی مه دئیخته د قان کاره ساتاندا. کچه کا سنیله پرسیارئ ژ دایکا خوه دکه ت: "چما ئەم و موسلمان نکارن بهه ف بزه وجن.. ژبه ر چ ههر ئیک ژ مه ژ ئوله کییه.. چما هه موو مروقان ئیک ئول نینه؟.. / هشبه بی ئولیا نه که، مایی خوه دکاری خودی دا نه که.. / گوندین مه ئیکن، زمانئ مه ئیکه، ئەم ئیک مله تن، وهک برا بهه قرا دژین، چما ئول دناقبه را مه دا دبته دیوار...

بپا ۱۰". ئەقە دەستپىكا پرسىيارىن فەلسەفەنە ل دەف پىرانىيا زارۆكان. لى ھەردەم بى بەرسقن، لەوا ھىسانترىن كاردانەوھىا قان پرسىياران پاشقەبرنا زارۆكانە (وھكو وانەيەكا ھەتاھەتايى)، كو نابت مرؤف مایى خوە د كارى خودیدا بکەت.

* بەرخوھدانا گەنجىن ئىزدىيان: د ھەموو شكەستاندا، پىرانىيا خەلكى سەردەريى دگەل ئەنجامان دكەن و پرسىيار دكەن كا بۆچى بەرخوھدان نەھاتە كرن. ئەو ب خوە لايەنى سەركەفتى و يىن شكەستى ژى، سەردەريى دگەل ئەنجامان دكەن. مشە جاران مە گوھ لى دبىت كو د فلان شەپى دىرۆكيدا فلان لايەن ب سەركەت، لى كەسەك ھزرا خوە د قوربانى يىن وى سەركەفتىدا ناكەت. ھەر كەسەكى ل دوورى شەپى بىت، نزانىت كا چ دقەومىت و چەوا دقەومىت، لەوا ھەردەم ب گازندەقە دى بىژن بۆچى ھەو ھەو نەراگرت، بۆچى ھەو ھەو بەرھەقانى نەكر؟.... ھتەد. د قى شەپى مانونەمانىدا، گەنجىن ئىزدى يىن شەرقان و نەشەركەر، بەرگىيەكا مەزن ژ ئايىن و نامووسا خوە دكرن، لى شەپ ژ ھىزا وان مەزنتىر بوو. كۆمەكا پىرەمىر و پىرەژنان كوشتن ل سەردەستبەردانا ژ ئايىنى خوە دچىتراند. كچىن جوان و نووگھايى، پشتى دھاتنە كرېتكىرن ب دەستى دژمنى، خۆكوشتن ل سەردەسلىمبونى دچىتراند. د حالەتېن ب قى شىوھىدا، خۆكوشتن ژى مىرانييەكە وەك بەرگىيى و سەركەفتى، ب سەركەفتىن دھىتە ل قەلەمدان، چونكو خوە ب دەست دژمنىقە بەرنادەن. لى ئەويىن نەشەركەر و مایى خوە د شەپى دكەن، ھەردەم ب گازندەقە ل شەرقانان دنىرن كو خەمسارى يا كرى و ئەركى خوە نەگەھاندىيە سەرى. فقير مىرزويى ئۆلدار (نە شەركەر)، ھەمان پرسىيار ژ ھەموو قورتالبوويىان دكر، وە چ كرى بۆچى

هه وه شهر نه دکر؟ کا مروڤین وه یین دی؟.... هتد. دبیت مه ره ما وی زانینا
 هه موو بویه ران بیت کو ژبو دوینده ها بهیت تو مار بکته، لی د هه مان ده مدا
 ژی، باوهریه کا موکم ب شیائین ئیزدیان هه بوو کو دی دین و ناموسا خوه
 پاریزن و وه کو جارین پیشین، دی ژ څی فه رمائی ژی رزگار بن. ئەڅجا وه کو
 ئولداره کی، هه م زارو کین پاشه روژی د پاراستن و هه م دو عایین خیری و
 ئه رکانین ئایینی ژی بو دگوتن، لی شهر ب دو عایان ناهیتته کرن: "ب دو عا و
 قهول و بهیتان ئول و ناموسا ئیزدیان ناهیتته پاراستن... بپا ۱۱". قورتالبووییه ک
 وی ژ خه ونا میرانی و بهر خوه دانی د کیشته دهر، ده می دبیترتی: "هه که ره مه چه کین
 دژی تانکان هه بان، نه م نه دره څیانه سه ری چیا یی شنگالی مامی میرزو... بپا ۱۲".
 هه رده می ئولدار دگه هه ره وشا بیئومیدی ژ هیزا غه یی، دی بهر ب که تواری و
 و کریارانقه زقرن. ئەڅجا فه قیر میرزو، فه قیر موراد و هه موو که سین ساخین
 سه ری چیا یی، ده ست ب ده رمانکرنا برینداران دکهن و بو زاروکان ل نانی و
 ئاڅی دگه ریین، کو ئەڅه ژی شیوازه کی بهرگری و بهر خوه دانییه. د هه مان ده مدا
 ژی، هاندانا گه نجین نه شه رکه ر دکرن کو خوه فیری شه ری بکه ن و پشکداری
 د شه ری بهر ه څانی کر نیدا بکه ن: "ئها هوسا چه کی بگرن، چاڅی خوه بیخنه ستیرکا وی،
 ناڅی خوه دی بینن... ترس دوژمنی دینی مه یه، نابت نه م بترسن... بپا ۱۰".
 جه نگاوه ری ل دور قوبا شه رفه دینی ب هه موو هیز و شیائین خوه بهر ه څانی ژ
 پیروزی یا جهی دکرن. د هه مان ده مدا ژی باوهری یا ئایینی خوه ژی (باوهری،
 پاڅی، خوه زایی، څیان، ئاشتی... بپا ۲۶) د پاراست. د گه رمه گه رما شه ری و
 کاره ساتا کوشتنا پیره میر و زاروک و سه بیکرنا ژناندا، ده می تهرم ژ لای دژمنی
 دکه فتن، جه نگاوه ران ب هه مان شیوازی داعشان تولا خوه ژی نه څه دکرن، هه ر

لايه نهك پوره ده يئى ئايين و جفاكى خويه: "شيواندىن و ياريكرن ب كه له خين
دوژمنى زنده گاقيبه ب پيروزي و بها يين ئولى مه... بپ ۱۰۶".

قى سنج و قههرمانى يا شهرفانين ئولدار، ئولدار زى بهر ب بهرؤكين
شهره يقه برن: "شهره دين پياريزن... كومين گه نجان خوه هاقيتنه بهر ديوارين قوبا
شهره دين، جهنگاوهران خوه بهردانه بنى لاتان، دا ب گيانين خوه، رى ل بهر هيرشا
دوژمنى بگرن... بپ ۱۱". ب قى بهرخوه داني، په هله وانبيه كا دى يا ژ تهرزى
شكاندنا له شكه رى عاصم پاشا و عومهر فەريق وهه بى پاشاى، ل ده وروبهرين
چيائى شنگالى تومار كرن. لى شهر ب چهكى ده يتته كرن (كو گه له ك جارن
هاتيه دووبار بوون)، ئەفجا هندی خوين به يتته ريژتن و بهرگري هه بيت، دى
ههر شكين، هينگى دى دين و دنيايى ههردووان ژ ده ستدهن. ئەفجا فەره هزر د
هاريكاري يا لايه نه كى سييدا به يتته كرن، لايه نه ك د هه وارا وان به يت و بته
پشته قان بو قان خوگوريكه ران. نقيسه ر د موفاره قه يه كا جواندا، فه رمانا خه تارى
و يا كوچو، هه شه رى هه ف دكه ت. كا چه وا له شكه رى ميرى كووره خه تارى
دوورپيچكر و پاشى خه لكى وى كوشتن. هه مان كريان دووباره دبیت، لى
ئەفجاره ل كوچو و ژ لايى له شكه رى داعشانقه: "گه له ك جارن باپيرى من دگوت،
له شكه رى ميرى كوره خه تارى دوورپيچكر... چه كدارين داعشان و عه ره بين گوندين
ده وروبهران، گوندى كوچو دوورپيچكر... له شكه رى ميرى كوره گوندى هه موو كومكرن...
ئهميره كى داعشان ب دهنگه كى بلند گوت... بپ ۱۰۹-۱۱۰". ئەفجا هه روه كو ده نكيژه ك
ب كووراتى يا دهنگى خوه قي رده كه ته فه رمانا ميرى كووره و دبىژيت: (هه وارى
بگه هينه پسانغايى ئاكرى و مير سمايلى ميرى بادينان... بپ ۱۱۲) كو د هه وارا مه
بهين و مه ژ قى قه تلوعامى رزگار بكه ن. دهنگه كى ئوميد هوار و مشت باوه رى

ب ههڻه ته وه و برايڻن خوه يڻ ناخي، ژ ناخي فه قير ميرزوي دهر دکه څيټ:

"نهرې مام، کا چهوا پساغايي ناکري و مير سمايلي ميرې بادينان ل تانا خه تاري هاتن، نه قيين وان دئ ل تانا شنکالي هين... بپ ۱۱۲". هيشتا جه نگاهه وريڻ ئيزديان ژ گوڤه ندا خوه راگريي سار نه بووين، شهرقان گه هشتنه سهري چيای و ده ست ب فير کرنا گه نجين نوو شهرقان کر. ده مي گه نجين ئيزديان فيري بکاريانا وان چه کين ده سته کفت بووين، ئيکه مين پاشقه برنا دژمني ب ده سته ئينا و گياني خوه راگريي و ئوميدا سه رکه فتني خورتتر لي هات. پاشي ژنشکه کيڤه:

"کومين پيشمه رگه يان ب سه ر چيای که تن، گه هشتنه برين شهرقانان، ل بهر ديواري مه زاري شيخ شهر فهدين دگهل جه نگاهه وريڻ شنکالي نهرک و نارمانج ليکفه کرن... بپ ۱۴۰".

ئه ف له قته يا دو ماهيې ناماژيه کا نه ته وه ييه کو لايه نيڻ هه څرک و هه څکويف دبزاڅا رزگار يخوازي يا کوردستانيدا، ل هه مبهري دژمنه کي درنده هه څدگرن و ب هه څرا شهري مان و نه ماني دکهن. ئه څه زي په يامه کا ناراسته کرييه کو هه ردهم بهرزه وه ندا نه ته وه يي ژ هه موو بهرزه وه ندين دي بلندتر و هه ژيتره.

*

اڤرست

- * پيشگوتن ۵
- * دوودلی و پەشیمانی د هەردوو رۆمانین "دۆزەخە کا سپی" و "شەفین سار" دا ۱۵
- * بیرھاتنن ترۆمای و پەراویزکرنە شۆرە شگێران د رۆمانا "شەفین پراگ" دا ۸۹
- * سروشتی مرۆفی د رۆمانا "بەرچاڤکا جادۆیی" دا ۱۳۱
- * ئایینگوھارتن و ئازادی یا کەسۆکی
د رۆمانا "نە ژبەر خاترا چاڤین عیسایی بوو" دا ۱۶۹
- * جیاوازی یا نۆرمین جفاکی و گری یا نامووسی د رۆمانا "خەجا بەرلینی" دا ۲۱۳
- * سیکس و ئەفینی د هەردوو رۆمانین "سیلاف و میړین وی" و "سقیتلانا" دا ۲۴۳
- * ئەفینی ل سەردەمی ئەنفالین رەش
د هەردوو رۆمانین "مەمۆ کەو بەردا" و "ئەفین و ئەنفال" دا ۲۸۳
- * قەگیرانا رییۆرتاژکی د هەردوو رۆمانین "سیگۆشە یا تاوانی" و "کوچۆ" دا ۳۲۷
- * پیرست ۳۵۵

